

Průvodce úspěšného člověka

Zaměstnání, peníze, čas a lidé kolem nás

Předmluva

Právě se vám dostala do ruky kniha, která může změnit celý váš život. Ne, nebojte se. Není nakažena morem, ani ničím podobným. Když si ji ale přečtete pozorně, můžete celý svůj dosavadní život podstatně změnit k lepšímu. Nemusíte kvůli tomu jíst žádné kořínky, ani vám nezakážeme alkohol. Dokonce se nejedná ani o výtvar žádné sekty a tak vás předem upozorňujeme, že tuto knihu vám žádný snaživý náboženský fanatik nikdy nenabídne. Po jejím přečtení by totiž již nikdy knihy trapně nerozdával, ale začal by důsledně pracovat sám na sobě. Síla následujícího textu totiž nespočívá v žádné módní vlně nebo v šikovné reklamní kampani, ale především v precizním zmapování životního stylu, který se u nás nyní, na sklonku dvacátého století, podstatně změnil.

Čeká vás bohatý kodex zajímavých poznatků, zkušeností a postupů, které autor velice pracně získal a ověřil a které vám teď v komplexní podobě nabízí k využití i ve váš prospěch. Čtete pozorně a když použijete pouze čtvrtinu z toho, co se vám zde nabízí, dosáhnete velmi rychle cílů, o nichž jste zatím vždy pouze snili. A to nepředpokládáme, že byste byli přehnaně skromní. Ale ani pokud nemáte v úmyslu nijak výrazně měnit svůj životní styl a měřítko hodnot, nevádí. I pro vás je tato kniha přínosem, protože shrnuje většinu postupů, které používají draví a úspěšní lidé v každodenním životě. Pokud se tedy při střetnutí s takovým člověkem nechcete automaticky postavit na stranu poražených, přečtete si následující stránky pozorně, ať víte, co od něho můžete čekat. Takže s chutí do toho.

Práce a postavení

V práci tráví člověk téměř třetinu svého života. Druhou prospí a tu třetí v horším případě procestuje dojížděním, probdívá v dopravních prostředcích nebo prostojí ve frontách a sháněním po nákupech. V lepším případě patří volný čas relaxaci u televize, domácím pracem nebo pobytu v přírodě. Tím se však mohou kochat jen ti šťastnější z nás a stejně jenom občas.

Zatímco je tedy volný čas poněkud roztržštěn mezi spoustu zájmů a povinností, pracovní doba je jasná. Je to ta nejefektivnější část života člověka, kterou by měl někde smysluplně strávit a ne ji přečkat za pomyslnou almužnu, která má nahradit nenávratně

ztracené hodiny vašeho života, které jste strávili něčím, co mohl úplně stejně dobře udělat někdo jiný, třeba i robot a nebo (ale zůstane to jen mezi námi) to nebylo potřeba dělat vůbec, ale ten čas se někde bohužel prosedět musí. Ale není to škoda ? Třeba jste mohli být úplně něčím jiným, ale náhoda tomu nepřála. Náhoda ? Té se přeci dá pomoci. Ale kdo jiný by to měl udělat, když ne vy.

Úspěšný či neúspěšný ?

Na tuto otázku se asi nedá hned a jasně odpovědět, ale pravda bude asi taková, že každý má své rezervy. Někdo větší, někdo menší, ale přesto tu vždycky nějaké jsou.

Když se narodíme, dostaneme do vínku řadu schopností a talentu, který pak v životě většinou využíváme jen velmi skromně. Většina lidí se spokojí s tím, že si myslí, že je jen o trochu úspěšnější, nežli soused, známý, kolega z práce. Ale co když máte na víc ? Občas můžete zaslechnout o někom: " Byl to takový nadaný student, všechno mu šlo, vypadalo to, že z něj něco bude." Ale není. A proč ? Příčin může být mnoho. Jednou z nich je i prostředí ve kterém žije. Můžeme si vzít ukázkový příklad z našeho studenta.

Byl mladý, talentovaný, nadprůměrný. Rodiče ho podporovali a on úspěšně ukončil vysokou školu. A pak si našel zaměstnání. Ve větším podniku, kde měl sice dobrý nástupní plat, ale tím to skončilo. Protože pracuje v tomto podniku již více než deset let a nikdo ho zřejmě zatím asi nevyhodí, zůstává stále na téměř stejné pozici, mezi stejnými lidmi a jeho rozhled se postupem času značně zúžil. Své "kariéře" obětoval léta studií a teď má práci, která odpovídá jeho schopnostem a vzdělání. Nebo si to alespoň myslí. Rodiče jsou s jeho postavením spokojeni a jeho bezprostřední okolí ho uznává. On ví, že někteří jeho bývalí spolužáci berou několikanásobek jeho platu a žijí úplně jiným životním stylem, ale své místo měnit "zatím" nehodlá. Proč ? Protože je brzděn a zároveň formován prostředím, ve kterém se nachází. Nedávno dokonce slyšel, že úspěšní "..pracují někdy i víc než čtrnáct hodin denně...", "..jsou mnohem více stresováni.." a že "..musí obětovat úspěchu často i svůj soukromý život." To je sice pravda, ale pouze u menší části těch úspěšných a je třeba si přiznat, že platí spíše o těch neúspěšných mezi úspěšnými.

Ale od koho to vlastně slyšel ? Od svých spolupracovníků, od rodičů a od všech, co jsou ve stejné situaci jako on, protože si musí nějak zdůvodnit, proč pohodlně mrhají

svým časem na prodělečných pozicích, zatímco jiní, třeba i podstatně méně pro tu práci vybavení, zabírají mnohem výhodnější místa. A proč ? Protože trh pracovních míst je záležitost nabídky a poptávky jako každá jiná a nabídka nikdy dlouho nečeká.

Závažné rozhodnutí

To je jeden z největších problémů. K závažným rozhodnutím se dostáváme většinou pod tlakem okolností, které nás k němu přinutí. Okolností může být věk, ukončení školy, závažná choroba nebo třeba i slíbená protekce v kolegově podniku, která se nebude opakovat. K závažnému rozhodnutí o změně místa nás nejčastěji donutí až okamžik, kdy dostaneme výpověď, několikaletá stagnace platu nebo nesnesitelné pracoviště. Člověk by se mohl třeba i domnívat, že čím je menší plat, tím je jeho pracoviště příjemnější, volnější a pohodovější. Spousta lidí dokonce v této iluzi již dlouhá léta setrvává. Není to však pravda. Mnoho lidí s velmi vysokým platem má zároveň i velmi dobré podmínky na pracovišti, značné benevolence od svých nadřízených a dost často i skvělý kolektiv kolem sebe. Jak je to možné ? Protože v příjemném a nestresovém prostředí výkonnost člověka vzrůstá a tito lidé musí být stále ve formě. Proto k tomu mají podmínky. Potřebují komunikovat a potřebují se i rychle rozhodovat. K jejich funkci totiž patří i velká zodpovědnost.

Děsivé slovo. Zodpovědnost. Tolik z nás se jí bojí. Ale měli bychom si povědět o tom, co toto slovíčko vlastně znamená. Zodpovědnost má přece každý. Za svou rodinu, za svá rozhodnutí v každodenním životě a za spoustu dalších věcí, které si často ani neuvědomí. Ale to je přeci samozřejmost. To je zodpovědnost, které se nezbavíme a ta nás nijak nepřekvapuje. Ale v práci ? Je to s podivem, leč v práci se jedná o zodpovědnost nejnižší kategorie, pokud jste tedy někde nepodepsali nějaký nesmysl, že ručíte vlastní hlavou do výše jednoho miliónu ztrát, což se dává podepsat pouze u obskurních společností. Ve slušné firmě se vám nic takového nestane.

Když na sebe ale nejste ochotni vzít ani formální zodpovědnost, je to kvalifikováno jako charakterová vada, slabost, hrozba nekompetentních rozhodnutí a kdovíco ještě. Pak se v žádném případě nemůžete divit, když vám vaše vyhlídnutá pozice zmizí jednou provždy v nenávratnu. Ovšem jestliže se zodpovědnosti nebojíte, čeká vás netušená budoucnost. Na dost vysokých místech sedí totiž spousta zodpovědných lidí, kteří mají pouze zodpovědnost a například v organizačních

schopnostech již třeba trochu pokulhávají. Jakmile se dostanete do jejich blízkosti, měli by se vás právem bát.

Odhodlání změnit životní styl

Pokud chcete být skutečně úspěšní, je třeba tomu přizpůsobit i svůj životní styl. Zní to děsivě, ale pokud ho změníte tak, aby vám i nadále vyhovoval, (což není v žádném případě vyloučeno) nemusí to být žádná hrůza. Tak tedy především musíte být v každém případě optimisté. Prohrané volby vaší oblíbené strany, zvýšení nájemného, ani špatné počasí a špinavý oblek se nesmí na vaší tváři nijak projevit. Vy tu jste, jdete někam, kam právě teď chcete a na světě není nikdo, kdo by vás mohl zastavit, rozčítit nebo zdepat. Věčný úsměv na rtu a energický pohled vašich očí musí každému naznačit ještě než promluvíte, že dobře znáte svoji cenu a víte co děláte.

Že se v tom popisu nepoznáváte ? To je pochopitelné. Po několika letech stereotypní práce bez většího uvolnění a v pozici, kdy musíte vypadat přísně před svými podřízenými a uctivě před svým šéfem, se vám to hned napoprvé nepodaří. Pokud jste zatím měli pouze nadřízené, bude to pro vás snazší, protože na rozdíl od vašich přísných kolegů, vám stačí vyrovnat pouze vodorovné vrásky na čele. Ale ne chirurgicky, ale pobytem ve zdravém prostředí, komunikací s normálními lidmi (tedy zřejmě ne se současnými spolupracovníky - takový rozhovor skončí vždy dřív či později u vaší práce) a neškodilo by najít si nějaký vhodný kolektivní sport pro relaxaci a uvolnění. Tím, že se uvolníte, se změní i váš výraz z upjatého nebo ztrhaného na přívětivý a energický. Je ovšem třeba se přeci jenom občas podívat i do zrcadla a zkorigovat případné nedostatky. Nikdy nebudte křečoviti. Budte v pohodě. Staňte se opět sami sebou.

První krok

První krok k vašemu úspěchu učiníte v okamžiku, kdy se rozhlédnete kolem sebe. Nejde o obyčejné rozhlédnutí se na chodníku, v parku nebo na pracovišti. Jde o to, udělat si volné dopoledne, v klidu se projít přírodou a pak pomalu a uvolněně dojít až do jakéhokoliv města, volně se procházet a pozorovat lidi, kteří se hemží kolem vás. Po

chvíli zaznamenáte určité rozdíly. Někteří stále někam pospíchají a je na nich již na první pohled vidět, že mají před sebou přesné pořadí úkolů a činností, které musí stihnout právě dnes a nikdy jindy. Druzí v klidu relaxují nebo evidentně vyhledávají nějakou zábavu, protože starosti pro ně třeba právě vzhledem k jejich nabytému majetku před několika lety nenávratně přestaly existovat. No, a ti třetí jdou s úsměvem a vitalitou za svým cílem. V tomto výčtu chybí samozřejmě velká řada podskupin, jako jsou metaři od obecního úřadu, kteří se také s úsměvem v klidu dívají na okolní chodce, ale těch není tolik, aby byli pro naše následující úvahy nějak zvlášť důležití.

V tomto okamžiku je nutné vybrat si, do které skupiny chcete patřit. Pokud jste si vytypovali pohodlně relaxující bohatší vrstvu, budete to mít asi poněkud komplikované. Jestliže nemáte žádný výraznější majetek, budete do ní pronikat velmi pomalu a za cenu značných deformací vašeho charakteru, protože upřímnost je bohužel v této společnosti většinou téměř nesnesitelný přepych, který si mohou dovolit pouze její špičky a to ještě ne mezi sebou. Ale pokud na to máte žaludek, tak do toho. Bohužel je však velmi pravděpodobné, že se vám časem stane, že si již nikdy a o ničem nebudete moci rozhodnout sami a ze sítí vyšší společnosti se dostanete pouze za cenu ztráty většiny z jejich výhod.

Jestliže ale chcete zůstat svobodní a sami sebou, můžete si zvolit i druhou skupinu lidí, kteří jdou za svým cílem, jsou úspěšní a nijak výrazně se to na nich nepodepisuje. Jejich vitalita, životní optimismus a práce, která baví, je společně s odpovídajícím finančním ohodnocením a uznáním okolí staví mezi špičku v jejich oborech a stimuluje je ke stále vyšším výkonům. Těm se nestává, že by měli pocit marnosti a zbytečnosti, protože to vzhledem k jejich životnímu postoji není ani možné. A právě v postoji to všechno vězí. Jestliže máme k pozitivnímu myšlení odpovídající stimulaci, jsme schopni k zásadním změnám životních postojů a to výrazně k lepšímu.

Zhodnocení vlastních schopností

Nyní přejdeme k nejchoulostivější části celé záležitosti. O svých vlastních schopnostech nemíváme dost často příliš vysoké mínění. To je v pořádku. Skromnost je dobrá vlastnost, ale ne vždy a všude. Tím, že si myslíme, že jsme stejně dobří jako většina ostatních, se dost často degradujeme na průměr nebo i podprůměr, pokud si někdo z těch opravdu průměrných myslí, že je skvělý. Situace vypadá dokonce tak, že

čím jsou někteří ve svém oboru neohrabanější, tím větší práci jim dalo zvládnutí základních pracovních postupů a tím více si svých schopností cení. Není tedy divu, když takový člověk přijde k pohovoru a na otázku, jak uvedenou práci zvládá, odpoví "dokonale".

Ne, on nelže. Ve svých očích ji skutečně zvládá dokonale a dalo mu to takovou práci, že tomu i věří. Neumí si totiž vůbec představit, že by ji mohl zvládat lépe. Pokud ovšem na stejné místo přijde jiný člověk, který umí kromě této uvedené práce ještě šest dalších a na otázky rozsahu znalostí odpovídá : "Tohle znám lépe, tomu rozumím, no, tohle jsem párkrát dělal a tohle taky umím.." budí dojem, že jsou jeho znalosti povrchní, roztříštěné a není zdaleka takový odborník v uvedeném oboru, jako jeho předchůdce. Přestože to není pravda a jediná chyba tohoto člověka je v tom, že si uvědomuje své rezervy, pravděpodobně nebude přijat. Nedokáže totiž prodat své znalosti a dovednosti, což je v dnešní době naprosto nutné.

Ale my, sami před sebou, si můžeme zcela otevřeně přiznat, co nám jde, co ne a vytvořit si na zatím stále ještě bílý papír několikařádkový seznam vlastních vloh a dovedností. Vzdělání v tom nehraje až zas tak zásadní roli, protože pokud si vytyčíte cíl v oboru, který je vám blízký a máte k němu vlohy, vzdělání si můžete doplnit vždycky. Pokud ale máte vzdělání v oboru, který vám nic neříká, pak jste jen zbytečně marnili čas a zbytek života můžete prosedět na postu který sice odpovídá vaší kvalifikaci, ale čas, který v zaměstnání strávíte pro vás bude těsně na hranici snesitelnosti, pokud ovšem na pracovišti neaplikujete poznatky ze závěrečných kapitol tohoto oddílu (Přizpůsobování pracoviště svým potřebám).

Teď tedy máme před sebou seznam, který o nás v lepším či horším světle vypovídá mnohé. Nesmíme zapomenout ani na schopnosti, které jsme dosud nijak výrazně nerozvíjeli, jako jsou například představivost, kreslení, schopnost organizovat kolektiv (přirozené vůdcovské schopnosti), umění přesvědčivě lhát a spousta dalších. Nikdy nezapomínejte, že i záporné vlastnosti jsou vaše a měly by se na seznamu objevit. Dá se předpokládat, že po přijímacím psychotestu v některé lepší firmě se jim na stole objeví i některá z vašich horších vlastností a tak by bylo dobré, abyste si svůj cíl vybrali i s přihlédnutím k ní. Ne každá špatná vlastnost musí být nutně v zaměstnání nežádoucí. Naopak. V dobré kombinaci s pozitivními vlastnostmi z vás může udělat velmi úspěšného člověka, jak tomu často také v praxi bývá. Dobromyslní čestní a féroví lidé sice mívají také občas úspěchy, ale nikdy ne dlouho. Je tedy potřeba přihlédnout jak k vašim schopnostem, tak k charakteru, dát dohromady, co o vás říkají vaši přátelé i

nepřátelé a vznikne vám velmi věrný obraz vás jako člověka. Někdy je lepší, někdy horší, ale je jen a jen váš. Nikdo jiný ho nikdy neuvidí, tedy alespoň ne tak názorně, jak ho právě teď vidíte vy. Proto nepropadejte emocím a po dalších dvou dnech v klidu k tomuto papíru přistupte a představte si, že jste bůh. Máte před sebou člověka tohoto popisu. Vůbec vás nezajímá co doteďka dělal a co bude říkat tomu, co vyberete. Pokuste se pro něho najít co nejlepší odpovídající práci.

Vytipování podniku a pozice

Ano, to se lehce řekne, pokuste se najít. Ale vy bůh nejste a budete s tím mít problémy. Nikdo nemá takovou fantazii, aby si dokázal vybavit úplně všechny profese. Vždycky jich zůstává spousta, o jejichž existenci ani nevíte, nebo jen matně tušíte, že taková práce asi také musí existovat. Ale to nevadí. Máte měsíc na rozmyšlenou. Povídejte si o zajímavých zaměstnáních s každým, s kým se dáte do řeči, prolistujte Zlaté stránky, rozhlížejte se kolem sebe a za chvíli vám začne v mysli krystalizovat budoucí profese. Je více než pravděpodobné, že jich bude i více. Ale nikdy při posuzování nepoužívejte hledisko " To je moc náročné, tam se nedostanu, to bude ostuda, na to nemám". Jestli na to nemáte, ověřte si to. Zkouška přeci nic nestojí a pravděpodobnost úspěchu je dost vysoká, protože to samé co vy, si řekne každý a jen málokdo sebere odvalu, podívat se své šanci zpřímá do očí..

Uplynul tedy měsíc a vy byste již pomalu měli začít mít jasno, na co se hodíte a na co ne. Je pochopitelné, že jestliže jste samotář, tak nepůjdete dělat učitele, recepční, obchodního zástupce nebo jinou společensky náročnou profesi, ale raději zvolíte něco jako je strážce majáku a podobně. Teď ale přichází rozhodující okamžik, kdy většina z nás svým unáhleným rozhodnutím znehodnotí všechnu dosud vynaloženou energii.

Vy už víte, na co se hodíte. Máte zmapovány své vlohy a schopnosti a vytanuly vám zcela jasné profese. To ovšem neznamená, že je musíte jít dělat k první firmě, která je má na seznamu. Zjistěte si větší množství firem v oboru a jen tak pro ilustraci se jděte podívat, jakými auty jezdí jejich zaměstnanci. Je to metoda sice velmi povrchní, ale jinak docela spolehlivá. Je ale vhodné, vytvořit si alespoň hrubý obrázek o postavení jednotlivých firem na trhu (celkem bez problémů z novin nebo z podnikových nástěnek) a velmi důležité je i postavení vámi vytipované profese uvnitř firmy. Může se totiž stát,

že se přístup k určité profesi uvnitř podobných společností značně liší. Bývá dost důležité, ze které profese vzešli vedoucí pracovníci, majitel firmy a podobně.

Jestliže jste si tedy vytypovali nějaký konkrétní podnik a není to jen nenáročné odkladiště nepotřebných zaměstnanců dotované státem, je třeba objevit vaše slabiny v budoucím oboru vaší práce. Neříkejte, že o žádných nevíte. Určitě míváte občas s něčím problémy. Nyní je ale důležité, abyste své slabiny objevili dříve, nežli je objeví někdo na vašem budoucím pracovišti. **Nejčastějšími slabiny bývají rezervy ve znalostech, vzdělání nebo komunikaci v cizích jazycích.**

Odborná doplňková příprava

Pokud jsou vaše slabiny pouze odborné, nedostatek zkušeností a zkrátka vám chybí ten správný grif a jistota při práci, může být nejlepším řešením tzv. cvičné zaměstnání. Pokud jste se již pevně rozhodli, co chcete jít dělat, není pro vás žádná velká oběť, když budete měsíc nebo dva pracovat za symbolické příjmy v podniku, kde vás i bez zkušeností rádi přijmou. Od těch nešťastníků, kteří tam pracují z neznalosti, ze strachu z neznámého a nebo jsou přehnaně konzervativní, pochytíte za několik týdnů vnímavé a soustředěné práce více, než byste se naučili v odborné škole za dva roky. Musíte být ale zvědaví, nebát se na cokoli zeptat a v klidu snášet krupobití remcání a trpných poznámek na vaše základní neznalosti. Nejde vám tam ani o postavení, ani o plat, ani o práci, ale jen a jen o to, pochytit co nejvíce. Při tomto pohledu na věc záhy zjistíte, že se pro vás práce stává vlastně zábavou, což způsobuje právě fakt určité lehkomyšlnosti a skutečnost, že vám na této práci nezáleží. Jako vrchol ironie přijde možná záhy povýšení i platové přidání za vaši neuvěřitelnou snahu. Nejbližší okolí se vás začne bát. Vy ale nemusíte ztrácet čas s nějakou složitou politikou na pracovišti, protože vaše zkušební lhůta za měsíc končí a vy máte nejvyšší čas začít obcházet vámi vytypované perspektivní podniky a všechny pracovní agentury, kde v tuto chvíli můžete nabídnout mnohem více nežli předtím. Přibyla vám totiž praxe v oboru a ta se cení. Všechny nově nabyté znalosti se vám hodí i při úvodním pohovoru.

Informace z oboru

Krátká praxe v jednom podniku však k jistému úspěchu nestačí. Podstatně se vám zlepšilo vaše pomyslné skóre, ale jestli chcete mít úspěch jistý, je nutné dobře zmapovat vámi vybraný obor. Pučte si alespoň dvě knihy, které s ním nějak úzce souvisejí a hledejte v nich cokoliv, co vás zaujme. Až se při pohovoru dostanete do neformální části komunikace, bude se vám nějaké zpestření jako "Slyšel jsem, že jednou se jim tam při tom a tom stalo....." určitě hodit. Vzbudíte tak dojem zažraného profesionála, pro kterého je obor jeho životem, čímž zanecháte hluboký dojem. Od věci není ani občasné popovídání si s někým z oboru, vhodné jsou jakékoliv informace, pomluvy, zvyklosti atd.

Vytvoříte si ucelený obrázek o své budoucí profesi a tak se vám nestane, že byste při formálním představování a nějaké neurčité narážce někoho na někoho či na něco byli křečovití a bylo na vás vidět, že absolutně netušíte, o čem je řeč. Jestliže je to jasné jim, mělo by to být alespoň zdánlivě jasné i vám. Proto vám doporučujeme i v případě mírných komunikačních problémů, jako je ztráta souvislostí nebo neznámá terminologie, občas chápavě pokývat hlavou a mírně se usmívat, jako že vám je to samozřejmě jasné. Na občasné kontrolní otázky odpovídejte (pokud neznáte úplně přesnou odpověď) raději nekonkrétně. Občas se hodí dát k dobru ve vhodné souvislosti nějaké cizí nebo slangové slovo, které jste si jako jedno z mnoha zapamatovali. Ale to všechno je až teprve záležitost osobního pohovoru a ten je v tuto chvíli stále ještě dost vzdálený. Povídáme si to pouze proto, abychom věděli, proč si vlastně dáváme takovou práci s mapováním i zdánlivě bezvýznamného pracovního prostředí naší budoucí profese.

Vytváření životopisu

Nyní přichází jedna z nejdůležitějších a téměř zlomových akcí v celé vaší kariéře. Životopisem můžete mnohé zachránit nebo naopak všechno zkazit. Pro to, abyste se dostali k osobnímu pohovoru na místo o které máte zájem, musíte totiž projít prvním vyřazovacím kolem. Ano, je to právě ta část procesu výběru zaměstnance, kde se rozhoduje o vás a bez vás. Za vás se jí zúčastní pouze váš životopis. Ten vás musí prezentovat v nejlepším množném světle, nesmí se to však přehnat a nesmí být ani příliš dlouhý a únavný. Zkrátka musí být přesně tak akorát. Nejdůležitější je, aby bylo vidět, že ho psal někdo, kdo ví, co chce a je hluboce přesvědčen, že pokud si ho firma

vybere, je to jen a pouze v jejím vlastním zájmu. Pište to s tímto vědomím a uvidíte, že ať napíšete, co napíšete, mezi řádky se to objeví. Nejdůležitější v této části je zdravá sebedůvěra. Zbytečnou skromnost při psaní životopisu raději nechejte stranou, protože jste to právě vy, kdo se celý svůj dosavadní život v podstatě nevědomky připravoval na vyvolenou profesi. Každá škola a každé zaměstnání vám k tomu něco dalo. Něco, co vám ve vašem oboru přináší rozsáhlé zkušenosti, znalosti, přehled.

Vybírejte jen to podstatné, co víte, že vašeho zaměstnavatele potěší a občas tam přidejte i něco ušlechtilého z vašich zálib a koníčků, které by se měly alespoň částečně blížit zájmům těch, kteří budou váš výtvar posuzovat. Papír snese všechno a špionáži se meze nekladou. Děláte to pro sebe a netrpte proto zbytečnými výčitkami. Ten životopis skončí v lepším případě někde v deskách, v horším případě v koši. Důležité je udělat všechno pro to, abyste tímto prvním papírovým filtrem úspěšně prošli. Pokud budete životopis psát podle těchto instrukcí a přesto neprojdete, žádná škoda. Na vaše místo byl zřejmě přijat někdo z dobrých známých nebo z příbuzných ostatních zaměstnanců a pokud byste se do takto vytvořeného propletence složitých přátelských a příbuzenských vztahů nedej bože dostali, žádný úspěch by to pro vás nebyl. Vaším cílem je podnik s opravdu dobře prověřenými zaměstnanci, kde kritériem není nic jiného, nežli schopnosti.

V takovém volném pracovním kolektivu je mnohem méně problémů s postupem a nikdo si nemůže dovolit, navalit na vás svoji práci (na rozdíl od výše uvedené situace). Životopisů s vaším profilem v tom nejlepším světle, z nichž vyplývá, že jste ten nejvhodnější zaměstnanec, jakého si vůbec mohla firma přát, si vytiskněte alespoň deset kopií, které osobně doručíte do vámi vytipovaných firem a agentur. Ale ještě před tím nás čeká drobná proměna vaší osobnosti nebo alespoň toho z ní, čím působíte na své bezprostřední okolí. Je to její nejpovrchnější část. Účes, boty, oblečení a vůbec všechno, čím reprezentujete v osobním kontaktu sami sebe.

Image

Vaše image je to nejdůležitější, co máte. Jak ukázala spousta průzkumů, za většinou pracovních, společenských a někdy i úzce profesních úspěchů stojí téměř vždy velmi dobré image. Image mívá dokonce i ve vztahu ke znalostem a schopnostem dost značnou převahu. Vaše image, to jste vy, jak vás vnímá ten, kdo vás podrobně nezná.

Tedy drtivá většina lidí. Ti všichni se musí v průběhu několika sekund rozhodnout, jestli stojí za to s vámi ztrácet čas a o něčem diskutovat, nebo jestli se vám mají raději vyhnout. Vaše image a pár náhodných pohybů a řeči obličejů při komunikaci s kýmkoliv vám okamžitě dávají punc, který vám již většinou nikdy nikdo neodpáře. Kdo vás poprvé uvidí v montérkách, pro toho budete již vždycky údržbář, i kdybyste příště přišli v obleku za sto tisíc (.. to je ten údržbář a někdo mu půjčil drahý oblek ...). Proto je nutné žádnou schůzku nikdy neuspěchat a pokaždé si dát záležet na svém image.

To se může obor od oboru dost výrazně lišit, ovšem jednu část má společnou. Musíte budít vzezření vyrovnaného a sebejistého člověka, pro kterého je úspěch samozřejmostí. Ač to může znít podivně, pokud nejste vyloženě chorobně líní nebo malomocní, již jen důsledné dodržování této klíčové části vašeho image se pro vás stane cestou k úspěchu. A teď, jak na to. Sebejistý, to se lehce řekne. Ale před chvílí vám někdo šlápl v tramvaji na nohu, včera vám ukradli peněženku a za chvíli vám dá revizor pokutu, tak kde máte tu sebejistotu a vyrovnanost pořád brát? Odpověď zní - ze sebe. Je to opět pouze postoj k životu, který se navenek projevuje hrdým vzpřímeným postojem, plynými a nikoliv topornými pohyby a uvolněným mírným úsměvem v obličejí. Energický pohled není nikdy na závalu, ale kdo ho nemá, ten ho nemá. Nevadí.

Při diskuzi z očí do očí může i u vás občas dojít mimoděk k zaváhání a k uhnutí pohledu a v tu chvíli ta pudová část člověka, který sedí před vámi, cítí převahu. To je chyba. Proto pokud se nedovedete při své řeči partnerovi dívat bez omezení zpříma do očí, je pro vás vhodné pořídit si nedioptrické brýle s lesklými obroučkami. Ty celý tento proces tlumí a navíc dodávají vašemu image mírně intelektuální vzhled, který určitě nebude škodit. Zažitý předsudek, že jste si zkazili zrak při studiu dlouho do noci, vám jen tak mimochodem dodá charakterovou vlastnost zvanou snaživost, která se jinak prezentuje velmi těžce. Brýle tedy vašemu image rozhodně neuškodí, je ovšem třeba pečlivě vybírat vhodný rámeček odpovídající zamýšlenému efektu, protože příliš excentricky řešené módní výstřelky by vám mohly vyrobit image sice také zajímavé, ale třeba i úplně jiného typu.

Cílené image

Pokud chcete mít ve svém oboru úspěch, je nutné se ve svém image poněkud přiblížit těm, kteří už úspěch mají. Je to věc samozřejmě velmi specifická pro ten či onen obor, ale jako příklad si můžeme uvést netypické image námi vybraného pracovníka reklamní agentury. Jedná se o pracovníka kreativního, jehož úkolem je tedy vymýšlet např. slogany, které zaujmou, neotřelé slovní obraty, reklamní postupy a jiné podobné triky, na nichž se pak přizíví většina ostatních pracovníků této agentury. Na tomto člověku si můžeme krásně popsat výlučnost jeho image, ale nejdříve se pro pochopení celé problematiky vrátíme zpět k jeho firmě.

Ano, agentura jako taková musí mít také své image. Většinou to bývá image velmi důstojné a uhlazené, které má na první pohled vzbudit respekt a úctu k vědomostem a znalostem v oboru reklamy, které tato agentura navzdory svému často krátkodobému působení u nás nabízí. Většina zaměstnanců se tedy celý den hemží po budově v drahých oblecích, jejich mobilní telefony nepřetržitě drnčí v těch nejméně příhodných okamžicích a vůbec celé prostředí budí dojem uhlazeného a velmi pilně pracujícího týmu. Členové tohoto týmu musí nezbytně respektovat povinné image a benevolence v tomto oboru jsou jen velmi malé (např. kuffík jiného odstínu, mírně odlišné sako, mírně výstřední verze ustáleného modelu bot, apod.). Tento model platí závazně pro každého, kdo bude tuto práci manažera, personalisty nebo kohokoliv jiného v této firmě dělat.

Proto, když má dojít k výběru zaměstnanců, sehrává roli především jejich image. Když budou stát v řadě čtyři účastníci konkursu a pouze jeden z nich bude v reprezentativním obleku, má jasné plus. A vůbec nezáleží na tom, že si ho dnes ráno vypůjčil od známého. Oblek patří k atributům jeho profese. Má vzbuzovat důvěru a úroveň. Plat, který ve své funkci bude brát, mu nový oblek velmi rychle zaplatí. Navíc se jedná o nejjednodušší část vašeho image. Seriózní vzhled, který si za zanedbatelný peníz můžete koupit ve kterémkoliv butiku nebo třeba i vypůjčit. Tato situace však patří mezi ty nejjednodušší. Zde stačí pouze oblek a seriózní vystupování, kterého by byl schopen po půlroční drezůře i šimpanz. Poněkud složitější situace nastává, jakmile vám jde o místo, které je svým způsobem jedinečné. Jako například u našeho kreativního pracovníka.

Samozřejmě, musí mít vlohy a cit pro reklamu, ale ty má, upřímně řečeno alespoň v našich krajích každý čtvrtý člověk. Určitě i vy jste si někdy od někoho něco koupili na inzerát, a tak znáte, kolik rafinovaných lží a lákavých polopravd jsou mnohdy lidé z úplně odlišných profesí schopni poskládat dohromady. Při tom čase, který tomu

náš reklamní pracovník věnuje, by bylo trapné, kdyby opravdu nic nevytvořil. Se zahraničními podklady, kde se dočte, jak problém řešily stovky odborníků před ním, není reklama v Čechách až zas tak složitá věc. Stejně většinou dobře platí pouze firmy, které jsou již zavedené (dost často dokonce monopolní výrobci) a proto žádnou zásadní reklamu nepotřebují. U těch ostatních je většinou výsledek stejný, jako kdyby inzerovali samostatně, ale výtvar agentury jim dá přeci jenom určitou úroveň a lesk. Odpovědnost agentur za účinek jejich výtvorů je mizivá a k tomu, aby byla jakákoliv kampaň prohlášena za neúspěšnou, je zapotřebí minimálně deseti různých omylů a přehmatů maximálního rozsahu na všech klíčových místech. Z toho je jasné, že rizika neúspěchu v pozici zaměstnance jsou minimální.

Nyní jsme se ve stručnosti seznámili s rozsahem a zodpovědností práce špičkového specialisty ve svém oboru, u něhož je základní podmínkou ke kvalitní práci talent a vysoký intelekt, ale jakýmsi nedopatřením se ani jedno ani druhé při přijetí do funkce netestuje. Co je tedy pro přijetí na toto velmi dobré místo rozhodující ?

Ano, uhodli jste. Je to jeho image. Cílené image, které si vytvořil, o něm musí vypovídat, že není stejně tuctový, jako ostatní lidé. To ale neznamená, že musí důsledně popřít všechny existující konvence. Často stačí pouze náznak vlastní osobnosti, která i tak výrazně kontrastuje s šedí konvenčních firemních uniforem. Takzvaný kreativec si tedy může dovolit (a nejenom může, on dokonce musí, jinak by si ho klient mohl splést s managerem a tým by při prezentaci nedělal odpovídající dojem) například náušnici v uchu, copánek, nekonvenční kravatu, téměř sportovní boty vyšší třídy a vůbec celkově i svým projevem musí budít dojem značně svérázného a téměř nesnesitelného člověka. To je v pořádku, protože diskuse probíhá přes jednatele a kreativec musí budít dojem zaměstnance, který je natolik dobrý, že mu firma všechny jeho neuctnosti toleruje.

Ale to byl jen příklad. V každém případě je dobré, abyste si ještě před tím, než půjdete k pohovoru zjistili, jak vypadají standardní členové vaší profese. Čím více se ve svém image přiblížíte vizi vybírajícího, který má ještě před tím, než jste vstoupili do dveří, již jasnou představu člověka, kterého by rád na určitém postu viděl, tím máte větší šanci, že si vás již při prvním pohledu podvědomě vybere. Pak již stačí neudělat žádnou výraznější chybu při rozhovoru a úspěch je jistý.

Odpovídající slovník

Váš slovník je hned po vašem vzhledu to nejdůležitější, co o vás vytváří celkový dojem. Často ani není důležité, co vlastně říkáte, ale jak. Stejná věc se vždy dá říci různým způsobem. Mezi nejzákladnější chyby při komunikaci patří vkládání takzvaných vycpávkových slov, které svědčí o nedokonalosti a nekompletnosti slovní zásoby a vyplňují časovou mezeru, než se ono hledané slůvko v zákoutí mozkových závitů objeví. Mezitím bývá slyšet často ono klasické "hele.. , vole.. , jo.. , teda.. , vid'.. , že jo.. " a v lepším případě " ..hmmm....mmm..ehm..". Pokud máte ve svém projevu v této oblasti určité rezervy, nebojte se zpomalit frekvenci vašich slov, mluvit volně a rozvážně a dávat důraz na podstatná slovíčka. Uvidíte, že se celkový dojem z vaší komunikace výrazně zlepší. Ale je potřeba to trénovat a co nejdříve se dostat z vlivu skupiny, kde jste k podobným slovním deformacím přišli. Je na místě si uvědomit, že člověk automaticky přebírá do svého projevu většinu z toho, co slyší kolem sebe a stačí mít v okolí čtyři hodiny denně lidi, kteří říkají za každým pátým slovem "vid'" a za několik týdnů s podivem vaši blízcí zjistí, že po nich chcete, aby souhlasili s věcmi, o nichž od vás slyší poprvé v životě. Vy totiž to slůvko "vid'" už vůbec nevnímáte.

Myslíte si, že je to chyba, která vám zůstane jednou provždy ? Ale ne. Stačí normální prostředí a i vy se vrátíte do normálu. Ale co je to normální prostředí ? To je takové prostředí, které jste si vybrali jako svůj cíl. Vaše budoucí profese a lidé, se kterými se v ní budete setkávat. Každá společenská hladina má svůj styl projevu, svá vycpávková slova a také svůj způsob sdělování určitých faktů. Pokud tedy přicházíte z jiné hladiny, uvědomte si, že nesmíte mezi svými novými kolegy působit cizí a snažte se jim ve svém projevu přizpůsobit. Pro začátek to stojí trochu kontroly a přemáhání, ale po nějaké době vám ani nepřijde, že jste někdy mluvili jinak. Je to přeci stále jenom čeština.

Pakliže se ale chcete pojistit, aby se vám nestalo, že v okamžiku, kdy se nad něčím zamyslíte, prořízne ticho v místnosti nějaké vaše ostřejší nepatřičné slovo, najděte si s cílovou společenskou vrstvou společný relaxační sport, koníčky nebo cokoli jiného a za chvíli zjistíte, že se i v jejich slovníku vyskytují přirozené ekvivalenty slovíček všeho druhu.

Vystupování

O vystupování již bylo řečeno mnohé. Je to nedílná součást vašeho image. Pokud jste vystudovali hereckou školu, pak s tím nemáte žádné problémy, ale v opačném případě přijde vhod několik zásadních rad. Není to nic nového. **Z vašeho vystupování musí číšet sebedůvěra.** Ale pozor ! **Nesmí to být arogance.** Mluvíme zde o **zdravé, přiměřené a střízlivé sebedůvěře člověka, který pochybnosti druhých zahání úsměvem a mávnutím ruky.** **Je to jen a pouze schopnost přesvědčivého vystupování.** Toho dosáhnete kromě energické řeči a přímých pohledů z vašich očí do očí naslouchajících i jasnými a přirozenými pohyby a uvolněnou (nikoliv přemrštěnou) gestikulací. Tuto část je třeba také pravidelně cvičit, občas i před zrcadlem. Ne, nemusí vám to být trapné, před vámi to dělalo již velké množství úspěšných lidí, dokonce i světoznámých politiků a všem se to vyplatilo. **Práce na sobě je jedna z věcí, na které nikdy nemůžete prodělat.** Vše, co v tomto oboru podniknete, se vám mnohonásobně vrátí.

Nyní si povíme o nejčastějších chybách, kterých se při vystupování dopouštíme. Ne, že bych vám je chtěl snad připomínat, ale je dobré o nich vědět, jsou přirozené a každý z nás je v určité míře má. Je to nejčastější blokáda úspěchu u většiny lidí a po jejich překonání pro vás již nebude žádná překážka dost velká. Největší brzdou bývá dost často tréma.

Tréma

Tréma je reakce organismu na situaci, která není standardní. Výstup na pódiu, zkoušení u tabule, první setkání s vysněnou bytostí, pohovor v zaměstnání a spousta dalších riskantních akcí bývají nejčastějšími příčinami záchvatů trémy. To všechno jsou situace, které se stávají jen velmi zřídka, jsou dost důležité a mají vliv na vaši budoucnost. Zde je lehkomyšlnost zcela na místě, ovšem bohužel jen to nestačí. Je potřeba pravidelný trénink. Lidová moudrost doporučovala lidem trpícím trémou vystoupit na veřejnosti a vyřknout nejsprostší slovo, které znají. To je samozřejmě také řešení, ale pouze částečné. Takovému člověku stoupne popularita v okolí, má mnohem více známých a často se mu jeho výstup připomíná. Tím se jeho přemrštěné reakce a

emoce otupí a tak se zbaví trémy ve svém základním projevu. Ovšem až se příště dostane do trémové situace v prostředí, které nezná, je přesně tam, co byl předtím. Jeho schopnosti opět klesají pod padesát procent normálu, což se na image okamžitě projeví. **Rozklepané nohy a vyděšený výraz vám respekt většinou nezískají a ani opožděný chabý úsměv nedokáže zacelit výrazné trhliny v dojmu z vaší osoby.** Zde tedy přichází ke slovu trénink. Projít předem pár nepodstatných přijímacích pohovorů na funkce o něž v podstatě nemáte zájem, časté vystupování před větším počtem lidí a důsledné potlačování jakéhokoliv ostychu. Určitá povrchnost je vám v tuto chvíli pouze ku prospěchu, protože dokud si budete uvědomovat důsledky svých činů v celém jejich rozsahu, trémy se nezbavíte. **Musíte se naučit velmi dobře ovládat.** Ale dokázaly to tisíce jiných lidí před vámi, dokážete to i vy.

Tichý a nesmělý projev

Samozřejmě, že jsou situace a místa, kde je na místě uctivé a zdrženlivé vystupování, jako je například soud, policie, základní škola a podobně. Musíme si ale říci, že v okamžiku, kdy máte prosadit svůj názor, tedy své já a svou osobnost, pak zdrženlivost v projevu není vůbec na místě. Pokud tedy netrpíte vrozeným ochrnutím hlasivek, nebojte se dát občas do svého hlasu energii. Ne, nemám na mysli řev, dobře známý z vojny. **Jde o to, abyste ve své jasné a přehledné řeči dodali energický důraz na podstatná slova a dokázali podtrhnout celý dojem z vašeho projevu. Energický hlas není věc, kterou musí mít člověk bezpodmínečně od narození. Hlas a mluva se dá cvičit.** Proto, když říkáte něco o čem jste přesvědčeni, nesmíte se nechat překřičet nějakým hlupákem, který se právě pokouší dát k dobru něco, co slyšel v televizních novinách a stejně to dosud nepochopil. Musíte si umět zjednat soustředěné posluchače a v klidu se ke svému tématu vrátit. Není vůbec od věci, cvičit se svými blízkými oblíbenou olympiádu ve skákání do řeči, kdy vítězí ten, který dokázal mluvit nejdéle bez přerušení. Důrazy a odpovídající intonaci dostanete touto metodou do krve téměř bezbolestně a ještě se všichni dobře pobavíte.

Neschopnost soustředit se

Rozutíkané myšlenky stojí také velmi často za většinou neúspěchů v osobních kontaktech. Je možné, že jste měli špatný den, nedostali oblíbenou drogu (třeba i kafe nebo cigarety) nebo jste cestou na schůzku autem přejeli psa. Ale nic z toho nesmí mít vliv na vaši psychickou kondici.

Již staří Indové dokázali ovládat mozkové vlny, jejich aktivitu a tím přímo kontrolovat schopnost soustředění. Nesoustředěnost není nic jiného, nežli souvislé zabývání se větším množstvím podnětů, které ve své déletrvajícím podobě může způsobit i stresové efekty. To je věc, které je třeba se zbavit. Proto si povíme o tom, co si lze představit pod slovy duševní hygiena.

To je takový přístup k problémům, který nedovoluje přetížení po psychické stránce. Negativní podněty (tedy všechno to nepříjemné, na co může člověk jenom vztekle nadávat a remcat, ale nic tím nezmění, ani se mu nijak výrazně neuleví) je potřeba potlačovat. A potlačit je můžeme pokusit třeba tím, že se na ně snažíme zapomenout, což ovšem nemusí být vždy úspěšné (tyto myšlenky přetrvávají formou obav a děsů v podvědomí a vynořují se v nejméně vhodných příležitostech, kdy na ně nejsme připraveni, jako např. ve snu nebo i jako asociace s nesouvisející situací, která vám něco připomene). Další možnost, jak se těchto nepříjemných podnětů zbavit, je přelakovat je takzvaně na růžovo. I ty nejnepříjemnější věci je možné vidět v úplně jiném světle, pokud se o to člověk pokusí.

Zdražili vám nájem ? To je nepříjemné. Ale ! Zdražili ho i všem vašim sousedům. I té uřvané rodině, která dělá váš dům téměř neobyvatelným. Nemůžete kvůli nim spát a jejich čtyři děti vám pravidelně rozbíjejí okna. Už teď si naříkali, že nebudou mít dost peněz na nájem, takže je tu určitá naděje, že to vzdají, odstěhují se někam pryč a v domě bude klid. Nebo mohou začít krást a časem je třeba všechny pozavírají.

To byl sice trochu nadsazený příklad, ale pro vysvětlení podstaty přelakovávání faktů zcela postačuje. Tímto způsobem lze překlenout spoustu ran osudu, protože jakmile si uvědomíme, že se v nich neocitáme sami, okamžitě je nám lépe. To je zcela v pořádku.

Ale úplně nejlepším řešením je důsledně se vyhýbat prostředí, které ve vás vzbuzuje deprese, a když už se v něm ocitnete, snažte se pobavit absurdností celé situace. Jako příklad můžeme použít třeba jízdu v hromadném dopravním prostředku, přečpaném vlaku či autobuse. Samozřejmě, jakmile se stanete úspěšnými, nastoupíte

si tam jen tehdy, když se budete chtít vžít do pocitů a rozpoložení průměrných a podprůměrných lidí, kteří se rozčilují, šlapou po sobě, vynucují si přednost k sezení všemi možnými i nemožnými prostředky a vůbec nastolují ve stísněném prostoru napjatou válečnou atmosféru. Přitom všichni věděli, do čeho jdou. Jezdit ve špičce má svá úskalí. A v tuto chvíli přistoupíte vy. Nezáleží na tom, jestli jste již v tuto chvíli úspěšným člověkem. Na vašem finančním postavení teď vůbec nezáleží. Jakmile jste tam vlezli, jste si všichni rovni (téměř - řidič je na tom lépe). A teď, místo abyste prokleli tu situaci, která vás dohnala až sem, zkuste se na to podívat trochu z jiného úhlu. Představte si, že jste milionář, celé dny se nudíte ve své luxusní vile, obklopen bohatstvím a blahobytem a tak duševně strádáte ve sterilním prostředí. Dnes jste se poprvé po půl roce na pár chvil zbavili ochranky a teď jste se v dokonalém převleku vydali mezi lidi. Vše, co kolem sebe vidíte, již není každodenní samozřejmostí. Pokuste se na to dívat zvědavým okem. Všimněte si reakcí lidí na každé zastávce. Co dělají ti, co už se nevejdou, o čem kdo mluví a jaké jsou to kolikrát scestnosti. Vdýchněte do sebe napjatou atmosféru dopravního prostředku. Vždyť je to docela zajímavé. Ani v kině vám nikdo nic tak dokonalého nepředvede, přestože tady herci pracují zadarmo. Ale jsou opravdoví. Každý hraje sám sebe. Při takovém pozorování se lehce odpoutáte od vlastních problémů a nenesete stresové skutečnosti ani zdaleka tak těžce, jak by se vám mohlo na první pohled zdát.

Dodržování těchto hrubých zásad duševní hygieny a občasné trénování schopnosti soustředit se, když se důsledně zaměříte na řešení nějakého určitého problému a ničím jiným se nenecháte rozptylovat, dokud ho nevyřešíte (je to věc přístupu, proto zde mám na mysli pouze dílčí problémy a ne třeba stavbu rodinného domku), vám přinese mnohem čistší a průzračnější mysl, která není zatížena zbytečnými emocemi a produkty podvědomí a mnohem snadněji se vyrovnává se složitějšími situacemi.

Paměť

Dá se předpokládat, že v okamžiku, kdy projdete prvním kolem ať již v personální agentuře nebo přímo u vámi vytipované firmy, dojde k osobní schůzce s někým, kdo bude držet v ruce váš životopis a bude se vás tázat na doplňující údaje. Ty otázky nejsou nikdy složité. Většinou se omezí na dotazy typu " Co jste tam dělal ? " a " Jak

dlouho to bylo ? " výjimečně i " Neznal jste tam nějakého Procházku ?". Přesto se od vás předpokládá, že dotyčným v barvitých větách vylíčíte své působení ve vámi vypsanych firmách, kde vám záleželo na profesním růstu, práci s kvalitním vybavením a dlouhodobých perspektivách. To ale není všechno. Abyste tyto poměrně jednoduché fráze mohli dobře kombinovat a přizpůsobit situaci, je nutné znát svůj životopis nazpaměť a předem tušit, na co se vás protihráč vzápětí zeptá.

Pro člověka, který v životopise napsal skutečně velmi stručně co kde dělal a co se mu na tom nelíbilo, to nebude žádný problém. Ovšem my, když jsme psali cílený životopis, který se již nesčetněkrát osvědčil v praxi, si ho také musíme celý zapamatovat. Nesmí se nám stát, že si nemůžeme vzpomenout na název podniku nebo funkce, že ty trubičky, co jsme tam rozbíjeli se jmenovaly "zářivky" a podobně. Proto je zde na místě alespoň mírný trénink paměti.

To se hezky řekne, trénink, ale jak na to ? Jednoduše. Způsobem, který je asi tak stejně bolestivý jako všechny ostatní, ale ve svém výsledku vám přinese mnohem více užítku. Ano. Je to učení se cizím jazykům. **Nejlepší a nejúčelnější trénink paměti, jaký je vůbec možný.** Možná namítnete, že vám to nikdy nešlo. Že od té doby, co jste se na škole učili řeč, kterou dnes můžete použít pouze při komunikaci s některými stavebními dělníky, vás jakékoliv řeči přestaly zajímat. Já se vám nedivím. Ale ! Při studiu cizího jazyka nejenom, že si osvojíte cizí gramatiku a slovní zásobu, ale ještě k tomu si zopakujete spoustu českých slov, které třeba až zas tak často nepoužíváte a v průběhu plynulé diskuse byste s nimi mohli mít problémy. Navíc nikdy není na škodu, když vám ve vhodnou chvíli u pohovoru jakoby náhodou vypadne z úst třeba anglická fráze přesně vystihující danou situaci. Pak získáváte další body do plusu. Ale to není podmínkou.

V každém případě pravidelné, a to opakují, pouze a jen pravidelné se učení vybranému jazyku osvěžuje a trénuje paměť a mnohonásobně předčí všechny ty notoricky známé skautské metody rozvíjení paměti. Ale všechno má svůj čas, takže neočekávejte nějaké skvělé výsledky okamžitě. V tomto případě je rok krátká doba. **Nejdůležitější jsou správné návyky, dobře organizovaný čas, a důsledná práce s pamětí. Všechno ostatní již přijde samo.**

Vzhůru za úspěchem

Nyní, když jsme strávili spoustu hodin důkladnou přípravou ke své cestě za úspěchem, máme ucházející projev a zapracovali jsme na svém image, nám konečně svět leží u nohou. Jediný problém spočívá v tom, že ten svět o tom ještě neví. My musíme být těmi, kdo si své postavení vydobude. Teď, když k tomu máme maximální možné vybavení, to nebude žádný problém.

Již před několika dny jsme obtelefonovali většinu personálních agentur a doručili jsme své životopisy do všech firem, které pro náš další postup přicházejí v úvahu. Že jich bylo celkem víc než deset? To nevádí, alespoň bude z čeho vybírat. Všimněte si, že touto metodou jste se jen tak mimochodem dostali do rovnocenného postavení s personalisty, kteří vás budou posuzovat. Zatímco oni budou analyzovat vás, vy si v pohodě můžete rozebírat je i jejich podnik. Taky si vybíráte jen ten nejlepší. Pokud budete mít v průběhu diskuse více zákeřných a všetečných otázek než oni, nevádí. Verbální převaha je pozitivní věc, ale nesmíte je příliš vyděsit. V každém případě je třeba mít již předem vytipovánu alespoň zhruba většinu věcí, na které se chcete zeptat. Zvídavost by u většiny firem neměla být na závalu. Vždyť je to vlastně zájem o podnik, o jeho systém a o práci v něm. Takový zájem u většiny dlouhodobých zaměstnanců již dávno vyhasl a ti noví většinou ani netuší, do čeho jdou. Takže máte zase plus. Ale zatím ještě u pohovoru nejsme. K tomu teprve dojde.

Osobní pohovor

Jedna z firem, kterou jste kontaktovali, se ozvala. Střízlivým a seriózním hlasem s mírným formálním odstupem jste si s nimi domluvili schůzku v jejich sídle. Přichází okamžik, kdy zúročíte celé své dosavadní snažení. Ne, že by to bylo jenom kvůli tomuto okamžiku, to ne. Zapracovali jste na sobě a teď již víte, jakou máte cenu a kolik vám mohou nabídnout, aby to pro vás bylo zajímavé. To, co nosíte na tváři, již není pouze maska úspěšného člověka. Už jste se jím stali. **Úspěch, to není okamžitý stav majetku ani financí. Úspěch, to je postoj ke světu.** Někteří lidé jsou stále úspěšní a ti druzí ne. Náhoda? Ne, je to v nich. Teď je to i ve vás. Přicházíte a přinášíte s sebou úspěch, který reprezentuje jak vaše image, tak váš duševní stav. Úspěch, to je opak poraženectví. A vy to slovo již dneska neznáte. Proto vás nemůže potkat nic jiného než úspěch. A vy to víte.

Teď jste tady. Sedíte v koženém křesle v impozantní přijímací místnosti. Tedy sedíte není to správné slovo, protože ta poloha je něco mezi lehem na zádech a sedem. Se zájmem si prohlížíte velký mramorový stůl (který alespoň vypadá, že je mramorový). Dělá to na vás dojem. Myslíte si, že tato firma by vás mohla dobře zaplatit. Ale nenechte se ohromit. Je docela dobře možné, že to všechno, na co se díváte, i širokoúhlá tapeta se západem slunce nad Alpami, hifi-soustava s prezentačním videorekordérem a dokonce i velká nástěnná projekční tabule v rohu rozlehlé místnosti, to všechno může být zakoupeno na splátky, přičemž za to majitel firmy ručí svým domkem někde na venkově. Teď čekají právě na vás, abyste jim na to všechno vydělali. Nebo také ne. To právě nyní musíte vhodně mířenými dotazy na postavení podniku na trhu a na jeho hlavní obchodní partnery šikovně zjistit.

Přišli jste o dvě minuty dříve. Byli byste tu bývali o půl hodiny dříve, ale to se nehodí. Je lepší obcházet dlouhé minuty sousední čtvrt', nežli trapně nervózně vyčkávat v přepychovém křesle a mít již od začátku punc člověka, který přichází, jak a kdy se mu zlíbí. Představili jste se, uvedli vás sem a teď nic. Je to hra na nervy. Možná nechtěná, možná záměrná. Musíte být shovívaví. Ale nesmíte vypadat přehnaně skromně. Proto na dotaz okolo pobíhající velmi přitažlivé recepční (nebo kdo to vlastně je) " Dáte si něco k pití ? " neodpovídejte " nic." ani " podmáslí " nebo nějakou jinou specialitu vašeho kraje. Držte se konvencí a dejte si buď "Colu" nebo "Džus". Pak máte chvíli klid, můžete mapovat své okolí a neváhejte si přečíst ani propagační materiály firmy, které jakoby náhodou leží hned vedle vás na stole, nebo jsou položeny na malém stolku u stěny.

Právě, když jste se začetli, přiběhla rozevlátá usmívající se postava v padnoucím obleku a s napřaženou pravíci míří přímo k vám. Ne, není to vyhazovač, kterého na vás zavolali. Je to právě ten člověk, který s vámi povede rozhovor. Hned v úvodu se omluví na nesmírnou časovou zaneprázdněnost, naznačí vám svoji důležitost ve firmě a tak nějak se pokouší docílit toho, abyste si vážili chvíl, které s vámi ztrácí. Vy k tomu však přistupujete jinak. Váš čas má pro vás o dost větší cenu, nežli ten jeho pro něj. Koneckonců on je teď v práci a bere za to plat, kdežto vy na něho vyplýtváváte svůj volný čas. Takže převahu musíte mít vy.

Po tom, co se vám dotyčný představil a dostali jste se několika kontrolními otázkami přes váš životopis, nastává okamžik, kdy byste měli říct, co od nového zaměstnání očekáváte. Je to klasická zákeřná otázka, po které se ukáže buďto naprostá naivita uchazečů o zaměstnání, skromnost při zájmu o nižší funkce nebo

nespolehlivost při opatrném smlouvání o pružnou pracovní dobu. Této otázky se snažte co nejrychleji zbavit a pokud zachytíte okamžik, kdy ji má váš protihráč na jazyku, položte mu otázku typu " Co by vám mohla firma vzhledem k vašim znalostem a specializaci nabídnout. Jde vám přeci pouze o kvalifikovanou práci s perspektivou růstu jak finančního, tak odborného." O podřadné práce a příliš dlouhé vyčkávání na méně populárních místech nemáte zájem. Přistupujte k tomu tak, že si to promyslíte i když se vám třeba jen jakákoliv maličkost nezdá. Ozvat se znovu můžete do týdne téměř vždycky.

Pracovní zařazení

A teď k věci. Právě přišel okamžik, kdy vám objasňují, jak náročnou a nesmírně důležitou práci budete muset vykonávat. Ničeho se nebojte a s klidem pokyvujte hlavou a občas řekněte " ano", "samozřejmě", "jistě" nebo "jasně". Přestože před vámi v tuto chvíli vyvstávají téměř nezvládnutelné úkoly, není žádný důvod se znepokojovat. Hned od začátku vám nikdo až zas tak extrémní zodpovědnost nedá a musíte se v každém případě ještě zaškolit. V tomto okamžiku je tato pasáž diskuse vašeho protihráče víceméně zbytečná a jediným jejím účelem je zastrašit vás, jestli se nezavikláte ještě před tím, než přijde na řadu řešení finančních otázek.

Pokud byste snad neunesli tíhu odpovědnosti při představě, že na vašich rozhodnutích budou záviset "životy" tisíců lidí, zkrátka kdybyste selhali a přiznali, že máte vlastně zájem o nějakou nižší funkci, přicházíte okamžitě o většinu výhod, kterou jste zatím dobře vedenou cílenou diskusí získali. Přestože je vám jasné, že funkci, kterou vám nabízejí nemůžete zvládnout, neustupujte. V klidu ji berte. Stejně přehánějí a skutečnost nikdy není tak strašná. A kdyby snad mluvili pravdu, tak se v průběhu zkušební doby nenápadně přesunete na jiné místo s tím, že se budete snažit, aby to pro vás mělo co nejnižší finanční dopad. Jakmile vás jednou přijmou, je to i pro ně ostuda přiznat, že se ve svých odhadech na vás mýlili. To už byste museli dělat hodně velké chyby. Většinou se však krizová situace řeší tak, že člověka odsunou o kousek dál na snesitelnější a pohodovější místo a dost často mu ani nezmění jeho plat (někdy dokonce i přidají). Pak je to mnohem výhodnější situace nežli se nechat zdeptat u pohovoru a jít pak třeba i po celý svůj další život pod svou cenu. Hlavu vzhůru. Jste tu, máte svůj cíl a víte jak na to.

Finanční otázky

Právě přišla na řadu velmi důležitá a oběma stranami dlouho očekávaná ožehavá otázka vašeho budoucího platu. Zřejmě se vás váš protihráč s úsměvem zeptá, jaký plat byste si představovali. Není příliš dobré pohybovat se zbytečně dlouho v říši snů či na tenkém ledě, a proto by se docela hodilo, abyste byli alespoň orientačně v obraze, kolik je rozumné maximum, které můžete za svou práci v odpovídající funkci dostat. K tomu přičtete třetinu a sdělte mu, že takový plat by vám jako nástupní "na zkoušku" stačil. Uvidíte, jaký to udělá dojem. Je třeba tuto věc říci jako naprostou samozřejmost, volně a bez emocí. Koneckonců jste se na to dost dlouho připravovali a k tomu, že si dostatečně vážíte sami sebe, patří i schopnost říci si o odpovídající finanční ohodnocení.

Samozřejmě, někdo může tvrdit, že je to trapné, licitovat o plat. Ale žádné firmě není trapné přidávat vám práci, když mají zakázky a chtít po vás přesné dodržování pracovní doby. A peníze jsou právě tím, co tyto případné strasti může, ale nemusí vyvažovat. Takže je to vlastně úplně v pořádku. Kdybyste to nyní nezkusili, mohli byste si to možná ještě po mnoho let vyčítat. A to není již pouze z hlediska duševní hygieny vůbec vhodné. Je totiž nesmírně důležité vědět, že mám maximum toho, co bylo v určitém případě dosažitelné. I to patří ke kritériím úspěchu a o ten nám přeci především jde.

Jakmile jste zformulovali svoji představu přijatelného platu, musí na to váš protihráč nějak reagovat. Samozřejmě i on má své hranice a představy, takže je zbytečné se s ním o věci dlouho dohadovat. Když vaše slova zlehčí, vůbec se neznepokojte a zeptejte se ho na "pro něho přijatelnou" horní hranici. On vám ji sdělí a vy si to rozmyslíte a "ozvete se" (není podmínkou). Pokud byl však váš odhad alespoň z části reálný a firma není vyloženě ostudně chudá, zareaguje personalista poněkud jinak. Když bude hodně zákeřný, může se snažit zpochybnit vaši praxi či odbornost, ale na obojím si stále důsledně stojíte. Pak přichází na řadu dobře známá fráze, že "se o tom musí poradit", a že "platové otázky rozhoduje někdo jiný" atd. To vám ale vůbec nevadí. Vy znáte svou cenu a pod tu nepůjdete. Rozehráli jsme partii dost zešíroka a máme ještě spoustu dalších a dost pravděpodobně ještě podstatně lepších možností. Musí vám nabídnout hodně dobré podmínky, abyste na ně přistoupili, jinak to pro vás

nemá smysl. Snažte se personalistovi při řeči dívat co nejpříměji do očí a nikdy neuhýbejte pohledem. Musí z vás číšet jistota, sebedůvěra a absolutní víra ve vlastní schopnosti. Koneckonců budete to vy, kdo bude v případě dohody pracovat pro firmu, pro toho personalistu co sedí proti vám i pro spoustu dalších lidí a vydělávat na jejich pravidelnou mzdu, která také není nijak nízká.

Přece byste to nedělali za nějaký symbolický peníz. Tato část diskuse je sice duševně dost náročná, ale vždycky z ní zjistíte částku, kterou je vám ochotna firma dát. Ptejte se i na sociální zázemí, dovolené, zaměstnanecké výhody, stravování a další související věci. Přitom si vytvoříte velmi komplexní obrázek o podniku, do kterého chcete nebo možná také už nechcete jít. Pokud si ale myslíte, že právě přišla zřejmě ta nejvýhodnější nabídka, která mohla přijít, pojistěte si ji. Sepište smlouvu, podepište ji a důkladně si prohlédněte, aby v ní byla uvedena zkušební doba, ve které můžete podle zákona bez udání důvodů okamžitě ukončit pracovní poměr. Zápočtový list a ostatní formality vyřídíte až po nástupu. Teď již můžete pouze pro klid svědomí obejít ještě zbytek těch firem, u nichž bude naděje, že vám mohou nabídnout lepší podmínky než jsou ve smlouvě, kterou máte v kapse. Nepolevujte ve svém image a dejte si na všech akcích stejně precizně záležet. Někteří přijímací aktéři vám se svým smlouváním možná budou připadat trapní, ale o nic vám přeci nejde. Podmínky si diktujete vy a jistotu už máte podepsanou. Když vám ale někdo nabídne přeci jenom něco opravdu výrazně lepšího, neváhejte a sepište s ním také smlouvu. Pak je již pouze slušnost upozornit první firmu, že se podmínky změnily a bohužel "vám přítel dohodil skvělé místo" nebo "člen rodiny vás chce mít ve svém podniku" a nebo něco podobného. Kdyby vám snad ona firma chtěla dělat problémy, pak v uvedený den nastupte a přineste s sebou rovnou napsanou výpověď ve zkušební době. Pak jste zákonům učinili zadost a čeká vás již pouze vaše dlouho a pečlivě vybrané zaměstnání. Ale tím to nekončí. To nejveselejší teprve přijde.

Na novém pracovišti

Dnes přišel váš velký den. Vstali jste pravou nohou (nebo levou, pokud jste leváci - není podmínkou) a nastupujete do svého nového zaměstnání. Právě teď je velmi důležité dbát na svůj vzhled a vystupování mnohem více, než kdy jindy. Úspěch se sice dostavil, byli jste přijati na velmi dobré místo s maximálním možným platem, ale žádná

výhra není nezvratitelná. Alespoň ne hned ze začátku. Chce to tedy úsměv, optimismus, dobrou náladu, energické vystupování a obří dávku zvědavosti. Přicházíte na své nové pracoviště a neexistuje věc, která by vás ve vaší nové práci nezajímala. Projevujte zájem o všechno, pozorně naslouchejte a jakmile budete mít možnost ukázat něco, co už umíte odjinud, neváhejte a okamžitě to dejte k dobru.

V těchto prvních dnech a týdnech si totiž všichni vaši spolupracovníci vytvářejí obraz o vás jako o člověku, o zaměstnanci i o potenciálním konkurentovi v boji o lepší místo na interním žebříčku. Proto musíte ukázat velký zájem o práci, ale zatím ještě ne žádné přehnané ambice. Pokud máte vstřícného šéfa (což by měl být, pokud je rozumný, alespoň ze začátku), jednejte s ním přátelsky, jako rovný s rovným, ale udržujte ve vztazích přeci jen určitý odstup. Tím předejdete mnoha pozdějším nedorozuměním a kolizím jak mezi vámi a ním, tak mezi vámi a ostatními zaměstnanci.

Buďte pilní a snaživí. Za tu trochu přemáhání to stojí a zkušební doba je přeci jenom zkušební doba. Pokud jste si ve smlouvě vydobyli zvýšení platu po jejím skončení, je to o důvod více. Samozřejmě, že jestliže budete skutečně poctivě dodržovat uvedená pravidla, začnete mít velmi rychle pocit, že ta nová práce je vlastně docela dřina a že jste si své peníze opravdu zasloužili. V tuto chvíli máte pravdu, ale přeci byste nechtěli tímto tempem pokračovat pořád? To vydrží jen málokdo a jakkoliv vás nová práce baví, je nezbytně nutné si své postavení upevnit, pojistit a připravit si dobré podmínky k postupu, který pro vás bude znamenat podstatné zlidštění vaší práce. Ale to za vás určitě neudělá váš šéf. Dokonce ani nikdo z kolegů (pokud váš bratr zrovna nedělá zástupce ředitele firmy). O svůj úspěch se musíte postarat jako vždycky sami. Ale neděste se, nejnáročnější část celé cesty máte za sebou. Teď, když jste se změnilí ve skutečně úspěšného člověka, který je spokojen sám se sebou i se svým postavením, teď to pro vás bude jen taková docela zajímavá hra. A navíc bude probíhat v pracovní době. Vždyť se v podstatě o nic nejedná. Jde jen o to, nepodlehnout nějakým cizím vlivům, ale přizpůsobit pracoviště svým vlastním potřebám, jak si popíšeme později. Pro tento okamžik je důležité bedlivě pozorovat své okolí a složité propletence vztahů, které v něm panují, prolínají se a stále se mění.

Orientace ve vztazích

Pokud nejste zrovna od narození extrovert (člověk ventilující všechny své myšlenky, pocity a emoce do svého okolí) trochu si na něj zahrajte. Je to pro tuto chvíli vaše celkem nenáročná role, představovat ve vztahu ke svým rovnocenným kolegům člověka upřímného a otevřeného, který naslouchá a rád svému okolí se vším pomůže. Co se týče vašeho soukromí, omezte se při rozhovorech na minimum informací a snažte se, aby vaše osoba zůstávala víceméně nezmapována. Bavte se o všedních věcech, o odborných zájmech, nebojte se radit se při řešení nových problémů (koneckonců se ještě zaučujete) a vůbec se po společenské stránce chovejte přátelsky a dost průměrně. Zatím se snažte výrazně nestavět na odiv žádné své schopnosti, které by nesouvisely přímo s vaší prací. Jakmile na vás praskne, že umíte skvěle kreslit a malovat, prodávat zboží pochybného původu, že jste ambiciózní kulturista nebo výkonný svůdce, či snad cokoliv jiného o čem se všem ostatním může celý život jenom zdát, vždycky vám někdo začne závidět a tudíž budete mít hned od počátku podstatně těžší a složitější situaci. V tuto chvíli jste totiž nejzranitelnější. Ten, kdo by proti vám něco měl, zná důkladně celý systém vztahů a známostí ve firmě a ví poměrně přesně, kde a jak vás pomluvit, aby vám to co nejvíce uškodilo. V tuto chvíli ještě nesmí dostat šanci.

Teď, když jste na pracovišti již čtvrtý den a už jste se poněkud rozkoukali, zjišťujete, že máte podstatně více práce nežli všichni ostatní. Ne, to není váš ukvapený subjektivní dojem. To je normální. Jednak si vás zkouší váš nový šéf a potom se na vás ostatní zaměstnanci snaží svalit všechny své práce, kterých by se rádi zbavili. V této fázi vůbec neuškodí, když se čas od času zajdete za svým vedoucím poradit, jak se dá nejefektivněji ten který problém řešit a "že byste to ještě rádi prokonzultovali s tím, kdo to dělal před vámi" protože vás třeba "napadlo nějaké docela zajímavé řešení". Tak si vytvoříte celkem podrobnou představu o lidech, po kterých jste převzali jejich práci a zabráníte tím, aby se jí na vás nahrnulo příliš mnoho. Každý z nich si totiž uvědomí, že váš šéf, a tedy zároveň i jeho šéf teď ví, které práce se kdo zbavil a tím se mu podstatně zvyšuje riziko, že by mohl dostat na starost navíc ještě něco jiného, mnohem hroznějšího.

V této fázi byste již měli na pracovišti objevit alespoň dva lidi, kteří jsou vám sympatičtí nebo třeba i odborně blízcí a se kterými nemáte při komunikaci žádné větší problémy. Díky nim postupně proniknete do vnitřního života firmy, o které si za pomoci pomluv, vtipů na jednotlivé zaměstnance, nářků na vedoucí a spousty nenápadných narážek z jejich strany, vytvoříte v průběhu následujících měsíců celkem přesný a

důkladný obraz. Naslouchejte pozorně, je to vaše nové prostředí a vy se v něm budete muset za několik týdnů pohybovat tak plavně, jako ryba ve vodě. Je nutné vědět na koho a na co si dát pozor, na čem si kdo zakládá, co se boduje a co je každému šumafuk. Člověk se tím vyhne spoustě zbytečné práce a celkově si udělá své prostředí poměrně vyhovující. A když se budete i nadále snažit a využijete k tomu své nemalé schopnosti, ve které skálopevně věříte (a nikým se v žádném případě nedáte zlomit), půjdete dál vzhůru na cestě za svým cílem a můžete na tom být již jedině lépe. Protože úspěch, to není jen úspěšná a uspokojující práce a odpovídající finance. To je také pevné postavení ve firmě, ke kterému je potřeba ještě pevnějšího zázemí. K tomu se ale teprve musíme dopracovat. Všechno chce svůj čas.

Oťukávání spolupracovníků

Takzvané oťukávání spolupracovníků je poměrně zábavná metoda, jak zjistit charakterové vlastnosti, odbornost, agresivitu a vůbec celkovou povahu vašich kolegů. Tato znalost rozpoložení sil i nálad se vám velmi hodí v okamžiku, kdy nastane vhodná situace a vy se rozhodnete k nějakému kroku, který má zásadní význam pro váš další postup či pro vaši další úspěšnou existenci na tomto pracovišti. Nebo třeba i ve chvíli, kdy rána osudu dopadne na vaši osobu a vy budete potřebovat okamžitou morální podporu či i něco více (tato situace může zcela nezávisle na vás přijít kdykoliv jako blesk z čistého nebe). Potřebujete velice dobře vědět, na koho se můžete spolehnout, kdo je váš potenciální spojenec a kdo ve vás naopak vidí svého soka a jakoukoliv negativní informaci o vaší osobě okamžitě (ale nejpozději do týdne) použije proti vám.

Člověk by si řekl, že tento přístup je poněkud přehnaný, že jste ve svém předchozím zaměstnání pracovali ve "skvělém" kolektivu a že vám nikdy podobné nebezpečí nehrozilo. Někoho by dokonce mohlo napadnout, že podobných "křivých charakterů", jež nám svou existencí na novém pracovišti potenciálně hrozí je jen nepatrné množství a stejně už se všichni nacpali do politiky nebo do novinařiny. Není to pravda. I záporné charakterové vlastnosti patří k základní výbavě téměř každého člověka a záleží pouze na prostředí a podmínkách, jestli se v dané situaci v plné šíři projeví. Vzpomeňte si na své minulé zaměstnání, kde bylo podle vás "všechno v pohodě".

Byli jste obklopeni víceméně bezelstnými přáteli, z nichž by vám snad nikdo ani nemohl udělat žádný podraz. Proč ? Protože to nestálo za to. Buď se jednalo o funkce, kde nikdo z vás ani z vašich kolegů neměl reálnou možnost postupu a ani jeho přátelé a rodinní příslušníci se tam příliš nehrnuli. Je dost dobře možné, že jste pracovali s lidmi, kteří měli stejné pozice jako vy a vzhledem k vaší přirozené agresivitě (která se nemusí projevovat pouze silou, ale jak jsme si již pověděli, třeba pouze přístupem k životu a způsobem řešení problémů) si dobře rozmysleli, jestli se jim někdy vyplatí se třeba jenom náznakem postavit proti vám. Pak je tu ještě další možnost, ale ta pro vás není nijak výrazně lichotivá. Je totiž také možné, že jste si v zápalu své práce ani nevšimli drobné sítě spleťtých intrik, které se kolem vás v hustých chomáčích jen tak mimochodem upletly. Pak je to situace zoufalá, protože v takovém případě může pomoci jen a pouze dobrý přítel, který vás někde v hospodě dobrácky poplácá po zádech a taktně vám naznačí, nad čím byste se měli zamyslet.

Jakmile se však člověk k aktivitám svého okolí staví pouze pasivně, propadá se na společenském žebříčku stále níž a níže. Ne všichni jsou schopni rozpoznat drobné změny v jednání svých kolegů v okamžiku, kdy ztrácíte své původní postavení. Mnohdy za tím může být pouze drobnost. Mírná pomluva, náznak, že ve vašem soukromí něco neklape, jak by mělo nebo že se v něčem dost lišíte. Není vyloučena ani výtká šéfa právě na vaši adresu, bohužel zrovna na poradě, na které jste nebyli. Nemyslete si, že vám takovou věc někdo vzkáže. To ne. Nikdo ze sebe nebude dobrovolně dělat posla špatných zpráv. Když už vám má někdo takovou informaci dát, musí to být někdo, komu důvěřujete a kdo důvěřuje vám. Někdo, kdo ví, že by třeba podobnou službu mohl někdy potřebovat i od vás a tak vám jen tak mimochodem naznačí, kam se vítr obrátil. V této chvíli se dá ještě všechno změnit, jako mávnutím kouzelného proutku.

Nejjednodušší je vymyslet jinou pomluvu na toho, kdo si vás vybral za cíl. Většinou to bývají lidé, kteří mají hrůzu z toho, že by se někdy mohli stát terčem posměchu. Jsou dost citliví a tak si horečnatě vymýšlí pomluvy téměř na každého a o tom, o kom jsou přesvědčeni, že jim to neoplatí, tuto pomluvu rozhlásí do světa. Takový člověk je dost zranitelný a na nějakou dobu ho nějaká dobrá a vtipná pomluva nebo glosa na jeho komické chování, vzhled nebo rodinné příslušníky (lehce se něco najde, nikdo není dokonalý) alespoň částečně vyřadí z místního společenského života a vy máte klid. On vám to sice nezapomene, ale vy jemu také ne. Tak prosté řešení přichází v úvahu bohužel pouze u této nejjednodušší situace.

Může se vám totiž také stát, že uděláte nějakou vážnou chybu. V uvolněné atmosféře se neovládnete a prozradíte něco o svém problematickém studiu na škole, o svých slabínách v jazycích, logice či ve vztahu k druhému pohlaví a nebo vám třeba příliš často volají do práce lidé, kterým dlužíte peníze a vaše výmluvy jsou slyšet po celém patře. Většina spolupracovníků se tím baví, ale vy i u vašich nejlepších přátel dostáváte postupně a plíživě punc člověka nespolehlivého, s nevhodnými "úlety". I to je velké riziko a dost těžko se proti takové deformaci vašeho image postupuje. Je nutno tyto chyby postupně vyhladit výraznými klady někde jinde. Kde, to musíte určit zcela individuálně. Ale nejjednodušší řešení je nedávat obtížným známým, milenkám, tchyni či vašemu bývalému zaměstnavateli telefonní číslo na své současné pracoviště. Riskantní jsou dokonce i vaši dobří známí, pokud by vás při hovoru u aparátu v kanceláři poslouchal někdo z oddělení. Jestliže jste zvyklí telefonovat, neuvědomíte si, že jste právě při hovoru s bývalým kolegou a skvělým přítelem přešli do jeho stabilního a vašeho bývalého hovorového stylu. Občas vám jen tak mimochodem může ulítnout tzv. vycpávkové slovíčko (třeba i v našich krajích oblíbené "vole", či jeho zkomolenina nebo něco úplně jiného) a pak, když odložíte přístroj, zjistíte, že na vás vaše okolí pohlíží nějak podezřele divně. Nebo také ne.

Tedy ne, že by kterýkoliv z těchto drobných defektů vaší pracovní kariéry nutně musel mít dalekosáhlé důsledky, ale je třeba o těchto rizicích vědět a vyhybat se jim. Koneckonců s přáteli si budete moci telefonovat ze svého šéfovského křesla později zcela bez omezení, takže proč si to teď zbytečně komplikovat.

Pak je tu ale ještě i ta úplně nejhorší alternativa, kdy se pod vámi vážně viklá židle. To je situace, kdy jste si tak či onak proti sobě něčím nasměřovali svého šéfa. Nemusí to být nutně pouze vaší vinou (i když to tak většinou bývá). Možná vás pouze někdo vhodným způsobem pomluvil, informoval ho o vašich drobných pracovních přehmatech a vaše úspěchy mu pochopitelně zatajil. Váš šéf je také jenom člověk a nemůžete od něho čekat nadhled hodný boha. Dostal o vás negativní informaci a tím jste pro něho špatní. Čím častěji bude takovou informaci dostávat, tím dříve proti vám začne se sankcemi. Špatné je, že pro vás se stane tato skutečnost zjevnou až v okamžiku prvních drobných sankcí a to už může být i pozdě, protože předsudky jsou skutečně strašná věc. A váš šéf stejně jako většina ostatních lidí je má v hojné míře a vytváří si je s každou další přicházející informací.

Je třeba znát lidi, kteří mu tyto informace přinášejí a donášejí a dát si pozor, aby neměli žádný důvod, říkat mu o vás cokoliv nežádoucího. Tím nemyslíme, že byste

takovým lidem měli podlézat, to by se časem stejně obrátilo proti vám. Je třeba s nimi pouze mírně manipulovat. Úplně nejlepší ale je, podstrkovat jim nenápadně informace, které jsou pravdivé pouze z poloviny nebo ještě méně a pak je tu značná pravděpodobnost, že si šéf po nějaké době začne hledat mezi svými podřízenými jiného komunikativního informátora. Při troše snahy byste to mohli být třeba právě vy.

Váš šéf a jeho šéf

Vztahy k nadřízeným jsou často prubířským kamenem diplomatických schopností každého zaměstnance. Je důležité vycházet se svými nadřízenými co nejlépe v rámci daných možností, tedy nepoštvat tím proti sobě příliš velký počet svých spolupracovníků. Samozřejmě, že to nelze přehánět a dotahovat svoji vstřícnost vůči vedoucím do krajnosti. I oni, přestože jim to bude nějakou dobu trvat (jsou totiž v jiné pozici a nedochází jim to tak rychle jako vašim kolegům), si nakonec uvědomí nesmírnou trapnost celé situace a budou se vás snažit zbavit (pokud možno jednou provždy) abyste je již nikdy nekompromitovali svou přítomností.

Jak tedy vyplývá z výše naznačených myšlenek, je vztah k nadřízeným alfou a omegou tohoto stadia vaší cesty vzhůru. Ocenění ze strany spolupracovníků sice zahřeje, ale na platu či postavení se vám zřejmě neprojeví. Je tedy nutné, aby o každém vašem, třeba i dílčím úspěchu (když nic jiného lepšího nebude) věděl i váš šéf. A to pokud možno přímo od vás a ne zprostředkovaně od někoho jiného. Je to s podivem, ale i velmi jednoznačná a jednoduchá informace mění v závislosti na poslu zprávy svůj obsah i výsledný význam. Proto je vhodné, abyste se ve vztahu k vašim nadřízeným nikdy nedostali do vztahu komunikační izolace. Je třeba se s nimi v každém případě občas bavit. Formálně i neformálně, někdy třeba i úzce pracovně, ale nepřehánět to. Nesmíte se pro ně stát zátěží, která je jim nepříjemná. Proto je na místě již dříve uvedené heslo, které praví, že určitý mírný odstup ve vztahu k nadřízeným má vždy své opodstatnění.

Jakmile toho o politice a problémech svého šéfa víte příliš mnoho, stává se tato situace pro vás velmi riskantní. Samozřejmě, že v první fázi to vypadá celkem růžově. Jasná perspektiva povýšení, jste jeden z mála zaměstnanců, kterým může vedoucí ve všem a neomezeně důvěřovat a podobně. Ale ! Stačí pouze náznak podezření, že nebudete dostatečně loajální a váš přímý nadřízený z vás dostane strach. Víte o něm i

věci, které mu při nevhodném podání na nevhodném místě mohou uškodit. Není podstatné nakolik. Podstatné je, že byste ho mohli vydírat, kdybyste chtěli.

Pak začíná nadřizený postupně měnit svůj přístup k vám. Zatímco předtím se vám jen tak mimochodem svěřoval se svými plány, teď vás nenápadně oťukává, jestli byste nebyli schopni mu uškodit. Vypadáte, že ne. Je vám za to vděčný. Jenže od vděku je k nenávisti jen nepatrný kousek a střízlivý rozum mu napovídá, že jste pro něho tak či onak nebezpečný. Je tu určitá možnost, že s ním opravdu půjdete nahoru do vyšších a lépe placených funkcí, ale časem se vás stejně s největší pravděpodobností zbaví, protože pro něho budete fungovat jako přítěž v jeho rozletu. V opačném případě se vás zbaví o něco dříve. Rány osudu se samozřejmě začnou sypat úplně z jiných stran a on vám odpřísáhne, že se vás pokusí z toho dostat. Ale nepůjde to. Proto zde znovu opakuji, že aktivní účast a znalost soukromých aktivit a vztahů vašich nadřizených (jestliže o tom vědí) je dost na závadu. Pokud má ale váš šéf úroveň a je na své pozici již dostatečně dlouho, pak podobnou chybu neudělá, pokud ho k tomu nějakým extrémně vstřícným jednáním nepřinutíte.

Obdobná je i situace s dalšími nadřizenými v pořadí. Je vhodné, aby o vaší existenci a pokud možno i o vašich schopnostech něco věděli, nebo vás alespoň občas na chodbě dokázali pozdravit. V jednání s nimi je vždy na místě opět zásada dokonalého vystupování, upravenosti a výstižného a pokud možno přímého a stručného vyjadřování na úrovni. Neuškodí, když se jim při rozhovoru díváte přímo do očí, ale pokud vidíte, že stabilně uhýbají a je jim to nepříjemné, nemuňte je zbytečně dlouho. V tom případě si ale můžete udělat závěr, že takový člověk má mírné problémy se svým vystupováním, se svou sebedůvěrou a pravděpodobně si až příliš uvědomuje celý rozsah svých odpovědností. Zřejmě nebude ani příliš komunikativní. Pokud jste tedy v rámci předchozích kapitol pečlivě vypilovali své vystupování a přístup k věci, neměl by být při přímé konfrontaci mezi vámi dvěma pro vás žádný zásadní problém získat nad ním jak v přímé diskusi, tak i v argumentaci převahu. Zatím ji ale nedávejte příliš okatě najevo, abyste neupadli zbytečně v nemilost. Je dost dobře možné, že takovému člověku svými kvalitami (které on nemá) a svou vstřícností a jednáním na úrovni, dokonce zaimponujete. Budete to právě vy, koho si vybere při prezentaci své firmy, aby stál po jeho boku a dodával tak lesk jeho podprůměrnému vystupování. Tím navážete kontakty opět o kousek výše a od určité hladiny již není síly, která by byla schopna vás zastavit. To může udělat pouze vaše skromnost či nedostatek sebedůvěry, ale s obojím už jsme se vyrovnali. Tak tedy vzhůru, máme před sebou ještě pořádný kus práce.

Pozor na kariéristy

Při vašem poměrně rychlém vzestupu se vám může dost lehce stát, že narazíte na někoho dalšího, kdo měl také vysoké cíle, ale bál se je dosud realizovat. Teprve váš příklad ho vyprovokoval k činu a on, přestože je jak po stránce image, tak i po stránce psychické daleko hůře komplexně vybaven, se chce dát také na cestu vzhůru. V tuto chvíli vám hrozí reálné nebezpečí chyb a přehmatů bez ohledu na skutečné kvality vašeho protihráče.

Jestliže je doopravdy dobrý, pokusí se vás za pomoci svých letitých zkušeností a spousty známých odstranit. Pokud je ale pouze průměrný, bude za vámi neustále vlát jako trapná karikatura a neuměle napodobovat každý váš počín, čímž nakonec zaměří všeobecnou a kritickou pozornost přímo na vás, což je pro tuto chvíli zcela nežádoucí. Tohoto nebezpečí je třeba se co nejrychleji zbavit.

Ačkoliv si většinou člověk nemůže nijak vybírat, která varianta kariéristy se mu začne plést do cesty, častější bývá první případ z výše uvedených možností. Takový člověk dost často mívá jak odvalu, tak i potřebnou energii k postupu (odborné znalosti a pracovní flexibilitu považujeme v tuto chvíli za samozřejmost, protože většinou není rozhodující - po stránce pracovních schopností bývají dost často na stejné výši podřízení, nadřízení i jejich šéfové a výjimkou není ani podstatně horší zastoupení odborných znalostí na nejvyšších místech, kde se to ovšem většinou nijak výrazně neprojeví, protože každý průměrný vedoucí používá k pokrytí svých nedostatků schopnosti svých podřízených, což bývá většinou také podstata jeho práce - má za podřízeného zodpovědnost a jeho chyba by ho mohla připravit o prémie - vedoucí si tedy zaslouží podstatně vyšší plat i pravomoci, protože dokud všechno funguje bez problémů, je jeho pozice dobrého vedoucího neoddiskutovatelná). V pozici podřízeného však často čeká odborně zdatný a ambiciózní člověk celá léta a někdy i desetiletí, než nadejde okamžik (škatulata hejbejte se), kdy vlivem rozšíření firmy, vážné nemoci či odchodu do důchodu někoho z nadřízených, dostane šanci k postupu.

Toto je příklad takzvaného regulérního postupu, ale ten nás pro tuto chvíli nezajímá. Důležité je, že jsou tu i jiné možnosti, o kterých ovšem uvedený zaměstnanec nebyl nikdy dostatečně informován a proto setrvává celá léta se zaťatými zuby a překousávanými ambicemi stále na stejné pozici.

A teď jsme přišli my. Rychlost, s jakou jsme dobyli pozice, na které se dostával ve srovnání s námi neuvěřitelně dlouho, ho šokovala a po několika dnech uvažování došel k nevyhnutelnému závěru, že jestli nezačne okamžitě něco dělat, jakákoliv perspektiva světlejších zítřků mu opět zmizí v nenávratnu, protože ho přeskočíme a zabereme mu jeho vytoužené místo. Ze začátku nám tedy může taktně naznačit, abychom byli zdrženlivější. Ale to my jsme. Nemůžeme přeci za to, že na rozdíl od něho jsme díky svému image, energickému vystupování a systematické práci se svým okolím mnohem více vidět a naši nadřízení považují za prospěšné pro jejich postavení vycházet s námi co nejlépe. On takovou pozici nemá, ale neuvědomuje si to. Pro něho je to velká nespravedlnost a my ho celkem shovívavě chápeme.

Pokud tedy onen člověk není úplný hlupák, pokusí se po nenápadném oťukávání převést soukromý rozhovor s námi na dané téma. Je to víceméně jasné. Chce se především ujistit, jestli mu při jeho pozdějších akcích můžeme nějak výrazně ublížit. Rozhovor vypadá naprosto nevinně, ale po chvíli nám asi přijde nápadné, že se až příliš často pohybuje kolem otázek našich minulých zaměstnání, cílů u firmy a třeba i rodinných vztahů. V takovém případě nezaškodí použít trochu fantazie a vymyslet si takové postavení (otec je tichým společníkem firmy, strýc ve vysokých vládních kruzích, sekretářka ředitele je vzdálená příbuzná) nebo minulost (pracoval jsem pro několik podobných firem ve Státech, dělám na zakázku ve společnostech analýzu jejich výkonnosti, už jsem dělal ředitele dvěma obdobným firmám v jiném okrese, ale nevydržím dlouho na stejném místě), aby vašemu soupeři došlo, že jakýkoliv boj proti vám je již předem prohraný. Pokud to zabere, stanete se přáteli, někdy velmi dobrými, on ustoupí od svých úvodních póz služebně staršího zaměstnance a díky němu prolomíte i mnohé další bariéry, které vám zatím překážely ve vašem okolí. Takový člověk pak již pouze doufá, že ho na své cestě vzhůru, o které již vůbec nepochybuje, vynesete alespoň na to místo, o něž se tady celou dobu snažil. Není marné naznačit nějaký mnohoznačný slib v tomto směru. Pro dotyčného to znamená opravdu hodně a pro vaše čisté svědomí je tu fakt, že nikdy nezáleží na skutečné podstatě věcí, ale na tom, jak je člověk interpretuje a co si o nich myslí. On si tedy myslí, že má po starostech a těší na svoji šťastnou budoucnost. Nějakou dobu mu to ještě vydrží, ona budoucnost třeba někdy i (ne vaší vinou) přijde a pak vám bude vděčný. Pokud to nevyjde, bude s těžkým srdcem přesvědčen, že to asi opravdu nešlo. Ale pro tuto chvíli má po problémech a vy taky.

Pak je tu ale také jedna možná i když nepříliš povzbudivá alternativa, že se jedná o člověka podezřívavého, kterého nepřesvědčíte. Všechno si zjistí a buď vám dá najevo, že o vašich polopravdách ví a nebo třeba i bez varování zaútočí pomluvami z mnoha různých stran. Pak nezbyvá nežli bojovat proti pomluvám standardním způsobem, jak bylo uvedeno výše a intrikařit jak se dá. V tuto chvíli byste měli mít kolem sebe alespoň tolik známých, aby vám jeho snahy nijak výrazně neublížily. Nedopustíte možnost, že se mu podaří izolovat vás po stránce komunikační od vašich nadřízených. Takové situace musíte překlenout i kdybyste proti němu museli bojovat ještě podstatně tvrdším stylem. Ale on je také zranitelný. Má ambice, chce postup a musí být vidět. Člověk, který je příliš vidět se může stát snadným zdrojem vtípů z řad svého okolí. Jakmile jeho ambice vyplují na povrch (což je chyba, kterou každý snaživý člověk tohoto typu bez systematické přípravy časem udělá), stane se terčem nenávisti a podezírání a časem se ocitne v naprosté izolaci (ke které mu ovšem také musíte trochu pomoci). Pak je více než pravděpodobné, že postupně rezignuje, vzdá se veškerých nadějí a dost možná odejde i od firmy, ale to až v době, kdy pro vás již dávno nebude představovat reálné nebezpečí.

A teď je tu ještě možnost, že svým jednáním dáte příklad člověku zcela průměrnému, který vás v podstatě obdivuje. Líbí se mu vaše image a vystupování a myslí si, že má na to, aby byl stejně dobrý jako vy. Kdyby byl býval začal pracovat na sobě již před časem, v době, kdy se vám dostala do rukou tato kniha, měl by pravděpodobně celkem reálnou šanci na úspěch. Ovšem v tuto chvíli, bez potřebných znalostí, komunikačního tréninku a psychické přípravy nemá nejmenší šanci. On to ale neví. Netuší, že jste si cvičili paměť, pravidelně a vytrvale se věnovali studiu cizích jazyků, změnili pohled na život a vstúpili si zásady pozitivního myšlení. Nemá ani zdání, že váš přímý a energický pohled přímo do hloubi duše i vaše uvolněné a přirozené vystupování na úrovni není darem, který jste dostali do vínku od boha kdysi dávno, ale že je výsledkem vaší systematické péle. Stojíte tedy proti člověku, který se snaží v maximální možné míře napodobovat všechno, co mu na vašem chování imponuje, protože je (a oprávněně) přesvědčen, že právě v tom se skrývá váš klíč k úspěchu. Nevidí za tím měsíce příprav a tréninků a dokud před ním někdo neponese zrcadlo, tak ani nevidí, jak trapně vypadá snaha o profesionální vystupování předváděná naivním amatérem.

Ano, jednu věc mu nemůžeme upřít. Má postřeh a dobrý úsudek. Všiml si a chce toho využít. Bohužel vás tím dost výrazně ohrožuje, protože ve své naivitě a

přehrávaném vystupování zlehčuje vaše image tím, že mimoděk paroduje všechny ty slabší stránky vašeho image, které jsou pro něho zřetelné. Ty pak s mírnými úspěchy napodobuje.

To je bohužel situace, která nám může dost uškodit a proto je vhodné s takovým člověkem nenápadně šetrně promluvit a nasměrovat ho jiným směrem, nebo na něho přinejhorším použít i taktiky, které jsme použili na ostatní typy kariéristů. V každém případě je nutné takovou postavu co nejrychleji odstranit ze svého okolí. Čím dříve, tím lépe. Pro naše potřeby ale úplně stačí, když přestane vykazovat rysy ambiciózního jedince. Od tohoto okamžiku je vše v pořádku. Teď, ničím nerušení, můžeme v klidu přizpůsobit stávající pracoviště svým potřebám. Nejdříve si ale musíme ujasnit, co od svého pracoviště vlastně chceme.

Přizpůsobování pracoviště

Naše pracoviště je, jak jsme si již řekli, místo, kde trávíme většinu svého denního času a kde také dost často zanecháme i většinu naší vitality a energie (a to nezáleží na tom, jestli jde o zaměstnání fyzicky náročné nebo nikoliv). Proto je tedy na místě mírné nebo i intenzivnější přizpůsobení pracoviště svým potřebám.

Velmi výhodná je situace, kdy na pracovišti již několik individualisticky zaměřených jedinců existuje a ti si již v rámci určených konvencí upravili pracovní prostředí až na samou hranici formální únosnosti. Tím je laťka nastavena a vám nic nestojí v cestě, abyste si své pracoviště předělali dle libosti. Nemáme zde ovšem na mysli pouze plakáty na stěnách, hry v počítačích, či klekačku místo židle. Pracoviště, to je i pracovní doba, povinnosti, zodpovědnost, pravidelné porady, vyřizování formalit a spousta dalších věcí, které samy o sobě nejsou nijak výrazně náročné ale při přesném dodržování všech těchto a ještě spousty dalších povinností musíme neodvratně dojít k situaci, že nám na naši skutečnou tvůrčí práci nebude zbývat již vůbec žádný čas ani energie. Uvědomme si tedy, co je pro člověka nejdůležitější. Ano, je to aktivní odpočinek. Takzvané odreagování se v bazénu, v přírodě nebo třeba i čas příjemně strávený v posteli. Tato doba není ztracená, jak by se mohl mylně domnívat náš zaměstnavatel. Je to doba, kdy nabíráme síly, které se nám po víkendů stráveném prací na zahrádce, na chatě nebo společně s manželkou, dětmi a spolutrpiteli na výletě, již v tuto chvíli nedostávají. Musíme tedy udělat něco pro to, aby pro nás pracovní den

neznamenal intenzivních osm hodin zaplněných povinnostmi, které se nám i nyní, při našem pozitivním myšlení, jeví jako opravdu velká zátěž.

Ideálním řešením je zorganizovat si svůj čas tak, aby v něm ještě nedocházelo k chaosu, ale aby z něho vymizela ta stereotypní a ubíjející tupá absolutní pravidelnost. K tomuto účelu je vhodná klouzavá pracovní doba. Ale pokud vám ji zatím nedali, nevádí. Co není dnes, může být zítra. Ale nemusí vám ji nikdo ani dávat oficiálně. Stačí, když vás po dobu vaší nepřítomnosti nebude nikdo v práci moc shánět (je tedy třeba zbavit se většiny neodkladných povinností, které přicházejí náhle a bez varování) a když už vás někdo bude potřebovat, tak vás bez meškání zastoupí váš kolega, než se vrátíte " z jednání", "z oběda" nebo přinejhorším"od doktora".

Ale jak toho dosáhnout ? Samozřejmě, lidé jsou ochotní, ale jen do určité míry. Ani vašim kolegům se nebude líbit, když mají pracovat i za vás, zatímco vy si někde v pohodě relaxujete. Nepomůže ani argument, že největší výkonnost má člověk v dobrém psychickém rozpoložení, odpočatý a nezatížený zbytečnými problémy. Jasně. Časem se dostanete na pozici, kde vaši pracovní dobu nebude nikdo kontrolovat a podstatné budou jen a pouze vaše výsledky, ale ještě tam nejste. Přesto můžete zcela stejných výhod využívat již dnes, ale bohužel zatím pouze neoficiálně a bez vědomí vašich nadřízených, kteří pro podobné věci nemusí mít příliš pochopení. Důležité je opět vaše okolí a vámi použité metody, jak si je pro sebe získat. Nejzaručenější a všeobecně používaný je systém služeb a protisluzeb, kdy jsou všichni účastníci "obchodu" spokojeni, protože dosahují výhod a výsad, o kterých by si za "normálních" podmínek (v případě důsledného dodržování všech pravidel a nařízení na pracovišti) mohli nechat jenom zdát.

System služeb a protisluzeb

Je to v podstatě klasický systém "něco za něco". Za to, že vás bude kolega zapírat, dokud nepřijdete do práce, budete vy kolegu krýt až předčasně ukončí pracovní dobu (pokud máte na vrátnici píchačky, obnáší to i trochu rizika, ale všechno se dá, když systém služeb a protisluzeb rozšíříte i na vrátnou). Kolega vás podrží při problematickém jednání o výsledcích vašeho oddělení jen tehdy, když bude mít jistotu, že i vy podržíte jeho. A tu samozřejmě mít musí. Proč ho nepodržet ? Ve chvíli, kdy ho budete podporovat, ukážete svou důležitost a pokud to nebude vyloženě záležitost,

kteřá by ho stála vaz, nemůžte se vám nic stát. Naopak, vstoupíte do povědomí jako rozhodný řečník a dobrý kolega. Pokud to nevyjde, budete vypadat alespoň jako dobrák. Ale nezastávejte se předem ztracených věcí příliš často. Mohlo by vám to dost uškodit. Proto je třeba spolupracovat s takovými lidmi, kteří nebudou přehnaně využívat vašich služeb a požádají o ně, pouze když to bude nutné. Neustále si hlídejte skóre. Jakmile je počet vašich služeb vůči službám kolegy větší než dvě ku jedné, je třeba se zamyslet, jestli musíte skutečně spolupracovat právě s tímto člověkem. Pokud ano, je vhodné omezit tuto spolupráci na minimum a připravit si značné množství výmluv definitivního charakteru (např. "Nemůžu ti s tím pomoci, protože se to posledně nějak rozkřiklo a jestli se to ještě jednou zjistí, tak máme malér oba.") V každém případě mezi slušnými a inteligentními lidmi se trvale udržuje zhruba skóre jedna ku jedné a vše probíhá ku všeobecné spokojenosti. Dochází k dodatečné dělbě práce, o které nemívají často vedoucí ani potuchy. Každý dělá to, co mu nejlépe vyhovuje a k čemu je nejlépe vybaven a ve svém výsledku trvá skutečná reálná práce v ideálním případě i méně nežli čtyři hodiny denně (je také mnoho profesí, kde "práce" trvá někdy i méně než půl hodiny denně a to ještě sestává z ořezávání tužek a ukládání papírů do šanonů, ale to nejsou perspektivní profese, které by nás nějak výrazně zajímaly, takže se jimi nebudeme zabývat).

Závěrem je třeba zdůraznit, že systém služeb a protislužeb dělá vždy práci podstatně snesitelnější, pohodlnější a výrazně sbližuje kolektiv na pracovišti. Samozřejmě, že i v tomto případě je třeba mnoha kompromisů. Nic neprobíhá hned od začátku úplně ideálně a někdy se může jevit i snaha přesvědčit kolegu, že nepoškodí firmu, když bude i on k práci přistupovat jinak, zcela marná. Je na vás, jak takového člověka otestovat, čím na něho zapůsobit a co mu nabídnout jako protislužbu. Pokud se nejedná o nějakého maskovaného kariéristu nebo o ustrašeného blba, neměl by být žádný větší problém zainteresovat ho na oboustranně výhodné spolupráci. Tím vám ovšem neradíme, abyste se pouštěli do nějakých příliš riskantních akcí, které mohou výrazně otrást vašim dosud stabilním postavením. Tento druh spolupráce je třeba realizovat se zdravou soudností a rozvahou, kdy si zvážíte, kolik vám uvedená výhoda přinese a kolik můžete v případě nejhorší možné varianty kolapsu vaší spolupráce ztratit. Pokud tento poměr vychází dobře, není důvodu, proč se systémem služeb a protislužeb nezačít. Navíc tím získáte další loajální kolegy, kteří vás mohou v kritických situacích podpořit i v mnoha jiných směrech, než je ten, který spadá do vaší vzájemné

spolupráce. Tato koncepce se však příliš nedoporučuje aplikovat ve vztahu k vašim nadřízeným, kde může mít i značné negativní důsledky (viz. kapitola váš šéf a jeho šéf).

V tomto okamžiku jsme si tedy přizpůsobili celé své pracoviště. Cítíme se tam dobře a nic nám nestojí v cestě. Ve vztahu k nadřízeným ani ke kolegům nemáme žádné problémy a víme, že když to budeme potřebovat, najde se v okolí dost lidí, kteří nás podpoří. Nyní si již můžeme dovolit i drobné výstřelky a nemusíme se už ani tak úzkostlivě ovládat. Naše pozice je naprosto stabilní. Ale pokud budeme důsledně dodržovat všechny zásady, které nás dovedly až sem, skýtají se nám velmi pěkné perspektivy do budoucna. Pro všechny případy je však na místě ještě jedna pojistka a tou je nepostradatelnost.

Učinit se nepostradatelným

Samozřejmě, že máme naprosto stabilní pracoviště bez jakýchkoliv rizik větších otřesů (pokud zrovna nedojde k výbuchu plynu nebo k něčemu podobnému), ale opatrnosti není nikdy dost a proto je vhodné být maximálně připraven na všechny možné i nemožné eventuality. Jednou z nich je i možnost, že se vám ze dne na den změní vedení firmy, váš šéf bude odvolán, vámi znemožněný kariérista povýšen a vaše okolí dezorientováno. Přestože se pravděpodobnost této situace blíží nule, je dobré vědět, že ani v tom případě nedokáže vašim postavením nikdo otrást. Tu jistotu vám může dát jen jedna jediná skutečnost a to, že bez vás vaše oddělení, či vaše firma doopravdy není schopna fungovat.

Aha, řeknete si. "To ale není můj případ." Ale já vás mohu ujistit, že je. Nebudte příliš skromní. Koneckonců jsme se této brzdící vlastnosti již zbavovali mnohokrát. Samozřejmě, že si nebudeme vsugerovávat, že bez našich odborných znalostí, morálních kvalit, věčného optimismu nebo dokonce píle a pracovitosti by to nešlo. To by byla do nebe volající naivita. Všichni jsme zastupitelní a pokud je snad někdo natolik snaživý, že dělá za dva, tak ho mohu uklidnit, že na jiném místě v pohodě vegetují minimálně tři lidé, kteří nepracují ani za jednoho celého a až jednou on padne, dva jiní normální zaměstnanci ho v pohodě nahradí. Do té doby ho ale firma bude stimulovat o trochu vyšším platem, protože si velmi dobře uvědomuje, že dva zaměstnanci s nižším platem, jejichž práci vykonává, by ji vyšli podstatně draž. To jsme ale poněkud odbočili.

V našem případě platí, že si jako vždy musíme i svoji nepostradatelnost postupně vybudovat. Zásada první : Když na něco přijdete a ono to funguje ke všeobecné spokojenosti a bez výhrad, nebo když víte, že onu prospěšnou skutečnost znáte pouze vy, či když se jakýmkoliv způsobem dostanete k důležitým informacím po svých předchůdcích, nechejte si tyto své znalosti pro sebe. Vždycky ! Ne, to není sobectví. Je to nutnost. Právě tohle je to umění "Vědět jak", které se v současné době platí ze všeho nejvíce. Jakmile své znalosti a vědomosti odhalíte někomu dalšímu, podstatně jste si oslabili svoji pozici a on vás odteďka může kdykoliv v plném rozsahu zastoupit či dokonce plně nahradit. A protože si neuvědomuje, že od vás dostal do vínku práci již zredukovanou o vaše vylepšení a úlevy, bude mít špatné svědomí, že dělá málo (on na tom zlepšení nemá žádné zásluhy, nic ho to nestálo a myslí si, že je to úplně standardní způsob práce, takže se jeho svědomí nijak nedivíme) a začne dělat ještě něco navíc. Tím ovšem zase vrhá špatné světlo na vás, protože vy nic navíc neděláte. Že by byl on lepší ? I to si může časem začít myslet váš šéf. To by pro vás ale vůbec nebylo dobré. Pokud tedy opravdu potřebujete, aby něco udělal za vás, sdělte mu jen tolik, kolik je nezbytně nutné, aby to dokázal udělat dobře. V opačném případě předáváte v ucelené formě někomu něco, o co jste se zasloužili vy a z čeho odteďka bude těžit i on.

Ale uvědomujte si rozdíly mezi všeobecnými informacemi a úzce specializovanými znalostmi. Není důvod někomu tajit něco, co si může kdykoliv přečíst. Je ale třeba udržet pod pokličkou to, co třeba právě vám podstatně ulehčuje vaši práci. Na to máte výsadní právo a nikdo vás nemůže donutit, abyste to zveřejňovali na potkání.

Zásada druhá : Stát se na pracovišti uznávanou autoritou ve zvoleném oboru, aby nikoho ani nenapadlo, že se jakékoliv klíčové rozhodnutí obejde bez vaší přítomnosti. Cesta k takové pozici je poměrně jednoduchá. Jednak jsou to skutečné odborné znalosti, pak je to také obří dávka sebedůvěry a nepřehlédnutelného vystupování (což samozřejmě máme) a nakonec je to také snaha patřit k lidem, kterých je všude plno. Je dobré mít k odborným věcem připomínky, dotěrné dotazy a podezření a nechat si od těch, kteří mají věc na starosti do detailu vysvětlit, jak ten či onen fakt vyřešili a čím. Vůbec je vhodné se chovat, jako kdybyste měli osobní zodpovědnost za celou akci. Nikdo si nikdy není jistý rozvrstvením zodpovědností a funkcí a jestliže v této napjaté situaci zaútočíte svojí energičností a autoritou na napjatou psychiku vašich

kolegů, všichni si vás zapamatují jako vedoucí osobnost, jejíž autorita je jim morální oporou a kterou budou chtít mít po boku i při každé příští podobné či důležité akci.

Nepostradatelnost si lze v počítačové branži pojistit i složitým systémem různých a hrůzných hesel a jejich kombinací, což vám ale může (třeba při zodpovědné funkci správce sítě) při dočasné ztrátě paměti vlivem předávkování, alkoholu či šoku z některých situací, velice zkomplikovat život i vaši pozici. Z tohoto hlediska je nejefektivnější taková práce s výpočetní technikou, kdy si vytvoříte pro své okolí naprosto nepochopitelný a nepřehledný systém dat, ve kterém se pak již zcela bez problémů pohybujete (jde pouze o zvyk a váš mozek se s tím vyrovná - nemusí tam být nic vyloženě špatně, stačí když v tom budete mít zdánlivě nelogický systém). Tím zdeptáte svého potenciálního nástupce natolik, že ho na vaše místo přejde chuť, jakmile váš systém spatří. Pokud se vám dílko opravdu pěkně vydaří, není od věci ho občas názorně předvést kolegům a ukázat, že i vy v tom někdy tápete. Zlatým hřebem představení může být i pozvaný "počítačový odborník", kterého váš výtvar zřejmě zdeptá natolik, že navrhne celý systém smazat a nainstalovat znovu. Tím vyděsí všechny zúčastněné a vy po spoustě složitých procedurách, které vše ještě více zatemní, na poslední chvíli jakoby zázrakem systém znovu oživíte. Tím jste získali jistotu, že "odborník", pokud bude mít možnost volby, již na vaše pracoviště nikdy nevkročí a že vám se do systému ode dneška již určitě nikdo plést nebude.

To je ale pouze alternativa pro práci na PC a ta již vyžaduje určité znalosti a přehled v tomto oboru. Ovšem pro to, abyste se učinili nepostradatelnými, vám bez problémů postačí být často a všude vidět a všem nenápadně vštěpovat, že až bude nejhůře, mají se obrátit na vás. Pak ovšem musíte u problému vydržet alespoň tak dlouho, než ho někdo jiný vyřeší a pak mu potřepat pravicí a jen tak mimochodem říct, že "jste si to mysleli od začátku, že to bude v tomhle, protože je to vlastně logické ..". Nikdo nejde natolik do hloubky, aby si trvale pamatoval, kdo vlastně věc vyřešil. Pokaždé to bývá někdo jiný. Ale pokaždé u toho budete vy a všichni si zapamatují, že zase zavolali vás, vy jste se snažili, všem radili a pak "se" to vyřešilo. Pokud při tom budete dodržovat ještě zásady jedna a dvě z této kapitoly, tedy pokud nepropánete žádnou situaci, jak vstoupit do povědomí svých kolegů a nadřizených jako člověk, bez něhož by ve firmě nebylo něco v pořádku, můžete si být jisti, že je vaše pozice téměř neotřesitelná (s výjimkou zemětřesení, ale to se v našich končinách příliš často nevyskytuje).

Vzhůru do vedení

Copak ? Že se vám tam vůbec nechce ? Že jste se svou prací i s platem velmi spokojeni a klást si vyšší cíle už by byla chyba ? Ale ne. Na to hodně rychle zapomeňte. Samozřejmě, že vás nikdo nechce nutit, abyste se stále sáпали výše a výše. Ale čím vyšší pozici obsadíte, tím lépe se vám bude pracovat (pokud ještě budete chtít) a tím méně lidí vám bude do vaší práce mluvit. Je nám přeci všem naprosto jasné, o co teď jde. My už nepotřebujeme výš. Pozici jsme si upevnili, jak to šlo, ale.... Nikdo nám nemůže zaručit, že se tu jednoho dne neobjeví na místě našeho nadřízeného někdo, kdo bude chtít stůj co stůj změnit styl naší práce, strukturu naší pracovní doby, naše zařazení nebo dokonce i náš způsob myšlení. Potom jsme vydáni takovému člověku na milost a nemilost a jsme to my, kdo je v nevýhodě, protože v okamžiku, kdy on nastoupí do funkce, my ztrácíme většinu ze svých dosavadních jistot. Jediná možnost, jak si tyto jistoty spolehlivě udržet je : Nedopustit, aby na místo našeho nadřízeného přicházel v úvahu kdokoliv jiný, nežli my sami.

Ale kdo by se na to hodil lépe ? Pouze my máme nadhled, máme zmapované pracoviště do nejmenších detailů a když budeme chtít jeho bezproblémovou funkci udržet, určitě nebudeme vydávat nějaká nesmyslná memoranda a vyhlášky, které nemají za následek nic jiného, než že zneprůjemňují a komplikují většině lidí jejich celkem dobře zvládnutou práci. Víme, jak koho stimulovat, kdo se na svou funkci hodí, kdo ne a kdo má jaké schopnosti a ambice. Víme prostě všechno, co by měl vědět a znát skutečně dobrý vedoucí (ale těch není až zas tak moc, protože málokdo vzešel skutečně odspoda a když už tomu tak bylo, tak to trvalo tak dlouho, že své mladší pořízené stejně nezná). Protože jsme tedy zřejmě jediní, kdo je schopen zastávat tuto funkci bez předsudků a udržet na pracovišti dosavadní zaběhnutý styl bez zbytečných komplikací, není důvod, proč bychom se neobětovali a o pozici vedoucího neusilovali. Máme k tomu všechny nezbytné a spoustu dalších předpokladů a teď již o nich pouze musíme opatrně přesvědčit své okolí.

Je vhodné, věnovat se společenským akcím v podniku. Svátky, narozeniny, oslavy všeho druhu, nic vám nesmí být zatěžko zorganizovat. Všichni musí vědět, že mezi ně patříme a že se nás určitě nemusí obávat. Není to až zas tak těžké. Časem zjistíte, že se kolem vás spontánně vytvořil úzký okruh milovníků těchto akcí, který postupně přebírá většinu vaší práce v tomto oboru a vám již zůstává pouze počáteční iniciativa a viditelnost po dobu akcí, o kterou nám tu především jde. Když zábava vážne

a vy řeknete nějaký vtip, ať už je sebestupidnější, většina lidí to ráda ocení. Jakákoliv řeč je většinou snesitelnější (pokud má alespoň určitou opodstatněnost) nežli napjaté ticho. Buďte milými společníky a nebojte se ani neformálních známostí a vztahů s asistentkami a dalšími osobami z okolí vašich vyšších nadřízených, které tyto a podobné akce spolehlivě přilákají. Staňte se populární osobou, ale dejte pozor, abyste neztratili nic ze své serióznosti. Při podobných akcích se nebojte uvolnit a působit zcela spontánním dojmem. Přirozenost je za těchto podmínek velmi důležitá a pokud vám již v tuto chvíli zásady reprezentativního chování a cíleného image vnikly do krve (touto dobou by již měly být perfektně zvládnuté a zažité), tak vám bude pouze ku prospěchu, když vaše okolí uvidí, že váš přímý pohled, sebevědomé vystupování i uvolněnost a jasnost pohybů není pouze přetvářka, ale že jste to vy.

Využijte každé příležitosti, jak se zviditelnit. Nebojte se setkání se svými šéfy, určitě vám neublíží. Je dobré, aby o vás věděli a měli vás v povědomí jako energického člověka, který je ve vztahu k nim otevřený a není třeba se ho obávat. Pak se vám s nimi bude jednat ještě podstatně lépe. Přesto je ale na místě dodržovat určitá bezpečnostní opatření v soukromých a polosoukromých sférách ve vztahu k vašim nadřízeným, jak již bylo napsáno v předchozích kapitolách.

Taktika zviditelňování a co nejrychlejšího postupu se dá shrnout do několika tezí. Jednou z nich je i tvrzení: "Není jediné věci v podniku, se kterou bych neměl něco společného." Buďte u všeho, kde se něco děje. Buďte vidět a nebojte se následků své popularity. Dokud budete populární, nikdo proti vám nic nezmůže. Kdyby se snad vaše pozice obrátila, jsou zde i horší alternativy, ale takovou možnost nesmíme dopustit. Proto jsme stále na špičce. Jsme perspektivní a naši nadřízení o tom nepochybují. Kdyby snad váhali a nějak nenápadně se pokoušeli při neformálním rozhovoru vyzvědět, jestli jsme skutečně tak dobří, jak vypadáme, utvrdíme je v tom. Je to otázka naší budoucnosti a ta před námi leží, jak nepopsaný bílý list čistého papíru, krásná a tajemná a je jen a pouze na nás, jestli ji zaplníme průměrnými lidskými kroky, nebo jestli se odhodláme k rychlému postupu vpřed za svým cílem. A tím není nic jiného nežli úspěch. A to nejen po stránce pracovní.

Rychlý postup

Abychom dosáhli efektivnějšího a rychlejšího postupu až k námi vytypované vedoucí pozici, je dobré občas využívat i některých zrychlujících taktik. Jednou z nich je i takzvaná cik-cak taktika, což je relativně rychlé střídání zaměstnání pokaždé, jakmile v určité profesi dosáhneme pozice, jejíž překonání by bylo při dosavadní prudkosti našeho postupu příliš časově náročné. Každý postup v žebříčku vzhůru má svá omezení a my mimoděk velmi citlivě pocítíme, až se setkáme s hranicí, která se nám může jevit jako nepřekonatelná. Jsou funkce a pozice, které se prostě lidmi "zezdola" nikdy neobsazují. Do těch se přijímají lidé "zvenku", doporučení známými, vedením nebo renomovanými pracovními agenturami. Ale to přeci vůbec nevadí. Jakmile jsme dosáhli pomyslné hranice našeho postupu, setrváme v novém místě několik měsíců a pokud nám stále nekyne žádná výraznější perspektiva, začneme si shánět jiné zaměstnání. Samozřejmě, že ne proto, abychom tam dělali horší práci a na nižší pozici nežli doposud.

Máme praxi, máme schopnosti a úspěšně jsme zastávali naši dosavadní funkci. Teď hledáme podnik, který nám umožní další růst. Nemusíme pospíchat. Vybereme si pouze tu nejlepší nabídku. A ta dříve či později neodvratně přijde. Pak nám již nezbyvá, nežli se svými dosavadními kolegy v dobrém a srdečném duchu rozloučit a okamžitě odejít za lepším. Na novém pracovišti se chováme podle modelů a kodexu jednání a přístupů popsaných v předešlých kapitolách, přičemž využíváme i svých vlastních postřehů a poznatků.

Můžete sice namítnout, že je to spousta zbytečné práce a kdovíco ještě, ale právě jsme si ušetřili minimálně pět let stagnace na stejné pozici, vyhnuli jsme se riziku duševního zkostratění a vůbec celkově jsme ozdravili náš životní styl tím, že se nám povedlo překlenout znovu zažitá stereotypy včetně prvních syndromů takzvané ponorkové nemoci na pracovišti. Máme kolem sebe nové prostředí, nové perspektivy a reálný výhled mnohem rychlejšího postupu, který by pro nás v minulé firmě nepřicházel v úvahu ani náhodou. Už jsme staří praktici, máme zkušenosti, nikdo nás nemusí příliš školit a celkově je pro našeho nového zaměstnavatele velmi výhodné přijmout někoho takového, jako jsme my. On neví o našem předchozím překotném postupu a tak nás určitě nikdo nezpomalí dříve, nežli postoupíme minimálně o další čtyři příčky výše v nové hierarchii pracovních míst. Jakmile zjistíme, že nás něco brzdí, není od věci tuto kapitolku zopakovat.

Podobných cílů můžeme dosáhnout v některých případech i mnohem rychleji. Vhodnými známostmi, vytvořenými při neformálních setkáních při sportu, relaxaci či na

společenských akcích vyšší kategorie. Vhodný je i nějaký ušlechtilý koníček, jako je umění, výstavy, účast na slavnostních premiérách všeho druhu a podobně. Možností, jak zrychlit svůj postup je velmi mnoho a každý další den nám jich přináší nepřeborné množství. Jde jen o to poznat včas, že se jedná o další příležitost a zachytit ji dříve, nežli znovu zmizí v nenávratnu. Ale i v případě, že tyto šance kolem vás poletují stále nepovšimnuty, nevádí. Pokud se budete řídit výše popsanou metodikou a dodržovat alespoň rámcově její zásady, pokud nepolevíte v budování svého lepšího já, které se vám povedlo vytvořit a pokud nevzdáte své další úsilí na pozici, která vám v tuto chvíli připadá vyhovující, pak máte reálnou možnost dostat se až na špici dosažitelné hranice vašich snů a přání. V těch vás však nikdo nesmí omezovat ani brzdit. A věřte, že lidí, kteří by to chtěli udělat je dost a dost. Proto je dobré alespoň orientačně vědět, jak na ně. Ostatní je na vás.

Ukázkové podrazy

V této fázi našeho snažení se nám může lehce stát, že se vzhledem k velmi dobré pozici a značné konkurenci na našem postu, náhle setkáme s jinými "profíky" stejné kategorie, jako jsme my. S lidmi, kteří na sobě také intenzivně pracovali a teď jdou cílevědomě za svým cílem a jen tak mimochodem likvidují vše, co jim stojí v cestě. Mohou být lepší, mohou být horší, mohou být ale také mnohem zkušenější nežli my. Pak je pouze na nás a na našem umu, citu pro lidskou psychiku, přípravě prostředí a odhodlání zvítězit, jestli budeme i tentokrát úspěšní. Pro úplnost si ale musíme říci několik faktů :

To, že někdo vypadá a chová se jako profesionál, ještě nutně neznamená, že skutečně musí být dobrý. Ano, při práci se svým okolím sice využíváme přesně obráceného vžitého pohledu na věc, ale my sami si musíme uvědomit, že ani ten, kdo bude vše hodnotit a rozhodovat o výsledku našeho verbálního či politického souboje, nemusí být vždy příliš na výši. A to ani intelektuálně, ani svým nadhledem. Je to pořád jen a jen obyčejný člověk. Proto je na místě vždy v prvním okamžiku (kdy zjistíme, že proti nám stojí někdo, kdo nás může ohrozit) zjistit o co vlastně bojujeme a uvědomit si, koho můžeme pro tuto chvíli považovat za sudího, kdo je publikum a kdo jen laxně přihlíží. Jakmile si své kolbiště takto rozdělíme, získáme přehled, který může mít rozhodující vliv na výsledky zápasu. Uvedeme si příklad.

V naší pozici zástupce ředitele (ale nemusí to být právě takto vysoká funkce - urputné boje se vedou často i o pozice podstatně nižší) si vedeme poměrně dobře. Naši podřízení nás mají celkem rádi, do jejich práce se jim zbytečně nepletme a jsme shovívaví k jejich dodržování pracovní doby. Zajímají nás především výsledky a dokážeme ty, kteří jsou na tom hůře, povzbudit. Když už vzniknou konfliktní situace, nikdy nezvyšujeme hlas, nedáváme na odiv své emoce, stres ani rozčílení, ale s klidem a soudně vyneseme zcela racionální a pro všechny pochopitelný rozsudek. Nic zbytečně nezjednodušujeme, protože pokud někdo svou práci není schopen pochopit, nemůže ji ani dobře vykonávat, protože nikdy nedokáže vymyslet, v čem si ji může dovolit ulehčit a co se dá zlepšit aniž by to uškodilo výsledku jeho práce. Ke svým zaměstnancům se nevtíráme a udržujeme si zdravý odstup odpovídající naší funkci. Máme také několik neformálních informátorů, se kterými komunikujeme poněkud více (ovšem stále na neutrální bázi), čímž od nich zjišťujeme náladu na pracovišti. Většiny společenských akcí se rádi zúčastňujeme. V tomto směru nám nikdo nemůže nic vytknout.

Je ale také pravda, že někdy i více než třetinu pracovní doby strávíme mimo kancelář (a to i doma, v bazénu nebo sháněním věcí na stavbu našeho nového domku). S ředitelem vycházíme dobře, ale nepodlézáme mu. A právě v tuto chvíli nastoupil do funkce poradce ředitele člověk, který přichází z jiného podniku, má dlouhodobější zkušenosti nežli my, má s ředitelem společnou kancelář a jak to tak vypadá, tak se s ním docela dobře zná i z dřívějšíka. Všechno by bylo v pořádku, kdyby si nevybral jako cíl svého preventivního počátečního výstražného útoku (který mu má dodat na autoritě jak u nadřízených tak i u podřízených) právě vás.

Z ničeho nic, jako blesk z čistého nebe za vámi náhle ředitel přijde a chce vysvětlit, proč jste tady od rána nebyli. Co jste dělali ? Už máte připraveny výsledky pro komisi na konci měsíce ?

Samozřejmě, že máte všechno v pořádku. Výmluv je zatím dost a to, co není ještě stále hotovo, bude dokončeno včas, jako vždycky. Ovšem podobné promluvy do duše náhle přicházejí stále častěji. Vytýká se vám laxnost vašich podřízených v dodržování pracovní doby a jste požádán, abyste to s nimi probral.

To už je riskantní situace. Tím, že začnete nepochopitelně a bezdůvodně utužovat pracovní morálku svých podřízených, kteří si na poměrně volný režim již zvykli, dosáhnete toho, že část z nich odejde a zbytek vás začne nenávidět. Když to svedete

na ředitele, samozřejmě, že se mu to časem donese. Stanete se nepopulární a navíc budete mít spoustu problémů s personální politikou. Co tedy dělat ?

Nejdříve zapřemýšlíme, jestli měl náš nadřízený podobné záchvaty i dříve. Pokud ano, pokusíme se ho uklidnit a nenápadně celou situaci dovést do klasických normálních kolejí. Pokud se však problémy stupňují a situace se stále neuklidňuje a pokud začátek problémů časově souhlasí s obdobím asi tak měsíc po nástupu nového poradce, je zřejmé, odkud pocházejí snahy o "zlepšení". Teď je pouze na vás, uvědomit si rozsah a nebezpečnost celé situace a dobře vytyčit své cíle.

Cíl je jasný. Udržet si své postavení, klid a relativní oblíbenost. Protivník je také jasný. Je to nový poradce ředitele. A sudí ? Tím je ředitel, o jehož přízeň tento kariérista svým způsobem usiluje. A pak je tu samozřejmě publikum. To jsou všichni vaši podřízení, kteří neustále hodnotí každý váš krok a každý další dílčí neúspěch v celé partii výrazně otřásá vaší autoritou. Na koho tedy musíme především zapůsobit ? Přeci na sudího. Musíme si tedy zjistit jeho zvyklosti, světový názor, přístup k věcem a vůbec si musíme dokázat představit jeho reakce v extrémních situacích (což vzhledem ke své pozici většinou máme za sebou a máme ho takřikajíc prokouknutého). V jeho očích nyní musíme svému konkurentovi co nejvíce uškodit. A nebude to lehké. Je chytrý. Neválčí s námi přímo, ale přes prostředníka, který nám předkládá jeho pravidla jako svá. Bohužel je tím prostředníkem právě ředitel. Nedá se nic dělat, regulérní metody tady zřejmě nepomohou. Můžeme se samozřejmě snažit se s tímto člověkem co nejčastěji setkávat, konfrontovat naše názory na věc a snažit se docílit toho, aby bylo našemu protivníkovi trapné útočit proti jednomu z mála lidí v podniku, se kterým se zná. Nebo, pokud by nastala ta horší varianta a my jsme se s ním dostali do hádky kvůli rozdílnému přístupu k věci, musíme mít převahu a logickými argumenty bez emocí zpochybnit jeho zkušenosti, kompetentnost, dosaženou praxi či vzdělání před soudcem celého sporu. Ten je však předpojatý a my se podobnými akcemi pouze zbytečně odhalíme. Naskýtá se tedy jen jediné možné řešení. Zkusíme s dotyčným nejdříve po dobrém promluvit a spřátelit se, ale pokud se nám to nepovede, v klidu odejdeme, jako kdybychom si mysleli, že se nám to povedlo. Pak začneme naše akce.

Úkol číslo jedna. Dostat protivníka do absolutní izolace. K tomu je vhodný pouze jediný prostředek a tím je pomluva. Tu je však vhodné podpořit i několika "náhodami", které jí podstatně přidají na věrohodnosti. Můžeme o dotyčném rozhlásit, že má nevléčitelnou pohlavně přenosnou chorobu a své tvrzení podpořit častými telefonáty do ředitelovy kanceláře, kde se naši známí budou představovat jako "pracovníci

poradny pro virová onemocnění" nebo jako jeho známí a vyjadřovat se poněkud hrubě či divně. Až se to stane pošesté, nebude už ani ředitel pochybovat o tom, že by to snad byla jen náhoda a určí mu jinou kancelář na druhém konci podniku, které se bude raději z dálky vyhýbat. Ale to je příliš drsná metoda, která není ani moc na úrovni a výrazně zneužívá popularity tohoto novodobého onemocnění, kterou mu dodala masmédia. Proto zde tuto alternativu uvádím pouze jako příklad a předpokládám, že si zrealizujete svoji vlastní.

V každém případě není na škodu, když takovému člověku nonstop telefonují do práce různí nereseriozni lidé (možnost inzerce všeho druhu a všemi prostředky na uvedené telefonní číslo se nevylučuje), chtějí ho jménem a používají na něho neformální oslovení. Jednak tím, že ho shánějí, neustále bdí nad přesným dodržováním jeho pracovní doby, pak mu ubírají na serióznosti a kromě toho ho také dost ruší a nervují. I samotný ředitel postupně dospěje k závěru, že ačkoliv svému příteli hodně důvěřuje, s některými problémy se mu zřejmě nesvěřil. Z posledního zaměstnání asi neodcházel tak úplně dobrovolně a vůbec je s ním daleko více problémů nežli s ostatními lidmi.

Do této situace pak můžete vstoupit vy a přednést některé akutní hrozby vyvstávající z důsledného dodržování předpisů odstartovaného tímto člověkem, který má dost problémů sám se sebou. Zpochybníte jeho závěry, ředitelovi odkývete ať řekne, co řekne a pak všechny ujistíte, že uvedete do pořádku, co se dá. Tím jste svůj úkol splnili. Pro zpestření byste možná mohli za stovku nechat poslat bezdomovce z blízkého nádraží za vaším konkurentem, že mu prý slíbil práci, ale to není bezpodmínečně nutné. Ten člověk buď ustoupí do ústraní a vy ho budete občas preventivně deptat podobnými žertíky, nebo odejde včas a má klid.

Takových a podobných možností je neuvěřitelně mnoho a je pouze na vás, kterou z nich si vyberete a použijete ji. Dost často však proti vám nestojí příliš nebezpečný protivník a tak můžete v klidu použít metody stejné, jaké jsme používali na kariéristy při upevňování našeho postavení. Někdy může stačit již pouhá konfrontace před zraky vašeho nadřízeného, kdy váš protihrač začne z ničeho nic uhýbat pohledem, zalykat se, zakoktávat a ztrácet argumenty. Nebojte se mu dívat dlouho a zpřímá do očí. Drcení pohledem funguje velmi spolehlivě a při diskusi tohoto typu může sehrát rozhodující roli. Stačí, když z vás bude mít váš protivník strach a stává se tak pouze skrytým potenciálním protivníkem. Potom již není ani zdaleka tak nebezpečný jako

předtím, ale je stejně na místě mít se před ním na pozoru a vědět, že když bude mít možnost na vás beztrestně nějaký podraz udělat, udělá ho.

Politika na pracovišti

Na každém pracovišti musíme provozovat určitou politiku. Tím nemyslím, že budeme vylepovat na nástěnkou plakáty své oblíbené politické strany, strhávat plakáty všech ostatních stran a nevraživě koukat na každého, kdo uznává nějakou jinou pravdu nežli současný řečník naší strany. Ne, nic z toho se na pracoviště nehodí. Politikou na pracovišti je myšlen složitý, citlivý a velmi jemně propracovaný systém vztahů a povinností, který se nepřetržitě vytváří a mění. Je pouze na nás, abychom do něj velmi opatrně a citlivě zasahovali tak, aby celou svou funkcí pracoval pokud možno pro nás. Když už se nám to nepovede úplně, tak bychom měli alespoň docílit stavu, že tento systém nepracuje proti nám, tedy že se nemůže pro nás stát žádnou překvapivou hrozbou.

Tuto politiku jsme již vlastně několikrát provozovali, ovšem to byla pouze realizace z pohledu nižší funkce vůči vyšší a ve vztahu k našim kolegům. Teď ale přichází na řadu aplikace v okamžiku, kdy my jsme ti nahoře a musíme opatrně a účelně manipulovat svými podřízenými i okolními šéfy. Někdo by si mohl myslet, že teď, když nás všichni musí poslouchat, mají to v popisu práce a my proti nim můžeme použít nepřeborný systém sankcí všeho druhu, že tedy v této pozici již není o co usilovat, že můžeme hodit veškerou opatrnost a servítky stranou a tvrdě a bezohledně si vynutit pořádek, výkonnost a kázeň. Ale to by byl omyl.

Teprve nyní přichází nejnáročnější část celého našeho postupu, protože dobrým vedoucím se člověk nerodí, dobrým vedoucím se postupně stává. Většinu našich kolegů trvalo, nežli se na obdobnou pozici dopracovali, celá desetiletí a tak měli dostatek času analyzovat své drobné chyby a debakly a vyvodit z nich závěry pro celé své další snažení. My tuto časovou výhodu nemáme a proto musíme být podstatně obezřetnější a nenechat se strhnout triumfálním pocitem ze svého, možná že pouze přechodného vítězství. Náš postup byl příliš rychlý a právě v tomto okamžiku čeká celá řada lidí na jakoukoliv naši chybu. Nesmíme jim dát šanci. Ale my jim ji nedáme.

Politika vůči podřízeným musí usilovat o maximální výkonnost, ale také o maximální spokojenost všech těchto zaměstnanců. Že se tyto požadavky vylučují? Ale

ne. Každý z nich je myslící tvor stejně jako vy a každý je schopen si uvědomit, že v zaměstnání nemůže očekávat nic jiného, než že po něm asi nějakou práci přeci jen bude někdo časem chtít. Jde ale o to, jak taková práce probíhá. Jestli člověka deprimuje, je jednotvárná, anebo jestli ho svou náročností vyčerpává tak, že se pouze z posledních sil doplazí každý večer domů a usne. Pokud se jedná o práci stereotypní, je na místě vytvořit takové prostředí, které nepodporuje deprese, dovolit (pokud je to reálné) poslech radia na pracovišti a vůbec celkově odlehčit nečinnému mozku, který je při stereotypní práci v neustálém napětí a žádné podněty mu nepřicházejí. Pokud došla situace již tak daleko, že zaměstnanci na pracovišti téměř (nebo i doslova) usínají, je nutné změnit rytmus práce, dodat jiné rozptylující činnosti a nebát se zorganizovat pravidelné relaxační přestávky, při kterých mohou zaměstnanci opouštět pracoviště a komunikovat s kolegy (dříve nebo později se stejně každý hovor těchto lidí stočí na práci, protože kromě ní většinou nemají nic společného - vyjasní se tak mnoho pracovních nedorozumění a jednotlivci se pak vrátí na svá pracoviště s dojmem, že je jejich práce mnohem snesitelnější a "pohodová", což se časem pozitivně projeví i na jejich výsledcích). Tato metoda relaxačních přestávek, které narušují jednotvárné pracovní zatížení zaměstnanců, se dá s úspěchem použít i na druhou skupinu, která je naopak duševně přetěžovaná. Zde je ovšem na místě i trocha fyzické námahy či pohybu. Konečná realizace těchto aktivit je pouze na vás, ale účelem celého tohoto snažení je, aby se všichni vaši podřízení cítili na pracovišti dobře a aby neodcházeli domů s pocitem, že je někdo krutě a bezohledně "vykořisťuje".

Po tom, co jste svým podřízeným udělali pracovní dobu snesitelnější a nebáli jste se ukázat i určité benevolence v pracovní kázni vůči výkonnějším z nich, vás většina těchto lidí považuje za celkem snesitelného šéfa. Ovšem ne všichni. V každém kolektivu je někdo, kdo má vždy vůči něčemu výhrady. Někdy je to tím, že si uvědomuje věci v širším rozsahu nežli jeho okolí, někdy je to důsledek stavu, že si připadá jako bezvýznamná manipulovaná figurka, kterou také často ve skutečnosti je. Ovšem svými projevy nespokojenosti, verbálního odporu, či rádoby populárními návrhy na zlepšení může probudit podobné nálady i u ostatních zaměstnanců, kteří jsou celkově spokojeni a nikdy by je samotné nic podobného nenapadlo. Takového člověka je třeba odhalit co nejrychleji a jakýmkoliv dostupným způsobem ho neutralizovat. Odhalení není až zas tak těžké. Je vždy přítomen tam, kde se "remcá" na práci či plat. Jeho kolegové při vyjadřování své nespokojenosti často poukazují, že on to také říkal atd. Zkrátka takový člověk mezi ostatními zaměstnanci přímo svítí. Ale není to typ bojovného organizátora.

Většinou to bývá pouze individualista, který se cítí nespokojen, tyto pocity ho deptají a tak se je snaží ventilovat ven, čímž si v mnoha případech dost komplikuje život (o čemž většinou také ví a v podstatě s tím i počítá).

Takový člověk, pokud to není vyloženě flink a lenoch, většinou nebývá ve své profesi nijak špatný. To je také jeden z důvodů, proč ho jeho okolí bere vážně. Chová se jako kdyby neměl co ztratit a jeho zkušenost je taková, že většinou skutečně ani nemá. Vzhledem ke své povaze bývá povyšován vždy až jako úplně poslední a po finanční stránce na tom bývá podobně. Tím se zvyšuje jeho frustrace a protesty nabývají na intenzitě. A teď jsme přišli my, a protože nechceme, aby nám stál v cestě, musíme s ním jednat.

Máme jednu docela dobrou možnost. Učiňme ho jednatelem, který nám bude říkat, s čím je kdo nespokojen. Není od věci ho postavit do situace zástupce vedoucího a nutit ho, aby nám radil nějaká reálná řešení. V argumentaci ho však vůbec nešetříme. Tím ho částečně vydělíme z kolektivu remcalů a navíc mu připravíme těžké chvíle, kdy bude muset každý svůj návrh na zlepšení obhajovat ne před svými kolegy, ale před námi. Již sama trapnost takové situace, kdy musí ventilovat i cizí protesty a problémy, se mu bude jevit jako neúnosná a postupně se nám začne vyhýbat. Přitom je na místě informovat o jeho funkci veřejně, čímž docílíme skutečnosti, že kdykoliv si někde začne stěžovat, jeho okolí ho okamžitě pošle za námi, takže začne být opatrný. Od věci nejsou ani pravidelné mítinky se zaměstnanci, kde alespoň z poloviny zodpovíme či zatemníme většinu zásadních dotazů a naši podřízení se oddají iluzi, že o ně a jejich podněty máme skutečně zájem. Tím jsme vyřešili potenciální problém nespokojenosti a získali jsme si své podřízené, ale ještě nám zbývají naši kolegové vedoucí.

Rozděl a panuj

Toto heslo používali již staří Římané a dodnes nemáme žádný důvod domnívat se, že by snad někdy mělo přestat platit. Tehdy se vztahovalo na jednotlivá dobytá území a říše, ale dnes se dá bez problémů použít i na klasické vztahy na našem pracovišti. Rozdělit. To není tak snadné. A už vůbec ne, pokud se jedná o skupinu lidí, kteří spolu pohromadě třeba existovali poměrně dlouho a nyní mezi ně přijde nový člověk s podstatně nižší praxí a zastává srovnatelnou funkci jako oni. Pravděpodobně vás dříve či později, s většími či menšími problémy přijmou mezi sebe. Nic jiného jim ani

nezbývá. Nevybrali si vás, ale to přeci není důvod, proč by s vámi neměli vycházet. Každý člověk s alespoň minimálním přehledem totiž ví, či přinejmenším tuší, že čím více má dobrých přátel (nebo těch, kteří si na ně alespoň hrají), tím je jeho život snazší. A to nezáleží ani na skutečném přesvědčení jeho "přátel", jestli tuto roli hrají z donucení, či z důvodu oboustranného prospěchu. Jsou mu úplně stejně k užtku, jako jeho opravdoví přátelé, protože jakmile si tuto roli jednou zvolili a prezentovali ji před svým okolím, těžko mohou zdůvodnit, proč se tak naráz a otevřeně obrátili. Je dost pravděpodobné, že tím ztratí důvěru svého okolí, dostanou punc "podrazáka" a kdovíco ještě. Musí se tedy chovat způsobem odpovídajícím jejich roli a ten je jasný a nemá žádné výraznější odchylky. Základem spolupráce tohoto typu je vstřícnost.

A nyní jsme se i my dostali do pozice, kdy nás kolektiv takovýchto přátel přijímá mezi sebe. Samozřejmě, že jsme přišli poslední, nemáme mezi nimi žádné příliš dobré známé, ale to nevadí. Důležité je, nedávat hned od počátku své existence v takovémto společenství své odlišné názory na některá fakta příliš hlasitě najevo, neboť tím riskujeme, že se již poměrně stmelovaný klan, do jehož sítě intrik i vnitřní politiky jsme zatím nepronikli, spojí proti nám, jako proti společné hrozbě. Různé drobné i výraznější sabotáže z jejich strany mohou být dost nepříjemné a mohou nám také pořádně otrávit život. Proto buďme první týdny průměrní a nijak výrazně mezi nimi nevynekejme. Alespoň ze začátku, pokud naše jednání právě nesleduje někdo, kdo by mohl svým názorem a míněním o nás přispět k našemu dalšímu růstu.

Jedná se v podstatě o úplně stejný postup, který jsme používali v novém kolektivu, pouze zde má mnohem cílevědomější podobu. Snažíme se rozpoznat, v čem jsou všichni jednotní a nenápadně odhalit, ve kterých věcech mezi nimi krystalizují drobné rozpory. Až si budeme naprosto jisti, že máme situaci dost dobře zmapovanou, tedy v okamžiku, kdy pro nás názory jednotlivých členů skupiny i jejich reakce na překvapivá fakta přestanou být tajemstvím, můžeme pozvolna a nenápadně posilovat ty otázky, ve kterých jsou mezi nimi rozpory. Navozovat takové situace, aby se o nich mluvilo stále častěji a pomalu vytvářet hrozbu požadavků definitivních rozhodnutí o těchto konfliktních otázkách. Celá situace nemusí nutně směřovat pouze ke konfrontaci. Stačí, když mezi vašimi kolegy zavládne mírné napětí a když se mezi nimi budou kumulovat různá drobná nedorozumění a spory. Taková situace je poměrně normální a existuje trvale na většině pracovišť. Ale vy musíte mít naprostou jistotu, že to vaše není výjimkou, protože pokud by snad hrozba vaší kariéry vyplašila vaše nové kolegy, mohou vám značně nepříjemně zkomplikovat situaci. A vy jim pokud možno nesmíte

dát čas ani prostor k tomu, aby si tuto hrozbu uvědomili a aby na ni odpovídajícím způsobem reagovali. Výsledkem vaší činnosti by měl být stav, kdy jsou jednotliví vedoucí zdánlivě vstřícní, ale zároveň i velmi opatrní a především extrémně nedůvěřiví k jakýmkoliv aktivitám či návrhům jiného z nich. Postupně se začnou objevovat i drobné sabotáže - spory o kompetence a další jevy, které nejsou nijak vzácné, ale vám by určitě neměly uškodit. Takovéto drobné žabomyší války jsou přímo ideálními podmínkami k tomu, abyste se vy, osoba s nadhledem, která se do drobných sporů nemíchá a ani ji nezajímají, stali tím, kdo celý tým reprezentuje navenek i vůči svým možným nadřízeným (kterých již ale není mnoho). Jde pouze o to, získat kredit člověka, který je nadstranický, má úroveň a nic, co přímo nesouvisí s jeho osobní kompetencí, na něj nemá vliv. Takový postoj, společně s vaším image, vystupováním a neustálou prací na sobě a vaší budoucnosti vám dává jistotu, že to budete právě vy, kdo bude mít v této situaci navrch a komu toto rozpoložení sil skýtá velmi dobré vyhlídky do budoucna i příjemnou a bezstarostnou přítomnost.

Udržet se

Tento požadavek se může zdát někomu snadný, ale o příliš jednoduchou věc tady nejde. Samozřejmě, že pro různé profese je náročnost tohoto požadavku různá. Například popelář by se na své pozici (v případě dobré rutiny a pevného zdraví) mohl udržet i bez jakýchkoliv intrik a zvláštních snah poměrně dlouho, protože jeho místo je poměrně fyzicky náročné a často nebývá ani příliš mnoho zájemců, kteří by stáli o to, vytlačit ho z jeho funkce. Bohužel u nás je situace úplně jiná.

Své nejzranitelnější období jsme si již odbyli v okamžiku, kdy jsme nastoupili do naší práce a vydali se na krkolomnou cestu vzhůru. Samozřejmě, že všechno nebylo až zas tak jednoduché, jak jsme si v první chvíli představovali, stálo to hodně úsilí i času, ale v tomto okamžiku jsme na nejvyšší dosažitelné funkci, kterou nám naše profese skýtá a naším hlavním cílem v této pozici je, udržet se.

Protože jsme se úspěšně dostali tam, kde právě jsme, ovládáme umění jemné manipulace se svým okolím, neměl by pro nás být žádný výraznější problém včas zpozorovat jakoukoliv potenciální hrozbu a již předem promyslet metody, jak jí čelit (ať

již jsou to drobní kariéristé, kteří mají evidentní zájem o naši funkci, či syn někoho, kdo sedí ještě o stupínek výše nežli my). Ve hře není nic jiného, nežli nutnost zvolit si odpovídající metodu a s maximální možnou razancí ji použít vůči objektu svých obav. Ale, přeci jenom, s uvážením. Kvůli práci by se (alespoň zatím) vraždit nemělo. Kromě těchto jasných případů, které jsme si již několikrát z různých stran popsali, tu jsou ještě jiné, daleko zákeřnější hrozby.

Tím, že setrváváme dlouhodobě ve stejné pozici, se neubráníme faktu, že si na nás naše okolí zvykne, poddáme se stereotypům a staneme se pro všechny kolem snadno čitelní. Situace může dokonce dojít tak daleko, že jsme si svou pozicí natolik jisti, že přestaneme být ostražití a právě na tento okamžik čeká stodvacátýpátý kariérista v pořadí a my se můžeme najednou pěkně divit. Takže platí zásada, neusnout na vavřínech. Nebát se mladých a ambiciózních lidí v nižších funkcích, ale do svého bezprostředního okolí je vpouštět jen velmi opatrně. K naší bezpečnosti na této pozici může výrazně přispět i opatrnost ve vztahu k odpovědnosti a schopnost včas zjistit každé riskantní rozhodnutí, které časem neodvratně přijde. Je vhodné pokud možno připravit celou situaci tak, aby s naprostou samozřejmostí přistálo na úplně jiném stole. Pokud se vám to ale nepovede, nevádí. Člověk nemůže být nikdy úplně stoprocentně úspěšný a dříve či později tíha některého ošemetného verdiktu spočine i na vás.

Pokud tedy dojdete k závěru, že právě nadešel okamžik, kdy vám jde takříkajíc "o hlavu", nepanikařte a uspořádejte pracovní poradu o řešení celého problému. Nebojte se přenášet odpovědnost níže. Prokonzultujte co se dá s největším možným počtem vašich podřízených "odborníků" a nechejte je před svědky vyjádřit se, jak by uvedenou situaci řešili oni. Čím větší počet lidí se v tom exponuje, tím lépe. Pak se můžete rozhodnout naprosto podle sebe, ale nezapomeňte si napsat jména lidí, kteří byli vašemu rozhodnutí nejbližší. Pokud se všechno povede, je to bez problémů a vy poděkujete "týmu" za jeho skvělou práci. Jestliže z toho ale bude malér, akce se nepodaří a vaši nadřízení na vás budou pouštět hrůzu se slovy, že "budou padat hlavy", dobře víte, čí hlavy budou padat. Obětní beránky již máte vybrané, konzultovali jste to s nimi a rozhodovali jste se podle jejich odborných vyjádření. Nepovedlo se. Zřejmě tedy nejsou kompetentní zastávat svoji funkci. Budete k nim shovívaví, ale přesto nemůžete nechat takovou hrubou chybu úplně bez následků. Hněv bohů se tedy z větší části vybije mimo vás a vy máte relativní klid až do příštího rizikového rozhodnutí, na které budete již lépe připraveni, aby zase neskončilo u vás.

Teď již je nutné pouze zásadně dodržovat všechny body díky kterým jsme se dopracovali až sem. Z nich je v této fázi nejdůležitější pozitivní myšlení, životní optimismus a zdravá spokojenost člověka sama se sebou. Máte dobré zaměstnání, slušnou pozici, klidné vyhlídky a ještě spoustu let aktivního života před sebou. Co si tedy ještě víc lze přát ? Už nic. Snad jen vědět, jak teď se svým dalším životem naložit.

Podnikání

Většina lidí je v této fázi dostatečně spokojena sama se sebou a nic jiného než volný čas a jeho plné užití je již nezajímá. To je v tuto chvíli také zcela oprávněný přístup, protože nyní, když jsme si za cenu spousty cílevědomého úsilí a času vydobyli odpovídající postavení ve společnosti i na finančním žebříčku, nemáme v podstatě důvod, proč pokračovat v dalším vyčerpávajícím snažení. Stačí vytrvat a užívat života takového, jaký je. Teprve nyní k tomu máme dostatečný prostor i prostředky, tak proč je tedy plně nevyužít ?

Ovšem ne všichni jsou v této otázce jednotní. A není se čemu divit. Pozice zaměstnance je sice optimální tím, že dvacet metrů za vrátnicí, či jiným předělem podniku a normálního života můžeme všechny pracovní problémy pustit z hlavy, ale přeci jenom nepřináší jednotlivci ani zdaleka takové uspokojení a finance, jako úspěšná podnikatelská činnost. Ne, nepřeháním. Je to skoro takový rozdíl, jako přechod do jiné dimenze. Tomu odpovídá i způsob uvažování a měřítko, ve kterých se pohybuje každý, kdo se k tomuto zásadnímu kroku rozhodl. K jakému kroku ? No přeci k přechodu na podnikatelskou činnost a k životnímu stylu, který s ní velmi úzce souvisí.

Nesmíme si ale příliš zjednodušovat pojmy. Mezi podnikatelem a úspěšným podnikatelem je zásadní rozdíl. Podnikatelem se může stát každý, kdo je ochoten oběhat určitý počet úřadů, zaplatit povinné poplatky a dovolit, aby se mu jednotlivé obtížné instituce neustále připomínaly zasíláním složenek a svými požadavky na správně a přesně vyplněná daňová přiznání a spoustu dalších listin. To ovšem není náš cíl. Takový podnikatel začíná od píky, případně investuje do své činnosti finance jakéhokoliv původu a zisk, který mu z této činnosti plyne, je přímo úměrný částce, kterou do podnikání vložil nebo vynaloženému času. Faktem je, že zisk takového podnikatele jen velmi zřídka dosahuje v průběhu prvních tří let tak vysokých hodnot, aby to pro nás mohlo být zajímavé.

Samozřejmě, že finance, kterými takový podnikatel disponuje, nemusí být až zas tak skromné. Pokud ale vyloženě neprosperuje, mohou být zhruba srovnatelné s naší finanční situací. Lze totiž v klidu položit rovnítko mezi pozicí velmi úspěšného zaměstnance a průměrného podnikatele. Ale my jsme na tom podstatně lépe nežli on v jedné věci. Máme dostatek volného času, nehrozí nám riziko, že bychom se při svém způsobu práce stali workoholiky a celkově žijeme zdravějším a nestresovým životem, jehož styl jsme si cílevědomě vybudovali tak, aby nám optimálně vyhovoval. Tudíž se nám nemůže stát, že by nás někdo mobilním telefonem uprostřed v noci volal a chtěl po nás okamžitá rozhodnutí o další strategii podniku. Že bychom zrušili svoji dovolenou v zahraničí, protože se v Čechách překvapivě zvedly ceny toaletního papíru, či jakákoliv jiná nepříjemnost. Jsme prostě pány svého volného času, který určitě nepoužíváme jako vklad do své další intenzivní činnosti.

Zde je ale třeba pořádně se zamyslet nad tím, co pro nás má větší cenu. Relativně klidný životní styl se stabilním zázemím a s minimem nemilých překvapení nebo vytrvalé hromadění majetku. Pocit že pracuji skutečně na svém a že z toho, co vydělám odvádím pouze daně státu a možná i jiným institucím nebo vědomí, že riskuji vlastně cizí peníze a v podstatě mi o nic nejde. Nelze ani přehlédnout otázku odměny, o které si v podnikání rozhodují opět já sám a pak mi do ní poněkud zasahují i okolnosti, kdežto v zaměstnání závisí na tom, jestli mě má nadřazení potřebují hodně nebo ne. Ve chvíli, kdy si všechny tyto fakta promyslíme a zvážíme si, jestli jsme stále ještě na své pozici spokojeni, přichází závažné a zcela zásadní rozhodnutí. Podnikat ano, či ne ?

Nebojte se, neztratíte tím nic ze svých dosud vydobytych pozic. V průběhu několika měsíců cílevědomé činnosti jste zpět na úrovni, kterou jste si vybudovali doposud, pouze s tím, že budete pracovat na svém. Ale tato cesta má bohužel i svá úskalí, která je třeba předvídat a není od věci, pojistit se proti nim. Že to nejde ? Ale ne. Všechno jde a při našem dosavadním postavení to pro nás určitě nebude žádný výrazný problém.

Základem je, využívat maximálně okruhu svých "známých", konexí a vztahů získaných svou dosavadní činností v podniku a celkově skloubit svoji podnikatelskou činnost s profesí, kterou jsme dosud vykonávali. Důvod je jednoduchý. Jde v podstatě o postupné přesměrování obchodních aktivit na svou firmu, přičemž dbáme na to, abychom našeho dosavadního zaměstnavatele nijak výrazněji nepoškodili, či aby se tyto naše aktivity příliš brzy neprovalily. V ideálním případě by mělo jít o symbiózu vaší soukromé firmy s vaším dosavadním zaměstnavatelem, aby v případě úniku informací,

ke kterému stejně dříve nebo později určitě dojde, váš zaměstnavatel nutně došel k závěru, že pokud se vás zbaví, napáchá tím více škody nežli užitku. Z vaší strany jde především o vklad typu "vědět jak" a pak také o maximální zainteresování všech lidí z vašeho bližšího i vzdálenějšího okolí na vašem podnikání. Nebud'te zbytečně šetrní. Vaše velkorysost a uznání vám mohou přinést několikanásobně vyšší zisky. I drobná provize, která přibude k pravidelnému měsíčnímu platu, dokáže spáchat pravé zázraky v mysli uvedeného zaměstnance. Je to totiž právě ona, ta částka, kterou má nyní navíc, mimo evidenci a může s ní po libosti disponovat bez ohledu na manželku, spoření či jiné kontrolní orgány.

Jde v podstatě o další přizpůsobování svého pracoviště, kde se ovšem nyní dostáváme poněkud do extrému a musíme být smířeni se skutečností, že nás okolnosti časem stejně donutí odejít. Nyní ale rozehráváme hru s kvalitním obsazením, za spolupracovníky si vybíráme ty nejlepší z našich podřízených a kolegů a výhodným systémem provizí udržujeme mlčenlivost. Obchody se rozjíždějí a s údivem zjišťujeme, že věci dříve po pracovní stránce téměř nemožné a neuskutečnitelné dnes probíhají zcela bez problémů. Snažíme se nahromadit dostatečný základní kapitál a je velká pravděpodobnost, že se nám to do okamžiku našeho odchodu z podniku spolehlivě podaří. Pokud jsme skutečně dobře zvládli metody manipulace se svým okolím, není výjimkou ani situace, kdy nám tento stav vlastního podniku rozjetého na pracovišti, ve kterém k našim aktivům přibývá také pravidelný plat (sice žádný zázrak, ale přesto jistota, která potěší) vydrží třeba i několik let.

Časem ale stejně nastává okamžik, kdy si uvědomíme, že nás naše oficiální činnost a nezbytné mimikry v práci zbytečně svazují a zisk z našich aktivit posouvá náš dosavadní plat někam na hranici zdůvodnitelnosti našeho oficiálního zaměstnání. Pak přichází čas odchodu. Konexe navenek z podniku již máme spolehlivě navázané, obchodní vztahy fungují, část spolupracovníků zřejmě půjde s námi a ten zbytek je bez problémů ochoten dále spolupracovat za stávajících podmínek. Prostě ideální situace. Žádný nebezpečný krok do nejistoty, ale jistota, pro kterou se otevírají nové možnosti. Pak se již můžeme naprosto bez jakýchkoliv omezení věnovat "kšeftu" a v průběhu několika dalších let dostat firmu do takové situace, abychom mohli v klidu vybrat ze svého loajálního okolí ředitele podniku a sami se věnovat svým zájmům, koníčkům a volnému času jako takovému.

V této poněkud náročnější fázi našeho snažení je však opět nezbytně nutné důsledně dodržovat hlavní zásady duševní hygieny a pozitivního myšlení. Pro mnoho

lidí je totiž představa, že se jedná o jejich vlastní majetek a možnost vlastních ztrát, velmi depresivní. Je to pochopitelné. V podniku, který je "ničící" jsou pro nás vydělané peníze garantovanou jistotou a pokud na výplaty podnik nemá, je na něm, nakolik čistě tuto situaci vyřeší. Pro nás tím však vzniká iluze jakýchsi pofidérních jistot, kdy si namlouváme, že se o nás někdo postará, že máme jistotu zaměstnání a že celá naše činnost má nějaký smysl. To ale nemusí být vždy pravda. My jsme však v tomto životním omylu mnohem klidnější a nepřipouštíme si, že v pozici zaměstnance na sebe přebíráme i rizika chyb všech ostatních, kdo jsou zodpovědní za rozhodování v podniku a ve svých důsledcích jsme natolik bezmocní, že na skutečný chod událostí často nemáme ani nijak zásadní vliv.

V podnikání je situace jiná a jsme to pouze my, (a někdy i náhoda), kdo rozhoduje o tom, jestli náš podnik bude prosperovat nebo ne. Lehkomyslnější lidé a alkoholici tuto zodpovědnost snášejí poměrně dobře, ale je zde i skupinka zodpovědnější části populace, které představy všech hrozeb konkurence, možností úskoků všech zúčastněných i celkově nejisté pozice takového podniku nahánějí hrůzu a způsobují jim děsivé sny nebo probdělé noci. Těm lze opět pouze poradit zdravou životosprávu, dostatek pozitivních podnětů a důsledné dodržování zásad pozitivního myšlení a životního optimismu, jak již bylo uvedeno výše. Všechno ostatní je jen v rukou náhody, ale především v rukách vašich. Jak velký budete mít zisk, o tom rozhodne vaše celková strategie, schopnosti, odhad i přírodní faktory. Na vaši inteligenci a píli však je, aby tu nějaký zisk byl. Na trhu je v tuto chvíli poměrně velké množství příruček typu "jak správně podnikat" a podobně, ale je pouze na vás a na vašem citu pro zvolený obor, jaké cíle si vytyčíte a jaké prostředky k jejich dosažení použijete. A nebojte se být úspěšní i nyní. Všechny zásady, které jsme použili k našemu dosavadnímu postupu platí v případě podnikání dvojnásob. Jsme na ně tedy dostatečně připraveni a pokud jsme nyní i dostatečně duševně otrlí (což bychom již touto dobou být měli), leží před námi skvělá budoucnost. Jde jen o to, vykročit správným směrem. Vrátit se můžeme vždycky.

Zdraví

Ať již si to připouštíme nebo ne, peníze jsou jedním ze základních kritérií úspěšnosti v naší společnosti. Samozřejmě, že nejsou všechno. Jsou tu i jiné,

důležitější hodnoty, jako je zdraví, láska a spokojenost, které mají vyšší cenu nežli nějaké peníze. Jakmile se ale nad tímto faktem hlouběji zamyslíme, musíme nutně dojít k závěru, že každou z nich lze alespoň částečně za peníze pořídit, nebo se z ní díky financím těšit poněkud déle a intenzivněji, nežli naši méně úspěšní kolegové.

Zdraví si nelze koupit. Pokud ale na to máte, žijete zdravým životním stylem, nejíte levné a závadné potraviny, nestresujete se a máte i na to, abyste si lékařskou péči zaplatili u zavedených specialistů a ne u někoho, kdo se na vás bude učit, je velmi pravděpodobné, že vám vaše zdraví vydrží podstatně déle.

Ano, je to hodnota, která se nedá docenit penězi. Čím je člověk starší, tím výrazněji tento fakt pociťuje. Ale pokud jste na tom se zdravím mizerně a ještě navíc nemáte ani peníze, můžete s naprostou samozřejmostí počítat s tím, že to již ani s jedním nebude lepší a zbývající část života strávíte věčným čekáním v přeplněných čekárnách společně s ostatními zájemci o "bezplatnou" lékařskou péči.

Situace však většinou nevypadá až zas tak zle. Nějaké peníze každý z nás má a s přibývajícím zdravotním problémem se zvyšuje i procento částky, kterou do své fyzické schránky investujeme. Je ovšem třeba říci, že v okamžiku, kdy již musíme utrácet čtvrtinu své výplaty za léky, je dost pozdě na to, abychom se pokoušeli cokoli zásadně napravit. S péčí o své zdraví a správný životní styl je třeba začít mnohem dříve. Všechny pozdější problémy jsou pouze následkem dědičnosti, způsobu života a vlivu našeho okolí na náš organismus. Je pouze na nás, jak jednotlivé negativní vlivy dokážeme omezovat.

S dědičností toho asi moc nenaděláme. Není však od věci zamyslet se nad tím, s jakými chorobami měli problémy naši rodiče, jejich rodiče a jejich rodiče. Pokud se tedy v předcházejících generacích objevovaly některé (třeba cévní, nervové či jiné) poruchy pravidelně, můžeme si na prstech jedné ruky spočítat, že právě toto je i jedna z chorob, ke které inklinujeme také my. Což ovšem neznamená, že se konkrétní projevy tohoto dědičného zatížení na nás musí nutně v průběhu života projevit. Je ale třeba vědět, co nám a našemu organismu hrozí a vyvarovat se všeho, co by mohlo tuto hrozbu nějakým způsobem posílit. Postup je samozřejmě velmi individuální a ve většině svých podob spočívá v omezování negativních vlivů prostředí a v prevenci. Tou je samozřejmě pokud možno zdravá strava (v rámci uvážení - nenechte si vnutit nějaké radikální metody, jako je třeba pojídání lopuchů či kopřiv), pozitivní myšlení se vším co k němu patří, životní optimismus a celkově zdravý životní styl bez zbytečného přetěžování, kdy

většinu svého času strávíte pokud možno v přírodě nebo alespoň v prostředí, které je jí blízké (parky, zahrady, zeleň). Prevenci si nelze představovat jako jednostranný boj proti určité potenciální chorobě, ale jako komplexní postup sloužící k dosažení duševní i fyzické pohody. Odstrašujícím příkladem nesprávné interpretace prevence je i jeden velmi populární teoretik v oblasti kardiovaskulárního systému, který si pozorným rozborem životního stylu a chorobopisů svých předků zjistil, že mu vzhledem k dědičnosti hrozí srdeční selhání v poměrně mladém věku. Neváhal a s vervou se pustil do sebezáchovného procesu, který v jeho provedení spočíval v základní změně životního stylu, každodenních vytrvalostních bězích "do úmoru" a "zdravé", bohužel ale také poněkud jednotvárné stravě. Díky těmto svým extrémům se stal poměrně známým a stihl publikovat i několik příruček, které jak se domníval, vedou k zaručenému úspěchu. Výsledkem mu však bylo bohužel velké zklamání, když ho ještě kolem čtyřicítky skolil zákeřný infarkt. Organismus vystavený nesmírné fyzické zátěži a nemístným experimentům se stal daleko méně odolným, nežli organismus celkově netrénovaný a výsledek byl ještě podstatně horší. Je tedy na místě vždy zdravě uvážit, čeho vlastně chceme dosáhnout a volit k tomu odpovídající prostředky. Ty ale nemusí být vždy extrémní.

Pozitivní myšlení

Tento druh myšlení je svým způsobem trvalou zárukou spokojenosti. Jsou lidé, kteří se s tímto přístupem k životu již rodí, ale většina z nás se mu musí teprve učit. Nejedná se pouze o zjednodušování a prostou redukci jakéhokoliv problému na tu jeho část, která nás baví, uspokojuje nás a přináší nám dobré vyhlídky. Nespočívá dokonce ani ve věčném těšení se na něco, co možná ani nikdy nepřijde. Pozitivní myšlení je duševní postup, který vylučuje nebo alespoň výrazně omezuje stres ve všech jeho podobách a po duševní stránce brání přetěžování a následným depresím.

Je to pohled na skutečnost, který se dá přirovnat k pohledu přes růžové brýle. Myslící tvor, již ze své podstaty, má tendenci analyzovat prostředí a zaregistrovat všechny možné i nemožné problémy a potíže, které mohou v dohledné době nastat. Postupně je jeden po druhém řeší, aby na ně byl dostatečně připraven v okamžiku, kdy

přijdou. V zápalu této své činnosti, která je sice naprosto přirozená a neoddělitelně souvisí s lidskou inteligencí a schopností přežít, se věnuje těmto problémům a potenciálním potížím natolik intenzivně, že si většinou ani neuvědomuje pozitivní stránky celé věci. Většina z těchto potenciálních překážek však často ani nenastane a celý tento přístup k realitě nám ve své podstatě brání těšit se v plném rozsahu ze života takového, jaký ve skutečnosti je. Je tedy třeba změnit svůj postoj k životu. Tím nemíním nějaké přehlížení problémů a budoucích obtíží, které by se nám mohlo ve svém důsledku výrazně vymstít. V našem případě je však nesmírně důležité uvědomit si všechny pozitivní skutečnosti, které problém vyvažují a se kterými nemusíme bojovat a proto si je často ani dostatečně neuvědomujeme. Těch bývá většinou mnohem více, než kolik jich za běžných podmínek dokážeme postřehnout a při vnímavém pohledu na věc dokonale kompenzují jakékoliv drobné strasti a každodenní rány osudu.

Jako příklad si můžeme uvést situaci, kdy jsme se svým osobním vozem vyrazili s rodinou do hor. Proč to děláme ? Abychom si užili, uvolnili se, změnili prostředí, zasportovali a celkově se vyhnuli většině stresových faktorů. Ale co nám to ve skutečnosti přináší? Záleží na přístupu. Pokud ovládáme pozitivní myšlení (které se spontánně vyskytuje spíše u mladší části obyvatelstva, kde ale často hraničí i s lehkomyšlností a naivitou), hledíme na všechny drobné kolize našeho výletu jako na komické situace, které můžeme ještě léta při vzpomínkách dávat k dobru. Překážky nepřekonáváme se zaťatými zuby, ale máme vždy dost času vydechnout, rozhlédnout se kolem sebe, užít si každé minuty života a uvědomit si, že nás ve skutečnosti nic nehoní. Jakékoliv termíny, které musíme dodržovat, jsou výsledkem našeho plánování. Jsme to my, kdo hospodaříme se svým časem, se svým životem a se svými zážitky. Je tedy pouze na nás, abychom si nechali čas na vydechnutí, na relaxaci i na plně prožité okamžiky našeho života a nemuseli před důchodem smutně konstatovat, že jsme se celý život za něčím hnali a to něco nám jen tak mimochodem uniklo mezi prsty. Jediné, co má v životě smysl, je plně si prožít a vychutnat každý jeho okamžik. Všechno ostatní je druhotné. A s tímto faktem je třeba přistupovat ke každé životní situaci, ať již je jakákoliv.

Jsme tedy na horách. Všude záplavy sněhu a naše vozidlo má co dělat, aby se jimi prohrabalo. Jde to ztuha, ale někteří motoristé kolem nás jsou na tom i o dost hůře. Ne, nebudeme se jim smát. Ironie nepatří k základním taktikám pozitivního myšlení a pokud se týká jejího pozitivního účinku na naši psychiku, ten je pouze krátkodobý. Čím více se budete kochat tím, že ostatní mají problémy a vy ne, tím hůře ponese, až

obdobná potíží postihne i vás. Prostě je právě teď všude kolem plno sněhu. To je dobře. Kvůli němu sem přeci jedete. A že jsou s ním drobné problémy ? Nic jiného se ani nedalo čekat. Když je úspěšně překonáte, můžete na to být právem hrdi. A když ne, alespoň se stanete svědky spousty zajímavých situací, které by vás nikdy nepotkaly, kdybyste sem nejeli. Jedete sem přece za zážitky, ne ?

A to je jenom začátek. Časté jsou i nejrůznější obavy. Například : "Aby mi někdo neukradl auto. Co s našimi zavazadly ? Jaký dostaneme pokoj ? Nepřijde obleva ? Nebudou na sjezdovkách fronty ? Nezapomněli jsme si vzít něco s sebou ? Vypnuli jsme doma plyn ? "

Tyto i všechny podobné starosti jsou zbytečné. Vždy je dobré uvážit, které věci ještě můžeme ovlivnit a které už ne. Kvůli plynu se asi domů vracet nebudeme. Buďto už to bouchlo a to se stejně časem dozvíme, nebo jsou naše obavy pouze důsledkem cestovní nervozity. Pokud necítíte, že jsou vyloženě opodstatněné, není třeba se jimi zabývat. Sjezdovky, počasí ani hru osudu nejsme schopni nijak ovlivnit a proto tyto skutečnosti přijímejme takové, jaké jsou. Ušetříme si s tím spoustu nervů a starostí a zbude nám dost času na to, abychom se rozhlédli kolem sebe a v klidu se pokochali krásnou krajinou a záplavou sněhové nadílky, kvůli které jsme sem přijeli. A že s tím mají silničáři problémy ? Copak jsme silničáři ? Jsme tady na dovolené. A jako na dovolené bychom měli prožívat i každý jiný okamžik našeho života. Je přeci náš a patří jen a jen nám. Pouze my s ním můžeme naložit, jak se nám zlíbí. Pokuste se začít brát život jako hru, kde vlastně o nic zásadního nejde. Kdo ho prožije nejlépe a koho zcela uspokojí, ten vyhrává. Buďte to i vy.

Peníze a co s nimi

Samozřejmě, že vyděláváte peníze. Stejně jako každý jiný. Možná o trochu více nežli ostatní a zase o něco méně než byste si možná přáli (abyste si již příští rok mohli koupit vaši vysněnou jachtu, či odjet na Hawaii), ale peníze máte. Teď co s nimi.

Peníze samy o sobě, mají schopnost ovlivňovat celý náš život. Někdy k lepšímu, někdy k horšímu a přitom nijak výrazně nezáleží na tom, kolik jich máte. Je to pouze otázka vašeho postoje k nim, rozhodnutí, jak s nimi naložit, jakou důležitost ve vašem životě hrají ve vztahu k ostatním hodnotám a jaké máte cíle. **Peníze samy o sobě by se nikdy neměly stát cílem vašeho snažení.** Ne snad, že by si tento cíl před vámi nevybralo již mnoho lidí, **ale peníze jsou ve své pravé podstatě pouze prostředkem, jak dosáhnout**

úplné a maximální spokojenosti při minimálním možném snažení. Je třeba s nimi dobře a promyšleně nakládat, ale vždy mít na paměti, že jsou tu od toho, aby nám pomáhaly a ne, abychom se my stali jejich otroky.

Finanční situace každého z nás má určující význam pro naši budoucnost. Je rozhodující pro fakt, jestli budeme bydlet ve vlastním domě se zahradou a bazénem, či ve skromně zařízené garsonce 3. kategorie, kterou máme pronajatou na dobu určitou. Finance rozhodují i o našem oblečení, o chování v hazardních podnicích i při každodenních nákupech a vůbec ve svém důsledku dost výrazně formují naše celkové image. To ovšem neznamena, že jsme svou okamžitou finanční situací pevně svázáni do své role ve společnosti a nemůžeme z ní bez cizí pomoci vybočit. Ovšem pravdou je, že k tomu, abychom udělali skok výše či někam jinam a poskočili i ve finančním žebříčku, je zapotřebí určitý vklad. A tím není kromě píle a intelektu (někdy nejsou až zas tolik zapotřebí) nic jiného nežli peníze. Ty určují, jestli budou naše děti studovat na soukromé škole, kterou jsme jim vybrali, jestli budou mít dostatečný prostor a finanční prostředky k rozvinutí svého talentu a schopností nebo jestli jim život velmi rychle přistříhne křídélka a odsoudí je do role talentovaných outsiderů, kteří nemají konexe, dostatečné vzdělání a ani celkově se jim nějak moc nedaří. Samozřejmě, že uplatnění není pouze věcí peněz, ale když je nemáte a ještě jste plně nezvládli zásady pozitivního myšlení, může se stát, že velice rychle propadnete depresi, zvláště pak ve chvíli, kdy se konfrontujete s překážkami finančního charakteru, které vám staví do cesty každý další den.

Všechno stojí peníze. Je to obecné měřítko úspěšnosti, hodnoty i kvality každého z nás. Pokud něco děláte zadarmo, jste buďto velcí dobráci, nebo vaše odborné kvality v tomto oboru nestojí za nic. V každém případě vám ani jedna ani druhá alternativa nijak výrazně nelichotí, protože lidí, kteří jsou z dobroty srdce ochotni pro vás také něco udělat, je čím dál tím méně a každým dalším dnem jejich počet klesá. Ale není to jejich chyba. My všichni musíme respektovat obecně platná měřítká a normy naší společnosti. A těmi jsou dnes především peníze. Jděte si bez nich do obchodu pro jídlo a zkuste argumentovat, že máte hlad. Obávám se, že vám to nijak výrazně nepomůže. Zkuste si hledat slušné místo ve starých a ošuntělých hadrech s tím, že na nové nemáte. Vysmějí se vám. Lidé vypadají vesměs skoro stejně. Ale peníze a potažmo i image a vystupování je právě tím, co je velice striktně rozlišuje.

Tím jsme si v rámci možností objasnili postavení peněz v celém našem životě a fakt, že finanční otázky nejsou něco, o čem by se mělo taktně mlčet, ale že je to

bohužel alfa a omega každé naší činnosti. Tento fakt je neoddiskutovatelný a ačkoliv je obecné uznání veřejnosti či morální kredit také velkou hodnotou, většinou ve svých důsledcích opět velmi úzce souvisí s penězi, které jsou všudypřítomné. V případě, že dodržujeme zásady, které jsme si uvedli výše a které by nám měly zajistit alespoň zhruba slušnou finanční úroveň, pak by nás možnost akutního nedostatku finančních prostředků neměla nijak zásadně ohrožovat. Přicházejí však i jiné hrozby, které působí na první pohled velmi nevinně. Nyní si povíme, jak to udělat, aby se z našich peněz nestalo břemeno, pod jehož tíhou začneme klesat.

Jak žít s penězi

Již několik let se považujete za úspěšného člověka. Tento fakt, společně s vaším vystupováním a vaší cílevědomostí vám přináší i relativní dostatek peněz. Neříkám nadbytek, protože s jídlem roste chuť a ani ten největší boháč nemá nikdy dost peněz na to, aby si mohl splnit každé své přání a sen. Pro něho je však rozhodující fakt, že se stýká většinou opět s lidmi své finanční kategorie a kolem sebe vidí i mnoho bohatších a úspěšnějších, kteří záměrně staví na odív věci, které on nemá a zřejmě ani v dohledné době mít nebude. Trávením svého času společně s touto společenskou vrstvou se dostává do nezáviděníhodné situace, protože se mu výrazně zužují obzory, přestává se stýkat s průměrnými lidmi (postupem času si vůči nim vytváří předsudky, že by se s ním přátelili jen kvůli jeho penězům, což mu ti z nich, se kterými se ještě setkává na každém kroku dokazují) a svým stabilním pobytem ve sféře horních deseti tisíc a zbytečnými výdaji na věci, které reálně nepotřebuje a nikdy potřebovat nebude, se ztěžka snaží dosáhnout úrovně jiných zbohatlíků, kteří nad ním mají v této společnosti vrch. Kromě toho se mnohem snáze stává obětí různých manipulací a podrazů nápaditých vychytralců, kteří se v této společnosti pohybují jako doma a nikdo na nich nepozná, že veškerý jejich majetek pochází pouze z rafinovaných triků provozovaných ve "vyšší" společnosti. Toto je tedy model jednání, na němž není nic lákavého, ale přesto k němu většina lidí s větším množstvím financí či majetku silně inklinuje. Samozřejmě, vytvoříte si spoustu konexí a známých a celkově všestranně upevníte svoji pozici, ale na to stačí i jedna větší společenská akce za čtvrt roku. Není tedy nutné v této víceméně depresivní a celkově dost omezující společnosti trávit zbytečně mnoho času, který je váš a teprve nyní si ho můžete plně užívat.

Je ovšem třeba dodržovat několik základních zásad. Především nestavět své peníze na odív. Nikdo přeci nemusí vědět, jak na tom přesně jste. Samozřejmě, že se nemusíte zase nijak přehnaně omezovat. Ovšem v okamžiku, kdy se rozhodujete, co si koupíte (auto, vilu, bazén, či cokoliv jiného), zapřemýšlejte nad tím, co byste si opravdu přáli a po čem toužíte a ne čím byste vytřeli vašim kolegům a konkurentům zrak. To totiž bývají ve svých důsledcích většinou dvě naprosto odlišné věci a ne každý výrobek, který platí za symbol luxusu, je také opravdu dobrý. Není od věci žít standardním životním stylem, který vám vyhovuje a nenechat se příliš ovlivňovat stavem svého konta. Peníze by měly přijít ke slovu teprve tehdy, když se rozhodnete k nějaké zásadní investici nebo si chcete dopřát něco, co je normálním způsobem těžce dosažitelné. Když totiž své finance začnete používat na každém kroku, stáváte se nápadní. Získáte jen tak mimochodem desítky skrytých nepřátel, kteří vám váš úspěch závidí a vaše drahé rekvizity je dráždí, kdykoliv je uvidí. Samozřejmě, že to nepřiznají, ale je pouze na vás, jestli vám ta trocha vytahování za to stojí.

Pokud ano, pak dříve či později zcela změníte svůj životní styl, protože se dostanete do izolace. Začnou se s vámi stýkat pouze lidé, kteří si ve vašem bezprostředním okolí nepřipadají trapně nebo kterým se nestane, že by jim někdo z jejich známých vyčetl, že vám podlézají kvůli penězům. Tím se váš okruh přátel dost podstatně zúží. Pak již zbývají pouze vaši stejně bohatí kolegové a ten zbytek maskovaných "kamarádů" snaživců, kteří na vás nenápadně parazitují. Ne, netřeba přeceňovat roli "opravdových" přátel. Tito náhradníci samozřejmě fungují skoro stejně dobře a pokud nejste extrémně všímaví nebo se s nimi nedostanete do konfrontace, žádný zásadní rozdíl nepoznáte. Ale bůh vás chraň, abyste o své peníze přišli nebo abyste začali z nějakého jim neznámého důvodu šetřit. Pak zůstáváte úplně sami a zcela bez jakékoliv morální podpory. Tento stav věcí má ale ještě jedno riziko. Každý z nás, ať jsme jakkoliv inteligentní či zkušení, potřebuje mít zpětnou vazbu. Tou obvykle bývá naše okolí, které nám dá pocítit, když něco přeženeme, zachováme se nemístně, či když nám hrozí nějaký větší společenský či osobní malér. Vždy se najde někdo, kdo nám dobrácky sdělí drsnou pravdu a pozorně se na nás dívá, co to s námi udělá. Obvykle to bývá někdo z našich "opravdových" kamarádů. Může si to dovolit. Nic nám nedluží a my jemu také ne. Náš vztah je rovnocenný a on to samé očekává od nás. Ale u našich současných pseudopřátel nic takového neexistuje. Nejde zde totiž o rovnocenný vztah, ať již se snaží iluzi tohoto typu udržet jak chtějí. Nikdo z nich si nedovolí nám říci nějakou nepříjemnost, protože se ve skutečnosti bojí, že by mohl

upadnout v nemilost. Ale, ne. Chcete snad říct, že vaši přátelé jsou spontánní a podobné věci si mezi sebou říkají normálně ? To je v pořádku. Mezi nimi je to něco jiného, ale ve vztahu k vám si dovolí jen tolik, kolik jsou si jisti, že jim nebudete mít za zlé. Takže se zpětnou vazbou v tomto směru nepočítejte a do budoucna můžete pouze očekávat, že se ve vašem vystupování či chování objeví drobné odchylky, které vám budou připadat v pořádku, ale které budou silně iritovat vaše okolí, postupně přibývat na intenzitě a později vám možná začnou docela výrazně komplikovat i váš soukromý život.

Na tom vám však v tuto chvíli nijak výrazně nezáleží. Proč se nechovat nemístně, když na to mám a nikdo mne nekritizuje ? Že mne někdo někde prý nenávidí ? Nevím o tom a tak mi to nevadí. Dokud jsem bohatý, tak si proti mne nikdo nic nedovolí. A navíc právě teď žiji naplno a stylem, který se mi líbí. Tak a dost podobně argumentují ti, kteří získali majetek či finance teprve nedávno. A je pouze na nich, jestli je jejich přehnaně intenzivní životní styl stačí zruinovat dříve nežli pocítí, jak neupřímné a vypočítavé jsou vztahy, kterými se ve své bláhovosti obklopili. A co teprve až budou mít děti.

Člověk, který staví svůj majetek na odiv, se musí oprávněně o své děti bát. Není divu. Dá se lehce vydírat, protože na rozdíl od ostatních má hodně co ztratit a každým dnem to svému okolí více než výmluvně ukazuje. Časem se může najít i někdo, komu stojí za to zkusit, jak si své rodiny či svého života takový boháč cení. A pro inspiraci si nemusí chodit daleko. Každý čtvrtý dobrodružný film se tímto tématem nějak zabývá a v televizi jich měsíčně proběhnou desítky.

Časem tedy nastává stav, kdy takový člověk "prohlédne" a uvědomí si tíživou skutečnost v celém svém rozsahu. Svě děti vozí každé ráno ke škole, každé odpoledne na ně čeká. Pouští je ven pouze s dobrými známými a neustále trne děsy a předtuchami, že by se jim mohlo něco stát. Snaží se vycházet se svým okolím co nejlépe a rozhazuje kolem sebe sponzorské dary na všechny strany, čímž si vyslouží další skrytou nenávist těch, kteří se v podstatě stydí za to, že jsou nuceni jeho peněz využívat. Musí být za dobře s učiteli a zajišťovat svým dětem protekci na každém kroku, protože předsudky dělají pravé divy. Jakmile se provalí, že se jedná o jeho děti, nikdy neuhodne, jak se k nim bude kdo stavět. Tyto děti získávají kamarády obdobného typu jak bylo uvedeno výše a již od útlých let vyrůstají v prostředí, které není pro jejich duševní vývoj právě nejzdravější. Nesmírnou úlevou jim pak bývá umístění do některé z elitních středních a pokud na to mají, tak i vysokých škol, kde se konečně ocitají ve

vyrovnané společnosti s víceméně podobně zdeformovanými spolužáky. Většinu života pak prožívají v izolaci, protože bariéra mezi opravdu bohatými a těmi ostatními je v současné době poměrně dost velká (a to jak v životním stylu, tak i v názorech). Co tedy nakonec z jeho dětí bude ?

Jestli získají nadhled, což se příliš často nestává, osamostatní se a změní svůj životní styl. Jinak se budou celý svůj další život zmlát ve sféře horních deseti tisíc, žít rozmařilým či jinak "uhozeným" životem, kde není prostor na normální koníčky či přirozenou zábavu. Většina toho, nad čím tráví svůj čas "normální" lidé, se dá koupit za peníze a tak pro ně zpravidla nic z toho nemá smysl. Pouze pokud jsou intelektuálně založeni, je zde určitá pravděpodobnost, že v průběhu života něco vytvoří, ale jinak je téměř jisté, že svůj život intenzivně přežijí bez jakéhokoliv užítku, či plnohodnotného uspokojení z "pocitu dobře vykonané práce" či čehokoliv podobného. Žijí v jiných dimenzích s odlišným měřítkem hodnot a jen málokdy zažijí něco z toho, čím běžní smrtelníci tráví svůj každodenní život.

Má to smysl ?

To je skutečně zásadní otázka. Ale samozřejmě, že ano. Má. Jenom musí člověk umět své situace využít ke svému prospěchu, jak jsme si již mnohokrát ukázali a nenechat sebou vláčet osudem, ať již je jakýkoliv. Finance, majetek ani úspěch pro nás nejsou žádnou zátěží, o kterou bychom se museli po celý zbytek života starat, ale stávají se prostředkem k uspokojení našich potřeb.

Pokud tedy máme svou dobře placenou práci, zajistili jsme si ji výše uvedeným způsobem a nyní přichází doba, kdy se můžeme zcela oprávněně těšit z výsledků své dosavadní činnosti, není důvod, proč ve svém dosavadním honu za úspěchem a vyššími a vyššími metami dále setrvávat a připravovat si tak náročnější a náročnější zkoušky. Tedy pokud vás to vyloženě nebaví.

Jsou i lidé, kteří jsou svým úspěchem posedlí a žádná překážka jim není dost velká. Není jich sice mnoho, ale o to více jsou vidět. Těm však jejich urputné snažení přináší plné uspokojení a je pro ně i součástí jejich duševní relaxace. Věci v pohybu a trvalém chaosu pro ně neznamenaají zátěž a proto jim nepřijde příliš vyčerpávající, pokoušet se nad nimi získat kontrolu. V této situaci totiž nepřichází v úvahu kontrola absolutní, ale pouze orientační směřování všech akcí, které jsou právě v chodu,

směrem ke kýženému cíli. Když jich tam dospěje více nežli padesát procent, je to úspěch a morální povzbuzení k další chaotické činnosti tohoto typu.

My však většinou k této skupině nepatříme (pokud k ní přeci jenom patříte, což není vyloučeno, prosím přeskočte zbytek této kapitoly). Potřebujeme chvilku na vydechnutí. Intenzivní nasazení v práci ani hromadění majetku nám nepřináší kýženou relaxaci. Proto musí logicky nadejít okamžik, kdy je třeba si říci dost. To není žádná prohra, uvědomit si, že meta, které jsem dosáhl mne uspokojuje, přináší mi maximum toho, co od ní očekávám a již necítím další potřebu postupovat výše. Není to pouze únava, je to i zdravý úsudek, protože tvrzení "Nic neroste do nebe" není až zas tak úplně nepodložené. Nikdy jsme se nepodceňovali a nebáli jsme se ani konfrontovat své schopnosti, vytrvalost a dokonce i agresivitu se svým okolím. Ale v okamžiku, kdy cítíme, že na vyšší posty prostě nemáme nebo se nám do toho z jakéhokoliv rozumného důvodu nechce, není třeba si kvůli tomu komplikovat život. Ten je přece jen a pouze náš. A jenom my máme právo s ním nakládat, jak se nám zlíbí. Když jsme si tedy řekli "Dost, právě jsme dosáhli uspokojivé pozice", je na čase si ji zajistit co možná nejtrvalejším způsobem. Návodů na tuto životní pojistku jsou popsány výše a pokud je využijete do důsledků, není se čeho obávat.

Nyní přichází okamžik, kdy se kolem sebe znovu rozhlédneme a podíváme se, co jsme v období překotného budování svého finančního postavení jaksi opomněli. Je to záležitost opět dosti individuální, ale asi se nespletu, když prohlásím, že každý z nás má v něčem ke svému nejbližšímu okolí, či sám k sobě samému nějaké dluhy. Jsou to věci, o kterých cítíme, že bychom je měli udělat, že jsme je chtěli udělat již dávno, ale dosud jsme na ně neměli dostatek času nebo prostředků. Může to být v podstatě cokoliv, od darů místnímu kostelu, přes nalezení odpovídajícího partnera, zabezpečení rodinného sídla, stavby domku, většího času věnovaného zanedbávané rodině či urovnání drobných sporů s příbuzenstvem. Je pouze na nás a na našem dosavadním životním stylu, ujasnit si, co z takovýchto věcí nás právě pálí a učinit si ve svém soukromém životě pořádek. Protože pozitivní myšlení a životní optimismus, pokud nemá být pouze levnou povrchní křečí, musí vycházet ze zdravých kořenů, ze spokojeného osobního života a z celkově vyrovnané rodinné atmosféry.

Možná si můžete říci, proč se snažíme podobné problémy a nesrovnalosti řešit až nyní. Vždyť se to dalo urovnat již dávno. Ale to není tak úplně pravda. Samozřejmě, že pokud patříte mezi těch několik málo šťastných, kterým v životě všechno klope na jedničku, jejich nejbližší okolí je trvale respektuje a povzbuzuje v jejich snažení a

celkově nemají jiné starosti, nežli pracovat na svém úspěchu, pak vám může většina lidí pouze závidět. Často totiž platí, že úsilí a energie vynaložená jedním určitým směrem (což je přesně náš případ, neboť jsme na svůj finanční a pracovní úspěch, na vybudování dobrého image i na drobné intrikaření k upevnění naší pozice pokud možno natrvalo, museli skutečně vynaložit veškerou naši energii i um), chybí při řešení jiných drobných problémů a nesrovnalostí každodenního života, které mohou časem i přerůst do zásadních potíží, jež člověka výrazně brzdí v jeho rozletu a úspěchu. Na tyto hrozby bychom měli mít postřeh a pokud nám v rodině nebo v příbuzenstvu něco neklape, vyjasnit si to raději dříve, nežli později. Ale v každém případě, z pozice úspěšného a zabezpečeného člověka se jakákoliv životní potíž či krize řeší podstatně snáze a přináší s sebou daleko méně kolizí a nepříjemností. V tuto chvíli se již máte o co opřít a nevlajete ve vzduchoprázdnu s minimálními příjmy, jako tomu bylo kdysi. Vaše okolí má všechny důvody, aby vás respektovalo a příčinou tohoto stavu není pouze vaše image. Jste to i vy. Takoví, jací jste. A z této pozice člověka, který je úspěšný, vyhrává na každém kroku a žádné problémy si nepřipouští, řešte i tyto své soukromé spory. Věřte, že nebudou mít dlouhého trvání. Ať již to bude jakkoliv, velmi rychle se vyřeší, čímž se vaše celková situace ještě více stabilizuje. Pak již můžete pouze přemýšlet nad optimálním strávením volného času k vaší maximální spokojenosti.

Volný čas

Konečně. Tolik oblíbený volný čas. Okamžik, kdy konečně kočí veškeré naše povinnosti, všechno to, co máme a co ještě musíme udělat. Prostě všechno toto snažení je nyní úspěšně za námi a nás čeká relaxace. V tom, jak si ji vychutnáme, však asi nebudeme všichni zajedno.

Co člověk, to jiné měřítko hodnot. Někdo může na první místo v žebříčku relaxace stavět exotickou erotiku někde v Thajsku, jiný v klidu strávený čas s rodinou a dětmi ve vile v Alpách. Ale nemusíme být vždy až zas tolik nároční. Relaxace není pouze materiální stav těla. Je to především stav duše a ten se dá navodit prakticky kdykoliv a kdekoliv. Ne, nebudeme tady probírat jógu ani jiné postupy a procesy, jak dosáhnout intenzivního spánku, plného odpočinku, či dokonalého splynutí duše, těla i okolního vesmíru. To není v žádném případě účelem tohoto díla, ale pokud by vás to snad zajímalo a dokážete si udržet dostatečný odstup i při čtení podobných

sugestivních textů, pak staletými ověřené metody určitě nejsou bez zajímavosti. Je však pouze na vás, jak tyto často nepřehledné a značně intuitivní postupy dokážete zvládnout a jestli patříte do kategorie oněch vnímavějších sedmi procent populace, která si dokáže podobné stavy alespoň částečně navodit. Pro nás je nyní ale důležitý fakt, že relaxovat lze kdekoliv a kdykoliv a je k tomu zapotřebí pouze relativní klid a uvolněná, příjemná a nestresová atmosféra. Duševně zatěžovaný člověk může s úspěchem relaxovat při jednoduché fyzické práci a naopak. Nemám však na mysli práci v ocelárně či v jiných náročnějších provozech, ale spíše činnost v přírodě, na dovolené, při sportu nebo při kolektivních hrách.

Jedním z pozitivních podnětů pro relaxaci je i vítaná změna prostředí, která nám umožní vybočit ze stereotypu. A neměla by to být pouze křeč a přemáhání na pokraji zhroucení, kdy se například notorický samotář vydá s přáteli na ples či na zábavu. Změna by měla být v každém případě příjemná. Za vybočení ze stereotypu lze považovat i jakoukoliv dovolenou, návštěvu neobvyklého prostředí, stěhování nábytku, či mírnější změnu image. To vše a ještě spousta dalších věcí má výrazný vliv na naši psychiku a podstatně přispívá k ozdravení naší vnímavosti i směsice pocitů a emocí, která každé naše sebemenší rozhodnutí vždy obklopuje. Každý z nás však ve svém důsledku očekává od relaxace něco jiného, což obvykle závisí jak na temperamentu a celkovém založení a zálibách toho, či onoho člověka, tak i na věku a vyzrálosti naší osobnosti. Proto je dobré předvídat některé situace, se kterými se dříve či později někteří z nás zákonitě musí setkat.

Jestliže tedy patříte do mladší věkové kategorie (což ovšem není podmínkou), budou vás možná lákat rychlá auta, reprezentativní partnerky či partneři a celkový lesk vašeho image. K němu dost často patří i hazard.

Hazardní hry

Ano, právě tak. Všudypřítomná součást každodenního života, jejíž lákavé reklamy jsou velmi dobře vidět. Nás se však zatím snad dotkla jen velmi sporadicky a je pouze na nás, jestli tomu tak bude i nadále. Hazard však ve své extrémní podobě může člověka když už ne zruinovat, tak alespoň výrazně poznamenat. Nemluvíme zde samozřejmě o levných elektronických hracích automatech, které jsou v každé druhé

putyce a kde jediný vklad hráče do hry jsou jeho finance v kovových mincích a pravidelné stisky blikajícího tlačítka, které má na další průběh hry pouze nepatrný vliv.

Povídáme si zde o takových podnicích, jako jsou herny. A jde o skutečné herny, kde je ruleta a spousta dalších podobných vymožeností společnosti vyššího stylu. Částky, které jsme zde schopni v průběhu několika minut proměnit v prach, bychom museli i u toho nejzavilejšího automatu utrácet dlouhé hodiny. Proto není od věci brát návštěvu každého lepšího hracího podniku spíše jako společenskou záležitost. Odepsat a rozprášit ve hře přesně definovanou částku, se kterou jsme smířeni jako s daní za naše dobré image a nikdy se nenechat kýmkoliv vyhecovat k dalším sázkám, které by překročily námi vytyčenou hranici.

Jakékoliv prohry, či případné překvapivé výhry bereme s úsměvem a nepřipouštíme si, že i v této většinou ztrátové (alespoň pro valnou část nepravidelných účastníků) zábavě jde opět pouze o peníze. My jsme tady, abychom nasáli atmosféru, reprezentovali sebe a své image a samozřejmě abychom celkově upevnili své postavení. Nic více se od podobných akcí nedá s úspěchem očekávat a jakékoliv výbuchy hracích vášní či emocí nám mohou pouze ublížit.

Pokud si včas uvědomíte, že zřejmě patříte do kategorie lidí, která má k hazardu sklony (a není se zač stydět, kdyby takových lidí nebylo dost, neexistoval by), snažte se ctí odejít a nepoddat se napětí a elektrizující výzvě ke hře, která zde visí ve vzduchu. Nemáte-li duši a um profesionálního hráče a podniky s miliónovým měsíčním ziskem, bude pro vás jakákoliv investice v tomto oboru vyloženě nezdravá. Ovšem i pokud jste schopni ze svých aktiv pokrývat občasné hluboké propady v této vaší vášni a každá drobná a občas i větší výhra vás povzbudí k další činnosti, je třeba si uvědomit, že váš nový koníček pohlcuje celou vaši osobnost. A to beze zbytku. Vás, úspěšného člověka s nadhledem, který má jasno v tom, co je důležité a co ne, je schopen proměnit v trosku, v zoufalého zpustlíka, v ruinu toho, čím jste kdysi byli.

Pak se u vás plíživě a zcela nenápadně posouvá hazard po vašem žebříčku hodnot z příčky na příčku, den ze dne výše a výše. Pokud nemáte ve svém okolí někoho, kdo by váš další vývoj radikálně zastavil a máte relativní dostatek prostředků na to, abyste mohli trávit u svého nového koníčka po několik týdnů většinu času, pak končíte. Ne, že byste končili se svou novou činností. To přijde až později a někdy dokonce mnohem později. Končíte však jako svéprávná osoba, která je schopna zodpovědně vykonávat jakoukoliv smysluplnou funkci. Skutečnost, že vám to nedá a stále znovu a znovu se v myšlenkách vracíte ke své hře, k okamžiku, kdy se má něco

stát, přemýšlíte nad tím ze všech stran a těšíte se na chvílku, kdy všechny své nové domněnky a intuice znovu uvedete v akci, zatěžuje vaši mysl i celkovou duševní hygienu natolik, že nejste schopni naplno vyřešit žádný větší problém. Nepozná se to hned. Projeví se to pouze ve vašem okolí, které se možná bude divit, proč vám nyní spousta věcí trvá daleko déle. Kde jsou vaše dřívější brilantní rozhodnutí ? A proč jste tak ztrhaní v obličeji a nesoustředění ? Tento vývoj však dosud není u konce. Ze začátku se dají podobné syndromy svádět na zamilovanost, nešťastnou lásku, přepracování, či problémy v rodině. Ty přijdou později koneckonců také. Ale vývoj pokračuje dál a vy se stáváte již jen nesvéprávnou figurkou v zajetí okolností a vašeho "koníčka". Uspokojuje vás, dává vám pocit napětí, někdy i úspěchu, věnujete se mu intenzivně a naplno a myslíte si, že máte na to, být úspěšní. Uspěli jste již i jinde, tak proč ne i tady ?

Protože tady jde o hru, která se nedá nikdy vyhrát. Hru, která vás pohltí. Hru, která na vás nebere ohled. Je prověřená léty a takových, jako jste v tuto chvíli vy, se jí již zúčastnilo nespočetně. A všichni měli cosi společného. Mysleli si, že to zvládnou. Že dokáží více vyhrávat, než prohrávat a tato iluze některým dokonce i nějaký čas vydržela. Ale jen málokdo si dokáže říci dost. Hazard, napětí ze hry i atmosféra, která k ní patří, se pro vás postupně stanou neoddělitelnou součástí vašeho života a pokud nebudete hrát, budete si připadat jak letci bez křídel. Stanou se z vás absolutní závisláci, zcela bez zájmu o cokoli jiného (kromě financí, pokud náhle pocítíte jejich nedostatek).

Je to smutné i když se v podstatě jedná jen o vaši čistě soukromou věc. Jde přeci o volný čas a ten si můžete trávit po libosti k vaší maximální spokojenosti. A od toho přeci své finance máte, tak proč byste je nemohli investovat do vaší hry. Jenže tato hra není podnikání. Je to hazard a ten se vyznačuje několikanásobně vyšším rizikem a faktem, že si svůj zisk nemůžete nijak pojistit a většinou ani nezáleží na vašich schopnostech a odborné přípravě. Je to hříčka intuice, šikovnosti, náhody a štěstí. Není to snad pod vaši důstojnost, investovat svoji osobu do takové pošetilosti ? Pokud ne, je to vaše chyba. Pokud ale máte dostatečné rezervy, je zde určitá možnost, že si svou roli uvědomíte včas. Jsou zde však i jiné aspekty.

Tím, že trávíte u své nové zábavy většinu svého času, ztrácíte běžný kontakt se svými přáteli, s rodinou, s okolním prostředím. Samozřejmě, že v herně máte přátel dost. Všichni vás znají a "fandí" vám. Jsou to ale opravdu vaši "přátelé" ? Co vlastně kromě společné zábavy mají s vámi společného ? Minulost ? Úspěch ? Nebo snad

cokoliv z toho, co dříve pro vás mělo nějaký smysl ? Ale ne. To jsou zákeřné otázky. Ale možná, že vám pomohou uvědomit si, že vaše přirozené prostředí se nachází někde úplně jinde. A když v něm delší dobu nejste, automaticky se vaše pozice v něm začíná hroutit.

Nejdříve se to projeví v rodině. Pozdní příchody domů, pro ostatní nevysvětlitelné a náročné zájmy a vůbec celková nesoustředěnost, kdy se stáváte člověkem jakoby bez duše, vás od vašich nejbližších soustavně odcizuje. Zabýváte se pro ně něčím nepochopitelným a něčím cizím, což není ani ve vašem, ani v jejich zájmu. Trávíte čas s cizími lidmi mimo svůj domov. A vaši nejbližší jsou na to čím dál citlivější. Postupně ztrácíte jejich úctu a později i lásku. Ta se může změnit pouze v soucit, ale ten také netrvá věčně. Nejhorší na celé skutečnosti ale je, že vy jste jako slepí a celý posuv vztahů ve vašem okolí si uvědomíte, až když už je skutečně pozdě. Rodina se velmi brzy ocitá v troskách, ze zaměstnání dostane člověk pro soustavnou nesoustředěnost a časté chyby a přehmaty výpověď a celkově získává image i všechny ostatní náležitosti neúspěšného člověka, ruiny a závisláka, který pak v důsledcích celého shonu okolností nemá ani na svůj oblíbený hazard a tvrdý alkohol se tak stává jeho nejbližším a jediným přítelem, který pomůže alespoň dočasně překonat záchvaty frustrace, osamělosti a všudypřítomný pocit prohry.

Ale to přece nejsme my. To je jen odstrašující příklad, kam může vést třeba jen drobná odchylka od trasy, kterou jsme si sice pouze orientačně, ale přesto vcelku dost jasně vytyčili. Jakmile tedy zjistíte, že hazard nějakým způsobem narušuje vaši duševní stabilitu, zabírá ve vašem myšlení svou třeba i jen pranepatrnou část a občas se vám sám od sebe připomene, buďte na pozoru, protože se jedná o hrozbu možná ještě mnohem zákeřnější než většina jiných, která s vaší relaxací nemá pranic společného.

Ale my svůj volný čas přece chceme strávit plnohodnotnou relaxací nebo alespoň něčím co se jí dost podobá. Proto si k tomuto účelu vybíráme odpovídající prostředky. Jedním z nich může být i dovolená.

Dovolená

Pod pojmem pohádková dovolená si asi každý z nás představí něco jiného, jiné prostředí, jiné záměry a jiné splněné sny. Je pouze na nás, jestli si svou vysněnou dovolenou dokážeme přeměnit v realitu a také si ji pořádně užít. Finance již na to máme

a volný čas také. Ale abychom se vyhnuli věčnému pocitu nespokojenosti, pocitu, že to bylo sice dobré, ale stejně to nebylo ono, je vhodné si upřesnit, co od své dovolené vlastně očekáváme.

Relaxaci. Samozřejmě, zase to oblíbené slůvko. Jenže relaxovat můžeme doma na gauči, u rybníka v jižních Čechách nebo třeba i v práci u televizoru v době, kdy mají dovolenou všichni ostatní. Ať již si to připouštíme nebo ne, od každé situace či záměru, kudy povedeme naše kroky, očekáváme podvědomě i něco více. A právě toto jsou ta splněná přání, která mohou naši průměrnou každoroční dovolenou proměnit třeba i v pohádkový zážitek, který se nedá ničím vyvážit. Ano, v životě se nám tak jednou, možná dvakrát přihodí, že se okolnosti samovolně vyvinou tak, že splní i to, co nebylo vyřčeno ani jako přání. Ale to se stává skutečně zřídka a pokud si chceme dopřát opravdu vynikající dovolenou k naší plné spokojenosti, není od věci si již předem promyslet, co všechno bychom si vlastně přáli zažít.

V dnešní době existují stovky cestovních kanceláří, kdy prakticky každý, kdo zná dobře nějaký jazyk a má v určité zemi dobré a spolehlivé známé, zakládá "TRAVEL cokoliv" a rád vás do své oblasti exportuje jakýmikoliv prostředky. Některé kanceláře jsou poměrně spolehlivé, jiné již méně, ale všechny mají jedno společné. Na letácích, reklamách či ve spotech v médiích nabízejí standardní služby za standardní ceny. Když takovou oázu relaxace navštívíte, nabídnou vám záplavu "skvělých" zájezdů ze sortimentu, který se všem ostatním podobá jako vejce vejci a pokud se rozhodnete, že nabízenou skvělou dovolenou přijmete za svou, stanete na přeplněném pobřeží společně se stovkami dalších turistů, kteří si stejně jako vy přijeli užít klidu a slunečné relaxace na panenském pobřeží klidného oceánu. Jsou lidé, kterým nevadí fakt, že nikdy nebudou sami a že se po celou dobu jejich dovolené bude souběžně s nimi všude tlačit, strkat a postávat ve frontách mamutí masa ostatních turistů, kteří si také právě užívají svoji "senzační" dovolenou. Ale někteří z nás, ačkoliv třeba nejsme vyloženě individualisté, má ráda alespoň určité soukromí, volnost, anonymitu a absolutní svobodu pohybu a rozhodování o trávení našeho volného času. Něco takového však od dovolené tohoto typu ani při nejlepší vůli čekat nelze. Proto nám po návratu nezbývá, nežli alespoň vychvalovat památky všeho druhu, kterých jsme stihli objet neuvěřitelné množství a tím soustavně přesvědčovat sebe i své okolí, že to byla v podstatě báječná dovolená, která přesně odpovídá tomu, co jsme od ní očekávali. Teplu domova však po takovéto dovolené v cizím a turisty přeplněném prostředí hřeje dvojnásob.

Jsou zde ovšem i jiné možnosti. Jednou z nich je i připravit se na situaci, kdy dovolená bude stát o trochu více nežli je standard, ale prožijeme ji v soukromé vilce na pobřeží v zátvrtí od velkých rekreačních center. Ne, to není utopistická vize. Takových vilek je dost a bývají také dost často stabilně rezervované pro některé zahraniční turisty. Je jen na nás, jestli si dáme tu práci a obtelefonujeme všechny menší a malé cestovní kanceláře a zjistíme jejich skutečné možnosti a konexe. Ale nemusí to být pouze vilka. Existují i menší hotely a hotýlky na okraji pobřeží, které zde není o nic horší než kdekoliv jinde, pouze je zde podstatně méně lidí. Tam si může člověk zcela do sytosti vychutnat klid, pohodu a absolutní volnost dovolené v zahraničí, kde pocítíme tu pravou přímořskou atmosféru bez všudypřítomného halasu našich a jiných turistů a zároveň si můžeme vytvořit téměř domácí prostředí (k čemuž nás podvědomí stejně permanentně nutí). Zkrátka na dovolenou nejezdíme nazdařbůh podle cizích plánů (pokud nejsme vyloženě dobrodružně či pasivně založeni), ale snažíme si ji přizpůsobit přesně podle svých představ.

Jako příklad nám zde posloužila letní dovolená u moře, ale je třeba uvědomit si, že podobné možnosti máme i při organizování jakéhokoliv našeho výletu. Samozřejmě, že je dobré nechat i určitý prostor náhodě a neorganizovat si svůj čas způsobem "teď jsme měli být tady a za chvíli už musíme být zase támhle". Ovšem není od věci připravit si pro svoji relaxaci v maximální možné míře takové prostředí, které nám bude dokonale vyhovovat a připustit si, že mohou nastat i drobné problémy a předem se na ně připravit. U rybníků v jižních Čechách můžeme čekat komáry, při dovolené směrem dál na východ není na škodu vzít s sebou nějaké potraviny, před cestou do Afriky se nechat přeočkovat a než se posadíme do letadla do Izraele, zjistíme si, kdo ještě s námi vlastně letí. To jsou sice pouze orientační příklady, ale průběh každé dovolené v neznámém prostředí bez spolehlivého zázemí je riskantní a je tudíž naším hlavním úkolem toto zázemí si v maximální možné míře zajistit. Pro případ leteckých atentátů vám samozřejmě nemohu radit, abyste si vzali do letadla vlastní bombu (pravděpodobnost, že se v jednomu letounu sejdou dvě je mizivá), ale je pouze na vašem uvážení posoudit, co je pro bezproblémový průběh takové dovolené nezbytné a co jsou pouze rekvizity, které se dají všude na světě bez problémů zakoupit.

Pravdou sice je, že nejkrásnější dovolená je v zaručeném prostředí, ať již se jedná o vlastní horskou chatu, či chatku u rybníka, ale trocha dobrodružství občas nezaškodí a proto vám zahraniční dovolenou nemůže nikdo vymlouvat. V okamžiku, kdy je již jisté, že pro další bezproblémový průběh této náročné akce nemůžete nic více

udělat, jste připraveni a zavazadla máte sbalená a kompletní, pak nezbyvá, nežli vám popřát šťastnou cestu. Od tohoto okamžiku jsou vaše další kroky společně v rukou náhody a vaší precizní přípravy. Jen se uvolněte a poddejte se přívalům zážitků, pocitů a šoků příštích dní. Zocelí vás na těle i na duchu a způsobí, že vám zbývající tři dny dovolené, které jste si nechali na odpočinek po návratu domů, budou připadat jako strávené v nebeském ráji. Ale to neznamena, že taková dovolená je špatná věc. Pomůže vám vybočit z jinak stereotypního šedého života a zbystří vaši mysl. Uvidíte, že si to příští rok rádi zopakujete.

Televize

Také občas přemýšlíte nad tím, co mohli lidé celé večery a odpoledne dělat, když ještě televize neexistovala ? Že ne ? No, to nevadí. Určitě měli spoustu dalších druhů zábavy. Byly popravy, divadlo existovalo již dávno, soudy také a celkově bylo dost příležitostí, jak zpestřit svůj jinak třeba docela šedý a bezvýrazný život. Pouze to nebylo tak jednoduché jako dnes. Fakt, že za zábavou nemusíme až na městské popravčí náměstí, do divadla či kamkoliv, kde se něco děje, ale že stačí pouze stisknout knoflík na dálkovém ovládní a okamžitě dostáváme zahuštěné a zaručeně "pravdivé" informace prokládané spoustou zábavy, staví televizi na přední místa v požíračích našeho času. Možná, že si to ještě všichni plně neuvědomujeme (přestože bychom možná měli), ale **náš čas, to je ve skutečnosti to jediné, čím zde na Zemi disponujeme. Všechno ostatní je vcelku pomíjivé, relativní a dá se to docela lehce zpochybnit.**

Například peníze či majetek. Někdo by si třeba mohl vytyčit za celoživotní cíl nahromadění určitého majetku, peněz nebo čehokoliv jiného. To je hezké a když bude dost důsledný a využije k tomu všechny možnosti, které se mu během života naskytnou, je dost pravděpodobné, že svého záměru alespoň zčásti dosáhne. Ale čeho to vlastně dosáhl ? Má z toho nějaký prospěch ? Dokáže mu tyto nahromaděné hodnoty třeba jen o minutu prodloužit délku jeho života ? Někdy ano, ale většinou ne. Faktem ale je, že takovýto životní cíl určitě není plnohodnotný a ve stáří si ho můžeme užívat pouze částečně a to pouze pokud si uvědomíme, proč jsme si ho vlastně vytyčili a co jsme tím ve skutečnosti sledovali. Tedy pokud jsme si včas ujasnili, co je pro nás skutečným cílem a co jsou pouze prostředky, které nám mají k jeho dosažení pomoci. Pro většinu z nás je tímto cílem dostatek volného času i možností na jeho plné užití. K tomu mohou

postupně přibývat i požadavky na potenciálního partnera, životní styl, úroveň našeho sídla či vozu a spousta dalších drobností. Pokud ale nebudeme mít dostatek volného času a neustále nám ho budou prostřednictvím mobilního telefonu či našich asistentů organizovat naši klienti, jsou nám všechny naše vymoženosti nanič. Samozřejmě, že nás může hřát pocit, že jsme na tom podstatně lépe, nežli naši bývalí kolegové, sousedé, většina lidí, které známe či bezdomovci z Hlavního nádraží. Oni si to možná také myslí a interpretují nás ve svých představách jako vzor úspěchu, ale fakt je takový, že **kdo se stává otrokem svého životního stylu a tempa a nedisponuje volně svým časem, ten není úspěšný.**

Tento fakt si v tuto chvíli dost jasně uvědomujeme a docenili jsme potřebu volného času. Tomu jsme také přizpůsobili své kroky a nyní máme času relativně dost. Můžeme si dělat v podstatě kdykoliv cokoli a je jen na naší fantazii, co to vlastně bude. Předtím je ale třeba poněkud vybočit ze zažitých konvencí a uvědomit si, kolik času vlastně každý den u které činnosti strávíme. Pobyt v přírodě, golf, plavání nebo čas strávený v příjemné atmosféře rodinného kruhu nemusí mít žádné omezení. To všechno jsou činnosti, které pouze přispívají k rozvíjení či stabilizaci naší osobnosti a zabraňují stresovým faktorům a depresím. Část svého času musíme samozřejmě věnovat i své specializaci a tomu, abychom byli v obraze a měli dobrý pocit z dojmu, že nad svými věcmi stále máme kontrolu. Ale pak je tu i ta část našeho času, kterou věnujeme sledování televize a která pro nás ne vždy znamená pouze přínos.

Pokud shlédneme jednou za den zprávy a občas si vybereme nějaký zábavný či jiný film, pak je vše v pořádku. Jakmile ale zjistíme, že průměrně u "bedny" trávíme i více než dvě hodiny denně, je na místě se nad tímto faktem zamyslet. Je to skutečně ten vysněný ideál o užívání volného času? Kvůli tomu jsme podnikali celou svou složitou a vyčerpávající cestu vzhůru abychom pak klesli zpět mezi masu uniformních spotřebitelů hltajících směs "zaručených" informací a tuctové zábavy? Možná řeknete, že na skutečnosti, že se rádi díváte na televizi, není nic špatného. Záleží na tom, na co se díváte. Jste-li fanoušek do starších filmů nebo rádi sledujete seriály, musíte si je nutně vybírat a tak námi stanovený limit dvou hodin denně těžko překročíte. Je mezi námi však i spousta lidí, kteří televizi od odpoledne do večera téměř nevypínají a vydávají se tak jejímu působení napospas po dlouhé hodiny. Ale proč? Že by snad publicistické pořady, politické konfrontace či bulvární a soudní skandály byly tak zajímavé? Ano i ne. Jde o všudypřítomný pocit aktuálnosti, který se nepřetržitě line z obrazovek právě k nám. Dojem, že se stáváme svědky všeho podstatného, co se kolem nás děje. Že jsme

pravdivě, rychle a včas o všem informování. Že celý televizní svět i zábava je mnohem bohatší a "plnější" nežli cokoliv, co nám může každodenní život nabídnout. Toto zdání vypadá příjemně, ale bohužel je zcela zcestné.

Není to náš život, naše emoce ani naše úspěchy, co vidíme na mihotavé obrazovce. Je to jenom náhražka čehokoliv, co bychom si v čase, který u ní trávíme, mohli ve skutečnosti užít. Ale nyní, když na to máme dostatek prostředků, přeci nepotřebujeme náhražky. Samozřejmě, že pro inspiraci si člověk občas někde může zajít, ale omezovat se do role voajera, který přebírá fakta i emoce tak, jak mu to naplánoval neznámý pan režisér v pozadí, to je přeci ostuda. Ne, že by to tak připadalo všem a všude. Mnohým lidem vyhovuje situace, kdy nemusí nechávat obtížně vyžrát své vlastní názory a kdy stačí pouze přebírat dobře vymyšlené konstrukce, nabízené médiu. Ale my jsme přeci schopni vytvořit si na věci, které se nás týkají, svůj opravdový vlastní názor. Jakmile si ho ale vytvoříme, pak nás ty servírované "pravdy" musí zákonitě začít deptat. A je pak pouze na nás, jestli své emoce zbytečně vybijeme planým rozčilováním u obrazovky a nebo prostě tímto prostředkem vytvářejícím "masový názor" pohrdneme.

Tuto úvahu, ale nelze brát jako definitivní postup. Člověk by měl mít přehled, vědět, kde se co děje. Ale také by měl dokázat postřehnout okamžik, kdy se s ním někdo pokouší ať již neuměle či třeba i mistrovsky manipulovat. A televize jako médium je k tomu jako stvořená. Ale pokud chcete být i nadále úspěšní, je nezbytně nutné, abyste si udrželi své vlastní názory, samostatné pozitivní myšlení i celkový nadhled a vyrovnanost. Televizní zábava bohužel ani k jednomu nepřispívá, spíše naopak. Tím ale nikdo nechce tvrdit, že sledování zajímavých dokumentů, klasických filmů nebo snad i vzdělávacích pořadů může někomu ublížit. Je pouze třeba mít na paměti, že i v pořadu o němž máme vysoké mínění a proto jsme se rozhodli, že u něho strávíme část svého volného času, že tedy i v tomto pořadu se může objevit snaha či pokus nějakým způsobem ovlivnit naše emoce, vztahy k určitým věcem nebo ve svých důsledcích i pokus o ovlivnění celého našeho způsobu myšlení. Na těchto metodách jsou založeny v podstatě téměř všechny reklamy, ale přesto by se snad nikdo z nás neodvážil tvrdit, že protože určitý výrobek neměl halasnou televizní reklamu, tak je nekvalitní. Toto jsou jednoduchá fakta a zde si ještě poměrně dost diváků dokáže udržet nadhled. Ale pokud jde o zpravodajství a o publicistické pořady, o výrobu předsudků a jednoznačných pravd, kde se to, co je polopravda smísí se záplavou evidentních faktů, tam nastává

pravá džungle informací a je pouze na nás, jak výkonné síto máme k dispozici, abychom si udrželi svoji duševní hygienu a nadhled i nadále.

Možná řeknete, že je to neřešitelná situace. Že obdobný problém existuje i u tisku a u každého zdroje informací, který máme k dispozici. Máte pravdu. Je to tak. Ale u televize jsou tato fakta nejviditelnější. Pokud ale ke své profesi, či k pocitu, že máte přehled, skutečně potřebujete včasné informace a dobrou orientaci, pak nezývá, nežli nastavit svou mysl vstříc této valící se záplavě. Faktem je, že většina z toho, co je nám předkládáno, má alespoň částečně racionální charakter. Každá informace na obrazovce má ale i svou iracionální složku (to, jak se moderátor při té které věci ušklíbl, na co dal důraz, s kým ze dvou soupeřících stran byl udělán rozhovor a jak byly celkově zprávy seřazeny), která pracuje s naším podvědomím často mnohem účinněji, nežli jsme ochotni si připustit. Je tedy pouze na nás, abychom brali takto získané informace pouze jako doplňující a nepřistupovali pak ke každodenním faktům a situacím s předsudky, které za nás vyrobil někdo jiný. Jsme samostatné myslící bytosti, takže máme právo myslet si co chceme. To si udržíme pouze tak, že se nenecháme mimoděk svázat do úzkých konvencí povolených a tolerovaných názorů a pravd oficiálního charakteru.

Kromě těchto několika drobností je zde i fakt, že pokud nejsme vyloženě škodolibí a pohled na krvácející těla dnešních obětí autonehod, atentátů či vojenských srážek a každodenních zločinů nám nedělá až zas tak dobře, najdeme na obrazovce ve zpravodajství jen velmi málo podnětů, které by se daly nazvat pozitivními. Neštěstí, problémy, hádky, nesrovnalosti, senzace, soudy a občas nějaké zajímavosti o lidech, do kterých nám ve skutečnosti většinou vůbec nic není a často je ani osobně neznáme. Jedná se u podívanou vypočítanou, cílenou a veskrze umělou.

Bohužel musíme být alespoň orientačně v kontextu, protože kolem toho, co dávali v televizi, se točí většina rozhovorů průměrných lidí. Pokud se tedy s nimi chceme bavit, je nutné vědět na co v určité situaci vzpomínkou na hlavního hrdinu nějakého seriálu narážejí, co způsobilo zásadní změnu jejich světového názoru dnes ráno nebo jak získali tolik nenávisti vůči nějakým lidem, které osobně nikdy ani neviděli. Ale nenechme s sebou manipulovat natolik, abychom se stali pasivními spotřebiteli syntetického světa zábavy, který s tím naším světem nemá nic společného. Jsme sami sebou a ani televize tento fakt nesmí změnit.

Drogy

Všudypřítomné drogy. Něco tak notoricky známého, že mnohé z nás možná napadne, že snad ani neexistuje nic nového, co by se zde o těchto věcech mohl dozvědět. Média, příručky i samotný život těch méně zdrženlivých z nás je již víceméně poznamenán takovými "vylepšováky nálad" jako je "tráva" a podobné "měkké" drogy. Ti odvážnější a méně přemýšliví, kterým možná na jejich životě či úspěchu až zas tolik nezáleží (třeba nikoho nemají, jsou soustavně v krizi nebo jsou obklopeni depresivní společností), již možná vyzkoušeli i takové dryáky jako je LSD nebo i heroin či některé z jejich podob a variant. Fakt, že všechny tyto substance mají nezanedbatelné vedlejší účinky i skutečnost, že opojení nemusí být vždy až zas tak úplně příjemné (droga znásobuje emoce a pokud máte právě mírnou depresi, tak vás místo uvolnění může po požití nevhodného lektvaru čekat duševní utrpení kosmických rozměrů), vedou k tomu, že soudní lidé přistupují k drogám nanejvýš obezřetně. To, že většina z nás již někdy v mládí vyzkoušela účinky "trávy" a probudila se druhý den s pocitem otláčené šlápoty kdesi vzadu na mozku a nejasného tušení, že právě intenzivně prožitá noc může mít pro náš další život hrozivé následky (v tzv. excitovaném stavu mají emoce navrch a proto nemusí být naše jednání vždy korektní, v souladu se zákonem či s našimi zájmy), ještě neznamená, že jsme drogově závislí. Je to pouze fakt, že jsme se dobrovolně vystavili experimentům, při nichž dáváme v sázku své zdraví, svou materiální schránku i svou budoucnost. Že to dobře dopadlo, můžeme děkovat náhodě (pokud to opravdu dopadlo dobře). Nám teď již zbývá pouze poučná i když trochu riskantní zkušenost, se kterou můžeme porovnávat všechny ostatní emoce a intenzivní zážitky každodenního života. Je třeba přiznat, že pokud ty kladné z nich prožijeme opravdu naplno, mohou být často i mnohem silnější a vzpomínka na ně zůstává na rozdíl od drogového opojení čirá, nezastřená a opravdová.

Rizika různých intenzivních zážitků, kdy svěřujeme svůj život do rukou často nezodpovědných a prakticky nezjistitelných chemických amatérů pochybné kvalifikace, jsou velmi vysoká. Možnost předávkování, otravy, infekce či AIDS není zanedbatelná a skutečnost, že se několik pomíjivých okamžiků můžeme těšit pocitem, že jsme konečně sami sebou, všechno je senzační a jiné a my jsme objevili novou dimenzi, je velmi prchavá a nikdy nemůže vyvážit rizika a ohrožení zdraví i mozku jako takového. Není to nic jiného nežli sen, který vystřídá velmi krutá a nemilosrdná realita. V té však svou bezmocností a neuvěřitelnou zranitelností přímo žádáme, aby nám osud udělil některou

ze svých zničujících lekcí. Proto je naprosto evidentní, že tato cesta zřejmě k našemu úspěchu a štěstí nepovede.

Jsou tu však i jiné drogy, které naše společnost toleruje, lidstvo s nimi již po staletí žije a my si je můžeme zakoupit téměř v každém obchodě (kromě prodejny elektroniky či oděvů). Ano, jedná se o alkohol. Tato jednoduchá a zaručená sloučenina, která dává mladistvým pocit dospělosti, ženatým pocit nezávislosti a neúspěšným pocit spřízněnosti s osudem. Každá další sklenička mění způsob myšlení i hladiny jednotlivých emocí a velmi individuálně formuje chování každého z nás.

Takzvaná protistresová sklenička na uvolnění a spontánní vystupování ještě nemusí nikomu ublížit a při různých společenských akcích je dokonce považována za nezbytnou nutnost. Myšlení se nepatrně zjednoduší, úvahy začínají být čiré a zproštěné komplikujících složitostí s desítkami "pro a proti" a celkově se jedinec stává podstatně vstřícnějším a snesitelnějším společenským subjektem. Dokonce i to, co se pod vlivem alkoholu mohlo vašemu okolí jevit jako toporné pózy a nepřesvědčivé výstupy či směšné křeče, se vám ve vzpomínkách zachová jako excelentní výstup, kdy jste zářili inteligencí a bavili široké okolí. To ovšem není případ pouze jedné skleničky, ale množství, které se může člověk od člověka dost výrazně lišit.

Faktem zůstává, že pod vlivem alkoholu (i když pijeme s mírou a v okamžiku, kdy se cítíme uvolnění a "vláční" přestáváme) máme značně zkreslené představy, vnímání skutečnosti i orientaci a to, že již nejsme schopni spolehlivě a za všech situací ochránit své zájmy, nás činí velmi zranitelnými. Naše emoce volně vyplují na povrch a ozřejmí našemu okolí všechny naše slabosti a city. Každý, kdo je na tom v tuto chvíli o něco lépe nežli my a dokáže si alespoň útržky našeho projevu zapamatovat do druhého dne, může na takto získaných informacích o nás velmi dobře vystavět jakékoliv intriky či úvahy. Stáváme se velmi lehce čitelní a vůbec se vydáváme v šanc každému, kdo nás v tomto stavu viděl. Proto, když už se chceme uvolnit a nechat odplynout tíživé myšlenky (na které svým pozitivním myšlením již třeba nestačíme) stranou, učiňme tak pouze ve společnosti našich nejbližších, či velmi dobrých přátel při víceméně rodinné oslavě a dbejme na to, aby mezi našimi kolegy nezůstal pokud možno nikdo střízlivý, kdo by na nás po celou dobu našeho opojení pohlížel se zvyšujícím se despektem a nakonec se zjevným opovržením.

Je pravdou, že alkoholem léčí spousta podnikatelů své stesy z úvěrů a hrozících splátek. Ale my takové léky nepotřebujeme. Alkohol otupí, ale příčinu problému nevyřeší. Když už tu není zlatá rybka, aby nám dodala chybějící tři milióny, pak přichází

ke slovu pozitivní myšlení, optimismus, zdravá životospráva a intenzivní činnost v zájmu záchrany firmy. Pokud ani to nepomůže, je lepší pohlédnout realitě jasně do očí jako svéprávná bytost, poučit se z této kolize a za půl roku začít podnikat znovu a jinak s ohledem na naše nové zkušenosti. Je to určitě lepší varianta, nežli se zhostit role prohrávajícího a zdrceného individua s láhví v ruce, které se až do konce svých dní ze svého neúspěchu nevyhrabe.

Proto alkohol bereme jako společenskou nutnost, jako prostředek provázející naše mírné uvolnění v mezích vlastní kontroly ale určitě ne jako médium ke každému našemu uvolnění a k tomu, abychom se zdánlivě stali tím, čím si ve skutečnosti přejeme být. K tomu máme svou pevnou vůli a ničím nezakalenou mysl, která nás dovede k opravdovému úspěchu lépe a spolehlivěji, nežli cokoliv jiného.

Zázemí

K tomu, abychom byli úspěšní, potřebujeme kromě jiného i spolehlivé zázemí. Bez pevných kořenů žádný strom pořádně nevyroste a my na tom nejsme jinak. Toto zázemí, které již od dětství formuje naši představu o domově, o našich možnostech a výrazně ovlivňuje i naše citové schopnosti, je naprosto nezbytné pro naši další úspěšnou existenci i pro celý náš život.

Za zázemí lze považovat náš domov, rodinné prostředí, přátele, kterými jsme obklopeni i finanční rezervy, kterými disponujeme. Náš domov, to by pro nás měla být oáza klidu a míru. Místo, kam se rádi vracíme a kde se v rodinném kruhu cítíme skutečně dobře. Pokud tomu tak není, je na místě zamyslet se nad příčinami tohoto stavu. Je možné, že pod tlakem naší náročné práce, přátel či honby za úspěchem naši rodinu zanedbáváme a tím se nám naše domácí situace poněkud vymyká z rukou. Možná že se partner cítí nespokojen a je zmítán touhami a sny o vlastním samostatném úspěchu bez ohledu na rodinu. Třeba nám dorůstají děti a vybírají si ne právě nejvhodnější vzory ze svého okolí. Nebo se třeba celé naše zázemí zhroutilo pod tlakem naší krátkodobé finanční krize, kdy jsme již nebyli schopni své bližní přesvědčit o účelnosti a správnosti našeho "riskantního" jednání, kdy jsme si půjčili, investovali, splácíme a stojí nás to spoustu času, nervů a úsilí.

Pro každou naši akci, která má mít úspěch, potřebujeme skutečně spolehlivé a pevné zázemí. Lidi a přátele, na které se můžeme spolehnout. Někoho, kdo o nás

nezačne pochybovat při prvním možném neúspěchu. Někoho, kdo povzbudí, kdo nám pomůže lépe překlenout každodenní drobné starosti a někoho, o kom bezpečně víme, že právě pro něho jsme schopni udělat cokoliv. Zásadním cílem každého snažení by mělo být v každém případě především spolehlivé zajištění našeho zázemí a domova. Všeho v co věříme a všeho co je nám blízké. Pokud by snad někdo chtěl budovat vzdušné zámky bez tohoto zázemí, velice rychle zjistí, že stojí před každým rozhodnutím, před každým problémem i před každou jinou překážkou zcela sám, bez pomoci, bez opory, bez pochopení a porozumění kohokoliv. Pak již k povzbuzení víry v úspěch nezbyvá nic jiného než tato kniha, která se však v žádném případě nedá srovnávat s povzbudivým slůvkem od člověka, který pro nás něco znamená.

Z toho všeho vyplývá, že pevné zázemí je jednou z nejdůležitějších věcí v životě každého člověka. Kdo jej nemá, ten se sice může cílevědomými skutky také dopracovat bohatství či úspěchu, ale musí přitom překonat mnohem více překážek a duševních strážní nežli člověk, který se má ve svých činech i úsudcích o koho opřít. Proto je na místě povědět si něco o tom, jak by mělo takové dobré zázemí vypadat, čeho se pokud možno vyvarovat a na co být ve svém nejbližším okolí opatrný. Základním kamenem každého dobrého zázemí je vlastní a chápající rodina.

Vlastní rodina

Ano, jsou to právě naši nejbližší, náš partner a děti, kteří nás stimulují k úspěchu v práci, k zajištění dostatku finančních prostředků a k celkovému vytvoření příjemné a bezpečné atmosféry tepla rodinného krbu. Na nich nám záleží ze všech nejvíce a právě pro ně a pro nás dohromady budujeme naše spolehlivé a šťastné zázemí. Vypadá to jednoduše. Co rodina, to oáza klidu, míru a pochopení, ze které může vzejít úspěch. Toto zdání je však klamné. Rodina a její vztah k nám i k našemu úspěchu, který nám může být oporou nebo nám může na každém kroku podrážet nohy svou přizemností, má zásadní vliv na celou naši osobnost. Pokud tedy v rodině není něco v pořádku a náš soukromý život neklape tak dobře, jak bychom si přáli, může dostat naše pozitivní myšlení i životní optimismus vážné trhliny. Proto je velmi důležité, abychom byli pozorní a všimli si věcí schopných ohrozit nebo zcela rozvrátit náš rodinný život dříve, nežli na jeho průběh přestaneme mít jakýkoliv vliv.

Je mnoho možných hrozeb i situací. Bylo by snad lepší vynechat onu situaci, kdy ještě bydlíme se svými staršími rodiči, pokoušíme se stát se úspěšnými a na každém kroku nás provází shovívavé pohledy a poznámky našich bližních. Máme je sice rádi a samozřejmě že mají i naši úctu, ale přesto jsme nuceni jejich "životní rady" brát s určitou rezervou, neboť svým občasným životním pesimismem usedlého staršího člověka, který se v dnešním divokém světě příliš neorientuje, ale o to více všem radí, značně deptají naši sebedůvěru (pokud se tomu poddáme). Ale je také možné, že právě vaši rodiče patří do oné druhé kategorie, totiž mezi rodiče, kteří své ratolesti podporují v čemkoliv, co jim nepřipadá vyloženě špatné, zbytečně je nesrážejí a celkově se nesnaží o žádné výrazné omezování či pozdní formování jejich osobnosti. Pak nezbyvá, než vám poblahopřát, protože na rozdíl od první skupiny můžete na svém úspěchu začít pracovat okamžitě a nemusíte si nyní složitě budovat své vlastní zázemí, kde vás nikdo nebude soustavně "deptat" svými "moudrými" radami a "zkušenostmi", které získal za úplně jiných situací v jiném světě.

Tím však není v žádném případě myšleno, že by snad rodiče nebyli kompetentní v poskytování rad. Ale je na místě se nad každou radou či zkušeností od staršího člověka zamyslet a nepřebírat ji nikdy jako hotovou věc (pak nám hrozí riziko malomyslnosti, která kráčí s neúspěchem ruku v ruce). Jako příklad si můžeme uvést situaci, kdy máme dobrý nápad, ucelený projekt a celkový rozpočet našeho záměru a nyní chceme požádat o úvěr. A doma se nám dostane moudré rady : "Být tebou, bych si nepůjčoval. Nedopadne to s tebou dobře." a v lepším případě "Stojí ti to za to ? Budeš splácet mnohem víc a kdoví, jestli se z toho někdy vyhrabeš. Dobře ti radím. Poctivě pracuj a uvidíš, že si našetříš."

Je dobré zauvažovat, proč nám kdo vlastně tuto radu dává. Pro někoho je to alibismus, někdy i hluboké přesvědčení, že se nám povede nejlépe, když nebudeme riskovat a povedeme průměrný život průměrným stylem. Může se stát, že naši rodiče, kteří nás viděli vyrůstat, šišlat první slůvka a pracně přelouskat celou povinnou i nepovinnou část školní docházky prostě nevěří, že jsme schopni takový úkol, jaký jsme si vytyčili, zvládnout. Je to pochopitelné. Oni, kteří ať již si to připouští či ne, se pokládají za starší, zkušenější a samozřejmě i schopnější než jsme my, by si do takové akce nikdy netroufli jít. Je nasnadě, že jinak uvažuje mladý člověk na špičce svých fyzických i duševních sil a jinak někdo, kdo má přece jenom zenit své výkonnosti již za sebou. Samozřejmě, že na to mají právo. Dobře míněná rada je v podstatě jediná možnost, jak mohou do našich dalších aktivit zasáhnout. Je však opět jen a pouze na

nás, zvážit si, nakolik byli oni ve svém životě úspěšní, co z toho byla skutečně jejich zásluha a jestli jsou opravdu kompetentní v této věci rozhodovat o našich záměrech.

Bohužel je smutnou pravdou, že z titulu člověka "který to s námi myslí dobře" mají většinou na každého z nás dost značný vliv. Pak je již pouze otázka naší vůle a sebedůvěry, jestli zanecháme včas planého a zcela zbytečného přesvědčování někoho, kdo ve hře neúčinkuje a zaměříme se na svůj cíl, nebo trvale zůstáváme v závěsu strachů, obav a pocitů svých nejbližších, kteří nás svými často poměrně konvenčními názory ("sousedka povídala, že", "v televizi říkali" , "nejsi tak dobrý, abys" apod.) dokonale zrazují od jakéhokoliv náznaku realizace našich snah o úspěch.

Taková situace se nemusí objevit nutně vždy a všude, ale výjimkou není ani stav, kdy nejbližší rodinný kruh použije proti nehodnému synkovi či dceři, jejichž věk již dávno překročil práh plnoletosti, materiální sankce nebo se snaží zcela zaplnit jejich volný čas precizně načasovanými domácími a jinými pracemi, povinnými návštěvami známých a příbuzných a nakonec mohou přijít i vynucené sliby v zájmu našeho "dobra" ("Slib mi, že v žádném případě ..."). Je to sice pouze hloupé nepochopení člověka, který si vytyčil nadprůměrné či neobvyklé cíle, ale přesto bohužel dokáže srazit na kolena téměř každého naprosto spolehlivě tím, že ubíjí jakoukoliv vlastní aktivitu pro kterou již nezbývá žádný prostor (fyzicky ani duševně). Nejhorší na celé situaci je ale fakt, že všichni účastníci spiknutí dělají své kroky s vědomím, že byste jim za jejich zásah měli děkovat, protože vás právě uchránili před velkými problémy s věcí, na kterou nemáte. Je to pošetilost. Bohužel účinná. Jediným řešením takovéto děsivé a bezvýchodné situace je postavit se za jakoukoliv cenu na vlastní nohy, vybudovat si vlastní spolehlivé zázemí a za jeho pomoci se vydat na svou cestu vzhůru bez zbytečných brzd či přítěží..

Naše rodina

Je několik možností, jak si založit vlastní existenci. Bohužel žádná není bezbolestná. Několik málo šťastlivců pochází z natolik dobrých poměrů, že jim byl dán do vínku byt či domek. U některých je to třeba i součást dědictví, které přišlo včas. Ale drtivá většina z těch, kteří jsou před obdobným problémem postaveni většinou nemá nic. Pokud vám to doma klape a generační problémy nezuří plnou intenzitou, jste vcelku bez starostí. Ale jakmile zaznamenáte výrazné pokusy o hodnocení, ovlivňování a směřování vašich kroků, činností a postojů, je vhodné takovou situaci řešit rozumnou

domluvou nebo včasným odchodem z budoucí oblasti permanentních problémů a hádek. Bohužel odchod bývá při generačních sporech často jediným přijatelným a trvalým řešením, které výrazně uleví všem zúčastněným. Ale odchod kam ?

Jste li na tom s financemi poměrně dobře a celá rodina společně s vámi již léta šetří na některé z "výhodných" stavebních spoření (tato spoření jsou výhodná především pro banky, které za nimi stojí, protože mohou nabízet relativně nízký úrok, který se po přičtení státního příspěvku, jímž stát nepřímo vypomáhá této bance, jeví jako vysoký a výhodný a přiláká jí mnoho zákazníků), pak máte poměrně reálnou šanci, že si po uplynutí bankou stanovené doby, půjčíte částku, která by vám mohla alespoň částečně stačit na zakoupení nějakého malého bytu v levné čtvrti na okraji města. Úrok z takto získané sumy není až zas tak strašný, abyste ho v průběhu příštích dvaceti let nedokázali splatit a celkově se jedná o nejpříznivější variantu řešení vaší situace. Bohužel k tomuto kroku je nutný značný předstih při zakládání spoření, kompletní rodinná účast (protože částka, kterou dokážete za "výhodných" podmínek naspořit sami za sebe je vhodná možná tak pouze jako záloha na předkupní právo na byt), stabilně vysoké příjmy a hlavně pochopení všech zúčastněných, které často v této situaci chybí.

Pak nastává jiná alternativa a tou je úvěr. Úrok z vypůjčené částky je však natolik vysoký, že se této možnosti raději nebudeme dále věnovat a rovnou ji z důvodu duševní hygieny zavrhneme. Představa, že budeme déle než dvacet let horko těžko splácet mnohem vyšší částku nežli jsme si vypůjčili a po celou tuto dobu se zmítat na hranici existenční nejistoty a stresů, je děsivá. Bohužel možností není mnoho a pokud máte opravdu hodně nadstandardní příjmy, ani tato alternativa není vyloučena. Doporučuji ji však raději pouze podnikatelům, ale to neznámá, že bych proti nim něco měl.

Další možností je podnájem či nájem v bytě který již někomu patří, často jej drží jako volný státní či obecní byt pro svá vnoučata a nechce, aby v průběhu příštích deseti let ležel ladem. To je chvályhodné. Proto často pronajímá byt (který dostal kdysi zadarmo) za mnohonásobek částky, kterou zde jako nájemník platí a my mu musíme být neuvěřitelně vděční, že se vůbec k tomuto činu rozhodl. Ovšem ceny energií i nájmy se stabilně zvyšují a tak nikdy nemůžeme tušit, kolik bude tento majitel po nás chtít příští či přespříští měsíc. Jedno však máme jisté. Až jednoho dne přestanou naše finanční prostředky stíhat neustálý růst cen těchto "tržních" nájmu, zůstáváme naprosto bez čehokoliv, bez střechy nad hlavou a můžeme se jít rovnou přidat mezi bezdomovce na Hlavním nádraží. (nebo vstoupit do služeb policie či vojska - kde jsou jisté alespoň ubytovny).

Je pouze na odvaze či úsudku každého z nás, ke které alternativě se rozhodne. Každá má své pro a proti, pouze ta poslední nemá natolik definitivní charakter jako ty předchozí. Ovšem skutečnost, že se neupíšeme na dvacet let do "otročtví", kdy musíme bez výrazného užitku vydělávat na splácení něčeho, co bylo již v prvobytně pospolné společnosti považováno za základní životní standard (i když to byla jenom jeskyně), tuto skutečnost musíme tedy bohužel vyvážit vědomím, že nevíme dne ani hodiny, kdy skončíme bez střechy nad hlavou. Že přeháním? Ale ne. Pokud nevěříte, vezměte si svůj měsíční plat, ať již je jakkoliv veliký, odečtete od něho částku, která vás ještě nesrazí ve vašem životním stylu na kolena, porovnejte stávající nájmy, ceny bytů a úroky a pak raději jděte spát, aby vás snad nenapadla nějaká unáhlenost. Banky jsou dnes střeženy poměrně dobře a tím, že se necháte hloupě zabít při svém amatérském pokusu o loupež ještě dáte spoustě snaživců možnost přiživit se na vašem efektním konci. A že se vám zdá, že se pozitivní myšlení právě vypařilo někam do jiné dimenze? Neberte si to tak. Kdyby nebyla situace se základními lidskými potřebami jako je zázemí, či střecha nad hlavou tak zoufalá, kdoví za co by lidé své peníze pak začali utrácet. Fakt, že to vypadá, jak to vypadá, sice poněkud zvýhodňuje ty, kteří již díky péli své či svých bližních mají bytovou otázku vyřešenu, ale o to více nutí k nadlidským výkonům a nasazení všechny ostatní, kteří si o spokojeném bydlení "ve svém" mohou nechat jenom zdát. Proto je vhodné tuto poněkud depresivní kapitolku opustit a říci si, jak řešit bytovou otázku méně korektním, ale o to efektivnějším způsobem tak, abychom si nemuseli kazit svůj pozitivní a veskrze optimistický pohled na život. Úspěch je přeci naše krédo a všechny metody, které vedou k jeho dosažení jsou dobré. Zde je jedna z nich.

Výběr partnera

Není důvod, proč na tuto otázku nepohlížet i čistě pragmaticky. Ne, to není cynismus. K výběru partnera samozřejmě patří láska, okouzlení, bezbřehé sympatie, bouře emocí i zdravý úsudek. My zde pouze nepatrně více rozebereme tu poslední část celé sestavy, která by nám při vhodné konstelaci hvězd a našich zájmů mohla zajistit přesně to, co nejsme schopni do vínku rodinného krbu dát my sami.

Ale nemusí to být pouze ta téměř nejnáročnější část našeho zázemí, tedy náš domov ve své pravé materiální podstatě. Může to být i spousta dalších věcí. Jde pouze

o to, aby vklad partnera do našeho vztahu byl zhruba rovnocenný a abychom se nikdy nedostali do situace, kdy zjistíme, že již delší dobu setrváváme v nerovném svazku, kde si jeden nebo druhý může začít samovolně vytvářet předsudky vůči partnerovi, jeho majetku, životnímu stylu, příbuzným či k některým rodinným situacím a celkově se odcizovat od rodiny jako takové. A jak se těmto rizikům vyhnout ? To je poměrně jednoduché.

Základem každého dobrého vztahu je kromě pouta citového, které naneštěstí s věkem výrazně ubývá na intenzitě, i určitá úroveň obou partnerů, kdy oba pocházejí z rovnocenné společenské vrstvy. Teď si možná řeknete, že to nemusí být vždycky pravda. Ano. Spousta románů, celá červená knihovna a většina zajímavých zápletek se točí právě kolem nerovných vztahů, kdy každý z obou partnerů pochází z rozdílných společenských vrstev, má rozdílné vzdělání i pohled na život a celkově vytvářejí velmi zajímavou dvojici. Ale čím jsou právě tyto dvojice zajímavé ? Tím, že oběma velmi dlouho trvá, nežli k sobě za cenu mnoha společenských skandálů a kolapsů najdou cestu. Jediné, co je přitahuje jsou vzájemné sympatie, později i láska a celkový triumfální pocit z překonávání bariér a konvencí. Takové vztahy jsou extrémně riskantní, neboť vyžadují od obou účastníků v pozdějším stadiu až příliš mnoho tolerance a odříkání. Samozřejmě, že v pohádkové či filmové podobě vypadá tato situace velmi zajímavě a dává filmařům spoustu možností k dramatickým zápletkám, ale v reálném životě bývá ještě mnohem komplikovanější. Do takového svazku spolu může vstoupit pouze naivka a prospěchář nebo lidé beznadějně do sebe zamilovaní. Nic proti tomu. Když stojí vedle sebe rozum a cit, emoce mají vždycky vrch.

Ale ani v takovýchto extrémních situacích by nikdo z nás neměl zapomínat na zdravý úsudek. Možná si můžete říct : "A o jakých společenských bariérách se to tu vlastně mluví ? Vždyť žijeme v poměrně vyrovnané společnosti." S tím sice lze souhlasit, ale v individuálním provedení se přeci jenom "kvalita" partnerů dost různí. Někteří z nás jsou obdařeni fyzickou krásou, jiní majetkem, další mohou být třeba i členy zednářské lóže a v okamžiku, kdy s někým takovým vstoupíme do společného svazku, aniž bychom do něho přinesli rovnocenný vklad (například, když je partner z bohaté rodiny, má již své zázemí a svůj celkem náročný životní styl a my přicházíme z poměrně chudých poměrů, krásní nejsme a o partnerově věrnosti máme dost výrazné pochyby), riskujeme, že takový partner vzhledem ke svému dominantnímu postavení (Jež může být způsobeno třeba i našimi či jeho předsudky, které mohou vznikat i postupně v průběhu soužití) začne pozvolna porušovat zásady rovnocenných vztahů a

my se dostáváme do velmi nezáviděníhodného postavení, kdy zcela ztrácíme kontrolu nad svou rodinou, vše se nám vymyká z rukou a slovo domov pro nás ztrácí svůj původní hřejivý význam.

Tato situace však může nastat kdykoliv, kdy vklady do svazku nejsou rovnocenné, čímž rozumíme, že handicapy jednoho z partnerů nejsou zároveň kompenzovány jinou složkou jeho osobnosti či ostatními klady (mezi které se počítá i majetek, finance, konexe a popularita). Po vystřízlivění z veliké lásky se tak může stát, že si jeden z partnerů připadá, že s sebou vláčí přítěž, v čemž ho jeho okolí samozřejmě trvale utvrzuje. Pak dochází buďto k pochopitelným rozchodům nebo ke stavu, kdy se jeden z partnerů smíří se stavem absolutně pasivního účastníka vztahu. Těžko říci, co je horší. Jsou lidé, kterým pasivita v manželství vyhovuje, ale většina výše uvedených vztahů časem končí rozchodem, protože uvedená situace bývá dosti často neudržitelná.

Co s tím ? Nemůžeme nezapomenout zlatých časů našich prapředků, kdy docházelo k takzvaným sňatkům z rozumu. Ne, že by byly vždy optimální a jednotlivec měl příliš velký výběr, ale kromě citové vazby obou partnerů, která se postupně stejně vytvořila, působila jako stmelující faktor manželství rodina nevěsty i ženicha a propletené majetkové vztahy. Bylo pouze na úsudku obou rodin, jestli dospěly k názoru, že svazek bude pro obě rodiny vhodný a rovnocenný. A právě fakt, že vztahy v takto vzniklém svazku musely odpovídat i vztahům vně nedovolil, aby začal jeden či druhý z partnerů usilovat o dominantní postavení, samostatnost v rozhodování a postupně narušil všechna rodinná pouta s argumenty, že "nebude mrhat svým časem a životem v nerovném manželství". To, že jde o vztah rovnocenný mu bylo dáno do vínku a pokud již k nějaké konfliktní situaci došlo, musela se vyřešit uvnitř rodiny a nějaké vynášení problémů a emocí do společnosti nepřicházelo v úvahu.

Dnes je však situace zcela jiná. Rozvody probíhají jak na běžícím pásu a to k velké spokojenosti jak vydělávajících soudů, tak i náhle samostatných volných partnerů, kteří někdy potřebují dva i více pokusů na to, aby vyžráli a usadili se v nějakém rozumném vztahu. Možná si můžete myslet, že v dnešní době je možnost výběru partnera mnohem širší nežli v době, kdy se domlouvaly jednotlivé rodiny mezi sebou. To je sice pravda, ale jen částečná. Partnery si stejně nejčastěji vybíráme z bezprostředního okolí, v zaměstnání, v okruhu známých a v té nejextrémnější podobě i na inzerát. Tyto metody jsou sice efektivní, ale když vypustíme poslední metodu, která obnáší i značná rizika (protože když si někdo nedokázal najít partnera standardními

metodami ve svém okolí, musí být buď hodně ošklivý, příliš náročný, nesnesitelný a nebo "divný", ale jsou i výjimky - je to risk), dojdeme k závěru, že vybíráme z množství okolo padesáti až sta lidí, což není nijak mnoho.

Pokud si tedy z této v podstatě také dost omezené skupiny chceme vybrat partnera, který uznává alespoň částečně stejné životní hodnoty a má smysl pro rodinu, pak musíme často poněkud slevit ze svých počátečních snů a přání o našem "ideálním" partnerovi. Fakt, že se pohybuje ve stejných sférách (ať už pracovních nebo zájmových) jako my, nám ušetří úvahy o tom, zda jde o vztah rovnocenný, pokud se majetku týká. I kdyby tento vztah rovnocenný nebyl a v ostatních věcech vyhovoval, doporučuje se chovat se tak, jako kdyby žádné majetkové rozdíly nikdy neexistovaly. Pak není důvod vidět v této otázce žádný problém. Je zde sice ještě dost velké riziko, kterým se může stát závistivé okolí a jeho poznámky, ale je pouze na vás a na vašem partnerovi, nakolik bude podobným řečem naslouchat. Pokud však zaznamenáte určité známky vědomí majetkové nadřazenosti, či jiných výraznějších projevů partnerova ega, je lépe si okamžitě promluvit a ujasnit situaci, abyste zbytečně dlouho nesetrvávali v bezperspektivním svazku, který by se stejně časem rozpadl. Pokud se ale rozhodnete být zticha a pasivně čekat, že to bude lepší, vězte že nebude a pokud si rovnocenné postavení okamžitě nevydupete ze země zpátky, již nikdy ho ne získáte. Ale tento problém má jen nepatrné procento vztahů, takže jej již nemusíme více řešit.

Určitým dalším úskalím vztahů může být i okruh partnerových známých, který si třeba klade až příliš vysoké nároky na jeho čas (sport, hospoda, kavárny, apod.). Pak je vhodné zařídit si ekvivalentní naplnění svého volného času a nevynucovat si pozornost záchvaty žárlivosti či jinými výstupy. Lidová pravda praví, že čím méně se manželé přes den vídají, tím déle spolu vydrží. Možná, že není stoprocentní, ale něco na ní je. A nám zde přeci nejde o počet hodin prosezených doma, ale o vytvoření rodinného zázemí, pro které je důležitá především atmosféra pohody a rodinného štěstí.

Základní hodnoty

To jsou právě ony. Základní hodnoty, mezi které patří spokojenost, sounáležitost, vyrovnanost a rodinné štěstí. K tomu, abychom doma tyto hodnoty opravdu nacházeli však musíme učinit několik kroků. Jak již bylo výše řečeno, tak by měl náš partner či partnerka sdílet základní hodnoty s námi, což znamená, že by mu neměly být úplně cizí

či nepředstavitelné. Jsou lidé, kteří prožili dětství v rozvrácené rodině a nikdy nezažili onu všudypřítomnou atmosféru sounáležitosti, kdy jsou všichni pohromadě (ať již při černé hodině, při večerní pohodě nebo třeba i u vánočního stromku) a cítí, že k sobě patří a že jeden bez druhého by nebyli kompletní. Není to jen obyčejný pocit. Je to něco víc. Absolutní spokojenost a útulnost domova, chvíle, které vnášejí do chaotického života klid a jasný cíl, kterým jsou právě takto strávené okamžiky.

Ti, kteří neznají z dětství toto spolehlivé citové zázemí, nemají často ani dostatečnou citovou výbavu pro další život, neboť si mimoděk s sebou do každého nového vztahu přinášejí obraz rodiny takové, jakou znají z dětství a v okamžiku budování rodiny takové, jakou znáte vy bude pravděpodobně docházet ke konfliktním situacím. Je tedy pouze na vás, abyste nezaložili své rodinné štěstí pouze na vzduchoprázdnu, na citovém vzplanutí či v horším případě na dojmu, že "lepšího partnera už byste nesehnali". Vždy je dobré alespoň zhruba zauvažovat i o tom, co přijde potom. Po čem? Po roce, po dvou, po deseti. Jestli jsou vaše cíle opravdu alespoň částečně totožné s partnerovými. Jaké má měřítko hodnot? Ale především jaký má vztah k rodině. Samozřejmě, že v této situaci nelze chladně kalkulovat a v případě hrozby, že se váš partner bude podobat svým rodičům, z nichž jeden třeba trvale ztroskotává v partnerských vztazích, nemůžete tyto pravděpodobné sklony klást partnerovi za vinu. Je pouze vhodné o těchto věcech vědět, uvědomovat si je a dokázat se obratně vyhnout jednotlivým hrozbám a kolizím, které jsou schopny rozvrátit vaše spolehlivé zázemí. Faktem ovšem zůstává, že kvalita tohoto svazku závisí především na lidech, kteří do něho vstupují a všechno ostatní je jen souhra společenských tlaků, situací a náhod. Výběr odpovídajícího partnera je tedy třeba považovat za jeden z nejzávažnějších kroků, které v životě uděláme. Není vhodné takový krok uspěchat a není ani od věci si všechna související fakta v klidu promyslet. Ale nepřemýšlejte zase zbytečně dlouho. Pokud budete totiž hledat takového člověka, u něhož byste našli jenom samé "pro" a žádné "proti", zůstanete sami. A v jednom se ta sounáležitost a rodinné štěstí přeci jenom nevytváří nejlépe. Navíc s vědomím, že se můžete vždycky spolehnout pouze sami na sebe (což je ale bohužel pravda) se velmi těžko existuje déle nežli několik let a člověk již ze své postaty potřebuje někoho chápavého, komu se svěří a o koho se může v případě problémů opřít a dostane od něho morální podporu. Tyto požadavky váš prázdný byt ani ševelící počítač většinou není schopen splnit.

Děti a jejich výchova

Fakt, že máme děti, ještě neznamena, že si uvědomujeme v plném rozsahu odpovědnost, kterou jsme při jejich výchově získali. Skutečnost, že jsme to právě my, kdo od počátku formujeme bytost, která tu před námi leží jako nepopsaný list bílého papíru. Fakt, že máme proti sobě rovnocenného myslícího tvora si někteří rodiče uvědomí až při pubertě své ratolesti a někteří ještě mnohem později. Skutečnost je však taková, že to, co tomuto tvoru vštípíme do jeho šesti let, neodvratně poznamená celý způsob jeho myšlení, citů a hodnot. Proto je na místě nepodceňovat ani city ani jednoduché úsudky beztvarého uzlíku plen či batolete v ohrádce a snažit se v maximální možné míře dosáhnout, aby v tomto nejzranitelnějším období pocítilo pocit mateřské lásky a sounáležitosti s domovem, který je pro něho nyní životně důležitý. Je vhodné se pokud možno ubránit zbytečným křikům či násilím při vštěpování základních hygienických návyků, protože každý negativní podnět v tomto věku může mít nedozírné následky pro celou další budoucnost vašeho dítěte. Je třeba si uvědomit, že právě vy jste v tuto chvíli vším, co toto bezbranné stvoření na světě má a chovat se podle toho.

Pokud je maminka ještě v teenagerovském věku a cítí se svým novým závazkem omezována a stará se o něj s "nechutí", vyrábí mu již od dětství negativní emoce, neboť pouto mezi matkou a děckem je v této fázi nejsilnější. Proto je na místě prostudovat odbornou literaturu nejen co se stravy týká a upřít na svého potomka své nejčistší city a maximální pozornost. Dítě je to nejcennější co máte. Jediné, co tu po vás zbude. Nyní je jen a pouze na vás, kolik toho lepšího z vás si s sebou ve svém vědomí i podvědomí na svou cestu životem vezme. Tím se ovšem nedoporučuje nějaké přehnané a neadekvátní pozornost a ustrašené sledování každého jeho pohybu či gesta. Důležitá je celková atmosféra a ta by měla být především vstřícná, příjemná a "normální".

Jednou přijde den, kdy povyroste a začne chodit do školy. Tato chvíle je neodvratná a přináší s sebou velké změny. Nyní přichází náročná etapa, ve které se zcela zhroutí prostý a v podstatě pohádkově jednoduchý dětský svět, který vystřídá záplava informací a vědomostí, na kterou by měl být již v tuto chvíli dětský mozek poměrně dobře připraven. Je to kruté a krásné zároveň.

Domů se nám vrací školák, ale díky jeho rozšiřujícímu se rozhledu se nás stále častěji začíná dotýkat jeho dotěrná otázka "proč". Dokud se ptal na jednoduché věci,

neměli jsme s odpovědí žádné problémy. Nyní se nám však může lehce stát, že se nás zeptá na věci, které opravdu nevíme. V tuto chvíli je velkou chybou, dělat před svou ratolestí chytřejšího a sdělit mu blud, který si ve své paměti přiřadí k ostatním "zaručeným" informacím. Takovým počinem riskujeme, že mu nepřímo v budoucnu můžeme dost zkomplikovat život. Pokud něco do detailu nevíme, odpovídejme pouze v té rovině, kterou ještě známe. V případě nouze není od věci doporučit zvědavému děcku chytrou knížku nebo nejrůznější dětské a obrázkové encyklopedie, které školáci hltají jako diví.

Je dobré naznačit školákovi správný směr, vyprávět mu o našem životě a dát mu prostor, aby si na základě našich informací vytvořil svůj vlastní názor. Pokud jste snad zastánci diktování hotových názorů či příkazů svým dětem, pak je bohužel nutné konstatovat, že takto vynucované přijetí hotových myšlenkových konstrukcí a příkazů ve věcech, které by měly ve školákově mysli vykrytalizovat postupně, značně ubíjí dětskou psychiku a může časem vaši ratolest dokonale vyřadit i z jeho přirozeného kolektivu, protože vaše názory a příkazy vytržené z vašeho kontextu musí zákonitě připadat ostatním dětem komické a zcestné. Vašemu dítěti zřejmě také nepřípadnou zcela v pořádku, ale musí se nimi řídit (nebo by alespoň mělo, což na kvalitní depresi úplně postačuje). Dělá pro své okolí nepochopitelné kroky (zákazy typu : "tam nechod", "s tím se nekamarad", "do jedné hodiny doma", "budeš zdravit všechny staré paní"), které mu přinesou výsměch okolí a pokud mu ještě vštípíte i své cíle ("jednou budeš hlavní inženýr raketových motorů"), pak bude vypadat divně i před svými učiteli. Tady platí zásada : Formovat, ale rozumně.

Tyto výše uvedené direktivy jsou pak nejčastější příčinou, že školák doma odkývá všechny "povinné nesmysly", vůbec je nebere vážně (i proto, že je jich stále více a platnost těch starších se většinou u tohoto typu rodičů neruší) a pak je naprosto ignoruje. Všechny. Třeba i včetně té dobře mířené rady, ať neleze na topol, že má křehké větve a je zbytečně moc vysoký.

Prostě vám nevěří a vše co mu řeknete zařadí do přihrádky "balast". Ale je to především chyba rodičů, kteří nedali své ratolesti prostor k samostatné úvaze, rozhodování a závěrům. To je v podstatě ta nejspolehlivější metoda, jak si své děti odcizit a vytvořit mezi nimi a námi dokonalou komunikační bariéru. Někdy na to přijdeme až po letech, kdy jsou různé pokoutní spolky, partičky nebo třeba i zájmové kluby jediným místem, které nahrazuje našemu odrostlejšímu děcku rodinné zázemí a přirozenou komunikaci. Toto je ale pouze ta lepší alternativa, kdy se nám nepodařilo ho

dobrymi radami včas vyřadit z kolektivu i z jeho prostředí. Různé děti jsou k tomu náchylné různě, ale je vhodné si před každým vydaným příkazem promyslet, nakolik je schopen zkomplikovat svému adresátovi život.

Každé dítě je jedinečná individualita, kterou nikdy zbytečně neubíjíme. Pokud se úplně nepodobá našim představám o našem nástupci a věrné kopii našeho já, nepropadejme depresím. Každý má právo být sám sebou a i kdybychom se snažili sebevíc a seberafinovanějšími metodami z našeho děčka udělat něco, k čemu svým přirozeným vývojem nesměřuje, můžeme mít třeba i na několik týdnů (možná i let) pocit, že se nám to povedlo, ale naše zklamání a možná i nenávist objektu našich zájmů k nám v pozdějším období může výrazně nabourat všechny naše vztahy. Proto je zde na prvním místě podpora přirozeného vývoje, kde platí výjimky pouze tehdy, pokud má vaše děcko agresivní sklony a víte, že vaši rodiče nebo rodiče partnera museli také bojovat s tím, aby se jim z děčka nestal "grázl" zralý tak akorát pro polepšovnu. Pak jsou na místě razantnější opatření. Ty však používáme pouze v případě vážných projevů bezdůvodné agrese, záchvatů kleptománie nebo v ostatních podobných situacích, které nelze řešit jiným způsobem. Nikdy neklesneme tak hluboko, abychom těmito metodami nutili naši ratolest k lepšímu prospěchu či k jiným pomíjivým cílům. Je zde mnoho účinnějších a vhodnějších metod a stimulací. Od vysvětlení, že se neučí jen pro školu (což však dosti často pokulhává, protože realita bývá zhruba od páté třídy právě opačná a děti jsou dost všímavé), přes podnícení zájmu o něco, co se studiem souvisí (koníčky, cíle, budoucí profese) až po kapesné, dobré jídlo či případné zákazy kina. Školák však musí vždy plně chápat, že nejrůznější sankce nejsou rány osudu s rovnoměrnou intenzitou bez ohledu na velikost rozdílů v prospěchu, ale že se jedná o něco, co je především v jeho zájmu a v případě projevu jeho aktivity jsme ochotni ze sankcí slevit. V podstatě jde o vytrvalý boj, kdy většina z nás, rodičů, urputně bojuje se svým mladším já metodami svých otců a matek. Jde jen o to, abychom to nepřehnali a nenapáchali více škody nežli užitku svými někdy i přemrštěnými reakcemi na věci, které sice vypadají hrozivě, ale ve srovnání s cenou života či zdraví jsou absolutně nicotné.

Dobré a špatné

Všechno je relativní. Zatím se ještě stále zabýváme našimi dětmi a to, co v jejich očích může vyvolávat záchvaty nadšení a štěstí, se právě nám může zdát jako čirý

nerozum, marnotratné ubíjení volného času a absolutně zbytečná činnost. A to nemusí jít pouze o bláhové dětské sny a cíle ("postavím si vysílačku nebo odposlechové zařízení", "můj model letadla doletí výš a dál než cokoliv jiného", "chci se stát malířem" nebo "jednou budu prezidentem"). Naše ratolest může často trávit svůj čas ve společnosti "pochybných" lidí, o nichž nám přináší sice samé pozitivní zprávy, ale stejně z toho nemáme ten nejlepší dojem. Třeba právě náčelník skautů. Cožpak může tento velmi starý pán, který s dětmi v lesích vzpomíná na své mládí a předkládá jim zděvnatělé pravdy o zásadách správného tábornictví, přinést vašemu děcku něco pro jeho další život? Nějaký přínos? Asi těžko.

Ale mýlíte se. Fakt, že jeho pro nás nezajímavé a téměř zcestné vyprávění nedokážeme poslouchat déle než pět minut ještě neznamena, že se skupince dětí, hltající každou podrobnost z životního stylu, který se s léty přeměnil v mýtus, nebude zdát zajímavé. Tito zvědaví posluchači naopak často velmi pozorně naslouchají každému jeho slovu, protože ten svět, který se před nimi rozkládá a roste ve své neskutečné variantě, se právě tolik liší od jejich každodenní všednosti, kterou jim můžeme nabídnout doma třeba i my.

Proto, pokud jsme moudří, a dospěli jsme k názoru, že společenství, ve kterém tráví naše dítě svůj čas, nevykazuje vyloženě známky kriminálního charakteru, necháváme těmto střídavým zájmům o kolektivní život a všestranným aktivitám volný průběh. Není ani od věci si o nich se svou ratolestí občas popovídat. Jednak tím získáme alespoň částečnou kontrolu nad jeho volným časem a pak máme prostor k tomu, abychom si uvědomili, co mu na těchto akcích ve skutečnosti imponuje. Ať se pochlubí, kolik bobříků synek splnil, kolik slok budovatelské písně již zvládá nebo kolik krys je schopen ulovit s jednou krabičkou flobertových nábojů (jako příklad byly vybrány některé extrémní převážně chlapecké aktivity, ale to neznamena, že zážitky z kursu šití nebo anglického jazyka musí být nutně méně zajímavé).

Každá činnost, kde se setkává s jinými lidmi, s jinými názory a s jinými odbornostmi či s jakoukoliv jinou zajímavou věcí, znamená pro dorůstající děcko přínos. Může porovnávat, vyhodnocovat, přemýšlet a získává svůj vlastní a často dost široký rozhled. V této chvíli již přestává být poměrně naivní bytostí, která přebírá všechny fakta a tvrzení jako "hotová". Tvoří si své vlastní názory a postoje a tak nám někdy může přinést i podněty k zamyšlení, co by se třeba právě v naší domácnosti dalo zlepšit. Značná část rodičů však tuto snahu o pravdivou informovanost a pokrok úplně dobře nechápe a s přesvědčením, že to, jak to máme doma zařízeno, je ta nejlepší možná

varianta v celém vesmíru, své děcko umlčí a zaměří rozhovor jiným směrem. Tím nechtěně napomáháme rychlejšímu zrání jeho názorů, protože právě díky těmto situacím si může ještě poměrně brzy uvědomit, že pokud bude chtít mít něco přesně podle svých postřehů a představ, bude si to muset vytvořit samo bez naší pomoci.

Ale to ještě poněkud předbíháme. Období jeho osamostatnění je zatím ještě dost vzdáleno, v tuto chvíli zcela neodmyslitelně patří k rodině a pokud jsme něco při výchově vyloženě nepokazili, jsme pro něho stále ještě jeho vzory. Hezké pomyšlení, ale nečekejte, že to tak bude věčně. Jednou musí vystoupit i z vašeho stínu a není na tom nic zvláštního či nenormálního. Proto vůbec není vhodné vyvolávat takové diskuse či situace, aby si stále uvědomovalo, že je na vás závislé a z tohoto titulu muselo měnit podle vašich přání svůj životní styl, přátele či zájmy. Naším hlavním cílem v této etapě je, neodcizit si své děcko neuváženými verdikty a snažit se v maximální možné míře podporovat jeho vývoj "správným" směrem.

A jsme zase u toho. Co je tedy vlastně správné? Správné je to, co je přirozené a co není vyloženě v rozporu s vašimi či s jeho zájmy. Ty by v této fázi většinou měly být ještě společné. Každá tvořivá činnost, ať již je to třeba v nejnepochopitelnějším oboru, který si dovedete představit (vyřezávání soch z ledu, chemické rozbory výtrusů, kroužek malování vedený neúspěšným patlalem z okolí), ho obohacuje a pomáhá mu růst. Je jen na nás abychom, pokud nám tento čas připadá vyloženě ztracený, podnítili jeho tvořivost jiným směrem a odkryli mu další vzdálené horizonty. Pak je ale zase pouze na něm, kterou z nabízených cest si vybere. Ať to již dopadne tak či onak, nikdy svého potomka v žádné činnosti neubíjíme a pokaždé by měl cítit naši podporu, která je především v začátcích důležitá pro jeho sebedůvěru v dané oblasti i pro jeho budoucí maximální výkony. Nyní jsme to my, kdo ho podporuje, kdo pomáhá vytvořit celý jeho svět a kdo je také tento svět schopen jediným svým neuváženým projevem zničit. Drsné pravdy i syrová realita sice v životě mají svou cenu, ale přesto mohou napáchat velmi mnoho škod, pokud přijdou předčasně. A to přeci nechceme.

Ano, je to ještě naivní výrostek. Ale to ještě neznamena že ho musíme formovat za každou cenu. Je pouze na něm, aby si uvědomil, co ho baví, co se mu daří a čemu se chce věnovat. Je to téměř svéprávná bytost a o průběhu svého života by si měl z větší části rozhodovat sám. I mládí patří k pokladům, které nám byly na omezenou dobu dány a pokud si jej z jakéhokoliv důvodu neužije tak, jak by chtěl, musí vědět, že je to jen a pouze jeho věc. Kdo si dokáže již od mládí vytyčit vysoké cíle a kdo je schopen pochopit cenu svého času i vlastních výtvorů, pro toho život ve svém průběhu získává

zcela nové dimenze. Dejte i vašim dětem šanci, dívat se na svět svým vlastním zcela samostatným pohledem.

Prostředí našich bližních

Na světě nejsme sami. Ani my, ani naše rodina. Je tu i spousta dalších rodin, přátel, příbuzných a kolegů. A všichni ti, se kterými se setkáváme, mohou výrazně poznamenat (a často také poznamenají) náš způsob přemýšlení, měřítko hodnot či naše další životní kroky. Pak je dost podstatné, jak dokážeme vlivy svého okolí přefiltrovat a kolik pozitivního a prospěšného z této směsi "vlivů" dokážeme my i naše rodina získat.

Ale není to pouze věc našeho pozitivního myšlení, životního optimismu nebo zdravého úsudku. Depresivní remcalové často argumentují velice logicky a přesvědčivě a pak se třeba i nám může stát, že propadneme sdílené depresi, která je sice pro jejího původce okamžitě poloviční a více snesitelná, ale my jsme k ní přišli jako slepí k houslím. Nejhorší na celé věci je, že onen člověk, který kolem sebe šíří pocity zbytečnosti a zmaru, k nim přišel opravdu naprosto reálně a jsou pro něho i pro nás až příliš skutečné. Fakt, že my na svém úspěchu důsledně pracujeme a malomyslnost si nepřipouštíme, ho absolutně nezajímá a ochotně se s námi o své hoře rozdělí. To, protože je zcela autentické, může dopadnout na naši optimisticky a vstřícně vyladěnou mysl s děsivou silou a může v nás dokonce vyvolat dojem, že je to jakási nespravedlnost světa, že je k nám tak štědrý a vlídný, zatímco tomuto nešťastníkovi jenom celý život hází klacky pod nohy.

Kde je nefalšovaná realita, to zatím necháme stranou. Skutečnost, že se mezi námi opravdu pohybují smolaři, je již dávno více než dobře dokázána. Protože jsou tito lidé do své pozice odsouzeni osudem, svými sklony i způsobem jak přistupují ke každodenním situacím, je třeba brát tento fakt i celou jejich existenci jako přirozenou protiváhu našeho úspěchu. To není nic, za co bychom se museli stydět. Že my jsme úspěšní a oni ne. Pokud je někdo opravdu stoprocentně neúspěšný, pak to zřejmě nebude jen náhoda. Buď má u tajné služby nebo kdesi nad oblaky nějaký vroubek a teď sklízí jeho výsledky, nebo prostě nemá na to, stát se úspěšným. Ale pozor na něj. Neúspěch je v této své konkrétní podobě nakažlivý. Proto, pokud se obklopíme několika

takovými lidmi, pak se nemůžeme divit, že ať děláme, co děláme, nedaří se nám tak, jako dříve.

Jakékoliv odhodlání k akci, zdravý optimismus, tvůrčí invence či převratná myšlenka se v přítomnosti těchto osudem stíhaných skeptiků promění v prach, v čirou bláhovost a nesmyslný pokus vzít svůj osud do vlastních rukou. Jejich krédem je pasivita, sounáležitost s davem a přesvědčení, že oni jsou normální, realisticky a "soudně" uvažující lidé. Z této své pozice jsou schopni probudit záchvaty malomyslnosti v komkoliv, kdo dosud věřil ve vlastní schopnosti. Tyto lidi však bohužel nenajdete pouze na úřadech. Je jich mnohem více, než by si člověk mohl myslet a s klidným vědomím vztahují svoji průměrnost na všechny, kdo jsou ochotni se s nimi bavit, přičemž výrazně deptají každého, u koho vytuší, že by si mohl vytyčit vyšší cíle než oni sami (tedy naprosto "poctivý" a průměrný život).

Úspěch či neúspěch, to není pouze píle, vůle a vytrvalost. To je především postoj k životu. A právě zde většinou míváme své největší rezervy. Ale i pokud jsme je již jednou překonali, stále máme tendenci vracet se k nám dobře zažitému "střízlivému" uvažování, kdy se mimoděk zařadíme do role průměrného člena "stáda", z pohledu kterého pak zvažujeme možnost úspěchu či neúspěchu jakékoliv naší další akce. Samozřejmě, že takto viděné šance jsou mizivé. A to právě proto, že jsme se degradovali na něco, co nejsme. Máme své vyšší cíle a tak se jich držíme. A jestli chce někdo být za každou cenu průměrný i když má na víc a stále se řídí radami "davu", který své rady na rozdíl od těch úspěšnějších z nás poskytuje zadarmo, je to jeho věc. Skepse, skromnost a omezenost jsou tři věci, které trvale udržují bezproblémovou funkci každé strukturované společnosti.

Někdy ale k malomyslnosti stačí, když vás někdo z těch opravdu schopných a úspěšných přesvědčí o tom, že nejste až zas tak dobří jako on. Vy nevíte, že to byl ten nejlepší ze skupiny a ještě přitom hodně přeháněl. Sklopíte uši a s přesvědčením, že vaše místo na slunci je tady dole a že nahoře jsou jen ti nejlepší, budete možná dál setrvávat ve svém podřadném postavení. Ale dejme tomu, že jste to již překonali, že vidíte ty děti nejrůznějších "špiček", kteří také nejsou žádní lumeni a celkově jste si uvědomili, že vaše děti ani vy nejste o nic horší, o nic méně schopní a o nic méně draví nežli oni. Pak máte při prostudování tohoto textu celkem reálné šance na úspěch, protože budete jedni z mála, kdo tento krok udělají. Ale proč? Vždyť je to tak jasné. To, co vidíte vy, musí přeci vidět každý a závěry si z toho může také udělat každý sám. Ale to není všechno.

Jen málokdo se skutečně dokáže ubránit všudypřítomné skepsi svého okolí, dobráckým radám rozdávaným na každém kroku a celkovému výsměchu jakékoliv snaze "prorazit". Klasické "To víš, že jo. Právě na tebe určitě čekají." mluví snad za všechny případy. Proto je na místě vědět, komu se se svými cíli svěřit, kdo nás může střízlivě a bez předsudků ohodnotit a kdo je schopen pouze srážet jakoukoliv snahu dostat se výše, nežli on. Nejhorší na celé věci je, že nikdo z těch, kteří depresi a skepsi na setkání rozdávají, si tento fakt rozumově neuvědomuje. Mnoho z nich pouze žehrá na život, který jim z jakéhokoliv důvodu nedal to, co od něho chtěli.

Že je to ale pouze jejich věc, přistupovat k životu tak, aby splnil jejich očekávání, to jim zatím zřejmě nikdo neřekl. A dost možná, že teď už je na to pozdě. Samozřejmě, že snahy o úspěch bez cílevědomé přípravy bývají značně riskantní, ale úplně největší zločin proti vlastnímu životu je, nepokusit se vůbec. Když se někdo podceňuje, dobře mu tak. Pak je ale pouze na něm, aby se se svojí trvalou porážkou v tichosti smířil a nezatěžoval s ní okolí, které by bez jeho přičinění na vytyčené mety mělo.

Pokud se tedy stále ještě připravujete ke startu na vaši úspěšnou dráhu, ať již má být jakákoliv, je třeba trávit v prostředí s výše uvedenými depresivními typy a troskami úspěchu v praxi co možná nejméně času. Ale i pokud jste již úspěšní a někdo z dobrých známých, z příbuzenstva či nedej bože z úzkého rodinného kruhu začíná vykazovat výrazné známky skepse a překvapivých záchvatů marnosti a nepochopení osudu, pak je třeba tohoto člověka hodně rychle odstranit ze svého nejbližšího okolí nebo jakýmikoliv prostředky zapracovat na změně jeho životních postojů (jedním z nich by mohla být možná i tato kniha). Skutečností zůstává, že když se potká optimista s pesimistou, odcházejí většinou již pouze dva pesimisté. A to by neměl být váš případ. Nezdravá skepse je v naší situaci tím neúčinnějším jedem, jaký existuje.

Úroveň nade vše

Patří k vašemu image i vysoká společenská úroveň ? Pokud ji používáte v souladu s heslem "účel světí prostředky" ve chvílích, kdy je to prospěšné vaší další činnosti, pak se vašemu postoji nedá nic vytýkat. Není však ani málo těch, kteří se snaží prezentovat tuto část svého "image" za každé situace a dokonce i před svými nejbližšími. Nepřipravujeme se snad touto křečovitou pózou o spontánní vystupování,

kteří je většinou každému člověku mnohem bližší a sympatičtější, nežli podobný projev, kterým si třeba i nepřímo vynucujeme společenský odstup a opatrnost ?

Možná, že to není právě váš případ. Že jednáte spontánně a nesnažíte se na někoho udělat takový a na jiného úplně obrácený dojem. Samozřejmě, že když nebudete mít drobné, nebudete mít ani reálnou šanci rozměnit a budete muset nějakým způsobem obtěžovat své bližní (kteří budou vaši snahu vnímat jako pokus vyžebrať jízdenku), nemůžete se snažit vyvolávat svým jednáním zbytečný odstup. V takovém okamžiku jsme vstřícní, spontánní, s úsměvem na rtu a s vědomím komičnosti celé situace se snažíme překlenout konkrétní nesnáz. Ne všichni z nás to však dokáží bez problémů. A to je právě to, čemu se říká umění komunikace. Stav, kdy jsme schopni domluvy s kýmkoliv a přesvědčení kohokoliv. K takovéto činnosti nám však v žádném případě nestačí pouhé zvládnutí několika pouček a zásad chování ve standardních situacích. Situace, kdy tuto schopnost potřebujeme, bývají velmi často něčím nestandardní, nenaplánované a většinou se i vymykají veškeré logice. A to nemusí jít nutně o stav věcí, kdy potřebujeme jakoukoliv pomoc. Může se jednat i o službu kolegovi či kolegyni, snahu proniknout někam, kam za běžných okolností nemáme přístup nebo i tu neklasičtější situaci, kdy jsme si vybrali z davu potenciálního partnera či partnerku a nyní pracně vytváříme situaci, abychom na sebe upozornili.

Alfou a omegou řešení každé složitější společenské situace je úsměv na rtu. A nemusí to být nutně ani ten rezervovaný a sebevědomý úsměv, který používáme při formálních setkáních při soustavném budování svého úspěchu či postavení. Z našeho úsměvu nesmí být cítit ani špetka nadřazenosti a v okamžiku, kdy jsme nuceni někoho o něco požádat, žádejme ho s nejhlubším přesvědčením, že když by on o to samé požádal nás, naprosto samozřejmě bychom mu vyhověli. Ne, to není jen myšlenkový postup, který vás má uchránit před urážkou při případném odmítnutí či neohrabané výmluvě. V okamžiku, kdy zformulujete něco o čemž jste sami přesvědčeni, se zcela zásadně mění způsob vašeho vyjadřování, nedostavují se rozpaky ani pochyby a celkový sugestivní dojem na objekt vaší činnosti je nejlepší možný, jaký může být. A pokud je snad ten opravdu odolný a takřkajíc vás "sestřelí", netřeba zoufat a vzdávat se dalšího úsilí. Statistika neúprosně dokazuje, že pokud je požadavek rozumově zdůvodnitelný a pokud nemáte vyloženě image bezdomovce či odpudivého nadutce, zhruba každý pátý člověk bývá ochoten vám pomoci. Ale nezneužívat. Kurzy žebrání nejsou účelem tohoto textu a proto tuto metodu používáme pouze tehdy, pokud k tomu

máme opravdu závažný důvod. Ale ten stejně časem dříve či později přijde (ať již vinou zlodějí zavazadel, chybného naplánování čehokoliv nebo díky klasickým ranám osudu).

V takovém okamžiku se vystupování a úroveň samozřejmě neztrácuje, ale je dobré si uvědomit, co z toho, co kolem sebe šířím, jsou atributy mého image (které má úroveň jakou má) a co jsou pouze gesta a pózy pochycené převážně prostřednictvím televize, filmového plátna či špatných vzorů. Toho druhého je vhodné se v takovýchto okamžicích důsledně oprostít. Je sice možné, že určité výstřelky v našem projevu či vystupování dodávají naší persóně její typickou auru a neopakovatelný dojem, ale není od věci nechat si svou extravaganci až na okamžik, kdy budeme mít opět jisté zázemí. To je však situace, která častěji postihuje jednotlivce. Vraťme se však k rodině.

I v případě, že si vaše rodina nezakládá vyloženě na projevu vyšší úrovně, může se vám někdy stát, že jste při určitých vyprávěních v rodinném kruhu někým okřiknuti, protože se ten který člen rodiny domnívá, že to, co právě říkáte, není "vhodné". Je pouze na vaší úvaze, jak na takovéto pokusy o formování projevů v rodině zareagujete. Samozřejmě, že pokud jste dávali k dobru přisprostlou historku z místní putyky, která vás něčím zaujala, tak se není až zas tolik čemu divit. Zde je na místě i jistá dávka prozřetelnosti a soudnosti, kdy si sami dáváme pozor na to, co vlastně vyprávíme či opakujeme. Ale v okamžiku, kdy si například manželka vsugerovala, že vzhledem k našim úspěchům či čemukoliv jinému není vhodné hovořit o jakémkoliv našem neúspěchu, či o jiných pro ni choulostivých a nepříjemných - tedy nehodících se věcech", je to situace na pováženou.

O čem se tedy lze u rodinného stolu bavit? Žehráni na osud a na věci kolem nás se nedoporučuje. Je únavné, podlamuje sebedůvěru a optimismus a v neposlední řadě odrazuje naše okolí od jakékoliv spolupráce či společného trávení volného času s námi. Pak jsou tu úspěchy. O těch si povídat lze. Ale i ty přeci jenom za nějakou dobu omrzí, nehledě na to, že nebývají až zas tolik časté a intenzivní, aby se kolem nich mohlo točit každé téma našeho hovoru. Pokud si snad myslíte, že pobavíte své okolí vyprávěním o těžké a trnité cestě a překonávání desítek příkoří, než jste se ke svému úspěchu dostali, pak jste také na omylu. Unavilo to vás, unaví to i všechny ostatní. A to stačí o tom jenom poslouchat. Pak tady máme počasí (s tím dlouho nevydržíme), témata dovolených či jinou vzdálenou budoucnost a cíle. Těšení je krásná věc. Ale většinou přeci jen žijeme spíše pro přítomnost. Takže o čem se bavit?

Pokud snad někdo přijde s tématem, které slyšel ve vlaku, v autobuse, co povídala kamarádka nebo co říkali v televizi, může s tím vydržet poměrně dlouho a dost

často má i relativně dobrou sledovanost, ale ta je způsobena většinou pouze tím, že všichni čekají, kdy se z toho vyklube nějaký vtíp, myšlenka nebo užitečný závěr, který by se dal dál použít. Ten se ovšem ne vždy dostaví a tak lze dost často bez problémů nechat proud slov volně plynout kolem sebe a žádné zásadnější informační újmy nedojdeme. Zážitky převzaté totiž nebývají nikdy tak zajímavé, jako ty vlastní.

A jsme u toho. Zde je prostor pro vlastní vyprávění každého z nás. Dítka o zážitcích ze školy, nás o všem zajímavém, co nás za den potkalo a vůbec každý z nás má co vyprávět. A co to nejčastěji bývá ? Co si zapamatujeme naprosto spolehlivě, co všechny pobaví a čemu se ještě léta smějeme ? Ano. Jsou to právě přehmaty, komické situace, drobné každodenní kolize a trapasy. Ty pobaví naprosto spolehlivě a pokud pro nás nejsou vyloženě bolestivé, rádi je dáme kdykoliv k dobru. V opačném případě většinou také, ale to jen proto, abychom (pokud jsme extroverti) se svého neblahého pocitu z právě prožité události alespoň částečně zbavili a odlehčili jí společným smíchem.

A zde nastává právě ten okamžik, kdy vyprávíme, jak jsme v práci vypadli z okna, jak v dětství, kdy nás honila tlupa vyvrhelů z nepřátelské party, jsme spadli do latríny a nikdo už nás po zbytek týdne nehonil, jak unesli ženichovi nevěstu a kam řekli pouze místnímu opilci, který to okamžitě zapomněl. A nyní se vtírá otázka. Je to vhodné ? Pokud jsou to situace, kde účinkují cizí lidé, tak určitě ano. Ale pokud jsme si v ději zahráli my, pak možná právě při takovém vyprávění ztrácíme svou vážnost, úctu svého okolí a celkově docela dost pošramotíme svoji pověst i svou úroveň vysoce seriózního člověka.

Ale je to skutečně pravda ? Někdy ano, někdy ne. V kruhu rodinném, pokud není někdo z partnerů příliš přecitlivělý, by neměl být problém vyprávět cokoli, co pobaví. Naše děti i partner nás většinou znají a tak bychom snad před nimi nemuseli mít v těchto ohledech zbytečná tajemství (většinou). Ale na večírcích, na společenských párty nebo při každodenních setkáních s kolegy, je situace úplně jiná.

Vaše snaha pobavit vás šlechtí a ne každý to dokáže. Ovšem bujarý smích, kterým vaše okolí ocení váš výstup, se může velmi rychle obrátit proti vám. Proto je na místě, dobře si rozmyslet, který druh vtípu, humorného stylu, či příhody chceme dát k dobru. Mohlo by se zdát, že je to jedno, ale pravda je někde úplně jinde. Nejjednodušší je ironie. Vtípky na účet někoho, kdo právě není přítomen. Pokud sledujete vtípkování svých kolegů pozorně, pak zjistíte, že ironie zabírá většinu prostoru, který v každodenním životě humor má. Ano. To je právě ta pozice vtípkujícího, kdy se postaví

do role toho znalého, silnějšího a vtípnějšího a utahuje si z kohokoliv jiného. A jestli je to ten moula, který se nikdy nebrání nebo někdo, kdo se směje také, protože mu to ještě nedošlo, bývá většinou úplně jedno. Zaručená je i ironie na komické situace. Ta ale nikdy nepobaví tolik, jako vtípek na adresu konkrétní osoby. Pokud je zdařilý a nemusí být pouze slovní (když vám přijde na stůl falešná výpověď či důtka od zaměstnavatele, také to pobaví), všichni se dobře baví ještě dlouhé minuty tím, že sledují, co s tím postižený udělá. Tak vzniká většinou zábava na pokračování a ti, co zde hrají pouze publikum bývají většinou od srdce rádi, že ve hře neúčinkují. Tento druh humoru je svým způsobem levný a obsahuje většinou i skrytou či otevřenější agresivitu (někdy pouze verbální). Nevyžaduje však nijak zvláštní nadhled či inteligenci účinkujících a proto bývá ze všech nejčastější.

Pak je tu ale i jiná možnost. Pokud jste snad přemýšlivější a neradi si tropíte žerty z někoho, z koho si je stejně již dělá většina ostatních, pak můžete vyprávět klasické vtipy. Ty pobaví, ale není jich až zas tolik, aby každý druhý nikdo neznal. A pak jsou tady ještě ony zajímavé zážitky. Ty cizí zaujmou pouze když opravdu stojí za to a pak se daleko lépe poslouchá, když vyprávíte "stalo se mi" než "někomu, koho neznám, ale slyšel jsem to, se jednou prý stalo..". Když tedy máte smysl pro nadsázku a vyšperkování reality, když dokážete odhalit komickou podstatu skutečnosti, vyhmátnout to co pobaví a položit celý příběh tak, aby byl "zaručený", pak se může stát, že se třeba někdy v kolektivu "dobrých" známých necháte strhnout a začnete je bavit. Jen tak mimochodem za silných salv smíchu jim prozradíte mnohé ze své minulosti a stanete se pro tuto chvíli oblíbenou komickou figurkou. Nic proti tomu. Jste populární a vstoupíte do povědomí jako velmi dobrý bavič. Většina posluchačů se vás pak při každé příležitosti snaží lépe či hůře vyprovokovat k dalšímu vyprávění a s nadějí hltá každé vaše slovo. To je také v pořádku. Svou roli populárního baviče jste si zvolili a toto jsou její atributy. Jenže. Jsou tu i někteří, kteří se najdou vždy a všude (asi tak jeden z dvaceti), kdo vás mají za komika, všimli si, že máte právě ten neobvyklý dar dělat si legraci sami ze sebe a ne jen z někoho jiného a tak si myslí, že ponesete daleko lépe než kdokoliv jiný, když si z vás budou dělat legraci i oni (především doufají, že jim to nevrátíte a oni zaexcelují svým smyslem pro humor na váš účet). A to nemusí být vždy pravda. Od ironie k nadhledu je dost dlouhá cesta a takový "vtipálek" vás pak před vaším okolím může permanentně dostávat do role naivního blba, kdy sice také excelujete, ale nikdo si není úplně jistý jestli jenom děláte, že jste tak prostí či naivní a nebo jestli takoví skutečně nejste. A pak stačí chvilka nepozornosti, kdy vás někdo z

ironiků svojí poznámkou či vtipem skutečně dostane (což se vždycky spolehlivě pozná) a vy jste náhle pasováni právě do té nepopulární role trvalého objektu vtipků a ironie (k velké radosti bývalého představitele vaší role, který si okamžitě také znovu rád zavtipkuje na váš účet). V tuto chvíli vám již jakýkoliv nadhled nepomůže a přestože od nynížska žijete v humorném prostředí, kdy jste nuceni každý vtip či narážku odrážet jiným vtipem či narážkou, vězte že až se bude hledat adept na nějaký opravdu drsný vtip či kanadský žertík, jste v tom až po uši. A jak ven ? Těžko.

Proto není od věci dělat si legraci sám ze sebe pouze před dobrými známými, u kterých víte, že toho nezneužijí. Ve společnosti bývá často takové vystupování interpretováno jako výraz slabosti, strach si do někoho "rýpnout" nebo nesmírná naivita, kdy je vaše vyprávění bráno doslova (což ovšem nikomu nebrání, aby se tomu smál a vy máte pocit, že bavíte okolí, které se mezitím v tuto chvíli docela dobře baví samo). Chování ostatních členů společnosti pak může být jen logickým vyústěním sledu příčin a událostí, což také často bývá. Proto zde platí "bavit sebe i své okolí, ale ne za každou cenu".

Tím, že si někdo dokáže dělat legraci sám ze sebe, dokáže zahrát naivku, nebo se dokáže zasmát vlastním přehmatům, se sice zařazuje do pozice člověka s vyšším nadhledem než je zvykem, člověka, který není otrokem konvencí, studu, obav a přízemního pohledu na svět, ale to mu nijak nepomůže při jeho prezentaci na veřejnosti. **Když je někdo "vtipný a šarmantní bavič", tak nikdy nedělá blbce ze sebe, ale vždycky z někoho jiného.** Je to nespravedlivé, ale je to tak. Proto, pokud je nám trapné shazovat kohokoliv, kdo si sám společensky ubližuje více než vrchovatě, nemusíme nutně zapojovat svoji invenci a vymýšlet nové vtipy na adresu někoho anonymního, ale stačí elegantně "přihrát" nějakému významnějšímu ironickému baviči. Někdy stačí dobré téma, postřeh z bezprostředního okolí nebo narážka na známou situaci. Nijak tím nepošramotíme svoji společenskou úroveň a určitě se tím nestaneme šašky bez špetky vážnosti, které nebere nikdo vážně. Pokud jste se však rozhodli k opačnému postoji (třeba chcete pracovat v divadle, psát příběhy ze života, natáčet humorné filmy nebo pobavit celou hospodu), pak je to pouze vaše věc, ale za případné důsledky si můžete pouze vy sami.

Nápady a co s nimi

Nápady a zajímavé myšlenky mívají v našem životě velice podivné postavení. Někteří z nás jich mají třeba jen několik v průběhu života, ale dokáží si za svým snem či vizí důsledně jít. Jiní jich mají záplavy každý druhý den a horko těžko se snaží oddělit zrna od plev. A to je právě jádro problému, který každý nápad či neobvyklá myšlenka vyvolává. Tím problémem jsou naše i cizí pochyby. Je ta nová myšlenka skutečně tak dobrá ? Opravdu ? Není to jen další z celé řady hloupostí, které nás napadají již od dětství ? Jak to, že na nic podobného nepřišel již někdo před námi ? Má smysl za tím jít? Nezesměšníme se ? Tyto a jiné pochyby se velmi často zmocňují každého tvůrce, vynálezce, zlepšovatele či myslitele. A je pouze na něm, jestli se již v začátcích nechá od své idey jednoduše odradit nebo jestli ji skutečně prozkoumá ze všech stran a pokusí se o její realizaci.

Samozřejmě, že zdravé pochybnosti jsou u každého nového nápadu či originálního řešení čehokoliv na místě. Ale musí být nutně vyváženy také vírou v nové a dosud neobjevené, vírou ve vlastní schopnosti a odhodláním alespoň vyzkoušet, zdali námi nastíněné řešení opravdu nevede k cíli, jak se nám často snaží bez dlouhého přemýšlení vyvrátit většina takzvaných "odborníků". V tuto chvíli vynecháme nápady typu "jak si půjčit od banky a zaplatit jen polovinu" nebo " jak se zbavit nepohodlného souseda". Mluvíme o skutečně tvůrčích nápadech, řešeních a postupech, kdy jsme k jejich vzniku potřebovali určitou odbornost, znalosti nebo zkušenosti. Tyto sny a nápady zůstávaly v minulosti mnohdy uvězněny v těžkých svazcích ve zlepšovatelských centrech či státních patentních úřadech a v dnešní době již velmi často zaplňují pouze dílny a domácnosti svých autorů (protože za registraci, evidenci a patentní práva musí autor platit nemalé částky a pokud nesežene vzápětí schopného výrobce či sponzora, nepřichází pro něho patentování v úvahu ani náhodou). Organizační schopnosti vynálezců nebývají většinou srovnatelné s jejich tvůrčím potenciálem a tak se takový člověk často smíří s vědomím, že jeho zlepšení, konstrukce či princip funguje doma na rozdíl od obdobného sériového výrobku (který ho svými nedomyšlenostmi a nedokonalostmi většinou k tvůrčímu procesu donutí) k plné spokojenosti a to mu stačí.

To je však ten lepší případ, kdy je tvůrce takzvaný "domácí kutil" a jeho výtvoři odpovídají možnostem, které má. Daleko častější je však situace, kdy principy či postupy, které vymyslíme, nemůžeme v žádném případě realizovat sami. A právě v tomto okamžiku se musíme vzchopit a nenechat své vnuknutí uplynout zpět do nicoty, odkud vzešlo. Kdyby nebyl Albert Einstein naprosto přesvědčen o svých "nepochopitelných" a v té době i těžko zdůvodnitelných rovnicích, teoriích a principech,

svět by dnes zřejmě vypadal úplně jinak. Desítky skeptických odborníků jsou kdykoliv připraveny se spolehlivě zhostit své role "brzdy" všeho nového. Jen málokdo z nich si je ve svém oboru tak jistý, aby si mohl dovolit připustit cokoli nového, co tu ještě nebylo, aniž by tím riskoval svoji "vědeckou prestiž" (takzvanou neomylnost) a své dobré a desetiletí budované jméno, titul a postavení.

Každý nápad má cenu zlata. Kdyby nebyly nápady, přirozená lidská lenost, snaha o zlepšení a ulehčení práce a v neposlední řadě také lidská zvědavost a vysoké cíle, nikdy bychom se od opic neoddelili. V okamžiku kdy pracujete na "svém" nápadu či na jakékoliv jiné věci, která je jen, pouze a zcela beze zbytku vaše a do které máte v úmyslu otisknout něco ze sebe, něco co by tam nemohl vložit nikdo jiný (na rozdíl od nám svěřených běžných každodenních činností, kdy jsme většinou bez větších problémů zastupitelní), pracujete se zápal a intenzivním nasazením, které nemá v žádné jiné lidské činnosti obdoby. A pokud vás napadne něco, co se vám na první ani na druhý pohled nejeví jako úplná hloupost, pokuste se zapřemýšlet nad tím, za kým s tím jít, komu to prodat nebo jak to realizovat. Může jít i o naprosté maličkosti. Nebo snad chcete tvrdit, že vyrábět kelímky s víčky, brčkem a slunečníčkem je něco převratného, že každá ta drobnost ať již v módě či v každodenním životě, která se dost často stává nezbytnými rekvizitami jednoho každého z nás nebo určité skupiny obyvatel je natolik náročná, že byste ji nevymysleli? Kdykoliv vás něco napadne, zkuste to nejdříve porovnat s tou záplavou drobných nicotností a rekvizit kolem sebe, jestli to alespoň ve srovnání s tím neobstojí. A pokud ne, tak si to prozatím napište někde na papír a třeba se to hodí někdy později.

Leonardo da Vinci to dělal také tak a právě díky této skutečnosti (zachovaným skicám, náčrtům a schémátům zařízení) dnes víme, že již ve středověku vynalezl padák, vrtulník, bicykl a kdoví, co všechno ještě. Ano, byl geniální. Ale geniálních lidí je ve statistickém měřítku docela dost. A kromě toho, nikde není řečeno, že genialita kráčí ruku v ruce s invencí, která k je k vymýšlení a vynalézání potřeba nejvíce. Když tedy přehlédneme tu zanedbatelnou možnost, že byl tento dávný umělec ve spojení s jinou civilizací, která se jeho prostřednictvím snažila z neznámého důvodu urychlit další lidské kroky (a nepovedlo se), dostáváme se k situaci, kdy zřejmě obdobné nápady, sny o létání i mechanické teorie pohybu měla ještě spousta dalších "normálních" lidí, ale ani náhodou je nenapadlo jít s nimi někde na veřejnost. Kdo by tehdy byl natolik bláhový, aby si komplikoval život zbytečnostmi, které sám nedokáže realizovat a jejichž další šíření by v té době poměrně netolerantní náboženství nemuselo snášet zrovna nejlépe.

Snad právě tomu, že se kresby a náčrty světoznámého malíře nikdo nepokusil zničit, vděčíme za naše dnešní, trochu šokující zjištění. Od těch dob se však situace velmi změnila.

Dnes si může každý myslet co chce a pokud má dostatek času a prostředků, aby si za svými nápady a ideami šel, pak má volné pole působnosti. Jsou tu ovšem i jistá rizika. Stejně jako kdysi, i dnes se lidé bojí nevyzkoušených věcí. Bojí se shovívavých pohledů svého okolí a toho, že budou prohlášeni za podivíny. Dnes se již neupaluje jako kdysi, ale společenské tlaky na každou individualitu nejsou o nic méně silné. Skutečnost, že právě prožíváme jednu z nejdynamičtějších etap vědy a vývoje po všech stránkách vůbec, svědčí o tom, že své nápady dnes realizuje mnohonásobně více lidí než kdykoliv předtím. Všudypřítomné počítače, všeobecná dostupnost vzdělání a informací i relativně vysoká možnost seberealizace každého z nás tento proces neustále urychluje. Přesto je však spousta nápadů, snů a idejí, které do schématu vytyčených směrů nemíří a snad proto zůstávají stranou, uvězněny doma v šuplících nebo odumírající v zákoutích stárnoucího mozku a zcela nepovšimnuty. Ale to je chyba.

Třeba právě vy si myslíte, že váš nápad není až zas tak dobrý, abyste si za ním šli. Je to tak pohodlnější. A když se budete v tuto chvíli podceňovat, možná že si ulehčíte spoustu dalších starostí a překážek. Ale možná, že se právě touto svou opatrností připravíte o nedozírné bohatství, které vám mohl váš nápad ve spojení s jakoukoliv jinou (třeba i vám neznámou) technologií přinést. Je to velká neznámá. Ale jestli to nezkusíte, možná si to budete jednou vyčítat, až se třeba i za třicet či více let objeví výrobek, který bude používat váš "převratný" princip a bude vydělávat neuvěřitelné peníze někomu v zámoří, zatímco vy k němu budete přistupovat již jen jako prostý spotřebitel.

Za svými nápady a myšlenkami je třeba jít a nenechat se od nikoho brzdit. I váš nápad je součástí vašeho já, byl vám propůjčen neznámou silou mysli a pokud ho nevyužijete, stavíte se do známé role užitečného domácího tvora zírajícího na lesklé bělostné perly. Je to výtvar vaší mysli a ten vám stejně tak jako celá vaše budoucnost beze zbytku patří. A na vás je, abyste užili a využili vše, co vám život nabízí.

Výstřelky osobnosti

Možná, že si právě v tuto chvíli myslíte, že určitě nepatříte k lidem, kteří by snad měli nějaké výraznější výstřelky osobnosti, něčím na sebe přehnaně upozorňovali nebo nějak výrazněji vybočovali z řady. Dost možná, že je váš dojem i oprávněný a skutečně nemáte žádný důvod, abyste se touto otázkou dále zabývali. Ale jste si tím opravdu jisti? Skutečně žádná vaše zjevně viditelná vlastnost, schopnost či způsob gestikulace výrazně nevybočuje z normálu ? Nebo snad přeci jenom ano ? Ale samozřejmě, že to nevadí. Každý jsme sám sebou a nemáme důvod dělat ze sebe něco, čím třeba vůbec nejsme. Za prvé je to velmi náročné. Za druhé se to nemusí vždy povést a za třetí i když se nám to podaří, stejně to dlouho nevydržíme. Proto se nikdy nesnažíme měnit svoji osobnost či vystupování od základu, ale snažíme se podchytit to lepší ze svého já a umožnit mu, aby v našem projevu a celkové vnější prezentaci výrazně převládalo nebo dokonce zcela překonalo naše slabší nebo i podstatně horší stránky. A právě to je důvod, proč bychom se měli zamyslet i nad případnými výstřelky naší osobnosti.

Ne všechny nám totiž musí být nutně ke škodě. Pokud za takový výstřelek považujeme třeba přehnanou společenskou aktivitu, příliš intenzivní kontakt s představiteli či představitelkami druhého pohlaví nebo schopnost plamenných projevů, kterými jsme dokážeme strhnout své okolí k čemukoliv, není důvod, proč bychom měli tyto vlastnosti, které nám ve společnosti vytvářejí určitou dominanci a popularitu, potlačovat. Tato opatrnost je na místě až v okamžiku, kdy začne být některá taková naše vlastnost či aktivita příliš intenzivní a přesáhne i nepsané normy té které skupiny, kde se právě pohybujeme. Je na nás, abychom si všimli alarmujících skutečností dříve, nežli se pro nás stanou přítěží.

Tak třeba flirtování na pracovišti, v kolektivu či ve společnosti vytváří poměrně zajímavou a jiskřící atmosféru, která vám určitě není na škodu. Před kolegy a kolegyněmi jste populární, mají se o čem bavit, spekulovat a mohou pozorně sledovat reakce všech zúčastněných ve vaší hře. Důležitý je však určitý nadhled a taktika, kdy nikdy nepřekročíme (s výjimkou skutečně vážných cílů či úmyslů) hranici, která by objekty našich výstřelků proměnila v zátěž, se kterou již začneme mít určité starosti. Je to pouze věc přístupu, temperamentu a praxe. Zadostiučiněním každému, kdo je v této snaze úspěšný, jsou kromě všeobecných sympatií všech, kdo se hry zúčastňují a ještě spousty dalších i fakt, že se stáváte člověkem, který si v každém věcném jednání s příslušníkem opačného pohlaví dokáže nastolit nenucenou atmosféru odlehčeného neformálního rozhovoru, ve které se jakékoliv třeba i velmi svízelné problémy či situace

řeší podstatně snáze nežli při použití klasického korektního a všeobecně užívaného neosobního přístupu.

Poněkud jiná situace nastává při naší přehnaně vysoké společenské angažovanosti. Pokud chceme být stále v centru dění a objevovat se u jádra každé aktivity, která se v naší společnosti děje, vyžaduje to značný čas a nasazení z naší strany (které tomu třeba i rádi obětujeme), ale také značnou toleranci ze strany našeho okolí. Jestliže je taková naše snaha v rozumných mezích, nikomu žádnou aktivitu či činnost vyloženě nevnucujeme a většina lidí v našem okolí dosud nenabyla dojmu, že se jim snažíme organizovat jejich čas či zábavu, pak je vše v pořádku. V této fázi jsme všeobecně uznávanou a veskrze pozitivní osobou. Možná, že snad nějaký osamocенý zavilý individualista nás může někde v koutku duše proklínat, že jsme ho našimi šachy dostali až do situace, do které se mu zatím ještě nechtělo, ale to je daň každé činnosti s více lidmi.

Pak je tu ale i možnost, že jsme to poněkud přehnali. Že jsme zorganizovali něco, na co nestačíme a to se nám vymklo z rukou. Že jsme svým plamenným projevem, kde jsme přeskočili některé stěžejní myšlenky nebo dostatečně nezpracovali na náladě davu, naštváli většinu našich posluchačů. Ale co teď s tím? Rychle ze scény, nechat vše usnout a zapomenout a podobné aktivity již jindy více? Omyl. Vy teď právě daleko více a intenzivněji než kdy předtím musíte být vidět. A to ve společnosti lidí, kteří na rozdíl od vás podobné "boty" dosud neudělali (nebo je to již hodně dávno), kteří mají stabilní postavení a kteří vás při vašich veřejných aktivitách v tuto přechodnou krizovou dobu podrží. Platí totiž stará známá pravda, že kdo ze společenského života jednou odejde, jen velmi těžko se vrací zpět. A to platí v normálním životě stejně jako v politice. Takový člověk ztrácí totiž jednou provždy kontinuitu a většinou i cit a soudnost pro věci veřejné. Pokud to tedy se svými aktivitami myslíte skutečně vážně, nic podobného si v žádném případě nemůžete dovolit.

Tedy. Být vidět co nejvíc, co nejčastěji a v co nejlepším světle. Tíhu neúspěchu (pokud se to nedá shodit na někoho jiného) nikdy veřejně nepřiznat a nechat jen na mínění davu, aby došel k logickému závěru, že jste ten přehmat přeci nemohli způsobit vy, protože pak byste určitě neměli odvahu znovu předstoupit mezi lidi. Taková je klasická reakce a na tom je třeba postavit i každý svůj postup v takovýchto situacích. Odchod se rovná přiznání absolutní porážky a definitivní prohře. A na tu je vždycky času dost. Přesto se však doporučuje, pokud společenskou angažovanost nemáte vyloženě v krvi a necítíte nutkání být stabilně středem pozornosti a obklopeni chaosem

společenského dění, pak raději s uvedenými aktivitami nezačínáte. Činnost tohoto typu je jednou z mála, která dokáže člověka zcela připravit o soukromí, o klid a někdy (revoluce, lidové bouře a převraty) i o život. Proto si každý podobný krok (který máte v úmyslu realizovat doopravdy) nejdříve v klidu dobře promyslete.

Kam až jsme se to od výstřelků osobnosti dostali? Daleko. Ale to neznámá, že přehnaná společenská angažovanost je normální a zcela běžná věc. Někdy je to samozřejmě pouze póza, jindy vychytralé prospěchářství, ale v některých ojedinělých případech jde přímo z jádra duše a pak jde právě o velice výrazný rys osobnosti. A právě tito táboroví řečníci, vůdci a někdy i demagogové, kteří dokáží pro dobro věci strhnout davy, dělají svoji činnost z nejhlubšího přesvědčení a bez jakéhokoliv ohledu na důsledky. Pokud je však jejich aktivita mírně (někdy i více) usměrňována, což je ve společensky poměrně klidném období (kdy právě nezuří válka, hlad či krize) téměř vždy, pak může jít i o výrazně pozitivní a oceňovanou vlastnost.

My zde však máme i mnoho dalších vlastností, kterými se bohužel ani při nejlepší vůli chlubit nemůžeme. K těmto poměrně častým výstřelkům a charakterovým rysům patří i arogance ve vztahu k okolí, přehnaná vypočítavost či plachost a dokonce i zdánlivá naivita. Toto některé z méně vhodných atributů naší osobnosti a na nás je, abychom jejich viditelnost (a tudíž i všechny možné negativní účinky na naši osobu při jakémkoliv společenském kontaktu) maximálně zakryli.

Obecně lze tedy říci, že extrémní ve všech svých nesčetných podobách dokáží udělat i z některých poměrně pozitivních a prospěšných osobních vlastností každého z nás výstřelek, který může neúměrně zatěžovat nejen nás, ale i naše okolí. A to není vůbec v našem zájmu. Proto se jakýmkoliv extrémům a příliš výrazným výstřelkům, pokud je to alespoň trochu možné, důsledně vyhněme.

Vzory

Provázejí nás celý život a dokáží ho velmi výrazně ovlivňovat. Naštěstí se ale poměrně často mění, takže můžeme konstatovat, že přispívají jak k našemu přirozenému rozvoji, tak i k postupnému poznávání a chápání světa kolem nás v celé jeho šíři. To je sice hezky řečeno, ale my si chceme především objasnit, co to skutečně vzory jsou, podle čeho jsme schopni je rozeznat a jakého vlivu na naše jednání jsou doopravdy schopny.

Známe to již od našeho poměrně útlého věku. Ten okamžik, kdy se vynořil někdo výraznější, aktivnější, snaživější, líbivější a zkrátka "lepší" než jsme byli my. A kdosi z dospělých z našeho okolí nám ho okamžitě dal za vzor se slovy " Měl by ses snažit, abys byl takový jako on..". To je poměrně zjednodušený přístup k věci (což ovšem neznamená, že se s ním nesetkáváme na každém kroku), ale ve svém nejčastějším projevu mívá za následek postupně rostoucí nenávist každé takové oběti vůči svému vzoru, která se zvyšuje s každou další podobnou promluvou do duše. Tato dětská léta však již máme dávno za sebou a povrchním vzorům tohoto typu se dnes již můžeme pouze vesele smát. Nikdo na světě není tak dobrý, abychom se po něm museli slepě opičit a pokud to snad po nás někdy někdo chtěl, pak on i my víme, jak to ve skutečnosti dopadlo.

S rostoucím věkem jsme si vzory začali hledat sami. Nejdříve to byly klasické prototypy kladných postav. Stateční a rychlí kovbojové, spravedliví indiáni, u děvčat princezny nebo další výrazně pozitivní postavy, které našemu citu a potřebě nějaké opory pro náš vnitřní svět imponovaly svou přímočarostí a "čistotou". Ale ani to dlouho nevydrželo. Jednoho dne nadešel neodvratný okamžik, kdy jsme pochopili, že nic na světě není absolutně čisté, dobré, pozitivní nebo jinak jasně bílé. Každý, kdo se ukazuje z té lepší stránky má i své horší vlastnosti, nic není tak jak se zdá a nikdo není úplně přímočarý. Prototypy románových hrdinů hájících čest a zákon by v reálném životě nepřežily déle než týden a pokud snad ano, tak by se určitě nesměli setkat s "normálními" lidmi. Ano. Hezky se o tom čte. Činy všech takových postav jsou tak přímočaré, že jim můžeme přímo napovídat. Ale to není ze života. Kdo se neumí alespoň trochu přetvařovat nebo kolem sebe nemá absolutně sterilní a umělé prostředí, nemá šanci. Stává se velmi lehce kořistí všech těch prohnanějších, agresivnějších či protřelejších, kteří již o iluze nějakým způsobem přišli.

Po poznání této pravdy jsme přešli k realističtějším vzorům, které jsou v tuto chvíli již životu trochu blíže. Mohli jimi být naši učitelé, rodiče nebo třeba i všeobecně uznávané kapacity v oborech, které pro nás v úvahách o naší budoucnosti něco znamenaly. V této fázi však měly jedno společné. Vybírali jsme si z jejich osobností pouze ty vlastnosti a modely jednání, které nám imponovaly, jevily se nám jako prospěšné a výrazně pro naši budoucnost pozitivní. Těchto a podobných vzorů se v období našeho dospívání vystřídal mnoho (od známého svůdce v okamžiku, kdy jsme se setkali s potřebou zaujmout bytost opačného pohlaví, přes mistra kung-fu ve chvíli kdy nastal problém s ostatními zájemci o tuto krásku, populárního zpěváka, který nám

zaimponoval schopností nadchnout davy až třeba po prezidenta či slavného vojevůdce). Je to s podivem, ale všechny tyto fiktivní vzory jsme schopni napodobovat, ačkoliv je známe pouze zprostředkovaně, nikdy jsme se s nimi doopravdy nesetkali a jsou pro nás pouze prázdnou tváří ve své odlidštěné a nadpozemské podobě. K takovým vzorům se vzhlíží velice snadno už jenom proto, že nemají (většinou) téměř nebo vůbec žádné záporné vlastnosti. Ale pak přichází vystřízlivění. Skandály našich oblíbených hvězd, zjištění, že jejich rady jsou naprosto nepoužitelné pro normální život nebo náhle poznaná pravda, že všechno vždycky bylo, je a bude jinak, než si v té či oné chvíli myslíme.

Někteří si tuto skutečnost uvědomí a pochopí, že žádný z proslulých slavných osobností, herců, a třeba i vůdců či politiků by se nikdy nestal za svého života slavným či populárním, kdyby neměl také onu chladnější a méně zdvořilou tvář. Tvář chladně kalkulující, tvrdou, vypočítavou a agresivní. Tvář díky níž se mu podařilo se mezi milióny jiných prosadit, vyniknout, stát se uctívaným a ještě po zbytek života ukazovat jen tu nepatrnou dobromyslnou a přímočaře přátelskou a vstřícnou část svého já.

Samozřejmě že nemáme na mysli ono božské uctívání hodné novodobých i dávných diktátorů a jiných polobohů. Uctívání nadpozemské, davové a absolutní. Přestože se jedná o projev, který je lidské psychice velmi blízký (daleko lépe se usíná s vědomím, že někdo všemocný přemýšlí nad každým krokem všeho života i vesmíru než když si uvědomíme, že se naše Země slepě řítí prostorem a zcela neodvratně se srazí se vším, co jí náhodně zkříží cestu). Každý z nás potřebuje svého boha a již ani tento fakt nevyklučuje, že nějaký bůh existuje. Jde jen o to, kde ho kdo z nás najde. Právě on je tím univerzálním vzorem, který se tak lehce prezentuje a velmi sugestivně působí na kohokoliv z nás. A ti šťastnější, kdo najdou svůj univerzální vzor či schopného vykladače, se navždy zbavují veškerého marného hledání smyslu svých činů, nekonečného střídání vzorů, kterými by se řídili nebo pátrání po jistotách, které jim kdy byly opravdu dány. Je velmi depresivní, uvědomit si, že svůj osud kromě náhody řídíme jen my sami a vzory nám mohou být pouze naši rodiče či lidé nejbližší (které tudíž většinou doopravdy téměř všestranně známe) a ne lidé cizí, o nichž nevíme kromě jejich prezentované reklamy prakticky nic. Když někdo uvádí jako svůj vzor známou osobnost, je buďto nesmírně povrchní nebo promyšleně pokrytecký. Samozřejmě, že nám může být vzorem v něčem, ale aby pro nás představovala "VZOR" - autoritu, model člověka, kterému se chceme ve všem podobat a jsme přesvědčeni o tom, že on

reprezentuje právě všechno to, čeho chceme v životě dosáhnout, to je více než nepravděpodobné.

Proto se později dostáváme do situace, kdy se nám přestává dostávat vzorů. Svět již není tak jednoduchý jako kdysi (když jsme měli své nejjednodušší "pohádkové" vzory a hrdiny) a my si v něm nyní musíme vydobýt své místo (všemi prostředky). Možná, že se přitom i my staneme na krátké období vzory pro své okolí, ale na nás je, abychom byli všímaví a vybrali si od všeho, co nás zaujme, jen to, o čem se domníváme, že to pro nás bude skutečně prospěšné. Pokud pro nás tedy bude například výhodné podobat se Elvisovi, chceme někomu zaimponovat či vybočit z normálu, tak do toho. Ale protože máme třeba rádi rokenrol, tak se ještě nemusíme oblékat ve stylu padesátých a šedesátých let a napodobovat pomíjivé idoly v něčem, co s jejich úspěchem nijak zásadně nesouvisí.

Jestliže jsme si tedy ujasnili, že naše místo na světě bude přesně takové, jaké si je uděláme a nic kromě našich činů a náhody na to nemá vliv, pak se v klidu obejdeme i bez vzorů (pokud snad neobjevíme nějakého filozofa, třeba i Machiavelliho nebo jinou výraznou postavu, která nám zaimponuje svým postojem k životu). Faktem zůstává, že vzory v životě člověka hrají svoji roli, ale nikdy nevyžadují jen slepé napodobování. Je jen na nás, jak dokážeme právě my jejich mnohdy i celoživotní zkušenosti přeměnit v náš prospěch. A v tom to všechno vězí.

Život

Je to právě jen a jen náš život, co si můžeme dle svých představ v průběhu několika desítek let pobytu na této planetě užít nebo si ho totálně zpackat. To je hodně zjednodušené, ale pravdou zůstává, že náš život je v podstatě to jediné, čím disponujeme a jediným skutečným cílem našeho snažení (kromě klasických vyšších cílů jako je sláva, pokrok civilizace, obecný blahobyť, světový mír a spousta dalších pomíjivých a velmi pochybných vizí) by měla být naše maximální spokojenost se životem takovým, jaký jsme ho zde dosud prožili a v tuto chvíli stále prožíváme.

Někdo by snad mohl říct, že to z větší části nezáleží na nás. Že jsme jen hříčkou osudu, jedním z několika miliard lidských stvoření, kterému bylo již při narození dáno do

vínku čím v životě bude a čím se určitě nikdy nestane. Ale to je omyl. Otroctví již bylo dávno zrušeno (ale i v době otrokářství se mohl schopný otrok ze své pozice vykoupit - nebylo to však lehké) a my jsme prakticky jedinými pány svého života. Mohou s námi sice mávat takové věci, jako jsou války, krize, hladomory a jiné katastrofy, ale i v těchto extrémních situacích jsme to opět právě my, kdo se o sebe může dobře postarat a nebo nikoliv. Je to záležitost naší osobnosti, našich schopností a především našeho nadhledu. A co to vlastně ten nadhled je ? Opak přízemnosti. Je to v podstatě velmi jednoduché.

Jestliže se přízemní tvor pracně, vytrvale a důsledně plahočí za svými skromnými a nicotnými cíli, ten kdo má nadhled si dokáže vytvořit ucelený pohled na situaci či problém, zhodnotit, co mu za to stojí a co ne a pak se vydá tou nejefektivnější možnou cestou ke svému cíli. Může se stát (pokud bude mít hodně velkou smůlu a ten bez nadhledu hodně velké štěstí), že se u cíle třeba i sejdou, ale v životě tomu tak příliš často nebývá. Vždy jde o to, dokázat odlišit důležité od nepodstatného. Jako příklad si můžeme vzít téměř nereálný a zcela nesmyslný cíl, že se chceme stát prezidentem jakéhosi malého státečku v srdci Evropy. Co s tím uděláme ?

Pokud jsme z té kategorie osobností bez nadhledu, můžeme na sobě začít silně pracovat. Zjistíme si, jak se ke své funkci dostali všichni prezidenti před námi a začneme je ve všem a slepě napodobovat. Ano. Většina z nich napsala nějakou knihu. Napíšeme knihu. Měli s ní problémy. Tak ji tedy napíšeme tak, abychom s ní měli také problémy. Kvůli svým nekompromisním názorům, které byly ve své době neúnosné a pobuřující se dostávali často i do vězení (zatím tam byli až na nepatrné výjimky prakticky všichni). Tak tedy budme hodně vidět a vyrábějme si nepříjemnosti na každém kroku, ať to stihneme co nejdříve, nežli se rozkřikne, jaké máme ambice. A co potom ? Počkáme si ve své pozici odpůrce čehokoliv, co je právě platné, několik let a své opoziční projevy budeme s přibývajícím věkem čím dál tím častěji prokládat slovy obsahujícími všeobecně přijaté hodnoty, jako je láska, uznání, hrdost a zkušenost. Tímto mnohaletým snažením se postupně dopracujeme až do pozice všeobecně známého člověka, který se již politicky vybouřil, stal se zažitým prvkem politické scény a svým současným moudrým a "usedlým" přístupem reprezentuje kus historie země i jejích obyvatel. Pak již nezbývá, nežli začít spolupracovat s libovolnou "vládní" stranou (pokud si celou dobu s sebou nevlečeme svoji vlastní stranu), která osobnost tohoto typu potřebuje jako sůl. A takových stran není nikdy málo. Náš "morální kredit", popularita a věk jsou jistotou, na kterou se dá vsadit. Desetiletí zkušeností v politice

také nejsou k zahazení a pokud jsme se dosud nestihli ani pořádně zkompromitovat, máme vyhráno. Strávili jsme tím sice téměř dvě třetiny života, ale ta snaha za to stála. Nyní jsme konečně vstoupili do "dějin". Otázku, jestli to za to stálo, si necháme na jindy.

Pak je tu ale i taková možnost, že máme skutečně dobrý nadhled. Máme i potřebnou sebedůvěru a proto se nehodláme slepě a ve všem opičit po našich předchůdcích, kteří směřovali ke stejnému cíli. Zkušenosti z oboru za posledních sto let sice neopomíjíme, ale pro nás je v tuto chvíli důležitá okamžitá situace a tomu přizpůsobíme i naše metody. Nechceme přece čekat desítky let, až "dozrajeme" do použitelné formy. Jsme tady, myslíme si, že na to máme a tak si za svým cíle prostě jdeme. Myslíte si, že je nutné psát knihy ? Ale proč ? Vždyť dnes je jiná doba než kdysi, masmédiá ovládají davy a zatímco čtením "seriózních" knih se zabývá jen nepatrná část obyvatelstva a to ještě pouze občas, na televizi se dívá večer co večer prakticky každý.

A je to jasné. Své myšlenky nebudeme prezentovat na zažloutlém papíře tlustých a obširných svazků, ale v televizi. Že nás tam nepustí ? Toho se nebojíme. Vymyslíme si takové téma, které zaujme (národní hrdost, vzdělání, lékařství, podpora intelektu a zabránění odlivu mozků nebo cokoliv jiného, co nám neublíží) a za tím si jdeme. A nebudeme uhýbat nikam jinam. Obecně platné, uznávané, ale v praxi často rozporuplné teze se snažíme šířit na každém kroku, aniž bychom tím vzbudili někde nějaké výrazné podezření. My přece nechceme nic jiného, než aby věci byly přesně tak, jak by správně měly být. Kvůli tomu vyprovokujeme spoustu debat a sporných aktivit, které když se dobře a provokativně zkombinují, zaplní čelní stránky časopisů a získají si i docela slušné časy na televizních obrazovkách. Od tohoto okamžiku se stáváme známou osobností. Nejde to sice až zas tak rychle, jak bychom si přáli, ale určitě nám to nebude trvat desítky let. Naše aktivity jsou srovnatelné s ostatními populárními postavami, jsme zapálení pro naši věc a nedáme si ani chvíli klid. (Pokud snad pochybujete o účinnosti podobných úporných snah, stačí se podívat, jak některé vysloužilé herečky či zpěvačky získávají zpět alespoň zlomky své dávno ztracené popularity pouze důsledným zastáváním se všeobecně uznávané myšlenky o právech zvířat, která, ačkoliv není nijak originální, jim v jejich případě zajišťuje poměrně slušnou a stabilní popularitu i životní styl. A to se často vůbec nejedná o čistou, elegantní a cílevědomou realizaci podobných myšlenek, ale pouze o spásitelskou křeč, která přichází většinou víceméně pozdě.)

Jednomu se však důsledně vyhýbáme. Tím jsou skandály. Náš soukromý život se postupně stává věcí veřejnou, ale nesmí se nám přihodit, že by na nás nějaký

pisálek zjistil jakoukoliv negativní skutečnost těžšího kalibru. S nikým se zbytečně hloupě nehádáme a jsme zcela oproštěni od emocí. S chladnou rozvahou a energičností prosazujeme námi vybrané pravdy do života, čímž si vytváříme stále pevnější pozici. Od neutrálních a pozitivních póz a myšlenek se postupně posouváme k takovým tématům jako jsou národní cíle, důstojný život a spokojená rodina. Po dvou letech popularity v médiích si to již můžeme dovolit a nikdo nebude pochybovat o tom, že to myslíme vážně. V tuto chvíli se začínáme postupně i politizovat, ale to jen natolik, abychom na sebe upozornili a dali prostor největším stranám k jednání s námi. Musíme mít takové image, aby byl pro vyvolenou stranu volební trumf, zařadit si do svého programu naši kandidaturu za prezidenta. Pak už je jen otázkou času, kdy si i všichni ostatní uvědomí, že tu vlastně nikdo vhodnější, nezkompromitovaný, reprezentativní na dostatečné úrovni není a vyberou si nás také. A pak jednou přijde ten slavný den ... kdy nás třeba při slavnostním projevu nechá zastřelit někdo, kdo si také klade vysoké cíle a my mu stojíme v cestě. Vše je relativní. Skutečnost je však taková, že nás tato cesta dovedla k cíli mnohem rychleji a efektivněji (jak pochybný cíl to byl, to už je jiná věc) než by se dalo na první pohled předpokládat. Ale proč ? Protože jsme do postupu vložili něco ze sebe, přizpůsobili jsme si pravidla a pochopili jsme rozdíl mezi věcmi podstatnými a nepodstatnými. Tím, že jsme se například nenechali zavřít, jsme si nijak výrazně neublížili, ale podařilo se nám posunout laťku pro naše nástupce již někam úplně jinam. Ode dneška již žádní další kriminálníci. Prezident má mít vystupování, úroveň a všestranné sympatie. K tomu patří i optimistický vzhled a úsměv na rtu. Pro rozpačité pózy nebo amatérské projevy již od nynějška nezbyvá místo.

Toto byl ale pouze doplňující a názorný příklad, jak se ve svém přístupu k životu liší základní dva typy lidí. Vytvořit si nadhled je umění, ale kdo to dokáže, tomu se cíle přiblíží téměř nadosah. Ovšem ani ti druzí na tom nejsou nijak zle. Systematickou pílí a kopírováním lze dosáhnout také výrazných úspěchů i pozic, jak tomu v životě také nejčastěji bývá. Zásada je zde pouze jedna. **Nebát se vzít svůj osud do vlastních rukou a pokusit se dosáhnout všemi dostupnými prostředky cílů, které jsme si vytyčili.** A za dostupné prostředky nemusíme považovat pouze to, co vlastníme nebo kde máme dobré známé. K našemu růstu a životnímu úspěchu nám může pomoci prakticky vše, co existuje a o čem se domníváme, že by nám to mohlo být užitečné. Metod, jak všech těchto vymožeností civilizace (od masmédií, přes finance, funkce, vlivy či známé) využít, je nespočetné množství a leží teď před námi jako na dlani. Je jen na nás, abychom

pro sebe vybrali tu nejvhodnější a za její pomoci realizovali své sny a přání. Pokud budeme opravdu důslední, jsou prakticky již dnes splněny.

Vybočování z řady

Tak tedy máme vybočovat z řady nebo ne? Co si o tom myslet? Tyto a jiné otázky se nám mohou právě teď honit hlavou a odpověď na ně nemusí být vždy lehká. Vše, co jsme si zatím v povídání o našem vztahu k životu řekli, nám jednoznačně doporučuje "ANO". Je třeba vystoupit z řady standardní šedi a ukázat, co v nás skutečně je. Pokud na to máme a to většinou máme, můžeme se setkat zřejmě pouze s nepochopením okolí nebo se v nejhorším případě srazíme se stěnou překážek, kterou nám již předem prozíravě vytvořili ti dříve úspěšní.

Tyto stránky však nejsou o tom, jak sami sebe udělat jednoznačně lepšími. Jsme jací jsme a těžko s tím něco zásadního uděláme. Život a styl, jakým žijeme, však často s tím, co jsme a s tím, co dokážeme, nemá příliš mnoho společného. Kdo využívá ve své profesi více jak třetinu svých skutečných schopností nebo potenciálu je buďto šťastlivec, který je skutečně na svém místě (a tomu odpovídá i jeho ohodnocení a životní styl), nebo je to ubohý trouba, jehož schopnosti jsou skutečně natolik nízké, že je i ve své průměrné práci v plné míře využívá (o těch, kteří jsou svým prospěchářským okolím bezostyšně využíváni a považují to za svůj společenský úspěch, se raději nebudu rozepisovat). V každém případě, pokud máme na něco víc, než jen na standardní mrhání svým časem a energií ve standardní pozici v tuctovém životním stylu a pokud s tím chceme něco dělat, musíme zákonitě vystoupit z řady.

Ale z jaké řady? Existuje spousta lidí, kteří jsou něčím odlišní, mají jiné schopnosti či cíle a již dávno ze své řady vystoupili. Ale kde jsou? Tam co my určitě ne. My jsme možná ještě stále v pozici vyčkávajícího a hodnotícího hráče, kterému mezi jeho prsty jen tak mimochodem utíká to nejcennější, co má. A to je čas. Čas vyměřený našemu životu, naší hře i naší zábavě. A jsme to my, kdo si o tomto čase sami rozhodujeme. Ale někdy to nemusí být zrovna lehké.

Na to, abychom z řady vystoupili a ukázali své schopnosti zřejmě máme. Ale jsme opatrní. Možná, že o podobné věci nepřemýšlíme poprvé. Nejsme na světě teprve chvilku a život nám již dal několikrát okusit, jak se k těm, kteří již z řady vystoupili, chovají ti ostatní, kteří si něco podobného vzhledem ke svým schopnostem, strachu

nebo zábránám prostě nemohou dovolit. Strach a zábrany. Kdo by je neměl. Asi nebudou až zas tak úplně zbytečné, když se alespoň v minimální míře vyskytují prakticky u každého člověka. A ti, kteří je mají, dokáží být k těm, kteří je odhodili a čímkoliv dali najevo své schopnosti a převahu (ať již intelektovou, uměleckou, obchodnickou nebo v jiných oblastech), velice krutí.

Ptáte se v čem ? Jako typická ukázka nám mohou posloužit časté pokusy o vyhlazení určitých etnik. Jsou různé důvody nesnášenlivosti a některé se při setkání s určitými typickými představiteli některých skupin v ulicích, podloubích, ve stanicích a v čekárnách našich velkoměst dají i celkem snadno objasnit a vysvětlit. Ale to je jiný případ. Zde jde o pokusy vyhladit etnika, která svou existencí i svou úspěšností byla trnem v oku všem ostatním. Ať již jde o léta válečná nebo ještě dřívější, skutečným důvodem nesnášenlivosti nebylo nikdy ani tak náboženství (to je pouze ideologickým východiskem pro argumentaci, kdy je třeba před bohem zdůvodnit, že nejsme ti, kteří závidí úspěšnějším, ale že svými děsivými činy šíříme víru a slávu, čímž se snažíme trapně uplatit imaginárního posuzovatele našich skutků), ale spíše odlišný životní styl, odlišná měřítko hodnot a jiné majetkové poměry členů těchto skupin vůči ostatnímu obyvatelstvu. Fakt, že každý další pogrom, výboj či útok na takovéto etnikum opět více stmelil jeho řady způsobil, že tyto skupinky mnohem více, efektivněji a účelněji spolupracovaly a profitovaly na svém okolí a o to více všechny ostatní pobuřovali již svou pouhou existencí. To jsou evidentní příklady z historie.

Ale není nutné chodit tak daleko do minulosti. V každé pohnuté době se ti, kteří vyčnívali, rozdělili na dobré a špatné a pak byli ti první uctíváni jako bozi a po těch druhých si mohl plivnout každý (a také to téměř každý udělal - vždyť mohl a beztrestně a ti dobří říkali, že má na to "právo"). Jak jednoduché. A jak drsné.

Ale v období společenského klidu je to jiné. To jsme všichni dospělí, moudří a rozumní (nebo si na to alespoň hrajeme). Právě teď je nejlepší ten, kdo nejvíce vystoupí z řady (herec, politik, podnikavec či kdokoliv jiný). Popularita jde s úspěchem ruku v ruce. A že máte z takového úspěchu třeba obavy nebo depresivní předtuchy ? Že raději zůstanete v davu, než aby vám někdo něco záviděl ? Vaše věc. Ale každá hra má svá pravidla a pokud si je zjistíte včas (a to nejenom ta oficiální a všeobecně proklamovaná), pak nemůžete nic zkazit. Tak jen do toho. A hlavně se nebát jít za svým cílem. Vyplatí se to.

Hra

Hry existují již od nepaměti. Jsou možná právě tak staré, jako lidstvo samo. Dokonce by se dalo říct, že hra neodmyslitelně patří k lidskému životu. Skutečně. Nemáte snad někdy pocit, že si na něco jenom hrajete a že se právě v tu či onu chvíli řídíte nějakými nesmyslnými a naprosto nelogickými pravidly, které nám byly "odněkud" dány ? Možná že ne. Ale to je chyba. My všichni si tu vlastně jenom hrajeme, přizpůsobujeme se rolím, které pro nás život připravil a celý průběh tohoto našeho setrvávání na této planetě závisí jen od toho, jak dobře jsme pro tu kterou konkrétní roli vybaveni.

Zapomeňme tedy na chvíli na ten tíživý fakt, že jsme dospělí a seriózní lidé, kteří jsou za své činy zodpovědní před sebou, svým okolím, svými dětmi, partnery, před bohem, policií, státním zřízením a kdoví čím ještě. Představme si, že jsme ničí. Jsme sami sebou a v našem nejbližším okolí není nic a nikdo, kdo by usměrňoval nebo jinak ovládal naše kroky, pocity či chování. Vypneme na okamžik všechno co smíme a co ne, co se má a co se nemá. Přestaneme rozlišovat vhodné a nevhodné a na okamžik vypadneme ze své klasické role zodpovědného a ukázněného člena stáda. Nic nás neovládá. Jsme jen a pouze sami sebou. Nikdo nás ve skutečnosti nemůže omezovat a jsme to my, kdo jsme pány toho největšího bohatství, které může vůbec kdo mít. Vlastníme svůj čas. Můžeme s ním dělat co se nám zlíbí a právě v tomto okamžiku, pokud jsme skutečně důsledně odhodili ony svazující konvence, klapky na očích i na mozkových závitech a přiblížili jsme se tomu hlubokému svému skutečnému já, tedy právě v tuto chvíli se můžeme v klidu rozhlédnout kolem sebe a zhodnotit své okolí, stav věcí kolem nás, všechen ten chaos a snažení a pokochat se tím, že jsme v tuto chvíli zcela mimo. Mimo čehokoliv. Všechno jde v tuto chvíli kolem nás a my se stáváme pouhými pozorovateli.

Možná, že se vás právě teď zmocňují vám zatím neznámé pocity, které jste dosud vždy důsledně potlačovali kamsi do nevědomí. To nevádí. Pokud jste ale skeptičtí a nepoddali jste se onomu opojnému pocitu, kdy se sami stáváme středem chaotického vesmíru a v rovnováze se svým vnitřním světem se po několik okamžiků proměňujeme opět ve zdravou, spontánní a přirozenou bytost, nezatíženou umělým a ubíjejícím chaosem, pak vezte, že je to vaše chyba a žádná skepse nad těmito řádky nevyváží pocit, který jste si mohli (možná poprvé v životě) vyzkoušet. Ale zpět k naší relaxaci (pokud se to tak dá nazvat). Tyto metody oproštění se od chaotického světa a

únik ke způsobu pozorování světa "shora", z pohledu mimo svého těla a zcela nezúčastněného sledování každodenních činností, používá ve svých učeních různým způsobem mnoho sekt a náboženství. Tento postup má však i jeden zásadní přínos pro naše duševní i celkové zdraví. Konečně máme možnost si v reálu uvědomit, jak nicotné, zanedbatelné a pomíjející je téměř každé úporné a vytrvalé snažení a jak je lidský mozek ideálně přizpůsoben k blahodárnému požitku z klidně a plynule tekoucího času. Ve své roli člověka, který právě vypadl ze svého prostředí a dívá se na ně jakoby přes zrcadlo máme náhle možnost sledovat a chápat věci a souvislosti, které jsme nedokázali plně postřehnout ani pochopit, dokud se nás bezprostředně dotýkaly. S odstupem se všechny problémy řeší mnohem lépe nežli s vědomím, že se na nás bezprostředně "hrnou" a i pokud se leccos třeba i nepovede, z pohledu pozorovatele to může být někdy i mnohem zajímavější než kdyby vše proběhlo hladce. Faktem zůstává, že pouze pokud se dokážeme alespoň na několik okamžiků oprostít od tíživých konvencí a myšlenkových stereotypů, pak dokážeme také úspěšně bojovat se stresem a s ostatními neduhy současné chaotické a nezdravě dynamické společnosti. Ale to není všechno. Nejde nám totiž pouze o relaxaci.

Zde se jedná o mnohem víc. Když totiž tento nezávislý pohled svéprávného, naprosto samostatného a "svobodného" tvora zaměříme na své okolí, uvědomíme si, že možná nežijeme až zas tak úplně podle představ a tužeb, které vůči svému životu máme. Nebudme malicherní. Možná nevládneme jachtu ani Rolls-Royce, ale to s tím přeci nemá co dělat. Řekli jsme si, že jsme se zcela oprostili od zažitých konvencí. A k těm patří i postoj k životu, kdy svou relativní úspěšnost neustále vztahujeme ke všem ostatním a sledujeme, kdo je ještě v našem okolí úspěšnější a čím se nad nás ve svém životním stylu "vyvyšuje". To je přeci zbytečné. Když na tyto majetkové konvence a kritéria zapomeneme, budeme mnohem šťastnější. Na co jachtu? Moře patří všem, kdo se k němu přiblíží, vzduch i sluneční svit také a jestli jachtu vlastníme nebo se s ní jenom vezeme (či si to pouze představujeme) je v podstatě úplně jedno. Důležité je, že jsme se svým životem spokojeni. A to, že máme horší auto než sused, že možná kamarádka bere víc než celá naše rodina nebo že bude všechno dražší a dražší nás nemusí vůbec vzrušovat. Nám patří náš život a náš čas. Dokud nám na tyto dvě věci nikdo nesáhne, pak nejde vůbec o nic. Všechno ostatní je proměnlivé, nestabilní, bez záruk a jakýchkoliv jistot. Jenom naivka se může spoléhat na to, že jí nahromaděný majetek vydrží až do smrti jeho vnuků. To by bylo příliš mnoho štěstí a náhod naráz a jakkoliv žijeme ve "stabilní" ekonomice, v podstatě nikdo neví, co bude zítra.

Nás tedy již v tuto chvíli nezajímají všechny ty pomíjivé věci, jako je pracovní a finanční postup, rezervy v bance nebo výdaje na reprezentaci. V tomto okamžiku jsme se stali "pouhou" živou bytostí, která má konečně možnost se volně rozhlédnout po prostředí, do kterého se narodila. A vidíme, jak desítky snaživců, kariéristů i neúnavných plazivců se bez přestávky plahočí za svými nejistými cíli. Vždy to tak bylo, vždy to tak bude. A na nás je, abychom zhodnotili, jestli přeci jenom nevkládáme do chřtánu naší civilizované a nenasycené společnosti až příliš velkou část ze svého já a neutrácíme bez odpovídajícího požitku své drahocenné minuty na tomto světě v honbě za něčím, čeho bychom mohli dosáhnout i s mnohem menší snahou.

Ne. Nemluvíme zde o majetku nebo o pozici ve společnosti. Jediné skutečné hodnoty jsou šťastná a zdravá nejužší rodina, partner a děti. Nic jiného ve skutečnosti nemá nijak zásadní význam a kromě našich dětí na tomto světě po nás nejspíš stejně nic jiného, co by přetrvalo (nebo bylo aktuální) déle než padesát let, nezůstane. Jsou to právě ony, které dávají našemu životu smysl a pokud jednou prohlédneme, můžeme si tento fakt uvědomit v plné šíři. A nic jiného ve srovnání s lidským životem a jeho neohraničeností nemá nijak zásadní význam.

Majetek a peníze. Hezká věc. Ale jsou ke štěstí skutečně nezbytné ? Pokud nemáte byt, máte hlad a na ulici po vás plivou ti bohatší, tak ano. Ale tato extrémní situace se až zas tak často nevyskytuje a když se v klidu a s odstupem v tuto chvíli rozhlédnete kolem sebe, zjistíte, že ti, kteří na jakémkoliv snažení důsledně "kašlou", jsou na tom ve srovnání s vámi jen o trochu hůře. Hůře ? Jak se to vezme. Životní úroveň je velmi relativní věc a když se oprostíme od těch povrchních představ, že jsme nadstandard když máme video, chatu, mobilní telefon a drahý vůz, zjistíme, že jsme na tom ve skutečnosti všichni stejně. A ani to není pravda. Někteří jsou na tom dokonce lépe. Zatímco my trávíme v zaměstnání někdy i více než osm hodin, máme spočítáno, že abychom příliš nesnížili rodinnou "úroveň" můžeme si pořídit druhé dítě až za dva roky a pečlivě budujeme krůček za krůčkem svoji kariéru, jsou zde i jiní, kteří vyznávají naprosto odlišnou životní filozofii. Proč chodit pracovat a plahočit se za něčím, když je to nebaví? Taková rodina s více dětmi (které zde představují jedinou skutečnou hodnotu a v hlubších a důslednějších kritériích úspěšnosti staví tuto rodinu vysoko nad nás) dostává sociální dávky, aby si udržela alespoň minimální životní úroveň, která však jejím členům většinou zcela vyhovuje. Občasné "boční" příjmy jednotlivých členů ji mohou zvednout dokonce vysoko nad standard. Ale i kdyby ne. Hlady neumřou, neumrzou, mají kde bydlet, tak co ? Vždyť nic víc člověk v podstatě k životu

nepotřebuje a je jen na jednotlivci, jestli si každou z těchto věcí vyrve ze země z potu vlastní krve a nebo ji dostane odkudsi shůry jako dárek za to, že se o nic nestaral a dostal se až tam, co je. Kam ? Do "nezáviděníhodné" situace. Do trapné situace, kdy nedokáže uživit vlastní rodinu a žít na odpovídající životní úrovni. Ale co to tedy vlastně je, ta životní úroveň ? Myslíte, že ušmudlaný starý svetr hřeje méně nežli módní rolák a že jsou nové a hezké věci opravdu o tolik lepší nežli výbava našich babiček ? Ale ne. Je zde pouze jediný rozdíl. Těm starším věcem chybí lesk a komfort a nedá se s nimi vytahovat. Ale že by nesloužily svému účelu, to se stává jen velmi zřídka. A pokud snad ano, pak se dají velmi lehce nahradit.

Tato výše popsaná rodina nežije, ale přežívá (či parazituje na těch ostatních). Ovšem z dlouhodobého hlediska vykazuje mnohem lepší výsledky nežli třeba my. Je jich více a bude jich ještě více. A možná, že je to tak dobře. Protože dokud nepochopíme, co má v životě opravdu smysl a co je pouze nepodstatná kulisa pozlátka chaotického světa, pak se naše "skutečné" postavení nijak zásadně nezlepší. Celý úspěch by měl mít totiž jen jediný cíl a tím je "spolehlivé" zajištění sebe, svých nejbližších a maximální možné uspokojení svých potřeb (a to přesně v popsaném pořadí). Pokud snad někdo usiluje o úspěch z důvodu, aby byl obdivován, kvůli opojení mocí a nebo nedej bože kvůli popularitě, pak je to jen jeho zcestná fobie, která mu stejně nikdy nebude k užitku (viz osudy většiny všech opravdu slavných osobností všeho druhu). Jediným cílem našeho snažení jsme ve skutečnosti opět my, náš plný a kvalitní život a jistota, že až zmizíme z tohoto světa, zůstane zde někdo, kdo bude pokračovat v našich krocích (třeba že ne až zas tak důsledně a přesně podle našich představ - cesty jsou klikaté a různorodé, ale ty kroky budou stále v podstatě naše). To je ten jediný cíl a důvod, proč bychom se měli o něco snažit. Všechno ostatní je pouze póza a nebo naivní, idealistický a veskrze povrchní přístup k věci.

Životní zklamání

Hezká kapitolka, že ? Vypadá sice dost pesimisticky, ale nenechte se odradit. Vždyť právě životní zklamání jsou tím, co by básník přirovnal ke koření života (ne, že by s láskou dost často nesouvisela). Bez nich by byl život jednoduchý, přímočarý a prostě

nijaký. Je to jen iluze. Život bez zklamání prostě neexistuje. Čím méně jich kdo zažije, tím pro něho bývají silnější a tím drsnější dopady pak pro něho mohou mít.

To nám však zdaleka nehrozí. Pokud totiž nejsme zrovna děti z milionářské rodiny, kde se nám od malička až do pokročilého věku věnoval tým chův a ohleduplných vychovatelů s nejrůznějším zaměřením a funkcemi pro naše "blaho", pak (bez ohledu na pokročilost vašeho věku) již máte za sebou přesně takovou dávku drobných příhod připravujících jednotlivce o iluze a ideály, která je k prostudování této kapitoly nezbytně zapotřebí.

Zklamání totiž není nic, za co bychom se museli stydět, těžce to nést a třeba i celé měsíce se z toho vzpamatovávat. Je to standardní součást každodenního života. Ale je na nás, aby nám zcela nezevšedněla. Zklamání může mít totiž různou intenzitu i účinky a s každým z nás může zacvičit úplně jinak. Za zklamání lze považovat i ten nepříjemný prchavý pocit, kdy nevyhrajeme v loterii přestože jsme vsadili osm tiketů nebo kdy zelená na semaforu nevydržela až do doby, kdy jsme vstoupili do vozovky (když si však této změny nevšimneme včas, může být takové zklamání z toho, že ulice již není průchozí, ještě mnohem silnější i když třeba trvá jen krátce). Proto raději vynecháme ty dětské případy, kdy učitelka nedokázala včas rozpoznat naši píli, kterou jsme kompenzovali nedostatečný talent v jejím předmětu a po několika zaškobrtnutích nám dala pětku stejně jako všem ostatním, z nichž někteří na tom byli o to lépe, že se nesnažili a tak je to nemuselo mrzet tolik jako nás. Přeskočíme i ten tíživý okamžik, kdy jsme šli ze školy domů a mřížka od kanálu zkřehlá mrazem nevydržela naši váhu a rupla k velkému překvapení nás i našich spolužáků, čímž nám vysloužila opravdu originální přezdívkou. To všechno jsou jen směšné epizodky oproti tomu, co přišlo později. Ano. Jsou to právě mezilidské vztahy. Ty skutečně intimní (i když mohou být třeba jen přátelské nebo pouze platonické), které nám dokáží vyrobiť zklamání skutečně velkého kalibru. Oproti tomu jsou všechny ty standardní snahy o úspěch, permanentní se srážení se zdí překážek všeho druhu a čistě zjištěné tendence většiny z nás jen směšnou komedií, která nám připadá jako prostá samozřejmost.

Ale proč ? Jak je možné, že se tak často stáváme obětí intenzivních šoků, na něž nejsme připraveni ? Proč vstupujeme do riskantních vztahů s vírou, že se to na sto procent podaří a o jiné alternativě již neuvažujeme ? Protože je to přirozené. Protože jsou v životě věci, o kterých se prostě nepřemýšlí. A možná, že je to tak dobře. Láska dokáže zázraky a pomáhá překonat jakékoliv strasti. Ale právě strasti, pokud jsou dostatečně silné, zvládají stmelit i to, co by se jinak časem spolehlivě rozpadlo. Pokud

však žijeme relativně "bezproblémový" život a máme s partnerem společnou pouze zábavu, volná odpoledne či dovolené, pak je skutečně na pováženou, jestli jsme si spontánně natolik blízcí a náš vztah tak silný, aby doopravdy vydržel. Pro podobné situace existuje několik "spolehlivých" rad, jak takový "slibný" několikaměsíční vztah opravdu dobře prověřit.

Jednou z nich je i metoda, kdy si záměrně vyrobíme nebo třeba i jenom vymyslíme problém, potíže, hrozbu nebo jiný malér větších rozměrů (například musíme splatit dluh známým v podniku a tak si přivyděláváme po sobotách a nedělích prodejem zeleniny v okresních obcích, distribuujeme kosmetiku, obracíme na víru pravou někoho, kdo o to vůbec nestojí a nebo se zabýváme nějakou jinou časově a někdy i duševně náročnou činností). Pokud to partner či partnerka vydrží a absolvuje s námi několik takových náročných "seancí", pak máme jistotu, že se jedná o vztah perspektivní, že jsme se v napjatých situacích skutečně sblížili a že tato zkouška opravdu přispěla k naší dobré a "šťastné" budoucnosti.

To je ale pouze jedna z dost povrchních metod, které vypadají na první pohled sice velice spolehlivě, ale pokud podobné riskantní testy přijdou předčasně nebo i jinak v nevhodnou dobu, mohou se velmi často stát posledními okamžiky, které jsme se svým blízkým kdy strávili. Kromě toho mohou občas odhalit i takové vlastnosti (a to jak naše tak i partnera), které sice nejsou vyloženě na obtíž, ale zatím se v našich vztazích v plné šíři nikdy neprojeví (záchvaty hysterie, labilita, vzteklost, neschopnost komunikace, nedostatek inteligence či pasivita a oddané smíření se s osudem). Pokud je pak nám či našemu partnerovi některá z těchto nově vykrystalizovaných charakterových vlastností vyloženě nesympatická, může se postupně stát skrytou příčinou konce našeho vztahu. Zde tedy zřejmě dojdeme k pochopitelnému závěru, že podobné testy přicházejí na řadu až ve chvíli, kdy jsme si jisti, že se jedná o zcela neperspektivní vztah a chceme ho (alibistickým způsobem) co nejrychleji skončit. V opačném případě, kdy se osoba nejbližší proměnila v celý náš vesmír, nic jiného zde pro tuto chvíli není a bez ní bychom nebyli kompletní, v tomto případě je na místě raději setrvávat ve šťastné nevědomosti, zbytečně moc nepozorovat partnerovy rodiče ani častá milostná vzplanutí a ochladnutí jeho sourozenců a setrvávat v tomto vztahu s klasickou vírou, že to tentokrát určitě vyjde.

Možná, že ano. Zřejmě ne natrvalo, každý vztah má občas své krize, ale pokud budete mít společný majetek či děti, musel by to být hodně velký kolaps, abyste provedli nějaké opravdu razantní kroky. To je však opět pouze na vás. Ale pokud se vztah

zhrouť poněkud dříve, pak většinou nastává naprosto nelogická reakce. Ač je to s podivem, místo abychom byli šťastni, že to skončilo ještě předtím nežli to pro nás mohlo mít nějaké následky, my jsme zklamáni. Ano, velice zklamáni. Ale zklamáni, to je slabé slovo. Jsme otřeseni životem. Nic pro nás nemá smysl. Jsme raněni ve svých nejhlubších citech a nadějích a pod vlivem tohoto někdy nového, jindy již mnohokrát opakovaného zážitku, usedáme k alkoholu, který nás na rozdíl od naší partnerky neopustí (u žen a dívek to nebývá vždy alkohol, ale spíše kafe a kamarádka, která se tak často v průběhu několika hodin dozví velmi podrobný průběh několikaměsíčních i delších vztahů, čímž získá bohatou inspiraci pro své další komunikační aktivity v této oblasti).

Ale i to jsou poměrně tuctové situace, každý z nás jich zřejmě absolvoval několik a pokud nejsme vyloženě labilní, tak by nás podobná záležitost neměla nijak zásadně "zdrtit". Po osmém zklamání je sice vhodné zamyslet se sám nad sebou jako nad osobou, nad jejím image, vystupováním, způsobem komunikace a nad tím, co vlastně od partnera očekáváme (kdo neúnavně hledá vysněnou princeznu z pohádky, ten s tím může vydržet, pokud se neprobere včas, třeba až do důchodu). Pak také není od věci partnera hledat ve stejných sférách společnosti a ne třeba mezi bezdomovci v průchodech nebo mezi "načatými" návštěvníky houseparty, kteří se utápějí v dýmu a záplavě laserů. Oboustranné vystřízlivění pak může být někdy i docela kruté. A čím k němu dojde později, tím je to horší. Naivní předsevzetí typu "kvůli mně s tím přestane" přináší často velmi depresivní důsledky, ať již jde o kouření, alkohol, drogy nebo příliš intenzivní a nezdrženlivý postoj k osobám opačného pohlaví. Jaký kdo je, takový je. Je třeba si uvědomit, že takový, jak se jeví nám je ve chvíli, kdy se ještě velmi hodně ovládá, je člověk často jen z té své lepší poloviny (kéž by to opravdu polovina byla). Ve skutečnosti jsme všichni ještě daleko horší neboť viditelné vlastnosti bývají často pouze špičkou ledovce zlovyků a sklonů, jež se skrývají hluboko pod povrchem. Jsme přeci jenom lidé, nikdo není svatý a nikdo není bez chyb. Proto by bylo velmi naivní očekávat od kohokoliv, že bude jakýmkoliv umělým kritériím na sto procent vyhovovat. Možná že zdánlivě ano, ale později to může být ještě o to horší. Pokud tedy dosud hledáte spřízněnou duši, přátele nebo kohokoliv, komu byste mohli důvěřovat a kdo by vám byl blízký, vězte, že přehnané požadavky nebo ucelené a předčasné představy o konkrétní osobě jsou tím nejjistějším způsobem, jak zhatit i poměrně perspektivní vztah či setkání. To ovšem neznamená, že když má někdo zlovyků opravdu hodně, je hrubý, často opilý, nepracuje a je lehkomyšlný nebo že ona je panovačná, vypočítavá a

rozhazovačná, že je tedy třeba slevit a přijmout jeho či ji takové jací jsou. To je omyl. I přes možné dočasné úspěchy v našem pozitivním snažení se nám pak může velmi lehce stát, že se partner či partnerka s odstupem času opět navrátí ke svým původním hodnotám a my se budeme muset zcela smířit s osudem, čímž si vyrobíme další v podstatě úplně zbytečné zklamání nebo setrvale depresivní stav. A máme to zapotřebí ?

Ne. Zklamání jsou sice prospěšná, pramení z nich mnohé zkušenosti a následná odolnost, ale nejsou pro život nezbytně nutná (alespoň ne v takové míře, v jaké se nám jich většinou dostává). Proto si je zbytečně nepřipravujeme. V těchto a podobných životních situacích platí, že zralá úvaha před jakoukoliv akcí (pokud jsme jí schopni a situace nás již neodvratně nevtáhla do svých čelistí tak silně, že na ni již nedokážeme pohlédnout s odstupem) je tou nejlepší metodou, jak se podobných životních zklamání vyvarovat. Vždyť je nemusíme nutně prožívat sami. Stačí se přece rozhlédnout kolem sebe a vybrat si z okolí to, co se nám líbí a tomu svízelnému a negativnímu se raději vyhnout. Ne, nemusíme se bát, že bychom pak snad neprožili opravdu plnohodnotný život. Těch neodvratných životních "zpestření" je vždycky víc než dost a je na našem rozhodnutí, jestli si k nim přibereme i nějaká další.

Přirozená dravost

Kdo ji má, ten má problémů polovinu. Neplatí to sice úplně doslova, protože takový člověk si různé drobné i větší komplikace při svém dravém postupu životem také v hojně míře vyrábí, ale to jsou problémy poněkud jiného typu. Je jasné, že je něco úplně jiného, když s údivem zjistíme, že jsme se v hierarchii zaměstnanců, oblíbenců, missáků nebo čehokoliv jiného propadli až někam hluboko ke dnu, než když jsme nuceni se konfrontovat s někým, kdo se námi právě v této chvíli oprávněně cítí ohrožen. Rozdíl je v tom, že majiteli prvně jmenovaných potíží chyběla ona životní dravost, kdežto my ji máme. A situace, do kterých se díky ní můžeme dostat jsou sice také někdy svízelné, ale vždy, na rozdíl od prvních možností, řešitelné. Proto můžeme považovat přirozenou dravost, aktivitu a typicky extrovertní přístup za jednu z vlastností, která pokud ji namíříme správným směrem, nám může v průběhu života přinášet nemalý užitek a uznání okolí. Jde jen o to, jak ji vhodně použít.

Pro příklad nemusíme chodit nijak daleko. Již ve škole se objevují děti, které se něčím liší, něčím vybočují nebo se dokáží jinak zviditelnit. A přesně o to tady vlastně jde. Zviditelnění, to je v podstatě úspěch (alespoň většinou, pokud jste se nerozhodli zviditelnit v roli obětního beránka za ten který ideál v krajích, kde není právě v módě). Ale k tomu, abychom byli viditelní, nemusíme nutně nějak výrazně vybočovat, být evidentně odlišní (šest prstů nebo plovací blány). Pro úspěch úplně postačí, když máme onu zázračnou vrozenou vlastnost zvanou přirozená dravost, která nás v běžném prostředí za všech okolností spolehlivě zviditelní více než dost. Snaha o seberealizaci, neskromnost, touha po kariéře i realistické vize jsou ničím ve srovnání se schopnostmi, které nám propůjčuje vědomí, že pokud se neprosadíme, je to stejné, jako bychom trvale prohrávali. A s tímto přístupem se někteří z nás rodí, vyrůstají s ním a v průběhu života volně proplouvají, aniž by na svém celoživotním úspěchu museli nějak výrazně pracovat. Samozřejmě, že se nemusí vždycky jednat o úspěch exaktní, tedy takový, ve kterém se topí v bohatství, jezdí drahými auty, obklopují se filmovými hvězdami a žijí intenzivní, náročný a poměrně krátký život. Za úspěch lze v tomto případě považovat bezproblémové proplouvání životními úskalími a fakt, že jen tak mimochodem řeší běžné i ty obtížnější každodenní problémy, aniž by si je jakkoliv uvědomovali. Ono "řeší" zde není až zas tak zcela na místě. Tyto problémy se většinou vyřeší samy a nebo skončí zcela přirozeně někde úplně jinde. Přirozená dravost, společně s energičností a aktivním přístupem k životu je dar, který umožňuje jednotlivci naprosto spontánním způsobem formovat a přizpůsobovat si okolí, aniž by si to nějak výrazně uvědomoval. A v tom je také určitá záludnost těchto schopností. Člověk, který bere život jako svět, jenž je ke každému (podle jeho mínění) štědrý a vstřícný, se může velice snadno zhroutit, když se někdy i v poměrně pozdním věku (třeba díky nešťastné schodě náhod) setká i s jeho odvrácenou tváří. Pryč jsou všechny iluze i všechny spontánní úspěchy a zbývají jenom oči pro pláč. A z těchto šoků se pak vzpamatovává jen velmi těžce a pomalu. Ale pokud je ona hluboko zakořeněná dravost dostatečně silná a není jen jednou z mnoha nevýrazných charakterových vlastností, pak je velmi pravděpodobné, že k podobné situaci zřejmě nikdy nedojde a takový člověk pak může poměrně lehce dosáhnout i met, které jsou pro nás ostatní bez většího snažení prakticky nedosažitelné.

Ale netřeba mu závidět. Vzhledem k tomu, že si své schopnosti často neuvědomuje a využívá je jen tak mimochodem, nemívá často ani nijak zvláštní ambice a úplně mu stačí bezproblémově "proplout" svým životem při zachování poklidného

životního stylu. Výrazněji vybočí až v okamžiku, kdy mu do cesty vpadnou takové překážky, které ho k nějakým razantnějším krokům a aktivitám určitým způsobem donutí (chudoba, hlad, nespokojenost, podřízené postavení). Pak se může velice rychle stát i hrozbou pro všechny ostatní, jejichž kroky jsou v postatě chladně vykalkulovaným systémem postupných krůčků za vytyčeným cílem, zatímco on jedná pouze intuitivně, ale většinou o to cílevědoměji.

Majitelé uvedených vloh bývají často dětmi štěstěny a uvědomování si složitých postupů, kterými si ve skutečnosti často své postavení, klid či úspěch vydobyli, je pro ně v podstatě zbytečné, protože to "mají v krvi". Ale i my ostatní, pro které to většinou až zas tak úplně jednoduché není, máme dostatek možností, jak se také prosadit a nenechat s sebou vláčet životem do omrzení. Proto na svém úspěchu pracujeme a to ostatní je jen logickým vyústěním našich postupných kroků a splněných přání. Nepřijde to sice hned a samo, ale jisté je, že pokud se nenecháme včas čímkoliv a kýmkoliv od svých záměrů odradit, náš cíl se dostaví. A právě proto, že si uvědomujeme cestu, která k němu vede a která není pouze dílem náhody, chaosu či intuice, právě proto se v našem případě jedná o úspěch trvalý, který by se nám v žádném případě neměl rozpustit v dlaních při prvních otřesech stability čehokoliv na čem jsme ho vystavěli. A tím se právě od výše uvedených "šťastlivců" lišíme, protože my se na rozdíl od nich naučíme za dobu, kterou nám cesta za naším cílem zabere, jak si svůj úspěch udržet, zajistit a hlavně jak ho nepustit. Protože pro nás v tuto chvíli znamená i něco více než jen kus našeho života strávený systematickým postupem. Má svou cenu. A ne zrovna malou. Je to výsledek naší píce, přesvědčení, vytrvalosti a našeho umu. Bez ohledu na to, v čem náš úspěch vidíme, je celý a beze zbytku jen a pouze náš. Ale určitě není jen dárkem osudu, který si ho může vzít zpět, kdykoliv se mu zachce.

Spotřební společnost

Jsou mezi námi i lidé, kteří si ještě zcela plně neuvědomili dosah faktu, že žijeme ve spotřební společnosti. Naše společnost je spotřební a má svá pravidla. Tedy spotřebovává. Nesmírné množství výrobků, které jsou zdánlivě samoučelné a pouze mámivě posouvají v našich představách náš životní standard někam výše, do poloh, které nás zcela uspokojí již pouhou vizí, že žijeme zcela v souladu se světovými trendy, s celkovým životním standardem a vůbec na takové úrovni, na kterou můžeme být hrdi.

Mezi základní spotřební zboží patří kromě předmětů každodenní spotřeby, jako jsou desítky mýdel, různých rekvizit, oblečení a drobností zásadně formujících naše image (které pokud je zcela v souladu se standardy, jichž není zrovna málo, ale nejsou v žádném případě nijak levné, činí z nás v očích našeho okolí na první pohled ať již tak či onak úspěšné jednotlivce) i takové věci, jako je vybavení našeho pokoje nebo náš nový automobil. Není od věci povšimnout si, že zatímco náš slovník, způsob jakým se vyjadřujeme, gestikulujeme a jak myslíme se nijak zásadně nemění, již pouhá změna obleku, účesu, výměna ošoupané tašky za kufřík či příjezd v luxusním zahraničním voze dodá naší osobě ve společnosti zcela jiný význam. A právě na tomto faktu (v podstatě na povrchnosti všech zúčastněných, kteří se již od nepaměti chovají podle hesla "šaty dělají člověka") se dá vystavět byznys fantastických rozměrů, který každému z nás diktuje, jak má chodit oblečen, kterou kosmetiku má používat a k jakým umělcům či uměleckým směrům vztahovat své zájmy, pozornost či své poznámky k rozhovorům ve společnosti.

Ano. Říká se tomu móda. Na první pohled by se možná mohlo zdát, že móda je pouze doménou žen, že se vztahuje jen k odívání a parádě a k celkovému životnímu stylu má vztah pouze jako jakýsi milý a zajímavý doplněk. Opak je pravdou. Móda, ve své poněkud agresivnější podobě, důsledně formuje náš vzhled, to jaké výrobky si kupujeme i to, kolik jsme ochotni za ně zaplatit.

Samozřejmě, že tento fakt nelze brát absolutně do důsledků. Ne všichni se módou řídí a ne všichni reprezentují své ego v souladu s dobou a nepřetržitým tokem reklam a informací, což že je to právě tento rok v kurzu. Jsou i tací podivíni, kteří se takovýmto manipulacím snaží cílevědomě odolávat v naivní víře, že mohou být ve svém snažení úspěšní. Bohužel, dávno je pryč doba filozofů, kteří bydleli ve svém sudu, pohrdali konvencemi soudobé společnosti a ta je vzhledem k jejich všeobecně uznávané moudrosti tolerovala. Myslíte si snad, že Diogenes neměl na to, aby si mohl zařídit slušný byt, líbivé či reprezentativní oblečení nebo všeobecně uznávaný "snobský" diskusní klub pro vyšší vrstvy? Ne. Pouze se odmítal podříditi konvencím, které se nepřetržitě proměňují a přicházejí neznámo odkud. Ve své době mu to vyneslo značnou popularitu, jenže jeho doba je dnes již nenávratně pryč. Bez ohledu na to, jestli chcete prezentovat svoji sílu, prozíravost nebo snad moudrost, musíte si pro každý z těchto zvolených oborů zvolit právě svůj odpovídající image, který sice může mírně vybočovat, přesto by ale měl být alespoň orientačně v souladu s obecně uznávanými normami pro vzhled reprezentantů vaší profese. Jakákoliv odchylka přináší trestné body

a ty se netolerují. Mudrc v roztrhaných cárech přeci nemůže být chytrý, jinak by si již dávno vydělal na pořádné šaty. Věřili byste radám člověka, který si nedokázal odpovídajícím způsobem zařídit ani svoji existenci a odpovídající vzhled ? Asi ne. A právě v tom to všechno tkví. Pro to, aby se stal člověk vzdělavcem, politikem, obchodníkem nebo čímkoliv jiným není zapotřebí dlouhých studií ani daru od boha, ale stačí si prostě zajít do krámu, mít na to a za odpovídající peníz si koupit svůj vzhled a často i svou profesi.

Na své okolí působíme především svým zevnějškem (který zároveň v souladu s módními trendy poukazuje na naši současnou finanční situaci). Každému stačí pohlédnout a vidí.. Proč také chodit zbytečně hluboko. A skutečná kvalita bývá v životě stejně sporadická jako jehla v kupce sena. Nejdůležitější je však vzhled a po něm jsou to zkušenosti z oboru, ať již je jakýkoliv. Ale co invence, schopnosti a váš osobní přístup ? Ten většinou nikoho nezajímá snad právě proto, že není na první pohled vidět a slyšet. Pokud se jednou naučíte, nenechat se strhnout k ukvapeným verdiktům, chovat se zdrženlivě, vážně a seriózně a pokud zvládnete úspěšně napodobit své starší a uznávané vzory v oboru, pak máte vyhráno. A že snad v tuto chvíli cítíte nějaké pochyby ? Nějaký matný a nejistý pocit, že je tato vaše prezentace postavena na vzduchoprázdnu ? Pusťte to z hlavy. Na tom je postaven celý celkem dobře fungující systém kolem nás, který využívá faktu, že opravdové odborníky, profesionály nebo specialisty určitě nikdo nepotřebuje doopravdy osm hodin denně a tak v pohodě vystačí jeden dobrý profík na deset zaměstnanců za standardní mzdu. A pokud si svou výsadní situaci včas neuvědomí (a dost často si ji neuvědomí nikdy - lichotí mu, že je přivoláván ke všem vážnějším problémům a je hrdý na fakt, že si ho okolí váží a že má nepatrně vyšší plat než všichni ostatní), funguje celý systém kolem něho bez problémů. Jakmile se vše zajede, zvládnou situaci již i staří a zkušené praktici bez zvláštních schopností a ta opravdová esa již většinou nebývají vůbec zapotřebí a někdy se stávají dokonce zbytečnou a neproduktivní přítěží.

Při takovém stavu věcí není důvod, proč neproniknout kamkoliv a dělat cokoliv, co nás napadne. Rizika selhání jsou minimální a pokud vydržíme dostatečně dlouho, všimneme si, že kolem nás je ve své funkci ještě spousta dalších lidí, kteří jsou na tom úplně stejně jako my a již dlouho (třeba i několik desetiletí), si ve své pozici hrají na něco, čím by si doopravdy také přáli někdy být. Nikdo nezasvěcený si toho všimnout nemůže a ti zasvěcení na tom bývají podobně. A všichni jsou spokojení, všechno funguje a my si můžeme v klidu ukazovat odborníky, kteří jsou na svých místech a

posouvají pokrok stále kupředu. To, že to dost často nebývají ti praví, ti, kteří se o popularitu nestarají a někde v koutku se skromně a zcela věnují své profesi, již zůstává jaksi stranou. Ale proč ne ? Vždyť takový člověk, kterého právě vytáhli od jeho experimentů odněkud z dílny, ze sklepa či od počítače, většinou mluví dost zmateně a celkově vyvolává dojem nekomunikativního a těžko pochopitelného individua. Svět chce být klamán. A zaplaťpámbu se vždy najde dost lidí na "správných místech", kteří se k tomu rádi propůjčí k naší všeobecné spokojenosti.

Nyní jsme ale poněkud odbočili. Povíдали jsme si o spotřební společnosti, o módě a o nepsaných pravidlech, která obklopují a důsledně formují každého z nás. Předchozí příklady se týkaly těch evidentně úspěšných, o jejichž kvalitách jejich okolí velmi dobře ví a proto jim jejich "úlety" shovívavě toleruje. Pak je zde ale ještě i jiná skupina. Mohou to být i takoví lidé, kteří se jednoho dne kolem sebe rozhlédnou a řeknou si : "Proč bych si měl kupovat něco, co nepotřebuji, za peníze, které nemám ? ". A v tom to právě vězí. Pokud máme pragmatického ducha, oceňujeme funkčnost a efektivnost a pokud nám nezáleží na tom, abychom na každém kroku šli s módou (která se při svém stále rychlejším tempu stává téměř neúnosnou zátěží pro naši peněženku), pak se jednoho dne můžeme rozhodnout, že již nebudeme kupovat všechny ty předražené, reklamami ověřené vynikající doporučené zubní pasty, šampóny, módní bundy, trička, obuv a spoustu dalších věcí, které neslouží svému účelu o nic lépe než naše staré dobré kanady, spolehlivý vařák a levná mýdla, kosmetika a šampóny domácí produkce. To je samozřejmě extrém. Můžeme být i mnohem mírnější. Pro příklad postačí, že budeme chodit v ohozu starším dvou let a vést maximálně střídmý život bez marnotratných výdajů na reprezentaci s kolegy v restauracích a na společenských akcích. A výsledek ? Katastrofální..

Za to, jak jsme pracovali se svou hygienou, s pleťí a s prostředky chránícími naše zuby, pokožku či zdraví, si můžeme sami. Bohužel je třeba si uvědomit, že většina našich podniků produkující "standardní a tradiční" výrobky v těchto oborech již patří zahraničním firmám, které mají zájem exportovat sem své luxusnější zboží. Tím, že investují nemalé částky do reklamních kampaní sice mohou zviklat část spotřebitelů, ale nic nezpracuje tak spolehlivě jako zjištění, že nás dosud používaný "standardní" výrobek náhle neuspokojí. Někdy je to slabé slovo a onen výrobek, který náhle nedosahuje ani vzdáleně své někdejší kvality nás vyloženě zklame. A nemáme ani čas, přemýšlet nad tím, proč se tak překvapivě a nečekaně zhoršil. Musíme se rychle rozhodnout a vybrat si něco jiného. Zkusíme ho nahradit dražším, "kvalitnějším" a

zaručeně lepším. A hle, ono na tom asi něco bude. Tradiční výrobky jsou na ústupu a kdo je používá, ten si nejvíce škodí sám.

Šetřit sám na sobě, taková pošetilost. Dříve či později se to zřejmě obrazí i na našem zdraví. Než tedy začneme chránit a prosazovat při každodenním použití nějakou naši domácí značku v tom či onom oboru, je dobré zjistit si, jestli náhodou nemá zahraničního majitele, který na trhu nabízí i jiné luxusnější výrobky obdobného druhu. Pak je opatrnost rozhodně na místě.

Ale to byla pouze hygiena či zdraví. Tedy záležitost dlouhodobá a nepříliš viditelná či zřetelná (alespoň na první pohled). V oblékání a módních rekvizitách je již situace poněkud jiná. Ti prozíravější z nás jsou schopni vybrat natolik dobré kombinace oděvů a různých doplňků, že jim často vydrží s drobným obměňováním a rozumným dokupováním třeba i několik let a pracují s nimi jako se stavebnicí. Ale ti méně schopní vydávají na své image neskutečné částky, za které si neustále kupují prchavé a pomíjivé okamžiky pocitu, že "je na nich právě teď vidět, že na to mají". A bohužel na to v některých případech téměř nemají, ale když se uskromní v jídle, ve výdajích za kulturu nebo po nocích vytírají chodby světových společností, tak si na svůj "standard" vydělají.

Ovšem oblékání není ani zdaleka tak náročné jako automobilismus. Stalo se dobrým zvykem hodnotit každého podle jeho auta. Skutečností však zůstává, že zde se nedá příliš "fixlovat". Zatímco u osobního image se dají věci sehnat i levněji, šikovně obměňovat nebo žít ve svém stylu "na dluh", u automobilů se jedná o tak vysoké částky, že to prostě nejde. Když někdo přijede v parádním terénním voze s náhonem na všechna čtyři kola (a bez ohledu na směšnost přítomnosti tohoto stroje v pomalém městském provozu na hladkých silnicích mohou všichni kolem vytušit sedmiciferou částku, která se za tímto autem skrývá), udělá dojem již svým příjezdem i kdyby měl třeba IQ i pod 75. To totiž není na rozdíl od tohoto monstra na první pohled vidět. Je otipován a podle toho se s ním jedná. Musí být extrémně neschopný, aby mu jeho "vysoký standard" nepřinášel dostatečné množství uznání, vstřícnosti a ve svém důsledku i vyšší příjmy. Image reprezentuje, image se platí a pokud ho máte dobré, netřeba se obávat chaosu, který se za uhlazenou fasádou může v krajně nepříznivém případě možná skrývat.

Ale vraťme se zpět k podivínům, kteří se rozhodli se spotřební společností bojovat "po svém" tím, že nebudou respektovat její pravidla, že tedy poněkud omezí spotřebu. První, čím se jejich boj projeví, je postupný pokles image. Nejdříve plíživý, ale s postupem času stále nápadnější. Šetří na svém vzhledu. Asi mají problémy. Svou

přítomností ubírají lesk těm ostatním, kteří si na svém vzhledu zakládají a uvádějí je i jejich přátele a známé (a v podstatě každého kdo je uvidí) do rozpaků. Pokud se snad takový dobrodruh rozhodl, že bude bojovat na více frontách, pak je sled událostí ještě mnohem rychlejší. V restauraci si objednává nejlevnější jídla (to se ještě dá tolerovat, výmluvy na boj proti tloušťce nebo na zvrhlé chutě ještě okolí pochopí), číšníkům nedává spropitné (časté skandály a ztrapnění mohou být zdrojem všeobecné zábavy, ale třeba mohou stát i na začátku pohrdání ze strany okolí), ale když občas zanádá i na to, jak je všechno drahé (včetně dopravy a vstupného na společenské akce) a přestává se finančně náročných sportů či akcí zúčastňovat, pak se dostává do absolutní izolace a vzápětí se propadá kamsi do hlubin. A není se čemu divit.

Image nic moc. Bezdomovci jsou sice ještě mnohem horší, ale přesto do svého okolí, společnosti nebo kolektivu takový člověk již jaksi nepatří. Nikdo to nemusí dlouho vysledovat, je to vidět na první pohled. Tím se dříve nebo později dostává na vedlejší kolej, ať již je kdekoliv. Stýkají se s ním jen ti, které svým image a projevy "nepošpiní" a tak se postupně dostává mezi odpadlíky, stagnující nebo osudem stíhaná individua. Tomu se postupně přizpůsobují i jeho životní cíle a filozofie společně s platem a profesí. A co že to vlastně bylo za boj ? Vyhrál nebo prohrál ? On si to možná stále ještě neuvědomuje, ale my již v tuto chvíli můžeme vytušit, že prohrál. Nyní bere tak málo, že si s nějakým zásadním vylepšováním image již nemusí dělat vůbec žádné starosti. Vždyť ani jiné image nepotřebuje. Profese, kde je, to nevyžaduje. A tomu odpovídá i ohodnocení. Začarovaný kruh. Fakt, že je sám sebou a nemusí ze sebe dělat nadutého "kravaťáka" mu sice může alespoň částečně kompenzovat trpkost křivd uniformní společnosti, ale v postatě si vybral sám. Ve svém snažení již může pokračovat pouze šetřením za jídlo (což se časem obrazí na zdravotním stavu, tedy opět i na image), šetřením za energii (teplo, voda, elektřina - což se mu nemůže povést, pokud nepůjde bydlet pod most nebo do jeskyně) a úsporami v oblasti kultury (konzumace standardního balastu a masových informací mu ducha určitě nepozvedne). Propadá se tedy níž a níže, až se jednoho dne ocitne přesně na takové příčce společenského žebříčku, ze které je již jakýkoliv boj naprosto marný, bezcenný a zcela zanedbatelný. Ale proč ? Protože včas nepochopil zákony spotřební společnosti. Je to ironie, ale bohužel platí, že čím více kdo spotřebovává, tím více mívá prostředků na další spotřebu. Je to věc image, profese, ale i stylu myšlení. Rozhlédněte se kolem sebe a jestli uvidíte někoho, kdo šetří na každém kroku (tedy i na svém image) a přesto je úspěšný, pak vezte, že byste měli co nejrychleji procitnout ze sna. Tolik tedy k

ekonomice a nyní několik slov ke společenským systémům.

Demokracie v praxi

V souvislosti s pojmem demokracie se nám vybaví i jiná blízká slůvka, jako je "svoboda", "lidská práva" či "volby". To poslední z nich patří k institucím, bez kterých se demokracie jako taková prostě neobejde. Volby dávají každému z nás právo rozhodnout o osudu svém i věcí kolem nás a naopak nás zbavují možnosti zříci se odpovědnosti v případě, kdy se věc, které se volby týkaly, nezdaří. Můžeme tedy v podstatě volby charakterizovat jako krok ke kolektivní zodpovědnosti za cokoliv, co se "voličů" dotýká.

A právě volby jsou tím obřadem, který nám všem dává právo zasáhnout do věcí veřejných. Jak vzorně řečeno. Ale skutečnost je přeci jen nepatrně odlišná. Volby či referenda jsou aktem, kdy velká skupina lidí rozhoduje na základě informací, které jí poskytla malá skupina lidí, o věcech, kterým v principu nijak zásadně nerozumí.

Na první pohled by se mohlo zdát, že se to není tak docela pravda. Občané přistupují k volbám zodpovědně a když už volí, vždy si pečlivě rozváží, koho a proč. To je pravda. Ale pravda je i ta, že volíme lidi, které vlastně vůbec neznáme, přestože si myslíme, že jsou to právě oni, kdo budou zastávat naše zájmy ve státě, v parlamentu, v nějaké komisi, či kdekoliv jinde. A jak jsme k tomuto názoru vlastně došli? Ač se to zdá býti neuvěřitelné a málokdo si to přizná, tento názor jsme získali pouze na základě zprostředkovaných informací. Informací, které nám někdo naservíroval ať již s tím či oním úmyslem. Informací, které se vůbec nemusí zakládat na pravdě a které mohou (a často i jsou) podepřeny tučnými dotacemi tiskovin i redaktorů nebo i informací, které jsou sice pravdivě zachyceny a zveřejněny, ale bohužel se jedná jen o chvilkovou a čistě účelovou pózu toho či onoho politika s cílem získat právě náš hlas. Ať již si to připustíme nebo ne, můžeme se s našimi názory a pohledy na věci kolem nás zařadit do některé z kolonek, které v širokém spektru vystihují názory všech obyvatel města, státu či kontinentu. Čím více názorů jsme si vytvořili samostatně (tedy bez účasti médií, komentářů a vnějších nefiltrovaných informací), tím menší bude skupinka, ve které se budeme nacházet. A tím menší bude i snaha politiků získat právě ten náš hlas. A to je právě podstata problému. Zde se totiž nehledí na kvalitu, ale na kvantitu. Není důležité, kolik voličů zná skutečný stav věcí natolik precizně, aby se mohli odpovědně

rozhodnout. Důležité je, kolik voličů rozhodlo. A tím voličem může být kdokoliv, kdo v určené oblasti žije či třeba jen přebývá. Pak již není nic snazšího, než přesvědčit většinu. A za její rozhodnutí pak ponесou důsledky úplně všichni.

Ne. Na tom přeci není nic špatného. Jsme si všichni rovni a nikomu nemůže být upíráno právo rozhodovat o věcech veřejných. Ale musíme si přiznat, že pohnutky které každého z nás k určitým rozhodnutím či úvahám vedou, se mohou značně různit. Ve filmovém průmyslu platí jedno heslo: " Svět chce být klamán." A my si toto heslo můžeme v klidu zjednodušit na poněkud konkrétnější a totiž : "Člověk chce být klamán." Ne každý a ne vždy. Ale obecně lze říci, že v každém z nás dřímá ten kousek malého a ustrašeného já, které chce mít klid, převalit tíhu odpovědnosti v rozhodování za sebe, za věci kolem sebe a třeba i za celý vesmír na nějakého boha a vůbec již nezáleží na tom, jestli jde o boha církevního, nebo poctivě zvoleného při pozemském volebním obřadu. Je jen důležité, aby měl všechny atributy boha tak, jak je známe již od počátku věků. Ne, na nebi být nemusí. Stačí fakt, že jsme ochotni se před ním sklonit, že nás morálně převyšuje, je neomylný, za cíl si vytyčil blaho nás všech a bude se nás zastávat do roztrhání těla, že je vzorem toho, čeho nikdy nemůžeme dosáhnout a především, že je všeobecně respektován jako autorita.

V životě přichází spousta těžkých rozhodnutí. Pokud jsme na ně sami, mohou to pro nás být opravdu těžká muka. Ale když je někdo rozhodne za nás a my víme, že rozhodli ti nejlepší, nejčestnější a nejdůvěryhodnější z nás, máme po starostech. Žádné pro a proti, žádné výčitky. Je to tak dáno a život jde dál. A pro všechny je to mnohem snazší. Nežli si na každou věc dělat svůj vlastní názor a rozhodovat se podle něj, je lepší přijmout zaručeně "správný" názor již hotový odkudsi shůry. Žádné konflikty a rozepře. Myšlenka je tím, co lidi spojuje. A čím obecnější, tím lépe. Kromě toho je tu ještě televize a média, která reprezentují jakéhosi univerzálního boha, který "bdí" nad bohem voleným a který formuje názory veřejnosti na věci, o nichž se toho moc neví a v podstatě nepřímo rozhoduje o tom, jaké bohy si většina lidí příště z aktuální nabídky vybere. Po období moci totiž často přichází i období zatracení, kdy se z dosud téměř posvátné aury kolem určitého politika, reprezentanta či jinak vážené osoby, které daly davy svou důvěru, začne vytrácet rozměr nadpozemské nedotknutelnosti a neposkvrněnosti a tato osoba se přímo před očima veřejnosti (většinou opět za pomoci médií) promění na ďábla v celé své kráse. Zvrhlá zjištěnost, pokrytectví, bezcharakterní přístup a pohrdání společenskými normami jsou zcela normálními atributy takového bytosti. To je cena za pobyt na výsluní, ale je to i část komedie, která k demokracii

neodmyslitelně patří. Omylnost, chyby i neúspěchy se totiž připouštějí a jsou (ač je to neuvěřitelné) téměř beztrestné.

"Ano, dělal jsem chyby. Ale Vy jste si mne zvolili." A pak nám již nezbývá nežli sklonit hlavu a souhlasit. Svobodně jsme si v dobrém úmyslu zvolili někoho, koho jakž takž známe až teprve nyní, o němž nám někdo jiný, koho neznáme, nakukal, že je to ten nejlepší z těch, které bychom mohli volit. Ne, není to tak absolutní. Ale bohužel jsme docela blízko. Tím někým v pozadí je totiž veřejné mínění. Nepsaná konvence, co se v kterémkoliv konkrétním okamžiku za názory nosí a co ne. Nemusíte ji respektovat, ale smiřte se s tím, že budete v lepším případě za podivíny. A toto veřejné mínění nevzniká samo od sebe. Je v podstatě velmi lehce formovatelné. V každých krajích jinak. Podle mentality se prostředky různí. Někde zabere seriózní odbornost, jinde skandální popularita a zcela jinde třeba i vlastenecké emoce. A nebo všechno dohromady. Ale princip manipulace, ten zůstává. Rozhodnout se totiž můžeme pouze na základě informací, které nemůžeme přímo (tedy osobním kontaktem či vlastní zkušeností) nikdy získat. Ten, kdo určitého politika nebo populární osobu skutečně dobře zná i jako člověka, bude mít mnohem těžší rozhodování nežli my, kteří ho v podstatě neznáme vůbec. Nám stačí pouze pár útržků myšlenek, životopisu a póz a v tomto kousku informací nacházíme často něco, co nám imponuje a co se shoduje s našimi názory (i když jen s některými, ale i to nás potěší), ale jen zřídka jsou to informace, které by nás jednoznačně odradily. Pokud totiž nejsme jen statisticky nezajímavá menšina, jsme to právě my a naše hlasy, kdo jsme cílem kampaně a informace, které dostáváme, podle toho vypadají. A proto není nic jednoduššího nežli nám je poskytnout právě v takové formě, struktuře, chaosu i omáčce, abychom je přijali za své a přestali si uvědomovat, že ty myšlenky a formulace, kterými své "favority" v hospodských diskusích plamenně hájíme, vlastně vůbec nejsou z naší hlavy.

O to ale vlastně vůbec nejde. Nejde ani o procesy voleb či o nějaké mystifikace, falešné názory, zkreslené skutečnosti, či plané sliby. Jde o samotnou podstatu svobody jako práva jednotlivce rozhodnout o svém vlastním osudu. Možná, že je to skutečně předčasné. Že člověk jako takový se bude vždy rozhodovat chaoticky, kritériem bude množství a podkladem pouze neúplné informace. Ale fikce svobody a spravedlnosti, která je tím silnější, čím silnější je ekonomika a zřízení toho kterého státu, je právě onou silou, která dává volené elitě právo vykonávat v zájmu svých voličů věci, se kterými by oni sami nikdy nesouhlasili.

Pokud je systém úspěšný, volení představitelů vyslyší hlasy různých lobby a vydají rozhodnutí odpovídající jejich i svým zájmům, pak je vše v pořádku. Jejich zájmy jsou totiž zřejmě alespoň částečně i zájmy voliče a když prosperují národní lobby, prosperuje stát a tomu může odpovídat i relativní blahobyť a ekonomická "nadřazenost" diktovaná ostatním zemím. Poněkud horší situace však nastává ve chvíli, kdy žijete v nepříliš prosperujícím státě, kde se vlastenectví v podobě zastávání národních zájmů stalo již jakýmsi přežitkem a vládnoucí elita zastává všechny možné zájmy, jen ne ty vaše. Co teď ? Volili jste. A je jedno, jestli toho, kdo vyhrál, nebo někoho úplně jiného. Hlas jednotlivce nerozhoduje. A většina se bůhvíproč znovu a znovu řídí podle "pravd" sdělovacích prostředků, jež jsou v úplně jiných rukách než jsou ty, které mají obyčejné starosti a ony inzerované pravdy podle toho i vypadají. Rozděl a panuj. To bylo krédo starých Římanů a to je i každodenní praxe všedního dne. Média vás názorově roztříští tak, že se ani staří známí mezi sebou neshodnou. A pak přijdou volby. Každý si vybere jen a jen podle sebe toho kandidáta, který (jak je v kraji zvykem) slibuje nejmenší zlo. A pak se strany poslučují a porozdělují. Pokud to ani pak nevychází tak jak by mělo, pár politiků přestoupí a kdyby se snad i pak ještě něco pletlo, tak se to bude důsledně ignorovat po celé další volební období, dokud si voliči neuvědomí, že ten kdo zastupoval právě jejich hlas za celou dobu do děje vůbec nezasáhl. Pak se snad volič vzpamatuje a příště si vybere "lépe", aby pak mohl být méně frustrován se slovy : "Dělají věci, které se mi nelíbí. Mé zájmy určitě nezastávají. Ale já jsem si je vybral a když vyhráli, je to jako bych vyhrál já." Tolik teorie koňských dostihů. Primitivní, leč účinné. Lidská psychika skýtá vnějším vlivům skutečně netušené možnosti. Je však otázkou, jestli je skutečně demokracie ve své reálné podobě onou vysněnou Mekkou svobody nebo pouze projevem davové apatie a souhlasu s kolektivní zodpovědností za věci, do nichž ve skutečnosti nemůžeme zasáhnout.

Ostatní společenská zřízení

Ale i když třeba právě dnes žijeme v reálné demokracii, není to ani zdaleka jediná možnost zřízení, kterou nám historie poskytla. Jedním z prvních bylo otrokářství, které například i za cenu značné diskriminace víceméně vyřešilo existenční otázky poměrně velké části obyvatelstva (Nebo snad existovali otroci bezdomovci, otroci žebrající o almužnu na jídlo či otroci dvacet let splácející úvěr na byt ? Možná že ano,

ale otrok znamenal pro jeho majitele celé jmění a ten ho potřeboval. Musel by to tedy být extrémní sadista, boháč či hlupák, aby své jmění nechal chátrat a ztrácet na hodnotě.) Samozřejmě, že to nebyl žádný med. Různé romány i historické filmy nám tyto mírně idealizované "problémy" představují velmi sugestivně. Faktem však zůstává, že jak prvobytně pospolná společnost, tak i otrokářství existovaly z historického hlediska podstatně déle, nežli různá zřízení " pozdější". Každé z nich má své pro a proti. Čím je složitější, tím je zranitelnější. A novodobá zřízení jsou čím dál tím složitější.

Jednou z těch jednodušších je diktatura. V případě, že je diktátor, absolutistický panovník či jakákoliv jiná jediná osoba mající v rukou veškerou moc, tedy v případě, že je osobou osvícenou, může za dobu svého života posunout svou zemi mnohem dál, nežli by se na první pohled mohlo zdát. Ale je to skutečně tak absurdní ? Vždyť volení zástupci nikdy nemusí uvažovat celá desetiletí dopředu. Pokud jsou na svých postech déle než dvě období, je to rarita. Samozřejmě, že se v rámci možností snaží být prozíraví a záměrně neublížit svým nástupcům. Přesto však často soustředí veškerou energii a píli na cíle poněkud krátkodobější, aby mohli na konci "svého" období vykázat (pokud možno) nějaké výsledky. Ukázkovým příkladem je ekologie a problém vyčerpatelnosti paliv. Proč řešit problémy zbytečně předem ? Proč investovat do hromadné dopravy, když je z krátkodobého hlediska rozvoj autodopravy všeobecně výhodnější ? Proč šetřit palivy, která se zatím mohou bez problémů těžit ve velkém a v průběhu života těch, kteří na nich profitují, jim zajistí dostatečný luxus ? Proč ? Ale opravdu se ptáte proč ? Asi protože po nás potopa. Proto.

Možná, že nás naši potomci budou jednou proklínat za naši povrchnost, lajdáctví a krátkozrakost. Ale dnes to vypadá docela dobře. Nebo snad ne ? Možná, že zas tak úplně ne. Jenže kdo si může dovolit startovat náročné (a to jak časově tak i finančně) projekty s vědomím, že přinesou své ovoce až za mnoho let. Možná, že nějaká velmi bohatá velmoc či její armáda ano, ale současný politik menší země určitě ne. Možná, že jistá lobby, zednářská lóže či jiná silná a dobře organizovaná skupina může chvilkové figurky směřovat správným směrem, ale od nich samotných se něco takového v žádném případě očekávat nedá. Jenom blázen by si uškodil tím, že jeho počín jednou přinese slávu někomu z jeho nástupců a zajistí mu tím pozici, kterou si on sám tímto činem pod sebou dobrovolně podřezává. Takový přepych si může dovolit pouze diktátor, který má v úmyslu na své pozici setrvat do konce svých dnů a proto musí být prozíravý. A pokud není, tak nedělá diktátora dlouho. Tím se vysvětluje i fakt, proč jsou některé diktatury v určitých směrech úspěšnější, nežli celé spolky demokratických zemí.

Každý diktátor dělá chyby. A každý si také musí držet moc všemi prostředky. Ale diktátora nikdo nepodplatí. Nesehne se před cizími vlivy, ani neučiní žádné rozhodnutí, které by bylo nevýhodné pro jeho zemi. Je to srovnatelné s tím, jestli někdo krátek vlastní a nebo je tam jenom jako vedoucí na dobu určitou. A to je docela zásadní rozdíl.

Samozřejmě, že tento závěr může vypadat velmi provokující. Diktátoři jsou přeci v našich očích tím nejhorším, co kdy historie přinesla. Ovšem uvědomme si, že zde jde o diktátora osvíceného (inteligentního člověka s odpovídajícím vzděláním a cíli viz. Karel IV. - přestože feudál, mohl by dnes získat obdobnou moc pouze jako diktátor a pokud by dnes dokázal jen zlomek toho co tehdy, vysoce by tím předstihl naše současné a zřejmě i budoucí politiky), ale moc nesmí v žádném případě dostat podezřívavé a kruté zvíře, v jehož bezprostředním okolí nevydrží nikdo dlouho živý. Diktatura je dvojsečná zbraň a tak jako všude jinde i zde platí, že všechno záleží na lidech. A to platí i v demokracii, či v jakémkoliv jiném sebelepším systému. Protože to, co systém probouzí k životu není samostatná myšlenka, návod, postulát či zaklínadlo, ale je to jasná vize konkrétního člověka, který svou představou nadchne své okolí a spolu s ním ji přemění v realitu. Ovšem na ubohost, bezduchost a intelektovou chudost svých špiček může systém také velmi snadno pojmít.

Přístup k lidem

Na své cestě životem se můžeme docela lehce setkat s velmi různorodými přístupy lidí a to jak ke své práci jako takové, tak i ke skupince lidí, se kterou pracují. V ideálním případě, kdy nikomu o nic nejde (tento případ je ideální a snad právě proto se vyskytuje jen velmi sporadicky), jsou vztahy na pracovišti z lidského hlediska téměř dokonalé. Žádná agresivní rivalita, pohodové pracovní tempo, bezproblémová komunikace mezi zaměstnanci a výkonnost stabilně plovoucí kdesi kolem průměru. Na takovém pracovišti se však nelze dočkat žádného výraznějšího postupu, karty byly rozdány jednou provždy a schopnější či ambicióznější jedinci již tuto skupinku dávno opustili. Protože se jedná často o firmy na pokraji krachu či existující ze státních peněz, kde se nižší vedení svorně se zaměstnanci vciťuje do pozice žebráka vůči ostatnímu světu a tím mají k sobě blíže než je tomu u ostatních firem, vzniká situace jakéhosi spojení ve společné nouzi, kdy se lidé chovají k sobě skutečně jako lidé i když bohužel pouze z důvodu, že je to v tuto chvíli pro všechny zúčastněné výhodnější a

bezproblémovější než jakékoliv jiné modely chování. Podobných idylických zaměstnání je však pomálu a v těch ostatních se lidské charaktery a modely chování většinou obnažují v celé své oslnivé kráse. A nejenom v zaměstnáních.

Vojenský výcvik

Není sice mezi mužskou částí populace příliš vítán, ale ti, kdo jej jednou absolvovali, již nikdy nezapomenou. Na co? Na spoustu věcí. Od problematického vztahu k majetku a lidskému životu, přes poměrně intenzivní potlačení individuality kolektivem statistického vzorku obyvatel až po nutnost přizpůsobení se čemukoliv, kdykoliv a za jakoukoliv cenu. To co v okamžiku odvodu vypadalo jako tragédie a v přijímači jako zlý sen se při troše štěstí v průběhu několika měsíců může změnit v únavné nicnedělání a útrpné čekání na to, až vyprší náš čas. Čas v němž jsme na vrcholu svých sil, sice ještě trochu naivní, ale přesto v nejlepší možné tělesné i duševní kondici, ve které jsme kdy byli. A tyto okamžiky našeho života, za které bychom na jeho sklonku dali skutečně cokoli, abychom je mohli prožít ještě jednou, necháme uplynout jako daň osudu pod velením někoho, kdo nás vnímá jako stádo uniformního materiálu, kterému má být vštěpena poslušnost, tupost, průměrnost a pevný řád. A jako prostředníky tohoto velení obdržíme velitele a "spolubojovníky" jejichž jediná zásluha je, že jsou zde déle než my a již si své vytrpěli. Skvělé.

Ale ne. Ne každý to nese tak černě. Pravda bývá vždy někde uprostřed. Armáda v této podobě existovala od nepaměti a faktem je, že pokud má fungovat jako nástroj a to spolehlivý nástroj, musí být všechna její kolečka poslušná a nahraditelná, tedy pokud možno stejná. A jsme u toho. Držet ústa, držet krok. Pokud nejste stejní, tak dělejte, že stejní jste, jinak se vám zle povede. Jakákoliv vlastní iniciativa bez vyzvání je pro jejího autora bez potřebného počtu hvězdiček vyloženě nezdravá. To je však v tuto chvíli vedlejší. Armáda je a bude a pokud bude povinná, těžko někdy bude vypadat jinak.

Ale to není všechno. Armáda totiž také formuje. Možná, že byste se tomu divili, ale je mezi námi mnoho těch, kteří si s odstupem let velmi váží toho, co jim vojna dala. A čím je tento odstup větší, tím jsou zásluhy této instituce a vzpomínky na ni silnější.

Pravdou však zůstává, že lidé, kteří se s vojnou setkali alespoň o trochu blíže než při braneckém výcviku, jsou tímto faktem jednou provždy poznamenáni. Vytvoří si

konkrétní představy o "lidech" jako takových a především velmi reálný až naturalistický pohled na život i na své místo v něm. Domů se pak vracejí téměř jako někdo jiný.

Jsou tací, kterým to prospěje více než dost, jiné to trochu pokříví na charakteru či na sebeúctě a další pak dokáží nabytých zkušeností bohatě využívat po celý život.

Být průměrný a přesto vynikat

Pokud vaše zaměstnání nevyžaduje nějakou výraznou individualitu, pak je možná právě ono tím ideálním terénem, kde se dají použít metody "vojenské" psychologie.

Za prvé - být oblíben. K tomu není zapotřebí zvláštní inteligence ani talentu baviče. Úplně postačí, když se svými zájmy, způsobem projevu, myšlením a činy plně ztotožníte se skupinou, kde právě jste. Jste jedním z nich. Nijak přehnaně si vás neváží, ale není zde ani riziko odstupu, závidi či touhy potupit. Věří vám. Jste jako oni. A kdyby něco dělali proti vám, připadali by si, jako by ubližovali sobě.

Za druhé - držet ústa, držet krok. Když se vás někdo zeptá na váš názor, v koutku duše vždy tajně věří, že mu řeknete ten jeho, tak proč mu tu radost neudělat. Nadřízení to mají rádi a nezapomenou na vás. Každý potřebuje někoho, na koho se může spolehnout. A na koho je větší spolehnutí než na toho, kdo je úplně stejný? To již může individualistům působit vážné potíže, ale co by, proboha, dělal individualista na pracovišti tohoto typu? Metoda se liší, ale výsledky nikoliv. A v této situaci může jakákoliv "neohebná" individualita jedinečně prohrát.

Za třetí - čekat na okamžik, kdy se vyplatí být "lepší". V takto vyrovnaném kolektivu se jenom hlupák může vytrvale pokoušet něco zlepšovat nebo pracovat lépe či výkonněji. Může si tím vysloužit pouze nenávisť okolí na jehož neschopnost vlastně nepřímo poukazuje, jednorázové pochválení od nadřízených, po němž se mu zvýší "norma" takže jakékoliv polevení v práci na bývalých 100 procent pro něho bude znamenat zhoršení a výtky, se kterými přijdou nejdříve jeho kolegové a pak i šéf. Být lepší se tedy vyplatí pouze jednorázově a to takříkajíc v okamžiku "kdy se kamery dívají", tedy když o něco jde, vedoucímu na tom osobně záleží, jsme si jisti, že se to rozkřikne a bude se to hodnotit apod. Pak tedy vybočit, ukázat ryzost charakteru, pracovitost a sounáležitost s firmou či čímkoliv jiným a pak zase hurá do řady aby nikoho nenapadlo zvýšit nám normu.

Za čtvrté - nadřazení o nás musejí vědět, znát naše jméno a sympatizovat s námi. Tento bod je poněkud podobný se strategií ve vyšších kruzích, zde ovšem obnáší něco poněkud jiného. Náš šéf by nás neměl znát ani tak jako snaživého zaměstnance (aby z nás nedostal strach), ale spíše jako člověka. Ale nedejbůh jako doopravdického člověka. Pouze jako člověka povrchního s úsměvem na rtu a optimistu, který se chmuří jenom ve chvíli, kdy je na tom firma špatně, někdo se prohřešil nebo má šéf vztek. Prostě lehce čitelného člověka jehož emoce a názory jsou pevně spjaty s prostředím, v němž pracuje. To zajistí úspěch víceméně trvalý, protože loajálnost v kombinaci se sympatiemi tohoto typu jsou devizou, kterou se platí nejen u nás, ale i v zemích, kde jsou v personalistice mnohem dále nežli my nebo se nám to alespoň snaží tvrdit.

Za páté - sklánět se před nadřazenými, být nejrovnější z rovných před sobě rovnými a přísný a zároveň kamarádský na podřízené. Pak již jen čekat a čekat a jednou skoro zvítězit. V prostředí, které funguje tímto způsobem (což už vůbec nemusí být vojna - tento model se vyskytuje prakticky ve všech nižších kategoriích pracovních kolektivů) si uvedenými zásadami zajistíme trvalý i když pomalý postup. Většina nás bude respektovat a těch pár, co nás budou ze srdce nenávidět buďto zašlápeme za pomoci kolektivu do země, nebo se můžeme kochat jejich bezmocností. Pokud chápou ubohost pracoviště, kde je průměr ve všech směrech pevným standardem, pak měli být již dávno někde jinde a jestliže zůstanou, pak je to jen a jen jejich chyba. A my jsme oblíbení (později tedy spíše uznávání než oblíbení, ale to nám nevadí a navenek se to projevuje stejně) a šplháme nahoru vždy o něco dříve než ti ostatní. Někoho by to mohlo nudit, ale my jsme spokojeni, protože vidíme kolem sebe stejné lidi jako jsme my a hřeje nás, že jsme lepší - tedy přesněji lépe hodnoceni. A tak to bude dál a dál, dokud nás nenapadne říkat něco z vlastní hlavy nebo dokud se mezi lidmi kolem nás neobjeví někdo, jehož páteř je ještě ohebnější, než ta naše a komu není zatěžko říct každému to, co chce slyšet.

Ale to přeci nechceme. Nebo ano? Skutečně jsme schopni svému "úspěchu" obětovat cokoli včetně svého přesvědčení, ideálů či dokonce soukromí ? Ale ne. Jakmile jednou začneme ustupovat ze svých pozic (ať již pracně vydobytých pomocí této příručky či získaných jinými metodami) pak nás nečeká nic dobrého. A předcházející model standardní situace ve "standardním" prostředí by nás měl utvrdit v tom, že padat se dá skutečně velmi hluboko. Je však soukromou věcí každého, do jaké hloubky je ochoten klesnout. Své prostředí si nikdy úplně nemůžeme vybrat. Můžeme je však změnit nebo se pokusit najít i nějaké nové, které by lépe vyhovovalo našim

potřebám a zájmům. A to je více než dostatečná možnost pro každého, kdo je ochoten vzít svůj osud do svých rukou a nenechá s sebou vláčet vírem života a náhod nazdařbůh. Těžko říct, kdo bude ve finále "úspěšnější", ale již pouhé vědomí faktu, že si svůj život organizuji sám a mám zásadní vliv na to, co mi přinese, je (ať již si to připouštíme či nikoliv) velice podstatné pro většinu z nás. Nemusíme slepě přebírat všechna pravidla i standardy společenství, ve kterých žijeme. Nejsme přeci mravenci. Jsme lidé a individualita je naší výlučností, jejíž práva jsou zakotvena v každé slušnější ústavě. Tak proč bychom se měli dobrovolně tohoto práva vzdávat v zájmu jakýchkoliv cizích idejí či názorů. Máme právo na svůj vlastní. Pokusme se vytvořit si jej sami.

Víra

Úspěch (ať již chvilkový nebo i trvalý) nemusí být však pouze důsledkem píle, vychytralosti, podlézavosti, poctivosti ani rafinovaného intrikaření či zdravého životního názoru (který může mít ovšem také nezanedbatelný vliv). To, co vede člověka k úspěchu, ta skutečná podstata každého vítězství (ať již je vybudováno jakýmikoliv prostředky) je víra. Víra ve vlastní schopnosti, v úspěch, víra v možnosti, víra v myšlenku. To je síla, která člověka žene vpřed mnohem spolehlivěji nežli peníze, touha po moci či bohatství. Víra je také tím, co prodchne jednání každého, kdo se rozhodl vtisknout své vizi a svým představám reálnou tvář a začal je krůček po krůčku uskutečňovat. Dodá mu na přesvědčivosti, síle, životní energii i na vytrvalosti, které je k uskutečnění každého cíle snad zapotřebí nejvíce.

A tuto víru v úspěch přeji i tobě, milý čtenáři, který ses rozhodl k jakékoliv změně a právě teď sbíráš své odhodlání ji uskutečnit. Ať ti vydrží a dovede tvé činy do zdárného konce.

Závěr

Nadešel čas se rozloučit. Společně jsme se dostali až na konec tohoto dílka, které si vybralo za cíl alespoň trochu zjednodušit některá klíčová rozhodnutí vašeho života, ukázat i trochu jiné pohledy na věc, než které jsou k mání v ranních novinách a dovést vás třeba i k zamyšlení nad svým dosavadním životním stylem, měřítkem

hodnot, vztahů k vašim blízkým a dalšími věcmi, které se dají nazvat základními životními postoji.

Fakt, že peníze, práce, mládí i čas jsou velmi pomíjivé nám však nebrání, abychom si neujasnili jejich místo ve svém životě, i když není od věci nepřikládat jim zbytečně větší význam, než jaký skutečně mají. Važme si proto každého prchavého okamžiku a nedovolme, aby s ním nakládal kdokoliv jiný v rozporu s naším přesvědčením a našimi přáními, ať již by tyto požadavky ospravedlňoval jakoukoliv "pravdou" či "nutností". Dnes sice žijeme v době, která je snad i o něco lepší, než byly ty před ní, ale žijeme především s lidmi a mezi lidmi a lidské vlastnosti jsou dobré i zlé.

Svůj život máme ve svých rukou, je tedy jen na nás, abychom se nestali figurkami na šachovnici jiných a abychom si uhájili základní právo myslícího tvora - právo na vlastní názor a tedy i právo na vlastní životní styl. Ten by měl především odpovídat naším potřebám a přáním. Naložme s ním tedy tak, aby nás to nikdy a nikde nemuselo mrzet.